Doktori (PhD) értekezés

Dr. jur. Deák József

2017.

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
Hadtudományi Doktori Iskola

Dr. jur. Deák József

A Belügyi Szemle és jogelődei a közpolitika és a rendészettudomány szolgálatában (1953–1990)

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:

M. Szabó Miklós
az MTA rendes tagja

…….

Budapest, 2017.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS 7

1.1. A TÉMA AKTUALITÁSA, A RELEVÁNS SZAKIRODALOM ÁTTEKINTÉSE 8

1.2. A KUTATÁSI PROBLÉMA 12

1.3. KUTATÁSI MUNKAHIPOTÉZISEK 14

1.4. KUTATÁSI CÉLOK 14

1.5. KUTATÁSI STRATÉGIA, MÓDSZEREK 16

1.6. AZ ÉRTEKEZÉS FELÉPÍTÉSE 17

2. A KÜL-, BELPOLITIKAI ÉS SZERVEZET-TÖRTÉNETI KÖRNYEZET 18

2.1. KÜLPOLITIKAI HÁTTÉR ÉS BELPOLITIKAI VISZONYOK AZ 1953–1990-ES ÉVEKBEN 18

2.1.1. VILÁGHELYZET 18

2.1.2. BELPOLITIKAI VISZONYOK 21

2.2. A SZAKFOLYÓIRAT ILLESZKEDÉSE A RENDÉSZETI KULTÚRÁBA ÉS KOMMUNIKÁCIÓBA 28

2.3. A RENDŐRSÉGI SZEMLE ÉS ANNAK SAJTÓ-SZAKMAI ELŐTÖRTÉNETE 31

2.4. A BELÜGYI SZEMLE LÉTREHOZÁSÁT, MŰKÖDÉSÉT SZABÁLYOZÓ PARANCSOK, UTASÍTÁSOK (1962–1966) 41

2.4.1. A SZEMLÉVEL SZEMBEN TÁMASZTOTT MINISZTERI ELVÁRÁSOK 47

2.4.2. A FOKOZATOSAN ELENYÉSZŐ PÁRTKONTROLL 53

2.5. LAPÉRTÉKELÉSEK A SZEMLÉBŐL 57

2.6. RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK 60

3. KÖZPOLITIKA – KÖZIGAZGATÁS – RENDÉSZETI IGAZGATÁS 62

3.1. BELÜGYMINISZTEREK, BELÜGYI VEZETŐK A SZERVEZET KÖZIGAZGATÁSI FELADATAIRÓL 64

3.2. A SZAKLAP, MINT A SZERVEZET MŰKÖDÉSÉT, A BELÜGYI IGAZGATÁST SEGÍTŐ PROPAGANDAESZKÖZ 67

3.3. A „KÖTELEZŐ PENZUM”: RÉSZVÉTEL AZ IDEOLÓGIAI KÜZDELEMBEN 71

3.3.1. A LÉLEKTANI ESZMEKÜZDELEM 72

3.3.2. A RENDSZERVÁLTÁSIG FINOMODÓ MÓDSZEREK 89

3.4. RENDÉSZETI SZAKLAPBÓL, RENDÉSZETTUDOMÁNYI SZAKLAP 93

3.4.1.TÁRSADALMI KAPCSOLATOKTÓL A NEMZETBIZTONSÁGI CIVIL KAPCSOLATOKIG 96

3.4.2. A SZEMLE „KÜLFÖLDI FIGYELŐ”-JÉNEK ÁB-SZAKCIKKEI (1963–1972) 98

3.4.3. MERÉNYLETEK ÉS ÜZENETÜK? 99

3.4.4. KÉMELHÁRÍTÁS EGY DEMOKRATIKUS JOGÁLLAMBAN 101

3.4.5. SZOVJET ÁB-SZERVEK ÉS NÉMET TITKOSSZOLGÁLATOK 104

3.4.6 TITKOSSZOLGÁLATOK A TOTÁLIS (H)IDEGHÁBORÚBAN 107

3.4.7. HATÁRŐRIZET KÜLFÖLDÖN 110

3.4.8. A PÉLDÁS HATÁRŐR 114

3.4.9. HATÁRFORGALOM-ELLENŐRZÉSI MINTÁK 116

3.4.10. KÜLFÖLDI MÉDIATAPASZTALATOK A SZEMLE TÁJÉKOZTATÓJÁBAN (1963–1972) MEGELŐZÉS – BŰNÜLDÖZÉS 118

3.4.11. A MÉDIA, MINT IFJÚSÁGNEVELŐ ESZKÖZ, ÉS VESZÉLYEI: UNALOMBÓL – PASSZIVITÁSBA 119

3.5. A SZEMLE „TELJESÍTMÉNYÉRTÉKELÉSE” PÁRTFÓRUMOKON (1973–1987) 128

3.5.1. AZ ELSŐ ÉVTIZEDET ÉRTÉKELŐ, 1973. ÉVI BESZÁMOLÓ 130

3.5.2. KÖZÖS ÉRTÉKELÉS A MAGYAR RENDŐRREL 148

3.5.3. A SZEMLE A RENDSZERVÁLTOZÁSÉRT 159

3.6. A RENDÉSZETI HIERARCHIA ÁTLÁTHATÓSÁGA; A TUDOMÁNY ÉS A SAJTÓ SZABADSÁGA, ESÉLYEGYENLŐSÉG 167

3.7. A SZEMLE A BELÜGYI SAJTÓNYILVÁNOSSÁGÉRT 1953–1990 171

3.7.1. TITKOK, VAGY MŰKÖDÉSI ZAVAROK?..... 171
3.7.2. TOVÁBBI KÜZDELMEK A NYÍLT KOMMUNIKÁCIÓÉRT 177
3.8. ESÉLYEGYENLŐSÉG AZ ÉRTÉKEKBEN… 179
3.8.1. ETNIKAI-E VAGY MULTIKULTURÁLIS A BŰNÖZÉS 180
3.8.2. INTERKULTURALITÁS – MULTIKULTURALITÁS 181
3.8.3. MŰHELYVITA A KEZDETEKTŐL A „CIGÁNYBŰNÖZÉSRŐL” 182
3.8.4. A „CIGÁNYÚTRA” TÉVEDT „CIGÁNYBŰNÖZŐ” FOGALMA 186
3.8.5. A „FÁBÓL VASKARIKA” HELYZET ÉS LEHETSÉGES KIUTAK 192
3.9. ROVATREND-FEJLŐDÉS 196
3.9.1. AZ 1953 –1977-ES IDŐSZAKBAN 196
3.9.2. 1977–1984 KÖZÖTT 198
3.9.3. 1985–1990 KÖZÖTT 199
3.10. A RENDSZERVÁLTÁSOK HATÁSA AZ EGYKORI „SZOCIALISTA” BEL- ÉS IGAZSÁGÜGYI SZAKMAI LAPOKRA 199
3.11. RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK 200
4. A RENDÉSZETTUDOMÁNY KIALAKULÁSA ÉS A BELÜGYI SZEMLE 207
4.1. BEKAPCSOLÓDÁS A HAZAI TUDOMÁNYOS ÉLETBE 208
4.2. TUDOMÁNY VERSUS POLITIKAI ELKÖTELEZETTSÉG 213
4.2.1. KÖZSZOLGÁLAT-FEJLESZTÉS A SZEMLE HASÁBJAIN – ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS A HASONLÓ TEMATIKÁJÚ JOGI SZAKFOLYÓIRATOKKAL 214
4.2.2. HASONLÓSÁGOK ÉS KÜLÖNBÖZŐSÉGEK AZ ÁLLAM ÉS IGAZGATÁS, VALAMINT A BELÜGYI SZEMLE FOLYÓIRAT FEJLŐDÉSÉBEN 215
4.2.3. A MAGYAR JOG, A JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY ÉS A BELÜGYI SZEMLE AZ ÁLLAMREND, A HAZAI JOGFEJLŐDÉS, JOGALKALMAZÁS SZOLGÁLATÁBAN 218
4.3. RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK 222
5. BEFEJEZÉS 224
5.1. ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK 224

5.2. ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK 234

5. 3. AJÁNLÁSOK..... 235

5.4. A KUTATÁSI EREDMÉNYEK GYAKORLATI FELHASZNÁLHATÓSÁGA..... 236

FELHASZNÁLT IRODALOM 237

MELLÉKLETEK..... 250

GRAFIKONOK 251

SAJÁT PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉK 256

SZAKMAI-TUDOMÁNYOS ÉLETRAJZ 259

FÜGGETLEN HIVATKOZÁSOK 261

RENDFOKOZATI ELŐMENETEL..... 264

MÉLYINTERJÚK..... 265

FÓKUSZCSOPORTOS BESZÉLGETÉSEK..... 313

SZAKMAI ÉLETUTAK..... 319

AZ OROSZORSZÁGI FÖDERÁCIÓ BELÜGYI SAJTÓTÖRTÉNETE, MAI RENDÉSZETI SAJTÓ NYUGATEURÓPÁBAN..... 320

1. BEVEZETÉS

A hatvanötödik évfolyamában járó Belügyi (rövid időkig: 1991–1994, illetve 2006–2010 között Rendészeti) Szemle közvetlen jogelődje a Rendőrségi Szemle 1953 januárjában jelent meg és működött egy évtizeden át.

A szemle,[1] a vizsgált időszakban, majd azt követő fennállása során – alkalmazkodva az aktuális (eleinte párt-) állami, kormány-, valamint konkrét belügyi és társadalmi elvárásokhoz –, hatékonyan szolgálta a belügyi szervek munkatársainak politikai-szakmai képzését, a legjobb hazai és nemzetközi gyakorlatok felkutatását, azok tudományos igényű elterjesztését, tökéletesítését. Jó fórumul szolgált a hazai és külföldi belügyi, később rendészetelméleti, gyakorlati problémák, tapasztalatok megismertetéséhez, megvitatásához, elemzéséhez. „Eközben erősítette főként a hazai rendvédelmi, rendészeti és honvédelmi társ fegyveres szervek együttműködését, munkakapcsolatát."[2]

A Belügyi Szemle – jogelődje révén – rendőrségi szakfolyóiratként indult, de az évek során – e szakmai jellegének megőrzése mellett – szélesebb értelemben a büntető jogalkalmazók megbecsült fórumává, a bűnügyi tudományok elismert orgánumává lett. Ennek során a szemle sem vonhatta ki magát a pártállam rendőrségképének mindent átpolitizáló hatásai alól, ennek a folyóiratnak is meg kellett küzdenie azzal a szemlélettel, amelyben a sajtó nem lehetett más, mint a hatalom engedelmes szolgálója. „Mindezek ellenére, amikor a szerkesztőség munkatársai a hivatali irányelveknél fontosabbnak minősítették a szakmai hitelt és a tudományos meggyőződést, akkor mindig sikerült értékeset alkotniuk. A folyóirat múltjában vannak tehát megőrzendő hagyományok, de vannak terhek is, amelyektől meg kell szabadulni."[3]

---

[1] A Rendőrségi, illetve a Belügyi Szemlét, a továbbiakban az egyszerűség kedvéért egységesen szemle névvel használom. Ha jelentősége van a megkülönböztetésnek, akkor ezt a teljes névvel jelzem – a szerző.

[2] DEÁK József: *A rendészettudomány kialakulása és fejlődése a Belügyi Szemle tükrében (1953–2013)*. URL:
http://pecshor.hu/periodika/XV/deakjozsef.pdf Letöltés ideje: 2016. január 11.

[3] Szerkesztőségi cikk: *A Rendészeti Szemle első évfolyamának első száma elé.* In. Rendészeti Szemle. 1991. 29. évfolyam 1. szám. p. 3.

Az 1979-ben kezdődött, főként a „Határőr” újságírójaként, majd – a határőrség és a rendőrség integrációját követően – 2008-tól öt éven át, a „Rendőr” ORFK intranetes lap létrehozását, írását, szerkesztését magában foglaló rendőrségi pályafutásom első időszaka során mindig szívesen olvastam a Belügyi Szemlében megjelent írásokat. Egyfajta tájékozódási, igazodási pontként és ötlettárként is tekintettem a szemlére; felhasználva megoldásait saját írásaimhoz, illetve a szerkesztéshez. Eközben, időről-időre visszalapozgatva megbizonyosodhattam a folyóiratban megjelent szakmai-elméleti írások közül számos mondanivalójának évtizedek távlatából is időszerű értékállóságáról. Cikkeimben, majd különösen az általam szerkesztett lapban én is mindig tudatosan igyekeztem a pillanatnyi szenzációk vagy divat vezérelte bulvármegoldások helyett a tartós, ha úgy tetszik „örök” szakmai, emberi értékeket közvetíteni. Ezért érdekelt különösen a Belügyi Szemlében megjelent írásokat jellemző, a belügyi kommunikációban és a belügyi igazgatás fejlesztésében egyaránt, napjainkban is hasznosítható értékeket hordozó publikációk időtállóságának a titka. Így választottam kutatási témámul a folyóirat és jogelőd számainak vizsgálatát.

1.1. A TÉMA AKTUALITÁSA, A RELEVÁNS SZAKIRODALOM ÁTTEKINTÉSE

Bő öt és fél évtizede ülésezett, a Belügyminisztérium (BM) Kollégiuma, amely az 1962. április12-i értekezletén megvizsgálta a minisztériumi médiatermékek, folyóiratok szakmai minőségét; megállapítva, hogy „a sajtó eszközeivel jobban kell segíteni a BM előtt álló feladatok színvonalas végrehajtását.”[4]Ezért, az elmélet és gyakorlat legjobb szakembereinek bevonásával olyan egységes elméleti folyóiratot látták indokoltnak kialakítani, „amely az egész Belügyminisztériumban felmerülő

[4] DEÁK József: *Az állambiztonsági propagandától a nemzetbiztonságig – a Belügyi Szemlében megjelentek tükrében*. In. Rendvédelem. A Belügyminisztérium Oktatási, Képzési és Tudományszervezési Főigazgatóság online folyóirata. 2013. 2. évfolyam. 3. szám. p. 20. URL: http://www.rvki.hu/images/downloads/rentudfoly/2013.%20vi%203.%20szm.pdf
Letöltés ideje: 2016. január 07.

elvi, politikai és szakmai kérdéseket tudományos színvonalon elemzi és magyarázza."[5]

A fentiekre tekintettel dolgozatomban én is előbb az „elvi, politikai" témákat, majd a szakmai kérdések egyre tudományosabb színvonalú elemzését, magyarázatát vizsgáltam a folyóirat harminchét évfolyamában. Kutatásaim kezdetén, számomra is iránymutató, rokongondolatsort olvastam dr. Korinek László, az akkori Rendészeti Hivatal elnöke, felelős kiadó tollából, aki a szemle 1993-ig eltelt négy évtizedének szellemi hagyatékára visszatekintve feltette a kérdést, hogy érdemes-e 1953-ig visszatekinteni? Nem hasznosabb-e éles határvonalat húzni 1990-nél, a múltat pedig takarja el a jótékony feledés? De ennek kárát látná a rendvédelem szakmai kultúrája, és méltatlan lenne azokkal szemben, „akik a fizikai és a szellemi megszállás viszonyai között is képesek voltak a rendészet legjobb magyar hagyományainak megőrzésére. Ez a folyóirat helyet adott a pártideológiát levető tudományos teljesítményeknek. E lap hasábjaira a szakmai tisztesség visszacsempészte a humanista büntetőjog hazai és nemzetközi értékeit akkor is, amikor ezt a jogot egy kegyetlen diktatúra a végletekig lejáratta."[6]

Mindemellett pedig a folyóirat szerkesztői a legnehezebb utat választották, tudatosan olyan lapstruktúrát kialakítva, amelyben az állami díjas tudós csakúgy helyet kaphatott, mint a bűnügyi nyomozó, a kriminalisztikai szakértő vagy a közlekedési járőr. Ennek is köszönhetően megszámlálhatatlanul sok értékes tapasztalat halmozódott fel a lap hasábjain. Erről, az évtizedek során szorgalmasan összegyűjtött rendészet-elméleti értéktárról főszerkesztője, az újraindított BM Rendészeti Vezetőképző és Kutatóintézet ígéretes jövőjével összefüggésben megjegyezte, hogy az, elődje hagyományain túl építhet „a Belügyi, Szemle 58 év alatt összegyűlt ismeretanyagára, a fórumra, amely mindig a legfrissebb ismeretek gyors közzétételét, a különböző nézetek ütköztetését kínálta."[7]

A Belügyi Szemle első négy évtizede alatt, majdnem hetvenezer oldalon megjelent cikk-tömegét, a rendészettudomány napjainkig tartó fejlődési ívének, mára

[5] A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0023. számú parancsa. Budapest. 1962.07.18. URL: http://www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_21_23_1962.pdf Letöltés ideje: 2016. január 11.
[6] KORINEK László: *Egy folyóirat évfordulói*. In. Rendészeti Szemle. 1993. 31. évfolyam 1. szám. p. 6.
[7] KORINEK László: *Rendészet a tudásalapú kockázati társadalomban*. In. Belügyi Szemle. 2011. 59. évfolyam 1. szám. p. 20.

többé-kevésbé letisztult két tömör megközelítése szem előtt tartásával látszik célszerűnek áttekinteni:[8]

1. „A rendészettudományra vár az a feladat, hogy a rendészet jogát, a rendészet szervezetét és annak működését interdiszciplináris megközelítéssel tárja fel...”[9]

2. „... a rendészettudomány képviselői a rendészetet a legszélesebb körű kiterjesztéssel, a közrenddel és közbiztonsággal kapcsolatos állami, önkormányzati, társadalmi, vállalkozói és állampolgári tevékenységek célirányos összességeként értelmezik.”[10]

Kutatásom során kiderült, ezért aktualitását, értékét kiemeli, hogy a szemléről ilyen átfogó, a folyóirat rendszerváltást megelőző közpolitikai kapcsolódását, a rendészettudomány inspirálását, a belügyi és a közigazgatás fejlesztése irányába ható tevékenységét tudományos értekezés együtt még nem vizsgálta. 2012-ben doktori disszertációjában, a Belügyi Szemlét is érintette dr. Kriskó Edina: „A rendőrség társadalmi rendeltetése és a rendőrségi kommunikáció” című disszertációjában, a Pécsi Tudományegyetem Nyelvtudományi Doktori Iskolájának kommunikációs programja keretében több rendőrségi sajtóterméket kommunikációs elemként vizsgálva. „Jelen értekezés elsősorban – mind tárgyát, mind módszereit tekintve – a bölcsészettudományok klaszterében, a média- és kommunikációs tudományok körében kíván eredményekkel szolgálni.”[11] – írta.

Kutatási témám időszerűségét kiemeli, hogy az hozzájárulhat a Magyar Akkreditációs Bizottság (MAB) 2012. évi határozatával elismert új tudományág, a rendészettudomány fejlődéséhez.[12] Emellett hasznosítható a Rendészettudományi

---

[8] DEÁK József: *The Police, then Interior Review for the forming of the science of law enforcement; from its beginning to the change of the political system.* In: West Bohemian Historical Review Department of Historical Sciences Faculty of Philosophy and Arts University of West Bohemia in Pilsen. – Department of History Faculty of Humanities University of Hamburg. 2014. 3. évfolyam. 2. szám. p. 243. URL: https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/11025/15549/1/Deak.pdf
Letöltés ideje 2017. szeptember. 12.

[9] KORINEK László: *Rendészet a tudásalapú kockázati társadalomban*. In. Belügyi Szemle. 2011. 59. évfolyam 1. szám. p. 18.

[10] JANZA Frigyes: *A Magyar Rendészettudományi Társaság megalakulásának előzményei, a Társaság szervezeti és működési céljai*. In. Határrendészeti Tanulmányok. 1. évfolyam 2. szám. 2004. p. 11.

[11] KRISKÓ Edina: *A rendőrség társadalmi rendeltetése és a rendőrségi kommunikáció.* Doktori disszertáció.
URL: http://nydi.btk.pte.hu/sites/nydi.btk.pte.hu/files/pdf/Krisko_Edina2013_disszertacio.pdf
p. 26. Letöltés ideje: 2016. szeptember 15.

[12] SALLAI János: *A magyar rendészettudomány etabilizációja*. In. Belügyi Szemle. 2015. 58. évfolyam 6. szám. p. 5.

Karon folyó rendészeti képzés során, különös hangsúllyal a MAB által akkreditált[13] Rendészettudományi Doktori Iskola hallgatóinak doktori képzésében. Továbbá, a hazai fegyveres és rendvédelmi szervek külső, belső közpolitikai kapcsolódását, kommunikációját, sajtótörténetét feldolgozó munkák sorában, újszerű megközelítésével ötletet adhat másoknak is a terület még mélyebb feltárásához.

Kutatási területem elméleti hátterének feltérképezése érdekében tanulmányoztam és rendszereztem a felkutatott, elsősorban a szemlében a témámmal összefüggésben megjelent publikációkat, valamint a kapcsolódó rendészeti szakirodalmat. A tanulmányok összeválogatásánál kiemelt figyelmet fordítottam a folyóirat történetét, életét, működését meghatározó szerzők cikkeire. Az aktuális belügyminiszter vagy a szemlét irányító csoportfőnök által jegyzettekre, továbbá a főszerkesztők közül: dr. Déri Pál: *(Az 50 éves Belügyi Szemlére emlékezve.(2003); Az ideológiai irányelvek és a tájékoztatás (Még egyszer a rendőrség és a sajtó kapcsolatáról) (1965)*. Dr. Korinek László: *Bócz Endre a Belügyi Szemlében, (2017); Géza fejedelem, (2015); Egy folyóirat útja a szolgálati használattól a társadalom szolgálatáig (2012); Rendészet a tudásalapú kockázati társadalomban, (2011); Egy folyóirat évfordulói. (1993).* Dr. Finszter Géza: *Jogtudós mikroszkóppal és távcsővel, (2017); Közrend – közbiztonság – jogbiztonság 2000–2015, (2017); Rendészetelmélet, (2014); Főszerkesztői önvallomás, (2003); A közigazgatási és a rendvédelmi kutatások helye és perspektívája, (1998);* tudományos publikációikra. A szerkesztőség munkatársai közül egyebek közt dr. Nyerges Lajos *(Ünnepi köszöntő. Rendészeti Szemle, (1993); Olvasói vélemények a Belügyi Szemle cikkeiről, szerkesztéséről, (1978); A cigányság társadalmi beilleszkedéséről és bűnözéséről, (1973)* cikkeit használtam. Emellett feldolgoztam a jelenlegi szerkesztőbizottság néhány tagjával és egy másik volt belügyi lap, a „Határőr" egykori főszerkesztőjével készített mélyinterjúkat; a szemle néhány olvasójának, cikkírójának visszaemlékezését, illetve a fókuszcsoportos beszélgetések során begyűjtött információkat.

Kutatásaimhoz felhasználtam továbbá a Belügyi Szemlék tartalommutató köteteit, továbbá előkerestem a főszerkesztők, folyóirat-történeti

[13] MAB titkársági Információs Rendszer. URL: http://web.mab.hu/tir/index.php?pid=711&fid=711 Letöltés ideje: 2016. március 27.

visszaemlékezéseiben megemlített jeles szerzők írásai közül például dr. Király Tibor, dr. Kilényi Géza, valamint rendőr szakemberek, pl. dr. Diczig István, dr. Dobos János és dr. Szikinger István publikációit, interjúit.

A kapcsolódó rendészeti szakirodalom esetében a rendészettudományhoz kötődő írások szerzői közül dr. Janza Frigyes, dr. Sallai János, dr. Boda József cikkeit használtam, a rendészeti kommunikáció kapcsán pedig főként dr. Kovács Gáborét.

Ezek mellett felkutattam a Magyar Nemzeti Levéltár, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, valamint Budapest Főváros levéltárában a szemle közpolitikához kapcsolódását, illetve a rendészettudomány fejlődését szolgáló eredeti értékeléseket, belügyi, rendőrségi parancsokat, utasításokat, jelentéseket.

A vizsgált időszak nemzetközi és belpolitikai, illetve belügyi háttér történéseinek feltárásához széles körben merítettem a korszakot feldolgozó történeti, rendészettörténeti munkák közül dr. Romsics Ignáctól, dr. Gergely Jenőtől, dr. Izsák Lajostól, dr. M. Szabó Miklóstól, továbbá dr. Fórizs Sándortól.

A fent említetteknek és természetesen családomnak ezúton mondok köszönetet munkám közvetlen, vagy közvetett segítéséért!

1.2. A KUTATÁSI PROBLÉMA

Mint korábban rögzítettem, Belügyminisztérium szakmai tudományos folyóirata, a hatvanötödik évfolyamában járó Belügyi (rövid időkig; 1991–1994, 2006–2010 között Rendészeti) Szemle közvetlen jogelődje a Rendőrségi Szemle 1953 januárjában jelent meg, s működött egy évtizeden át.

A pártállam egyik oszlopa, a Belügyminisztérium volt, a kezdetektől egészen az „összeomlásig”. A belügyi kormányzás vizsgált korszakát *nem sajtótörténeti* megközelítésben, hanem a tárca *szakmainak és elméletinek szánt* folyóiratán keresztül kívántam ábrázolni: miként működött a belügyi kormányzás szempontjából egy nem demokratikus, állampárti diktatúra politikai rendszere?

Magyarország Alaptörvényének a XXVI. cikkében rögzítették, miszerint „Az állam-működésének hatékonysága, a közszolgáltatások színvonalának emelése, a közügyek jobb átláthatósága és az esélyegyenlőség előmozdítása érdekében törekszik

az új műszaki megoldásoknak és a tudomány eredményeinek alkalmazására."[14] Mintha eme alapkövetelmény lényegére már évtizedekkel korábban „ráéreztek" volna szemle felelős vezetői és munkatársai, amikor bár a folyóirat pártpolitikához, közpolitikához fűződő viszonya eleinte nyíltan hirdetett pártpolitikai elkötelezettség volt, amit jól tükröznek a külső-belső, ideológiai háborúhoz kapcsolódó, annak szerves részeként megjelent írások, mégis ez a fajta politikai elkötelezettség – feltételezésem szerint – a hatvanas évektől fokozatosan közpolitikai elkötelezettséggé igyekezett szelídülni. Véleményem szerint, ezt bizonyítják a jogállami fordulatot sürgető tanulmányok és kerekasztal beszélgetések vagy Kilényi Géza és Király Tibor, neves jogtudósok nyilatkozatai. Ezzel teret igyekeztek engedni ugyan a szakmai és a tudományos szempontoknak, de mint látni fogjuk, a fent jelzett „központi akarat" mindvégig akadályozta a magasabb szakmai hatásfok meglétét, igaz korszakonként más és más intenzitással. Ezekből az „alaphelyzetekből" kiindulva vizsgálom meg részleteiben, hogy milyen, a rendszerváltás idejére fokozatosan átalakuló történeti háttérrel indult a szakfolyóirat, a rendszerváltáskor meghirdetett alkotmányos követelmény a depolitizált rendészet irányába?

A sajtó nyilvánossága és a rendészet rejtőzködő természete közötti, máig ható ellentmondás komoly akadálya lehet a tudományos vitáknak, de a kritikai megközelítésnek is. A titok ugyanis – mint néhány konkrét példán is majd láthatjuk – gyakran nem a jog, parancs, avagy szakmai szükséglet, hanem a rendőrségi, máskor magasabb összefüggésben, akár a pártállamszervezet működési zavarainak elleplezését szolgáló eszköz. Nincs-e ellentmondás a rendészet átláthatósága és a tudomány szabadsága, valamint a hierarchia fegyelmet és végrehajtást követelő, ellentmondást semmilyen körülmények közt nem tűrő olthatatlan természete között? Feloldható-e ez a paradoxon, ha igen: miként?

A Belügyi Szemle hasábjain, a hatvanas évektől fokozatosan teret nyerő szakmai és tudományos szempontok vizsgálatával választ keresek arra, miként szolgálta a szakfolyóirat a rendészettudomány kialakulását.

[14]Magyarország Alaptörvénye. URL: http://www.alkotmany.hu/ p. 13. Letöltés ideje: 2017. szeptember. 22.

1.3. KUTATÁSI MUNKAHIPOTÉZISEK

Első feltételezésem szerint, a Belügyi Szemle indulásától nyíltan hirdetett politikai elkötelezettsége fokozatosan teret engedett a szakmai, szak-politikai és a tudományos szempontoknak. (Bár ez a politikai hatás mindvégig – korszakonként más és más intenzitással – fékezte a magasabb szakmai hatásfok kifejtését.)

Második feltevésem szerint a rendészet átláthatósága, és a tudomány szabadsága jogállami kívánalmának mind markánsabb megvalósulása ellen hat napjainkig, igaz egyre csökkenő mértékben, a rendészeti hierarchia fegyelmet és végrehajtást követelő, ellentmondást semmilyen körülmények közt nem tűrő természete.

A harmadik feltételezésem, hogy a sajtó nyilvánossága és a rendészet rejtőzködő természete közt feszülő ellentmondás jó ideig – csaknem a rendszerváltásig – akadálya volt, és enyhülő mértékben talán ma is az, a lap hasábjain a tudományos vitáknak, de a kritikai megközelítésnek is.

Negyedik hipotézisként feltételeztem, hogy a Belügyi Szemle, mint a BM vezető folyóirata formálisan is vezető szereppel bírt és hatással volt a többi belügyi lap szerkesztésére, arculatára, tartalmára.

1.4. KUTATÁSI CÉLOK

Kutatásom során, a Belügyi Szemle működését szabályozó korabeli normák felkutatásával, tanulmányozásával, összehasonlításával elemzem, hogy a folyóirat, valójában miként szolgálta a közpolitika, az országgyűlés, a kormány, a Belügyminisztérium, az általuk konkrétan meghatározott vagy determinált minisztériumi, szakmapolitikai, társadalmi célok megvalósulását. Mennyiben segítették elő az egyes rendvédelmi, rendészeti részterületek együttműködését, figyelemre méltó szakmai tapasztalataik megosztását, továbbfejlesztését, tudományos igényű művelését? Hogyan inspirálták a tudományos megközelítést, a kutatásokat, ezek eredményeinek hasznosulását, a belügyi szerveknél?

Kutatásom során, az Alaptörvény idézett megállapításából, „az állam működésének hatékonysága, a közszolgáltatások színvonalának emelése” szem előtt tartásával feltárom a korabeli rendészeti igazgatás nagyobb, befoglaló rendszerében, a pártállami szervezetben a rendészeti szakfolyóirat és a pártpolitika, közpolitika kapcsolatát.

A közügyek jobb átláthatóságát és az esélyegyenlőség előmozdítását szolgáló, a szemlében megjelent cikkek tanulmányozása során szövegelemzéssel megvizsgálom „A rendőrség és a sajtó kapcsolatáról”, Szabó László, a Népszabadság munkatársa által írott cikkével, a folyóirat hasábjain kezdeményezett vita anyagaiban a sajtó nyilvánossága és a rendészet rejtőzködő természete közötti ellentmondást. Az e műhelyvitában született cikkeken át is vizsgálni kívánom előbb a szakfolyóirat és a rendészeti hierarchia (belügyi, eleinte belügyi-párt, és rendőrségi szervezet) viszonyát. Ezt követően térek rá az esélyegyenlőség előmozdításának irányába hatóan, egyebek mellett a Belügyi Szemle hasábjain taglalt érdekvédelmi, illetve etnikai bűnözés tudományos problémájára.

Fel kívánom tárni, miként tükröződött vissza a korszak szelleme a minisztériumnak egy olyan szakfolyóiratában, amely nem egyszerűen a belügyi munka marketingjét akarta megvalósítani, nem propagandakiadványnak készült belső közönsége lelkesítéséhez, hanem valódi szakmai orgánum szeretett volna lenni.

A lapalapítók, szándékuk szerint szellemi munícióval kívánták segíteni a belügyi igazgatást, a fejlődés szolgálatát várták el tőle (már amit a korabeli politika fejlődésnek értelmezett), sőt azt is, hogy váljon a legszélesebb értelemben felfogott tudományos (elsősorban jogtudományi) periodikákkal egyenrangú szellemi műhellyé. Ez a törekvés még akkor is figyelmet érdemel, ha tudjuk, hogy az előbbiekben felsorakoztatott vonzó célok csak a kor pártideológiájától sokszorosan átszőve értelmezhetőek. Az ideológiai burok alatt talán olyan szakmai értékek is feltárhatóak, amelyek napjaink és a jövőnk számára is mondanivalóval szolgálhatnak.

1.5. KUTATÁSI STRATÉGIA, MÓDSZEREK

A kutatásom során, induktív módon, szövegkritikai elemzéssel, illetve a folyóirat működését szabályozó korabeli normák, egyéb levéltári, könyvtári anyagok tanulmányozásával feltárom a büntetőjogi szakterületen mértékadóvá vált Belügyi (Rendőrségi) Szemlében, a kezdetektől körvonalazódó tudományos irányultság szellemében megjelent (közigazgatási jogi, közigazgatás-tudomány, büntető tudományok területéről készült) anyagok témakörét.

Összevetem őket az MTA által támogatott más, (jellemzően civilisztikával foglalkozó) jogtudományi folyóiratok témaköreivel (Magyar Jog, Állam és Igazgatás, Jogtudományi Közlöny), megvizsgálva, mennyire követte a szemle a kor igényeit, nyelvhasználatát.

A Belügyi Szemle szerkesztőbizottsága tagjai közül néhánnyal, egy másik volt belügyi lap egykori főszerkesztőjével készített mélyinterjú során, olvasók megkérdezésével feltárom, hogy a folyóiratban megjelent írások miként segítették elő az egyes szakmai részterületek együttműködését, a jó gyakorlatok megosztását, továbbfejlesztését, tudományos igényű művelését, hogyan inspirálták a tudományos megközelítést.

A szövegkritikai összehasonlító elemzések konkrét tárgyainak tekintem a rendészeti szakfolyóirat pártpolitikai elkötelezettségének jeleit, valamint a szakmai és tudományos szempontok térnyerését; a rendészet átláthatóságát, a (rendészet) tudomány szabadságát, valamint a hierarchia fegyelmet és végrehajtást követelő, ellentmondást semmilyen körülmények közt nem tűrő, követelő természetét.

Végezetül vizsgálom a sajtónyilvánosság, valamint a rendészet rejtőzködő, titkolózó arculata közötti ellentmondás megjelenéseit. Emellett, áttekintem az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, valamint a Magyar Nemzeti Levéltár gyűjteménye, 1953 utáni általános belügyi iratanyagainak a szemlével kapcsolatos részét. Statisztikai módszerekkel megállapítom a szakmai (tudományos) és a politikai tartalmú anyagok arányát: milyen terjedelemben jelentek meg a folyóirat cikkei között az egyes belügyi ágazatok, szakirányok. A fentiekben taglalt szövegkritikai összehasonlító, és statisztikai elemzések célzott mintavételi

korszakaiként vizsgálom az 1950-es évek elejét, az 1956–1963, illetve az 1963–1968 közötti, majd az 1969–79, végül az 1980–1990-ig terjedő időszakot.

1.6. AZ ÉRTEKEZÉS FELÉPÍTÉSE

Első fejezetként a bevezetésben érzékeltettem a kutatási problémát, témaválasztásom okait, ismertettem a megfogalmazott tudományos problémát. Ez a rész tartalmazza a munkahipotéziseket, a kutatási célokat, módszereket, stratégiákat.

A második fejezetben röviden kitérve a Belügyi Szemle XIX. század második felétől működő jogelődeire, tömör rendszerbe foglaltam a vizsgált, 1953-as évtől a rendszerváltásig terjedő időszak nemzetközi, valamint belpolitikai előzményeit, hátterét, a világhelyzet áttekintését a kétpólusú hidegháborús vonásokra szűkítve, a belső viszonyok krónikáját a belügyi tárca alakváltozásaira koncentrálva.

A harmadik fejezetben kritikai elemzés útján bemutattam azt az utat, amit a rendészeti szaklap megtett a közpolitika és a közigazgatás fejlesztése szolgálatában a vizsgált időszakban. Ebben helyet kapott az állambiztonsági, hírszerzési, titkosszolgálati kitekintés, a rovatrend változásainak követése, valamint rövid kitekintés a más „szocialista” országban működő, hasonló profilú kiadványokra.

A negyedik fejezetben rendszereztem, majd értékeltem, hogy a folyóirat szerkesztősége, szerkesztőbizottsága a vizsgált időszakban miként segítette elő fokozatosan a rendészeti szaklapból a szakmai-tudományos folyóirattá válást. Összevetettem a megjelent közigazgatás-tudományi publikációk témakörét, gondolkodásmódját, nyelvhasználatát, az MTA által támogatott más, (jellemzően civilisztikával, kevésbé büntetőjoggal foglalkozó) jogtudományi folyóiratok (Magyar Jog, Magyar közigazgatás Állam és Igazgatás, Jogtudományi Közlöny) témáival.

Az ötödik fejezetben összesítettem az általam feltárt új tudományos eredményeket, javaslatot tettem azok gyakorlati hasznosítására, például a rendészettudomány-történet oktatásában, a belügyi igazgatás, közigazgatás fejlesztésében.

A felhasznált irodalom jegyzéke, publikációim listája, valamint szakmai önéletrajzom az értekezés végén található.

A kutatás befejezésének időpontja: 2017. november hónap.

2. A KÜL-, BELPOLITIKAI ÉS SZERVEZET-TÖRTÉNETI KÖRNYEZET

A második világháborút követő, csaknem napjainkig tartó időszak, legalább felvillantás-szerű érzékeltetése nélkülözhetetlen háttér a belügyi folyóiratokban megjelentek elemzéséhez. Ennek során a világhelyzet áttekintését a kétpólusú hidegháborús vonásokra igyekeztem szűkíteni, a belső viszonyok krónikáját pedig, a szemle XX. század második felétől működő jogelődeire és a folyóirat vizsgált időszaka alatt a belügyi tárca alakváltozásaira koncentráltam.

2.1. KÜLPOLITIKAI HÁTTÉR ÉS BELPOLITIKAI VISZONYOK AZ 1953–1990-ES ÉVEKBEN

2.1.1. VILÁGHELYZET

A 20. századdal a veszélyeknek egy olyan eszkalációja kezdődött, amely a 21. század hajnalára, átrajzolta az emberi közösségek, kultúrák, civilizációk létfeltételeit. „Beköszöntött a >>világkockázati társadalom<< kora."[15]

A hidegháborút, majd az enyhülés időszakát (1969–1975) bedermesztő kis hidegháború illetve a szocialista blokkban lezajlott rendszerváltások következtében, a bipoláris világ szétesése (1989) zárta.[16]

A II. világháború utáni átmeneti időszak már nem szövetségesek, még nem ellenfelek állapota 1947-ben ért véget. Ekkor következett be az irreverzibilis, sorsdöntő fordulat az amerikai–szovjet kapcsolatokban. „Meghirdették az első – a következő éveket döntő módon meghatározó – hidegháborús doktrínákat; a Truman-

[15] FINSZTER Géza: *Közrend – közbiztonság – jogbiztonság (2000–2015)*. In: FINSZTER Géza – SABJANICS István (szerk.) Biztonsági kihívások a 21. században. Dialóg Campus. Budapest. 2017. p. 154.

[16] FISCHER Ferenc: *A kétpólusú világ 1945–1989*. Dialóg Campus Kiadó. Budapest–Pécs. 2014. pp. 5–6.

elvet, s a Marshall-tervet, míg a másik oldalon a Zsdanov–Sztálin-féle „két tábor" teóriát."[17]

Az 1950-es évek éles ideológiai propagandaküzdelme, (h)idegháborúja, (az osztályharc éleződik, a harmadik világháború elkerülhetetlen – McCarthy amerikai szenátor „boszorkányüldözése", atomkémkedés vádjával a Rosenberg házaspár kivégzése), tartósan, mélyen rögzült ellenségképek kialakulásához vezetett. „Az amerikai–szovjet rivalizálás a végletekig polarizálta a nemzetközi politikát, de a szocialista országok belpolitikai életét is."[18]

Visszatekintve, a vége fele már az enyhülés bölcsőjének is számító 1960-as évtized szintén meglehetősen „hektikus", ellentmondásos elemeket tartalmazó volt. A végletes fenyegetések, helyenként fegyveres konfliktusok, sőt háborúk váltogatták egymást az őszinte vagy kevésbé őszinte gesztusok sorával. „Egyszerre érvényesült a világ első űrhajósa, a szovjet Jurij Gagarin, az egész emberiség általi ünneplése, valamint a kubai rakétaválság okán, a III. világháború kitörésével fenyegető fegyverkezési, hatalmi befolyás-növelési verseny." [19]

A két, szembenálló társadalmi berendezkedésű rendszer egymással kibékíthetetlen és kíméletlen eszméinek küzdelmében, „a nyugati fél rádiópropagandájában kiemelt szerepet kaptak a Szabad Európa Rádió, az Amerika Hangja, a Szabadság Rádió soknyelvű adásai."[20]

A vizsgált időszak végéhez közeledve, mind gyakrabban napirendre került a két világrendszer korabeli ádáz ideológiai küzdelmét szimbolizáló, CIA-működtetésű reprezentáns rádióállomás-pár jövőjének a kérdése. A Münchenben működő „magánjellegű", hidegháborús csökevényeknek is tartott amerikai adóállomások, a „Szabad Európa Rádió, a kelet-európaiakhoz öt nyelven, 46 hullámhosszon szóló (napi 20 óra Csehszlovákiának szánt adás, 19 óra Lengyelország és Magyarország

[17] FISCHER Ferenc: *A kétpólusú világ 1945–1989.* Dialóg Campus Kiadó. Budapest–Pécs. 2014. p. 91.
[18] FISCHER Ferenc: *A kétpólusú világ 1945–1989.* Dialóg Campus Kiadó. Budapest–Pécs. 2014. pp. 130–131.
[19] M. Szabó Miklós: *A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1970–1979*, HM Zrínyi Kommunikációs Szolgáltató Kht. – Zrínyi Kiadó, 2010. p. 5.
[20] DEÁK József: *The Psychological Struggle between East and West as Reflected in the Interior Review up to the European Safety and Cooperation Conference (1953–1975).* p. 105. URL: http://digitool.is.cuni.cz:1801/webclient/StreamGate?folder_id=0&dvs=1516533727311~879

számára stb.), illetve a Szovjetunió népeinek, 36 hullámhosszon sugárzott, Szabadság Rádió."[21]

A kialakult katonai, politikai, gazdasági erőviszonyok következtében a békés egymás mellett élés gyakorlata az európai kapcsolatok terén a hetvenes évek közepéig gyorsuló ütemben fejlődött, s az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet 1975. július 30-i záróokmányának megszületéséhez vezetett. „Konkrét előkészítése a Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testületének 1969 márciusában Budapesten kiadott felhívásával vette kezdetét." [22]

A nemzetközi kapcsolatok történetében második hidegháborúnak, gyakrabban kis hidegháborúnak nevezik az 1979 és 1985 közötti szakaszt, amely Mihail Gorbacsov hatalomra kerülésével ért véget. Mélypontját 1983 ősze jelentette, amikor az első Pershing rakéták NSZK-ba érkezése nyomán a szovjet delegátus bejelentette Genfben az euro-rakétatárgyalások megszakadását. A kis hidegháború számos vonásában hasonlított az 1940-es évek utolsó harmadában kialakult, nagy hidegháborús szakaszhoz: gyors ütemű fegyverkezés, a diplomácia háttérbe szorulása, elkeseredett propagandaküzdelem jellemezte ezeket az éveket is. A különbség azonban igen lényeges a két szakasz között: „a kis hidegháborúban a Szovjetunió immár beteg ember, nyilvánvalóvá vált a szovjet impérium hanyatlása."[23]

A szolgálatban lévő Sztanyiszlav Petrov alezredesnek, 1983. szeptember 26-án a műholdas megfigyelés adatai alapján a számítógépek azt jelezték, hogy az USA atomrakétákat lőtt ki a Szovjetunióra. Ha jelenti az esetet a feletteseinek, kitör a harmadik világháború. A két szuperhatalom aktuális viszonyát ismerve pedig minden afelé mutatott, hogy a támadás valódi. A szovjetek néhány héttel korábban ugyanis lelőttek egy koreai utasszállító repülőgépet, amelynek fedélzetén 269 utas utazott – köztük 63 amerikai.

Ezek után bárki azt gondolta volna, hogy bosszúról, válaszcsapásról van szó, Petrov azonban úgy döntött, nem tesz jelentést. Feletteseivel beszélve, rendszerhibát

[21] DEÁK József: *A Belügyi Szemle Tájékoztatójában a médiával kapcsolatban megjelent anyagok (1963–1972).* In. Magyar Rendészet. 2014. 14. évfolyam 2. szám. p. 136.
[22] DANKÓ László: *A fellazítási politika kialakulása, ideológiai háttere, szakaszai. (I.).* In. Belügyi Szemle. 1980. 18. évfolyam 12. szám. pp. 37–38.
[23] HORVÁTH Jenő – PARAGI Beáta – CSICSMANN László: *Nemzetközi Kapcsolatok története 1941–1991*. Antall József Tudásközpont. Budapest. 2013. p. 263.

jelentett nekik, így nem indítottak útnak egyetlen rakétát sem. Kiderült, igaza volt. „A szovjet műholdak ugyanis a felhőkön megtörő napfényt értékelték kilövésnek, és ezek alapján riasztották a központot."[24]

Gorbacsov gyökeresen megváltoztatta a Szovjetunió mindenki számára megszokott külpolitikai koncepcióját, elutasítva a Nyugattal történő konfrontációt, megszüntetve a nemzetközi kapcsolatok átideologizálását. „Gyakorlatilag visszautasította a bolsevikok, Brezsnyev alatt proletár internacionalizmussá korcsosult, vörös expanzióját is."[25]

A kommunista rendszer azonban már nem viselte el a reformokat. Timothi Gartson Ash brit történész-publicista szavaival élve annak bukása „Lengyelországban tíz évbe telt, Magyarországon tíz hónapba, Kelet-Németországban tíz hétbe, Csehszlovákiában tíz napba."[26]

2.1.2. BELPOLITIKAI VISZONYOK

A háború végére kialakult katonapolitikai helyzet és a győztes nagyhatalmak érdekkonfliktusait feloldani hivatott kompromisszumok eredményeként, 1944–1945-ben Magyarország északi, keleti és dél-keleti szomszédaival együtt a szovjet érdekszféra részévé vált. A közel fél évszázad alatt, amíg Magyarország a szovjet táborhoz tartozott, az ország szuverenitása mindvégig korlátozott volt. A sokak által felszabadítóként aposztrofált, ám a győztes hatalmakhoz hasonlóan, megszállóként viselkedő szovjet Vörös Hadsereg jelenléte nélkül a szuverenitásvesztés, valamint az ország szovjetizálása sohasem következett volna be. „Az önállóság meghagyott vagy kivívott szintje mindazonáltal időről időre változott."[27] A szuverenitásvesztést jellemzően példázza, hogy: „Szovjet tanácsra a minisztertanács 1953. július 17-i

[24]HVG.hu: Meghalt a szovjet katona, aki a gépet felülbírálva megakadályozta a nukleáris világháborút. URL: http://hvg.hu/tudomany/20170920_sztanyiszlav_petrov_nuklearis_haboru_amerika_szovjetunio_raketatamadas Letöltés ideje: 2017. szeptember 29.

[25]ANISZIMOV E. V.: *Isztorija Rosszii ot Rjurika do Putyina, Ljugyi szobütvija datü.* [Oroszország története Ruriktól Putyinig, Emberek, események, dátumok.] Pityer kiadó. Szentpétervár, 2010. p. 519.

[26]HORVÁTH Jenő – PARAGI Beáta – CSICSMANN László: *Nemzetközi Kapcsolatok története 1941–1991*. Antall József Tudásközpont. Budapest, 2013. p. 281.

[27] ROMSICS Ignác: *Magyarország – története – a XX. században.* 2010. Osiris Kiadó. Budapest. p. 273.

ülésén döntött az ÁVH, mint önálló szerv megszüntetéséről és a BM-el történő összevonásáról."[28]

Az 1944 utáni közel fél évszázad története négy jól elkülöníthető alperiódusra osztható (1944–1949, 1949–1956, 1956, 1956–1988). „Az első szakasz… Bizonyos megszorításokkal… a magyar történelem szerves – ámbár a konzervatív, autoriter és nacionalista hagyományok helyett a nyugat-európai mintákat követni kívánó – fejleményként értékelhető."[29]

„Magyarország és a szomszédos országok a második világháború után rendkívül kedvezőtlen gazdasági és politikai viszonyok között kezdtek hozzá az életkörülmények normalizálásához, a háborús károk felszámolásához."[30]

Az 1949-re megteremtett magyar struktúra legfontosabb ismertető jegyei: az egypártrendszer, a hierarchikusan felépített tömegpártnak alárendelt államélet, az emberi élet minden szféráját szabályozni kívánó hivatalos ideológia és a társadalmat permanensen rettegésben tartó terrorrendszer. Külpolitikai szempontból a rákosi rendszer szinte semmiféle mozgástérrel nem rendelkezett.[31]

Az 1947–1948-as években lezajlott átszervezések eredményeként a belügyi tárca elnöki, közjogi, közigazgatási és közrendészeti főosztályra tagozódott. Az utóbbi volt a rendészet tényleges szervezője és irányítója; a rendőri, az igazgatásrendészeti, az egyesületi, az ellenőrzési és a kihágási ügyosztályával. A politika mindenhatósága csak 1950-től érződik, amikor elrendelték a politikai osztályok felállítását a főosztály és az 1949-ben létrehozott kerületi kapitányságok szervezeti rendjébe. A sztálini hatalmi modell kiépítésének szerves tartozéka volt az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) néven létrehozott belbiztonsági szervezet. „Amely hűségesen, vakul kiszolgálja a politikai hatalmat kisajátító kommunista pártot, szűkebb csoportját."[32]

---

[28] BODA József: *A felderítés, hírszerzés, titkos információgyűjtés elvei, gyakorlata*. In. Belügyi Szemle. 2015. 63. évfolyam 9. szám. p. 8.
[29] ROMSICS Ignác: *Magyarország – története – a XX. században.* Osiris Kiadó. Budapest, 2010. p. 273.
[30] FÓRIZS Sándor: *Menekültügyi válsághelyzet 1947-ben.* In. Belügyi Szemle 2015. 63.évfolyam. 2. szám. p. 149.
[31]ROMSICS Ignác: *Magyarország – története – a XX. században.* Osiris Kiadó. Budapest. 2010. p. 337.
[32] ŐRY Károly: *A Belügyminisztérium és szervei az egypárti diktatúrától az 1956-os forradalomig. Fejezetek a Belügyminisztérium történetéből 1948–1956*. BM Kiadó. Budapest. 2001. p. 5.

Magyarországon a világpolitikai hidegháborús helyzet hatását szemléletesen tükrözik egyebek mellett az államhatár dél-nyugati szakszán az ötvenes évek elejére kifejlődött állapotok: „A magyar határőrség (akkor Államvédelmi Hatóság Határőrség néven, alias „zöld-ÁVÓ") 1952-ben gyakorlatilag a rendkívüli állapotot közelítő, (talán el is érő) körülmények között tevékenykedett a magyar–jugoszláv államhatáron.[33]

A modernkori magyar történelemből az 1919-es Tanácsköztársasággal rokonítható rendszert, amelynek diktátora Rákosi Mátyás volt, 1953 és 1955 között egy másik kommunista, Nagy Imre próbálta meg elviselhetőbbé és hatékonyabbá tenni. „Kísérletét a Sztálin 1953-as halálát követően kezdődött szovjet desztalinizációs folyamatok tették lehetővé, sikertelenségét e folyamatok átmeneti lefékeződése befolyásolta."[34]

A Nagy Imre-kormány megszüntette az ÁVH önálló belbiztonsági szervezetként való működését és integrálta a BM-be, valamint megszüntette a belügyminiszternek a helyi tanácsok feletti felügyeleti jogkörét. „A BM Kollégium megszüntette a 11 osztályból álló Közrendészeti Főosztályt és felállította az Országos Rendőr-főkapitányságot (ORFK)."[35]

A magyar nép válasza a desztalinizáció átmeneti lefékeződése miatt ismét kialakult és az azt megelőző rémuralomra1956 őszén egy néhány nap alatt vérbe fojtott, de jelentőségében a hazai XVIII–XIX. századi függetlenségi harcokkal rokonítható felkelés volt. A magyar forradalom, előre sejthető bukása ellenére, vízválasztónak bizonyult az ország második világháború utáni történetében. A magyarokat reálisabb önszemléletre és arra tanította meg, hogy függetlenségi harcukban nem számíthatnak hatékony külső támogatásra. „Ebben az értelemben az 1956-os forradalom és szabadságharc nem bukott el, hanem a Rákóczi-szabadságharchoz és 1848–1849-hez hasonlóan a kompromisszumkötés feltételeit javította."[36]

---

[33] FÓRIZS Sándor.: *Határesemények a magyar–jugoszláv államhatáron 1951–1952-ben.* In. Új Honvédségi Szemle. 1993. 47. évfolyam 12. szám. p. 22.
[34] ROMSICS Ignác: *Magyarország – története – a XX. században.* Osiris Kiadó. Budapest. 2010. pp. 337–338.
[35] ŐRY Károly: *A Belügyminisztérium és szervei az egypárti diktatúrától az 1956-os forradalomig, Fejezetek a Belügyminisztérium történetéből 1948–1956.* BM Kiadó. Budapest. 2001. pp. 28–29.
[36] ROMSICS Ignác: *Magyarország – története – a XX. században.* Osiris Kiadó. Budapest. 2010. p. 397.

Még zajlott a felkelőkkel a fegyveres küzdelem, de a háttérben „szovjet segítséggel, a BM ORFK szervezetén belül a feloszlatott ÁVH helyére azonnal gőzerővel megkezdték az új típusú állambiztonsági szervek felállítását."[37]

A megyei rendőr-főkapitányságokat I.-II.-III. csoportba sorolták a megyék ipari, bűnügyi és közbiztonsági helyzete alapján. Az ideiglenes működés tapasztalatai alapján, 1957 tavaszán megkezdték a szervezet véglegesítését. Eszerint öt miniszterhelyettes (ORFK vezetője, politikai-nyomozó csoportfőnök, személyügyi csoportfőnök, gazdasági csoportfőnök, BM parancsnokságok csoportfőnöke) irányította a BM szakmai tevékenységét.

1957 tavaszára–nyarára a Szovjetunió beavatkozásával hatalomra juttatott Kádár-kormány helyzete kezdett konszolidálódni.[38]

A BM átszervezését 1960–1961-ben fokozatosan végezték, 1962-ben és 1964-ben azonban generális átszervezés történt.[39]

Az első Kádár-korszak, Kádár János 1956. november 7.-i hatalomra kerülésétől 1962–1963- ig tartott, amit a forradalmárokkal való véres leszámolás, a diktatúra intézményrendszerének restaurálása, Kádár személyi hatalmának a megszilárdulása és végül a rendszer nemzetközi elismertetése jellemezték. A második nagy szakasz, amely alatt az elméletileg egyébként mindvégig kidolgozatlan, s zárt logikai konstrukció helyett sokkal inkább pragmatista gyakorlatként értelmezhető „kádárizmus" stabilizálódott, és megkülönböztető jegyei karakterisztikussá váltak, az 1960-as évek elejétől az 1980-as évek végéig, a rendszer bukásáig tartott. „A szocializmus magyar modelljének legfontosabb vonásai egyebek közt a totális diktatúra autoriterré válása, tehát represszív jellegének enyhülése; valamint a pártállami ideológia hegemóniájának a megszűnése, továbbá a mindennapi élet depolitizálása voltak."[40]

A Fock Jenő vezette kormány (1967–1975) idején a kormányzati struktúrában lényegi változás volt, hogy létrejött az államtitkári funkció, a miniszter és helyettesei

[37] FORRÓ János: *A Kádár-rendszer korszaka 1956. november 1-jétől 1989-ig (A rendőrminisztérium)*. BM Kiadó. Budapest. 2001. p.13.
[38] GERGELY Jenő – IZSÁK Lajos: *A huszadik század története*. Pannonica Kiadó. Szekszárd. 2000. p. 404.
[39] FORRÓ János: *A Kádár-rendszer korszaka 1956. november 1-jétől 1989-ig (A rendőrminisztérium)*. BM Kiadó. Budapest. 2001. p. 27.
[40] ROMSICS Ignác: *Magyarország – története – a XX. században.* Osiris Kiadó. Budapest. 2010. p. 401.

között. Az államtitkár feladata a miniszterhelyettesek közvetlen napi irányítása volt. A funkciót a BM-ben először dr. Kamara János rendőr vezérőrnagy töltötte be. Közvetlen irányításával jött létre a BM rendszerváltásig lényegében végleges, úgynevezett négyes tagoltságú szervezete.

Az I-es főcsoportfőnök, mint anyagi-pénzügyi miniszterhelyettes felügyelte a belügyi szervek működéséhez szükséges hadtápfeladatokat és az azzal foglalkozó szakszerveket. Itt intézték a szemle kiadásának terjesztésének anyagi fedezetét.

A II-es főcsoportfőnök közbiztonsági miniszterhelyettesként felügyelte a rendőrséget, közvetlenül elemezte a közrend és közbiztonság helyzetét, irányította és ellenőrizte a szinten tartásához szükséges teendőket.

A III-as főcsoportfőnök, állambiztonsági miniszterhelyettes irányította az operatív külső hírszerzést és belső elhárítást, szakszerveivel a háttérből figyelve az ország és az emberek belső életét, különös tekintettel a kialakuló belső ellenzéki csoportokra.

A IV-es főcsoportfőnök személyzeti miniszterhelyettesként, szakszerveivel irányította a káder- és személyzeti munkát, biztosította a képzett munkaerőt a vonatkozó speciális belügyi normatívák alapján. A Belügyi Szemle a főcsoportfőnökség részét jelentő Oktatási és Közművelődési csoportfőnökség szervezetébe tartozott.

E négyes tagoltságú szervezetet kiegészítették a miniszteri közvetlenek és a BM szaktestületei, önálló rendészeti szervei. A főcsoportfőnökségek szakcsoportfőnökségeket felügyeltek, amelyek sorszáma a római szám utáni /-jelet követően jelezte alá- és fölérendeltségüket. Az államtitkár közvetlenül felelt a határőrség és a tűzoltóság munkájáért. „Szervezte a minisztérium törzsének teendőit, felügyelte az újonnan belépő, BM-re is vonatkozó ország-mozgósítási teendők végrehajtását.”[41]

A rendszerváltás idejére a belügyi struktúra klasszikus egydimenziós, kifejezetten egyvonalas szervezetet jelentett. Egy időben jelen volt és külön is érvényesül az elsődleges munkamegosztás mindhárom elve: a funkció, a tárgy és a régió szerinti, amelyben minden személynek és szervezetnek egy parancsnoka van.

[41] FORRÓ János: *A Kádár-rendszer korszaka 1956. november 1-jétől 1989-ig (A rendőrminisztérium)*. BM Kiadó. Budapest. 2001. p. 50.

Másik szervezeti jellemzőjeként szerepelt a szigorú alá- és fölérendeltség. A struktúra túl bonyolultnak, ezért erősen koordinációs igényűnek bizonyult, hatáskörmegosztását egy időben jellemezte a döntési centralizáció és a decentralizáció is. A hierarchiát egy időben irányították technokratikus vagy strukturális és személyorientált típusú koordinációs eszközökkel, ugyanakkor ezek együttes használata is jellemző volt. „A szervezeti séma vagy a konfiguráció részletesen szervezési állománytáblázatokban a legkisebb szervezetig, alegységig, személyig békében és rendkívüli időszakban is részletesen lebontott, szabályozott."[42]

Dr. Finszter Géza nyugállományú rendőr ezredes, professzor emeritus, az MTA doktora, a szemle főszerkesztő-helyettese, a rendszerváltást közvetlen megelőzően 1984 és 1988 között volt a szemle főszerkesztője. Olyan különös időszakban, amely végén „a tévében sorozat ment a szovjet párfőtitkárok temetéséről, Gorbacsovtól pedig féltettük aranyérmes helyünket a nyitottságban és a demokráciában (amelyben viszont furcsa módon hittünk)… A tudományok évtizedekkel jártak a tételes jog és fényévekkel a joggyakorlat színvonala előtt."[43]

Az olvasók véleménye mindig fontos volt a szerkesztőség számára, de ilyen körülmények között különösen: „Tudtuk, hogy hitelünk csak akkor lesz, ha a lapból azt a valóságot ismerik meg, amelyben valamennyien éltünk. Igyekeztünk betartani Deák Ferenc egymondatos sajtótörvényét, azt hogy nem szabad hazudni."[44]

A rendszerváltást megelőző korabeli viszonyokat találóan jellemző mondat szerint: „A pártfőtitkár népszerűsége gyorsabban romlik, mint a forint. Egyetlen dolog van, amiben ma munkástól pártkáderig mindenki egyért: Kádárnak mennie kell!"[45]

A szemle szerkesztőségének munkatársai körében is érződött a várható változás szükségszerűsége. „Számomra még valamikor 1988-ban megrendítő volt Gézának egy jogászszövetségi ülésen elhangzott felszólalása, amikor kimondta, hogy: >>A magát önkorlátozni nem tudó párt szükségképpen meg fog bukni!<<

[42] FORRÓ János: *A Kádár-rendszer korszaka 1956. november 1-jétől 1989-ig (A rendőrminisztérium)*. BM Kiadó. Budapest. 2001. p. 58.
[43] FINSZTER Géza: *Főszerkesztői önvallomás*. In. Rendészeti Szemle. 1993. 31. évfolyam 1. szám. pp. 14–15.
[44] FINSZTER Géza: *Főszerkesztői önvallomás*. In. Rendészeti Szemle. 1993. 31. évfolyam 1. szám. p. 18.
[45]HERBER Attila – MARTOS Ida – MOSS László –TISZA László: *Történelem 2*. Reáltanoda Alapítvány. Budapest. 2007. p. 433.

Dermedt csend fogadta jóslatát, amely aztán – mint tudjuk – röviddel később igaznak bizonyult."[46]

Ez a reformszellem kiütközik mind gyakrabban a Belügyi Szemle hasábjain is. Erre jó példa a dr. Kilényi Gézával, az MTA Államtudományi Kutatások Programirodájának vezetőjével készített, 1987. szeptemberi számában megjelent interjú szerkesztőségi bevezetőjének lényege, miszerint egy korábbi időszakban a politikai rendszer fogalma a hétköznapokban a társadalmi berendezkedés típusával, osztálytartalmával azonosult, és így e rendszer mindenfajta megváltoztatása egyet jelentett a szocialista társadalmi rend tartalmi meghatározóinak feladásával. Ennek az értelmezésnek a hibája, mechanikus volta, már akkor is nyilvánvaló lesz, ha tudatosítjuk, hogy a társadalomtudományok – ezeken belül az állam- és jogtudományok – a politikai rendszer alatt, az állami és társadalmi szervek strukturált rendszerét és meghatározott normák szerinti működését értik, amely jobban vagy kevésbé jól képes választani abban az alternatív keretben, amelyet a társadalom mindenkori gazdasági alapja a politikai felépítmény számára biztosít. A politikai rendszer tehát, nem lehet egy örök időre szóló adottság, hanem maga is változik, fejlődik. „A szocializmus politikai rendszerének értékmérője, hogy mennyiben képes működésével biztosítani a társadalmi célok megvalósulását, miként érzékeli és kezeli az eltérő érdekeket, hogyan képes megoldani társadalmi konfliktusokat, mennyire alkalmas az egyes emberekben meglévő alkotóenergiák feltárására és hasznosítására."[47]

Az 1985 után kialakult új nemzetközi helyzetben lehetővé vált rendszerváltozás – a magántulajdonon alapuló piacgazdaság, a függetlenség és a többpárti demokrácia perspektívája – azonban elfogadhatatlan volt Kádár számára, aki Nagy Imre hivatalos rehabilitálásának a napján meghalt, és a rendszerváltozást már nem élte meg. A Kádár-korszak része annak a közel fél évszázadnak, amely alatt Magyarország a Szovjetunió befolyási övezetéhez tartozott, szuverenitása korlátozott volt, és a magyar nép többsége által kezdetben élesen elutasított, múltjától, hagyományitól nagyrészt idegen gazdasági, társadalmi és politikai keretek között

[46] KORINEK László*: Géza fejedelem.* In: Gályapadból laboratóriumot, Tanulmányok Finszter Géza professzor tiszteletére. ELTE Eötvös kiadó. Budapest. 2015. p.11.
[47] *Interjú dr. KILÉNYI Géza elvtárssal, az Államtudományi Kutatások Programirodájának vezetőjével, a politikai intézményrendszer továbbfejlesztéséről*. In. Belügyi Szemle. 1987. 25. évfolyam 9. szám. p. 18.

fejlődött. Nem kétséges tehát, hogy a korai 50-es évekkel együtt maga is a magyar történelem XX. századi, államszocialista, pártállami fejezetéhez tartozik. „A Rákosi-korszaktól eltérően ugyanakkor számos területen elérte vagy megközelítette az adott kereteken belül lehetséges és elérhető optimumot, miáltal a magyar társadalom, jelentős része fogadta el lélekben is sajátjaként."[48]

A magyarországi rendszerváltás – hasonlóan a többi, korábban szintén szovjet érdekszférába tartozó országhoz – főként azért következett be, mert a nyolcvanas évek közepére-végére a Szovjetunió csődbe jutott: gazdasága válságba került, tagországainak jó része önállósult, korábbi világhatalmi jelentőségét elveszítette. Az 1989. december eleji máltai találkozón mindezek „beismerését" jelentette, hogy Gorbacsov szovjet pártfőtitkár lemondott Közép- és Kelet-Európa – köztük hazánk – további szovjet ellenőrzéséről, és hozzájárult csapatai visszavonásához.[49]

2.2. A SZAKFOLYÓIRAT ILLESZKEDÉSE A RENDÉSZETI KULTÚRÁBA ÉS KOMMUNIKÁCIÓBA

A szervezetek, közösségek, a szervezeti kultúra által a jogi normákon és a leírt működési szabályokon túl, önálló életre kelnek. A szervezeti kultúra az általános kultúrából építkezik. „Jellemzően a tartós, jól bevált felépítéssel rendelkező szervezetek a szervezeti kultúra, a szervezeti és vezetői kommunikáció segítségével törekszenek a szervezeti érdekeinknek megfelelő személyiségi és viselkedési formák kialakítására a dolgozóik körében."[50]

A vezetői kommunikáció minősége egyben komoly felelősséget hordoz, hisz míg a jó kommunikáció motivál, a rossz demoralizál. A rendőrszakmai működés, illetve annak minősége döntően függ a kommunikáció milyenségétől.

[48] ROMSICS Ignác: *Magyarország – története – a XX. században.* Budapest. 2010. Osiris Kiadó. p. 402.
[49] FISCHER Ferenc: *A kétpólusú világ 1945–1989.* Dialóg Campus Kiadó. Budapest–Pécs. 2014. p. 363.
[50] KOVÁCS Gábor: *A szervezeti kultúra megjelenésének sajátosságai a rendészeti szerveknél.* In: BODA József – FELKAI László – PATYI András (szerk.): Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes Tiszteletére. Dialóg Campus. Budapest. 2017. pp. 324–329.

„– A kommunikációs rendszer kielégítő vagy gyenge szabályozottságától,
– a kommunikáció jó vagy rossz megszervezésétől, valamint
– a hatásos vagy alkalmatlan kommunikálás kifejtésétől (a munkatársak kommunikációs képességeitől).”[51] – olvashattuk egy szakcikkben.

Milyen személyiségi és viselkedési normákat céloz meg például a rendőrtisztnevelés? Olyanokat, mint „az alapképzés során kiemelten fontos képességek, attitűdök; a hazaszeretet, a politikamentesség, a bajtársiasság; a hierarchiának megfelelő engedelmesség és parancsadás készség, az erkölcsi tartás, szilárd akaraterő, kitartás, bátorság; a vezetői példamutatás és határozottság, titoktartási készség, az együttműködési készség, a fegyelmezett magatartás; a megbízhatóság és megvesztegethetetlenség.”[52]

A fentiek tükrében feltehető a kérdés: hogy vette ki részét a Belügyi Szemle a minisztériumi, rendészeti szakmai kultúra ápolásában? A 2010-re kialakult helyzet nem túl biztató, de ez nem a szemlén múlott. Ugyanis, „A rendészeti foglalkozási kultúra jelen helyzetét a determinánsok alapján jellemezve megállapítható, hogy egy nyíltan kifejtett társadalmi szerepmeghatározás nélküli, militáris, erősen hierarchikus, nem feladatorientált struktúra uralkodik… A jogi szabályozás a rendészetet mindenekelőtt erőszakszervezetként kezeli, ennek minden negatív következményével a civilekre és a rendészetben dolgozókra nézve.”[53]

Az 1956-os forradalomba torkolló Rákosi korszakot a Kádár János fémjelezte szigorú megtorlás, majd a korabeli szóhasználat szerinti gulyáskommunizmusig enyhülő konszolidáció, rendszerváltásig tartó időszaka követte. Lényegét tekintve ez utóbbi érvényesült, nyomta rá bélyegét a rendszerváltásig terjedő időszakra.

A speciális rendvédelmi tevékenységek esetében rendvédelmi/rendészeti kommunikáció néhány sajátosságára tekintettel mindenképp fontos és szükséges egy vagy több, olyan belső, akár miniszteriális szintű kiadvány, orgánum, amely erősíti a

[51] CSERÉP Attila – MOLNÁR Katalin: *A rendőrség kommunikációs stratégiája és belső kommunikációja.* In. Rendészeti Szemle. 58. évfolyam. 2. szám. 2010. pp. 16–17.
[52] KOVÁCS Gábor: *A Nemzeti Közszolgálati Egyetem alapképzésben végzett rendőrtisztekkel szemben támasztott követelmények változásai*. In: Gaál Gyula, Hautzinger Zoltán (szerk.) A határrendészettől a rendészettudományig. Pécs: MHTT Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, 2016. p. 263. URL: http://pecshor.hu/periodika/XVII/kovacs.pdf
Letöltés ideje: 2017. július 20.
[53] KRÉMER Ferenc – MOLNÁR Katalin – SZAKÁCS Gábor – VALCSICSÁK Imre: *A rendészeti foglalkozási kultúra átalakítása – stratégiai koncepció.* In. Rendészeti Szemle. 58. évfolyam. Különszám 2010. március. p. 269.

szervek és munkatársaik kohézióját, egyúttal a szervezeti kultúra egyik színtereként funkcionálva.

A rendészeti kommunikáció az emberi kommunikáció sajátos területe. „A rendészeti szervezetek működésének alapja a kommunikáció. Az eredményes kommunikáció képessége a működés sikerességét biztosítja.”[54]

A kommunikációs eljárások közül a rendészetit főként a következők jellemzik: a rendészeti tevékenység hivatás, képviselői különös felelősséggel és komoly hatalommal vannak felruházva; az emberek közötti konfliktusok közepette végzik problémamegoldó munkájukat; legtöbbször a nyilvánosság különös érdeklődésétől kísérve, egy sajátos szervezeti kultúra tagjaként, szigorú hierarchiában és parancsuralmi rendszerben. Ebben a merev jogi, katonai, hivatalos stílus az uralkodó. Mindemellett el kell fogadtatnia a közösséggel e szervezetek erőszak monopóliumi és szankcionáló szerepét, ráadásul úgy, hogy annak tagjait együttműködésre bírják, és meggyőzzék őket a biztonságteremtő munka, szolgáltató és polgárbarát jellegéről. „Egyebek közt e nehézségekkel megküzdve kell a rendészeti kommunikációnak, sikeresnek és elfogadottnak lennie. ”[55]

Bár a fenti felsorolás több pontja elsősorban a külső kommunikációs tevékenységekkel kapcsolatos, a belső sajtó tartalmát és stílusát is jelentős mértékben befolyásolhatja az említett kommunikációs zajok közül a hierarchia, a parancsuralmi rendszer, illetve a rendészeti szervezeteknél uralkodó hivatalos stílus.

A rendészeti szervezeteken belül, a különböző szintű vezetőknek, a munkatársaknak jól megszervezett információs rendszer áll rendelkezésére. „Ez a szervezetet ért külső és belső hatásokról ad tájékoztatást (szervezeti információs csatornák, elemzések, belső tájékoztatók, vezetői elemzések, hírlevelek, beszámolók, összegzések, statisztikák stb.)”[56]

---

[54] KOVÁCS Gábor: *A szervezeti és vezetői kommunikáció sajátosságai a rendészeti szerveknél.* In. Hadtudományi Szemle, p. 387. URL: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2016/2016_1/16_1_vez_kovacsg.pdf Letöltés ideje: 2017. július 20.

[55] SUBA László: *A pénzügyőrségi sajtó kezdetei.* URL: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2014/2014_1/2014_1_tt_subal.pdf
Letöltés ideje: 2017. július 20.

[56] KOVÁCS G.: *A rendészeti szervezetekben lejátszódó vezetési folyamatok.* In HORVÁTH J.–KOVÁCS G. A rendészeti szervek vezetés és szervezéselmélete. NKE. Budapest. 2014. p. 62.

Ennek az információs rendszernek volt és az ma is az egyik, kommunikációs eleme a Belügyminisztérium tudományos szakmai folyóirata, az immár 65. évfolyamát jegyző Belügyi Szemle.

Dr. Kriskó Edina, I. fejezetben említett értekezésében a rendészeti szaklapról meg is állapította: „A szemlében 1953 és 1989 között szervezeti kommunikáció tárgykörben megjelent cikkek igen haladó szelleműek, célkitűzéseik középpontjába a rendőrség iránti bizalmat, s az ennek nyomán javuló eredményességet tűzik. Akár a ma rendőri állományához is szólhatnának, ha a marxista-leninista, szocialista, illetve bolsevik lexémákat kihúznánk a szövegekből."[57]

2.3. A RENDŐRSÉGI SZEMLE ÉS ANNAK SAJTÓ-SZAKMAI ELŐTÖRTÉNETE

A Belügyminisztériumnak, rendőrségnek voltak 1945 előtt is kiadott sajtótermékei. A teljesség igénye nélkül röviden felsorolva: „Közbiztonság (1869–70), Közrendészeti Lap (1870–1875), Rendőri lapok (1882–1883), Hivatalos rendőri közlöny (1884–1896), Rendőri Lapok (1894–1939), Közbiztonság (1907–1921), A Rend (1921–1927), A Rendőr (1913–1914), a Rendőr (1927–1931), Detektív Szemle (1923–1928), Magyar Detektív (1926–1934), Magyar Rendőr (1934–1944), A rendőrkutya (1934–1936)."[58]

Ebbe a sorba illeszkedett egyebek közt 1946–2007-ig például a „Határőr", heti-, majd havilap, a „Magyar Rendőr" hetilap 1947–1990 között, illetve 2008–2013 között „Rendőr" néven – a szándékai szerint a „Határőr", illetve a „Magyar Rendőr" sok évtizedes haladó hagyományait ötvöző –, az ORFK havi, kéthavi, majd negyedéves intranetes lapja. E sajtótermékek kiadói céljai, szerkezetük minden bizonnyal hatott a későbbi Rendőrségi, Rendészeti, illetve Belügyi Szemle

[57] KRISKÓ Edina: *A rendőrség társadalmi rendeltetése és a rendőrségi kommunikáció.* Doktori disszertáció. URL: http://nydi.btk.pte.hu/sites/nydi.btk.pte.hu/files/pdf/Krisko_Edina2013_disszertacio.pdf p. 248. Letöltés ideje: 2016. szeptember 15.

[58] KRISKÓ Edina: *A rendőrség társadalmi rendeltetése és a rendőrségi kommunikáció.* Doktori disszertáció. URL: http://nydi.btk.pte.hu/sites/nydi.btk.pte.hu/files/pdf/Krisko_Edina2013_disszertacio.pdf p. 157. Letöltés ideje: 2016. szeptember 15.

arculatára, szerkesztésére is. A szaklapok kialakulásának, fejlődésének médiatörténeti vonatkozásaival azonban kutatásomban csak röviden, szinte az említés szintjén kívánok foglalkozni.

Mint dr. Parádi József, a Dualista Magyarország rendészeti szerveit bemutató főiskolai jegyzetében a kommunikációs kezdetekről olvasható, a bűnüldöző szervek vezetői a munkájukhoz kapcsolódó tevékenységű jogászokkal időnként ankétokat tartottak, ahol a bűnüldöző szervek fejlesztésének lehetőségeit is vizsgálták, kicserélték tapasztalataikat a bűnüldözésre és bűnmegelőzésre vonatkozóan. Az alkalmak egyben összekötő kapcsot is jelentettek a vidéki városok között. Az egyes vidéki városok rendőrségei hosszabb-rövidebb időn keresztül közös folyóiratot is fenntartottak. Ebben a bűnesetekről és a rendőrségek gondjairól, eredményeiről tájékoztatták elsősorban a személyi állományt. A nagyközönség számára a rendőrség életébe bepillantást, a helyi sajtó biztosított, ami esetenként nélkülözte az objektivitást, ezért hosszantartó vitákra kerülhetett sor a sajtóban. Egy-egy eset tisztázása kapcsán előfordult, hogy a vita elmérgesedett és a vitázó felek, (az újságíró és a rendőrtisztviselő) párbajban döntötték el nézeteltéréseiket. „A rendőrségekről szóló sajtócikkek mennyisége – egy-egy nagyobb bűneset vagy rendbontás kivételével – a rendőrtisztviselők újraválasztásakor növekedett.”[59]

Mindezekből jól látszik, hogy a rendészeti szerveknél dolgozók tevékenységét jó ideig csak a külső sajtó mutatta be, a pillanatnyi politikai, szerkesztői hangulatnak megfelelő „objektivitással”.

Ha a köztudatban gyakran ellenszenves volt is a rendőrség, még akkor is, amikor már törvényhatósági, városi magyar rendőrségről lehetett beszélni, amikor a vidék nagy részében már a csendbiztosok és a pandúrok látták el a közbiztonsági szolgálatot, „akadtak lelkes emberek, akik egyre jobban érezték egy rendőri szaklap hiányát. Minden törekvésük oda irányult, hogy ezt a hiányt valahogy megszüntessék.”[60]

A lap kezdeményezői előtt, hazai előzmény híján az ekkoriban már fejlett külföldi rendőri szakirodalom lebegett. Ezekből a példákból, valamint a hazai

[59] PARÁDI József: *A dualista Magyarország rendvédelmi szervei.* Rendőrtiszti Főiskola. Budapest. 1990. p. 25.
[60] DEÁK József: *A polgári magyar állam (1867–1944) rendvédelmi sajtója.* In: PARÁDI Ákos (szerk.) Ünnepi tanulmányok Parádi József 65. születésnapja tiszteletére. Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. Budapest. 2015. p. 7.

igényekből merítve jelentek meg az első rendőri, csendőri és pénzügyőr lapok, erősítve a magyar polgári állam, rendészeti szerveit.

„1869. augusztus 15-én jelent meg az első magyar rendőri szaklap, >>Közbiztonság<< cím alatt."[61] Megjelenése előtt szerkesztősége „Mutatványlapot" adott ki, júliusban tizenhatezer példányban szétküldve azt a hatóságoknak és községeknek. Ebben Forster József szerkesztő a következő szavakkal fordul az olvasókhoz:

„Nem létezik az a bármily kevés számú ügydarabbal foglalkozó hatóság, amely előtt egyszer máskor érdekesebb rendőri vagy bűncselekmény fel ne merülne, és nincs az a jelentéktelen esemény, amelyből a gondolkodó rendész valamit ne tanulhatna. – Továbbá van a hazában igen sok a gyakorlat által megedzett, tapasztalt tisztviselő, ki ha tapasztalatait közli, egyrészt azokat elveszni nem hagyja, – másrészt a közügy nagy előnyére értékesítheti." [62] Mindezek alapján kérte a címzett tisztviselőket közöljék vele régebbi tapasztalataik „becses jegyzékét", illetve a hatóságuk területén felmerül új, érdekesebb bűncselekményeket, különös tekintettel „a bűneset kikutatási módjára". Hisz ezzel nem csak a közügynek tesznek értékes szolgálatot, amennyiben – egy, a magyar nép szokásaihoz igazodó rendszer létrehozásához szolgáltatnak bő anyagot, hanem a szerkesztőnek is megkönnyítve a kezdeményezés nehéz munkáját. A tiszavirág életű elsőt hamarosan követi „Közrendészeti Lap" néven a második, 1870. március 27-i megjelenéssel. Érdekes anyagokat közölve a rendőrség és a rendőri büntető-igazságszolgáltatás tárgyait illető törvényhozás és közigazgatás köréből. Megjelenését nagyban előmozdította, hogy a lapot a belügyminiszter már 1870. június 4.-i, valamennyi törvényhatósághoz intézett körrendeletében megrendelésre ajánlotta. A lap első két évfolyama négy oldalon, a harmadik, 1872-ben már díszesebben és dupla terjedelemre bővítve jelenik meg. „Magába ötvözve a rendészeti ügyekkel kapcsolatosan megjelenő törvényeket, rendeleteket és kiválóbb helyhatósági szabályokat. Mellékletében pedig a belügyminisztérium rendőri körözvényi olvashatók hetente 1–2 félívnyi terjedelemben."[63]

[61] Sallai János: *Első rendészetelméleti szakközlöny folyóiratunk a „Közbiztonság"(1869)*. URL: http://www.pecshor.hu/periodika/XVII/sallai.pdf Letöltés ideje: 2017. november 20.
[62] FORSTER József: *Nyílt kérelem.* In. Közbiztonság. Mutatványlap. 1869.07. p.1.
[63] SZŐLLŐSSY Alfréd: *Az első rendőri szaklap*. In. A Rend. 1927. 02. 17. p. 3.

1893-ban szintén „Közbiztonság” néven indult újság, amelynek almanachja 17 évvel később jelent meg először. Az ötödik alkalommal – 1914-ben – kiadott összegző kiadvány előszavában ismét rámutatott a nagy célokra. „Meg akarja ismertetni a nagyközönséggel a rendőrséget, annak sokoldalú működését azért, hogy előmozdítsa annak népszerűségét, hogy a rendőrséget, a rendőri intézményeket a nagyközönség rokonszenvébe minél jobban belelopjuk.”[64]

A fent említettek mellett, „Több mint 2 évtizedig szinte évente adták ki nagy terjedelemben az összegző kiadványt. 1913-ban látott napvilágot a>>Rendőr<< című folyóirat, amit a következő évben a „Rendőrségi Lapok” váltott fel, amely kezdetben hetente jelent meg, később havonta.”[65]

A kortársak tartalmas kiadványnak tartották. 1921-től minden évben megjelent a Rendőrségi zsebkönyv, megnyitva a húszas évek azon kiadványainak sorát, amelyeket egyaránt hasznosíthattak a szakmát gyakorlók és a kívülállók is. A háború után a húszas évek elején indult meg komolyabb jellegű hetilap „Detektív” címmel, a nyugdíjpótló egyesület támogatásával. 1921 november 15-én indult, mint szakmai napilap „A Rend”. Az előfizetéséről szóló BM rendelet címzettjei a törvényhatóságok első tisztviselői, a Magyar Királyi (m.kir.) Államrendőrség kerületi és budapesti főkapitányai, a m.kir. csendőrkerületi parancs-szakágak és a m.kir. révfőkapitányság voltak. Angliát leszámítva egyedüli rendőri napilap volt 1922. július 1-jéig, mivel ezt követően heti két alkalommal jelent meg 6-6 oldalon, majd hetilapként 1927. július hó közepéig. Július hó közepén új tartalmas, a nagy német rendőri szaklapok emelkedett nívójához méltó rendőri hetilap indult meg Budapesten, a „Rendőr” címen. Az új hetilap a hat éves fennállás után megszűnt „A Rend” című rendőri szaklap helyén indult meg „… a m.kir. csendőrség érdekeinek szolgálatát, az újból meginduló >>Csendőrségi Lapok<< lesz hivatva kielégíteni. Öt esztendőn keresztül jelent meg …” 1926-ban indult a magyar királyi államrendőrség detektívtestülete nyugdíjpótló és segélyező egyesületének hivatalos lapja „A Magyar Detektív”. Színes borítólapján belül 48 oldalon közvetítette a magyar és a

[64] ERNYES Mihály: *Sajtótermékek a rendészet területéről.* „A rendészeti kommunikáció történeti és fogalmi megközelítése” címmel kiírt pályázat „Javuló” jeligével, 2008. 04. 25.-én beadott és díjazott pályaműve.

[65] DEÁK József: *A polgári magyar állam (1867–1944) rendvédelmi sajtója.* In: PARÁDI Ákos (szerk.) Ünnepi tanulmányok Parádi József 65. születésnapja tiszteletére. Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. Budapest. 2015. p. 75.

nemzetközi rendőri irodalom híreit, alkotásait. „A Magyar Detektív" jogutódja, a harmincas évek közepétől a havonta 2 alkalommal megjelenő „Magyar Rendőr" lett. A szakirodalom mellett helyt adott belső szervezeti és egyéb, valamint a testület múltjával foglalkozó, rendőri témáknak is. A korabeli értékelések szerint magas színvonalon, kellő szakértelemmel reprezentálta a magyar királyi rendőrséget.

Az akkoriban még csecsemőkorát élő magyar csendőrség eleinte az 1882-ben indult „Rendőri Lapok" hasábjain kapott nyilvánosságot. E lap közölte a csendőrparancsnokságok hivatalos közleményeit, a törvényellenesen távollevő hadkötelesek és katonaszökevények névsorát, címlapján pedig egy-egy körözött bűnöző fényképe volt látható. 1897- ben a lapnak „Magyar Csendőr" alcíme volt… 1894 januárjában Nagykanizsán megjelent az első Csendőrségi Közlöny, 1896. január 4-én pedig Esztergomban megszületett az első magyar csendőrújság is, Endrődy Géza csendőr főhadnagy szerkesztésében, ugyancsak „Magyar Csendőr" címmel. A jó írógárdával rendelkező hetilap azonban, úgy látszik, nem bírta a vidéki levegőt, mert 1897-ben a szerkesztőt már Pesten találjuk a „Rendőri Lapoknál" s az eddig önálló lapból ott alcím és rovat lett. Nem sokkal később, 1899-ben a „Törvényszéki és Rendőri Újság" is adott mellékletet „Csendőrség" címmel s mire elérkezett a századforduló, már volt „Csendőr Újság" is, ami szak- és általános ismereteket közölt… 1907-ben a „Csendőrségi Lapokkal" korszerű sajtót kap az akkor már izmosodó magyar csendőrség. A gondosan és hozzáértéssel szerkesztett lap azelőtt, 1882-től 1907-ig „Rendőri Lapok" címmel élt. 1907-től 1918-ig a belügyminisztérium kiadásában jelent meg, 1918/19-ben változáson esett át, majd megszűnt és 1924-ben kelt újra életre. „A mai idő egyetlen katonai folyóirata, amely a háborús[66] papírkorlátozásig rendszeresen szépirodalmat is adott."[67]

A szaklapírás problémáját a húszas évek végén a „Rendőr" hasábjain úgy foglalták össze, hogy szaklapot írni alapjában könnyű, mert az író ismeri közönségét, tudja, mi érdekli. Tisztában van az intelligenciájával, ezért úgy tartalomban, mint formában megfelelőt képes nyújtani. Rendőri szaklapot írni már nehezebb mivel „A rendőrség munkaköre szélesen tagozódik. Minden irányban olyan kiterjedt, hogy

[66] Immár a II. világháborús – a szerző.
[67] LUKÁCS József: *Katonai hírlapok a Magyar Honvédség megalakításától a világháború kitöréséig*. URL: http://epa.oszk.hu/00000/00021/00210/pdf/MKSZ_EPA00021_1942_66_03_290-300.pdf Letöltés ideje: 2015. március 13.

igazán kiválót, csak a specialisták nyújthatnak. A specialistát azonban csak a saját külön problémái érdeklik. Közönyös minden más kérdéssel szembe, s így írása ritkán tarthat számot általános érdeklődésre."[68]

A háború után újjá született „Magyar Rendőr" (1947–1990), csaknem fél évszázadon át, a rendszerváltásig hetente látta el olvasóit a szakma, a bűnüldözés, bűnmegelőzés aktualitásaival zárt, belső terjesztésben. (S csak „kitekintésként": a „Magyar Rendőr" és a felsorolásban már szintén említett „Határőr" humán központú szakmaiságát ötvözte magába 2008 és 2013 között „Rendőr" néven, az ORFK havi, kéthavi, majd negyedéves intranetes lapjaként működött.

Nos, az „előtörténet" tömör felvázolását követően, rátérhetünk a „Rendőrségi Szemle" bemutatására, értékelésére. A korábban felvázolt kül- és belpolitikai helyzet kezdetekor a rendőrség a Belügyminisztérium (BM) alá rendelt állami szervként működött. Hivatalos neve 1945 és 1955 között Magyar Államrendőrség, attól kezdve a Magyar Népköztársaság Rendőrsége volt.[69]

Az ötvenes évek elejére a nemzetközi helyzetben kialakult rendkívül feszült hidegháborús politika hatásaként a hazai közéletben, állami szinten, egyebek közt a Belügyminisztériumban és, a rendőrségnél is tovább folytatódott a hatalmi struktúrák kiépülése, koncentrációja.[70]

A korszak légkörét, titokvédelmét jól tükrözi, hogy a „Csak szolgálati használatra!" feliratos lapban a „Rendőrségi Szemle kezelésére vonatkozóan" ez a Felhívás állt: „ Az ORK vezetője a 87-6/1953.sz. utasításban szabályozta a Rendőrségi Szemle kezelésének, előfizetésének rendszerét. Az utasítás értelmében a Rendőrségi Szemlét olvashatják (előfizethetik) a rendőrség, az államvédelmi szervek tagjai, az ügyészek, valamint a bíróság tagjai (az igazságügyminisztérium (sic!) és a Legfőbb Ügyészség megfelelő beosztású tagjai). Az utasítás engedélyezte, hogy a folyóiratot áttanulmányozás céljából munkaidő után az elvtársak lakásukra is vihetik,

[68] MARKOVICH Miklós: *A szaklap problémája*. In. Rendőr. 1927.07.16. p. 1.
[69] MARJANUCZ L. – SZABÓ P.: *Egyéb állami szervek 1949–1956*. URL: http://gepeskonyv.btk.elte.hu/adatok/Tortenelem/14Szab%F3_Marjanucz/html/8_6.htm. Letöltés ideje: 2015. november 9.
[70] DEÁK József: *The Police, then Interior Review for the forming of the science of law enforcement; from its beginning to the change of the political system.* In: West Bohemian Historical Review Department of Historical Sciences Faculty of Philosophy and Arts University of West Bohemia in Pilsen. – Department of History Faculty of Humanities University of Hamburg. 2014. 3. évfolyam. 2. szám. p. 239. URL: https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/11025/15549/1/Deak.pdf
Letöltés ideje 2017. szeptember. 12.

azonban minden esetben figyelemmel kell lenni arra, hogy ahhoz idegenek ne juthassanak hozzá. A folyóiratot csak hivatali helyiségben lehet tárolni. A fentiek a könyvtári példányokra- is vonatkoznak."[71]

E hatalmi struktúrák kiépülésének része lehetett, hogy 1953-ban a Belügyminisztérium egy új szakmai tudományos folyóiratot jelentetett meg, a Rendőrségi Szemlét.[72]

A 98 oldalas Rendőrségi Szemle szerkesztőbizottsága a folyóirat tervezett feladatai közé sorolta: összegezni mindazt a tapasztalatot, amelyet a rendőrségi munka gyakorlata alkotott. A tanulni vágyók igényeit is szolgálni szándékozta, egyúttal harcolva az elméleti ismereteket – magát a tanulást – lebecsülők ellen. Ez nem kis feladatnak számított akkoriban és egyben új teendőnek, amellyel a rendőrség addig ilyen formán rendszeresen nem foglalkozott, és aminek hiánya mindjobban érződött. „A rendőri gyakorlat eddigi tapasztalatai, egyesek tapasztalatai, amelyek nem váltak az egész szervezet közös kincsévé, nem termékenyítették meg munkáját…"[73]

A szerkesztőbizottság szerint a szemle további nagy feladata, a rendőri munka, döntő területein irányt szabni a mindennapi tevékenységhez; a hatályos törvények alapján rámutatni „a szocialista törvényesség mindenkori feladataira, hogy a társadalom építésének soron következő idejében erre kell irányulnia a törvényesség élének, a főcsapás irányának." [74] Ennek során gondosan elemezve a törvényekből és rendelkezésekből a rendőrségre háruló feladatokat, hogy frázisok nélkül, a való tényekre építse a szervezet munkáját.

A Déri Pál r. százados, felelős szerkesztő, később évtizedeken át (1953–1955, 1961–1984)[75] főszerkesztő, által gondozott folyóirat elsőként megjelenő számának tartalmából kiderül, hogy a rendőrségi munka milyen területei voltak akkoriban a legfontosabbak.

[71] *Felhívás.* In. Rendőrségi Szemle. 1954. 2. évfolyam 1. szám. p. 96.
[72] SALLAI János.: *A magyar rendészettudomány etablációja*. In. Belügyi Szemle. 2015. 58. évfolyam. 6. szám. p. 12.
[73] SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: *Előszó*. In. Rendőrségi Szemle. 1. évfolyam 1. szám. 1953. p. 3.
[74] SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: *Előszó*. In. Rendőrségi Szemle. 1. évfolyam 1. szám. 1953. p. 3.
[75] DÉRI Pál: *Az 50 éves Belügyi Szemle emlékezete*. In. Belügyi Szemle. 2003. 50. évfolyam, 1. szám. p. 5.

Sebestyén László r. ezredes, a szerkesztőbizottság elnöke: „Emeljük magasabbra a vezetés színvonalát”[76] c. írásával indult a lap, majd a bűnügyi és az őrszolgálat együttműködéséről szólt, illetve a kriminalisztika jelentősége domborodott ki. Kertész Imre, később szintén hosszú ideig főszerkesztő-helyettes, a nyomozás tervszerűségéről, mint a siker elengedhetetlen feltételéről írta ide első cikkét.[77] A lap így átfogta a közrend, közbiztonság és a szervezeti működés legfontosabb területeit.

Kertész Imre ebben a cikkében kezdte a gyakorlatban is megvalósítani később gyakran hangoztatott hitvallását. Eszerint sokszor és sok beszéd hangzik el a belügyi kutatások gyakorlatiasságáról, viszont aránylag kevés a belügyi gyakorlat tudományosságáról, tudományos igényeiről. Mert a kutatás eredményeinek hasznosítása a felhasználók igényességétől, egyben a tudományos propaganda és ismeretterjesztő tevékenységtől is függ. Nemcsak a gyakorlati szükségletekre vonatkozó információnak kell eljutniuk a kutatókhoz, de a kutatási eredményeknek is a felhasználókhoz. „Ezért olyan fontos a gyakorlati munkások igényességének növelése és érdeklődésük felkeltése a tudományos eredmények iránt.”[78]

A folyóirat, a havonta megjelent lapszámainak köszönhetően mind jobban beágyazódott a szervezet tevékenységébe. Az első évi működésének értékelése szerint a lap: „Helyesen mutatott rá… azokra a gyakori hiányosságokra, amely (sic!) a bűnüldözés tudományos és technikai módszereinek lebecsülése terén tapasztalható egyes szerveknél.”[79]

A folyóirat ötéves fennállására visszatekintő anyagból kiderül, hogy a lap észrevétlenül és átmenet nélkül szerves részévé vált a rendőri munkának, egyben pedig egyre hivatottabb szócsöve lett a kriminalisztikai, valamint a rendőri igazgatási elemzéseknek, tanulmányoknak. Érdemeiként fogalmazódott meg, hogy közel van az élethez, azok írják, akik olvassák, továbbá, hogy a lap olvasmányos, cikkei érdekesek, színesek, szórakoztatóan is tanítóak, az egyes számok sokoldalúak, az

[76] *A tartalomból*. In. Rendőrségi Szemle. 1. évfolyam 1. szám. 1953. p. 1.
[77] *A tartalomból*. In. Rendőrségi Szemle. 1. évfolyam 1. szám. 1953. p. 1.
[78] KERTÉSZ Imre: *A BM szerveinél folyó tudományos kutató munka néhány elméleti és módszertani sajátossága*. In: A Belügyi Tudományos kutatások időszerű kérdései. BM könyvkiadó. Budapest. 1979. p. 126. ÁBTL: 4.1. A4382
[79] DEÁK József: *A rendészettudomány kialakulása és fejlődése a Belügyi Szemle tükrében (1953-2013).* In: GAÁL GY., HAUTZINGER Z.:Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XV. kötet. MHTT Pécsi határőr, és az MRTT Pécsi határrendész-szakcsoport. Pécs. 2014. p. 358. URL: http://pecshor.hu/periodika/XV/deakjozsef.pdf Letöltés ideje: 2016.01.11.

összesített tartalom pedig sokrétű. A rendőrség ez alatt gyors fejlődésen ment át, szervezeti, munkamódszerbeli változások tarkították a mindennapi megszokottságot és külön gyorsította az idő múlását az 1956-os forradalom időszaka, „Miközben a folyóirat, a rendőri munkának és a rendőri életnek ez a teljesen új hajtása megizmosodott, meggyökeresedett.” [80]

Ekkor még nem lehetett előre látni, hogy a gyors fejődés a Rendőrségi Szemle életére, sorsára is kihat.

A szemle megalakulását övező, majd az 1956-os forradalomba torkolló belpolitikai helyzet is lényegesen megváltozott a kádári leszámolás után következő konszolidációnak köszönhetően.

Pozitív üzenettel bírt és a további társadalmi megbékélést szolgálta az 1962 novemberében tartott Magyar Szocialista Munkáspárt VIII. kongresszusi határozatának az a kitétele, miszerint: „nincsenek olyan osztályok vagy számottevő társadalmi rétegek, amelyeknek az érdekei ellentétesek lennének a szocializmussal.”[81]

A Rendőrségi Szemle szerkezete, készítése dr. Bócz Endre nyugalmazott fővárosi főügyész interjúja. Az interjúból az is kitűnik, hogy dr. Bócz, a hatvanas években Miklós Lajossal ketten megkapták a Rendőrségi Szemle következő számának a teljes nyersanyagát, azaz a szerkesztőségben közlésre elfogadott kéziratokat azzal, hogy állítsák elő belőlük a folyóiratszámhoz elegendő emészthető írásművet. A lektori munkának szánt megbízatás a nagyon rossz kéziratok helyesírási hibáinak kiküszöbölésére, stilisztikai feljavítására korlátozódott. A megbízottak saját tapasztalataik alapján még nagyobb tisztelettel tekintettek ezentúl, a lapot készítő három-négy rovatvezetőre és a lap többi készítőire. Hiszen a Rendőrségi Szemle kifejezetten hasznos volt a rendőrségnek, mert a kriminál-metodikát nagymértékben szolgálták a folyóiratban a nyomozási gyakorlatról megjelent írások. Az azonos jellegű bűncselekmények nyomozását össze lehetett hasonlítani. Ezek általánosításával ki lehetett alakítani olyan protokollt, amit érdemes volt követni,

[80] HORVÁTH István: *5 éves a Rendőrségi Szemle.* In. Rendőrségi Szemle. 1958. 6. évfolyam. 1. szám. p. 3.
[81] M. SZABÓ Miklós.: *A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia Története 1961–1969*. Zrínyi Kiadó. Budapest. 2008. p. 13.

mert a gyakorlatban kipróbált módszereket tartalmazott. Rengeteg esettanulmány jelent meg a Rendőrségi Szemlében, számonként mintegy 70% ezzel foglalkozott.[82] Mint a további elmondottakból is körvonalazódott lapban mindig volt egy politikai vezércikk, amit egy belügyi vezető írt. További tekintélyes részét kriminalisztikai esettanulmányok tették ki. A rovatvezetők szinte tűvé tették a vidéket, keresve a tanulságosnak ígérkező ügyeket, majd rábeszélték az előadót, vagy az illetékes főkapitányságról valami írástudó embert, hogy írja meg az esetet. A szerzőket segíteni kellett, hogyan írják meg az anyagot, hisz kívánalom volt, hogy a lapba szánt dolgozat azt tükrözze, miként kellett volna a kriminalisztikai tanok szerint eljárni – függetlenül attól, hogy az eljárás valójában úgy folyt-e. Ebből adódott, hogy szinte minden cikkben található volt utalás egy részletes nyomozási terv készítésére és e terv tartalmát ismertetik is. Ezt az alapos tervezést – ami egyáltalán nem biztos, hogy valóban lezajlott – igazolja azután a nyomozás. Ettől lettek a cikkek szerkezetileg sablonosak. Mindezek alapján abban az időben nem lehetett könnyű egy-egy Rendőrségi Szemlét összeállítani!

A 3 forintba kerülő, Rendőrségi Szemle megjelenésének, ötödik éves méltatásából is kiolvasható ez a korábban alighanem még jelentősebb erőfeszítés, annak még kezdeti eredményeivel együtt; az egyes írások megjelenési aránya nincs összhangban a felvetett problémák súlyával. Kevés a társadalmi tulajdon elleni bűncselekményekről szóló cikk, az írásokat megjelentetők köre szűk, visszatérően ugyanazok. És miután még nem elég mélyek a lap külföldi kapcsolatai, kevés a külföldi vonatkozású cikk.[83] Ezt orvosolta – újabb öt év múltán – a Rendőrségi Szemle mellett a büntetés-végrehajtási, valamint a képzési-kiképzési tartalommal megjelentetett két szakmai-elméleti periodikát szintén magába olvasztó Belügyi Szemle.[84]

A Rendőrségi Szemle fennállása során hozzájárult sok jelentős elvi, elméleti és gyakorlati kérdés a1aposabb megértéséhez, ezáltal hasznosan segítve a belügyi dolgozókat feladataik minél magasabb színvonalú teljesítésében. A Rendőrségi

[82] Mélyinterjú dr. Bócz Endrével: *Kár, hogy a Belügyi Szemléből a kriminalisztika és különösen a krimináltechnika kérdései ügyszólván teljesen kimaradtak…* MELLÉKLETEK
[83] HORVÁTH István: *5 éves a Rendőrségi Szemle.* In. Rendőrségi Szemle. 1958. 6. évfolyam 1. szám. p. 5.
[84] DEÁK József: *A rendészettudomány kialakulása és fejlődése a Belügyi Szemle tükrében (1953-2013).* URL: http://pecshor.hu/periodika/XV/deakjozsef.pdf Letöltés ideje: 2016.01.11.

Szemle tízéves fennállás után 1962. december 31-én megszűnt, átadva helyét: „Feladatai, magasabb szinten történő továbbfolytatójának, a BM Tanulmányi és Módszertani Osztály kiadásában megjelenő Belügyi Szemlének."[85]

Az 1960-as évek első felében, a konszolidálódó légkörben Magyarországon intenzív filozófiai irodalmi, történelmi, vallási és egyéb viták zajlottak.[86] Új folyóiratok indultak, 1961-ben az Új Írás, 1963-ban a Kritika, változatosabb lett a kritikai élet.[87]

Nem kizárható, hogy a friss alapítású folyóiratok között az új elnevezéssel, kibővült tartalommal megjelenő Belügyi Szemlének egyfajta mértékadó szerepet is szántak. Mert ezekkel a folyamatokkal párhuzamosan napirendre került a Belügyminisztérium, új helyzethez igazodó átszervezése is. „A hatvanas évek elején kialakuló új struktúra (a korábbi főosztályi tagozódás helyébe a főcsoportfőnökségek, csoportfőnökségek, önálló osztályok, osztályok, alosztályok rendszere lépett) nem hagyta érintetlenül az informálásért felelős szervezeteket sem."[88]

2.4. A BELÜGYI SZEMLE LÉTREHOZÁSÁT, MŰKÖDÉSÉT SZABÁLYOZÓ PARANCSOK, UTASÍTÁSOK (1962–1966)

A belügyi folyóiratok összevonásáról, egyben a Belügyi Szemle megalapításáról szóló –, szigorúan titkos (!) –, Pap János belügyminiszter által, 1962-ben aláírt korábban már idézett parancsa szerint: „A jövőben fokozottabban kell segíteni a Belügyminisztérium előtt álló politikai-szakmai feladatok magasabb színvonalú végrehajtását... "[89] Ezért, az elmélet és a gyakorlat neves szakemberi bevonásával,

[85] *A Rendőrségi Szemle búcsúja*. In. Rendőrségi Szemle. 1962. 10. évfolyam 12. szám. p. 1184.
[86] M. SZABÓ Miklós.: *A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia Története 1961–1969*. Zrínyi Kiadó. Budapest. 2008. p. 15.
[87] GERGELY Jenő – IZSÁK Lajos: *A huszadik század története.* Pannonica Kiadó. Szekszárd. 2000. p. 440.
[88] MÜLLER Rolf: *Belügyi Információs jelentések, 1964–1990.* In: Gyarmati György (szerk.): Az átmenet évkönyve. 2003. Trezor 3. Sorozatszerkesztő Kónyáné dr. Kutrucz Katalin. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára. Budapest. 2004. p. 148.
[89] *A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0023. számú parancsa*. Budapest. 1962.07.18. URL: http://www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_21_23_1962.pdf Letöltés ideje: 2016. január 11.

1963. január hó 15-től a korábbi Rendőrségi-, Büntetés-végrehajtási, valamint a Testnevelési és Sport Szemlét megszüntetve egységes Belügyi Szemlét hoztak létre, a minisztériumban felmerülő akkori szóhasználat szerint elvi, politikai és szakmai kérdések tudományos színvonalon történő elemzésére, magyarázatára.
A korszak hangulatát jól kifejezi, hogy a belügyi nyilvánosságot is „szigorúan titkos"-an szabályozták….

A Belügyi Szemlét elindító lapszám beköszöntő anyaga szerint a folyóirat „… akkor végez jó munkát, ha bátran harcot indít az elavult nézetek, maradi gyakorlat, hibás módszerek ellen és pártosan állást foglal a mindennapi életünkkel lépést tartó, a tudományos eredményeket figyelembe vevő módszereknek, eljárásoknak és modern technikai eszközöknek a belügyi munka széles területén történő bevezetése mellett."[90]

Dr. Bócz Endre, a Belügyi Szemle indulásától bekapcsolódott annak írásába. A főváros III. kerületi ügyészségének akkori munkatársaként ma is fel tudja idézni az új folyóirat első számának egyik cikkét egy vendéglőben tapasztalt különös visszaélésről, amelyet a sörös üvegeket záró koronadugók manipulálásával követtek el. A folyóiratot már a kezdetektől szerkesztőbizottság készítette. Rövid idő alatt differenciálódott a rovatrend és a szerkesztőség is megváltozott. A korábban domináns kriminalisztika, amelynek a Rendőrségi Szemle egykori főszerkesztője Déri Pál, nagy tekintélyű tudósa volt, teret veszített. Noha külön rovat volt „*A nyomozások gyakorlatából*" címmel, de ez már a folyóiratnak jó, ha 20%-át tette ki a Rendőrségi Szemle mintegy 70%-ához képest. A Belügyi Szemlében, a vezetők vezércikkei után az különféle jogpolitikai, anyagi büntetőjogi, eljárásjogi vagy kriminalisztikai tárgyú elméleti írások következtek.

Viszont a szerkesztőség rendszeresen kapott egész sor nyugati, valamint szocialista szakfolyóiratot és lapot. Ezek anyagából állították össze időnként a „*Külföldi Figyelő*" című időszaki, eleinte negyedéves mellékletet, amit főként vezetőknek szántak és terjesztettek. Dr. Bócz aspirantúrán megszerzett nyelvtudását a szerkesztőség az orosz és az angol nyelvű szakfolyóiratok (Szovjetszkoje Goszudarsztvo i Pravo, Szocialisztyicseszkoje Zakonnoszty, Journal of Criminal Law and Criminalistics, British Jouurnal of Criminology) tallózására hasznosította. A

[90] PAP János: *A Belügyi Szemle elé*. In. Belügyi Szemle. 1963. 1. évfolyam 1. szám. pp. 5–12.

szemle profiljába vágó közleményeket teljesen vagy kivonatosan lefordíttatták vele, illetve ismertetést készíttettek belőlük. Így a fiatal ügyész is jól járt, mert figyelemmel kísérhette a két nyelvterület külföldi tendenciáit. A lapokból értesült először egyebek közt a számítógépes ujjlenyomat-azonosítás kezdeteiről, a különféle amerikai jogpolitikai irányzatokról, bűnüldözési megoldásokról. Egy USA-ban járt ismerőse becsempészte *Eric Fromm* bestsellerré vált, az erőszak és agresszió természetével foglalkozó nagy művének, az *Anatomy of Human Destructness*-nek (New York, 1973.) egy példányát. Az eredeti mű függelékében részletes elemzés olvasható Hitler, Himmler és Sztálin személyiségéről, így erről is közölhetett ismertetést már a hetvenes években a Külföldi Figyelő. A későbbi fővárosi főügyész publikációinak nagy hányada is – főként nyomozási esettanulmányok, büntető-eljárásjogi és kriminalisztikai elméleti cikkek –, a Belügyi Szemlében jelent meg. Folyamatosan, vezető ügyészként is figyelemmel kísérve a folyóiratban megjelent cikkeket, tanúja lehetett egyebek közt a rendőrségi felderítési eredményességi statisztika-zsonglőrködés meg-megújuló eseteinek, sőt egész történetének is.[91]

A Belügyi Szemlét létrehozó 1962-es, majd „megrendszabályozó" 1966-os belügyminiszteri parancs és a folyóirat minősítésének közös gondolataival kapcsolatban olvashatjuk dr. Finszter Gézától, hogy „Ha a bizalmasság jogi fogalma összhangban van a szakma érdekeivel és segíti a szervezet hatékony működését, akkor betölti küldetését. A titok mítosza akkor alakul ki, ha a jogi meghatározás nem nyújt jól követhető eligazítást, ha az önkényes minősítésnek semmi köze nincs a szakmai kívánalmakhoz, és ha a titok egyetlen funkciója a rosszul működő szervezet belső bajainak eltagadása, a civil társadalom kontrolljának kizárása. Létrejön a valóságtól elszigetelt zárt világ, ami erősíti azt a hitet, hogy itt más normák érvényesülnek, hogy mi a törvények felett állunk, hogy számunkra minden megengedett."[92]

A rendszerváltás utáni történések igazolták a fenti megállapítást.

A rendészeti szaklap létrehozásával kapcsolatos konkrét feladatsort a – szintén a belügyminiszter által jóváhagyva – titkárság vezetője (Borgos Gyula r. ezredes), által

[91] Mélyinterjú dr. Bócz Endrével: *Kár, hogy a Belügyi Szemléből a kriminalisztika és különösen a krimináltechnika kérdései úgyszólván teljesen kimaradtak*… MELLÉKLETEK

[92] FINSZTER Géza: *Rendészetelmélet.* Nemzeti Közszolgálati Egyetem. Rendészettudományi Kar. Budapest. 2014. p.174.

készített parancsmelléklet[93] tartalmazta. Eszerint a „Belügyi Szemle" feladata a párt politikájának a szakmai munkára való „vonatkoztatása", realizálása; a belügyi állomány politikai és szakmai képzettségének fejlesztése; a tudományos eredmények átvételének és felhasználásának segítése. Ennek során fórumot biztosítva az elmélet és a gyakorlat terén felmerült problémák megvitatására, tisztázására; a gyakorlati tapasztalatok elemzésére, értékelésére és általánosítására; a nemzetközi tapasztalatok felhasználására, ismertetésére; a belügyi szervek együttműködésének, munkakapcsolatának erősítésére.

Figyelemre méltó, hogy első számú feladat a „párt politikájának a szakmai munkára való vonatkoztatása, realizálása" csak ezt követi „a belügyi állomány politikai és szakmai képzettségének fejlesztése", ahol a politikai jelző ugyan elsőként szerepel, de az „és" kötőszó ezzel egyenrangúvá, ugyanolyan jelentőségűvé emeli a szakmai képzettség fejlesztését. Már itt, 1962-ben(!), megjelent harmadik feladatként a tudományos eredmények átvételének és felhasználásának segítése, mégpedig egyebek közt fórum biztosításával az elméleti és gyakorlati problémák megvitatására, tisztázására. A következő, negyedik feladat a gyakorlati tapasztalatok elemzése, értékelése és általánosítása, míg a nemzetközi tapasztalatok esetében elegendő azok felhasználása, ismertetése. Ezeket már nem kellett a hazai gyakorlati tapasztalatok mintájára elemezni, értékelni, pláne általánosítani…[94]

Déri Pál rendőr alezredes (1953–55, valamint 1961–84 között főszerkesztő) ekként emlékezett a tudományos kezdetekre: „Nem volt egyszerű feladat a tudományos igényeknek azonnal megfelelni, hiszen akkor még nem volt a BM-nek tudományos kutatásokat szervező intézménye. Ehhez át kellett törni a belügyi misztifikációt, és a külső tudományos élet kiváló embereit vettük igénybe, akik a bűnözés elleni küzdelemben szintén érdekeltek voltak. Mi nem tettünk különbséget a külsők és a belsők között, sem a véleményük igazsága, sem a tiszteletdíjak tekintetében."[95]

---

[93] A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0023. számú parancsa. Budapest. 1963. július 18. ÁBTL 4. 2 . 10-21/23/1962

[94] A 110 példányban készült parancsot, az elosztó szerint megkapták a miniszterhelyettesek, országos parancsnokok, a központi fő- és önálló osztályvezetők, továbbá a megyei (budapesti) rendőrfőkapitányok.

[95] DÉRI Pál: *Az ötvenéves Belügyi Szemlére emlékezve.* In. Belügyi Szemle. 2003. 50. évfolyam 1. szám. Budapest. p. 12.

„A belügyi szervek együttműködésének, munkakapcsolatának erősítése" – meghatározott feladat lévén – megismerhetőkké váltak a Belügyminisztériumon belüli egyes szolgálati ágak feladatai, egymással való kapcsolatuk, kölcsönhatásaik, fejlődhettek az egyes szakterületek. „Bevezettük a szerzők év végi mutatóját, vagyis azt, hogy melyik szervtől hány szerző írását közöltük. Ezzel elértük, hogy a vezetők felkérésünk nélkül külső szervezőinkké váltak. Egy-egy ügyes felderítés vagy értelmes hozzászólás után maguk biztatták beosztottaikat, hogy írják meg a Szemlének, sőt egy-egy tartalmas tanulmány megírásához szabadnapokat adtak."[96]

„A modern rendészet kialakulásától, a rendészet elméletét tudományos igényességgel kutató személyeknek adott volt a publikálási lehetőség, így a leírtak elérték a rendészeti szakmai köröket, és a végrehajtó állományhoz."[97]

Nem véletlenül készült 110 példányban a BM-parancs, ezt gyakorlatilag minden belügyi vezető, és az irányított szervek felsővezetői köre megkapta, hiszen a szerkesztőség megfelelő tájékoztatása érdekében az állományt érintő politikai, szakmai kérdéseket és feladatokat tárgyaló értekezletekre, megbeszélésekre a szemle főszerkesztőjét a szakmai vezetőknek meg kellett hívniuk. Ez azonban, mint a Belügyi Szemle főszerkesztőinek beszámolóiból, a utóbb kiderült, hullámzó eredményességgel teljesült – és már három év múlva, 1966-ban, újabb belügyminiszteri parancs kiadását tette szükségessé, mint hamarosan láthatjuk.

Már a szemle életre hívásának 10. éves évfordulója alkalmából dr. Déri Pál r. alezredes, az általa készített főszerkesztői írásos előterjesztésben is több támogatást kért ezen a téren: „.az MSZMP Belügyminisztériumi és a BM IV. főcsoportfőnökségi bizottsága segítse a szakfolyóirat törekvését, hogy a Belügyminisztérium munkáját alapvetően érintő egy-egy fontosabb párt- és szakmai állásfoglalás esetén azok ismertetése és a végrehajtására való mozgósítás érdekében az illetékes vezető időben adjon a Szemlének tájékoztatást."[98]

[96] DÉRI Pál: *Az ötvenéves Belügyi Szemlére emlékezve.* In. Belügyi Szemle. 2003. 50. évfolyam. 1. szám. p. 9.
[97] SALLAI János: *A magyar rendészettudomány etablációja.* In. Belügyi Szemle. 58. évfolyam. 6. szám. Budapest. 2015. p. 14.
[98] A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNLOL) M-KS 844 3cs 63 ő. e. MSZMPBMBIZ. KAR 17808 51-1/3/-4/1973. p. 17.

Hisz a sikeres vezetői munka alapfeltétele, hogy a vezető folyamatosan rendelkezzen a szervezete irányításához és vezetéséhez szükséges információkkal.[99] Az irányító csoportfőnök, szakmai vezetőként ezt három év múlva mindkét lappal kapcsolatban – alighanem személyes érintettség okán is – másként látta.: „A főszerkesztők folyamatosan rendelkeztek mindazokkal az információkkal, amikkel a Belügyminisztérium más központi osztályvezetői. Meghívást kaptak a BM központi közvetlen és területi szerveinek értekezleteire, tanácskozásaira, betekinthettek az értékelő jelentéseikbe, összefoglalóikba."[100]

A szemle szerkesztőségének informálása azonban, mint olvashattuk, a rendszerváltás hajnaláig hagyott kívánni valót maga után, ezért dr. Finszter Géza rendőr őrnagy főszerkesztő, az 1987. évi írásos beszámolójában javasolta ismételten felülvizsgálni a szemle működtetéséhez szükséges, elengedhetetlen írott és szóbeli információs forrásokat, amelyek bővítése a szerkesztőségnek is dolga, de a belügyi vezetés jövőbeni megértő támogatására szintén számítottak.

A Belügyi Szemlét, kisebb-nagyobb intenzitással működve, szerkesztőbizottság szerkesztette. Az első szerkesztőbizottságába bekerült a BM II. Főosztály helyettes vezetője az ORFK bűnügyi csoportfőnöke, a BM Tanulmányi és Módszertani Osztály vezetője, a BM Terv és Pénzügyi Főosztály vezetője, a BV országos parancsnoka, valamint az Országos Tűzrendészeti Parancsnokság helyettes vezetője, illetve az akkori protokollszabályoknak megfelelően, a bizottságban való részvételre felkérték a BM pártvégrehajtó bizottságnak agitációs-propaganda titkárát. A szerkesztőbizottság titkára a folyóirat főszerkesztője volt, akivel az élén, a bizottság határozatainak végrehajtását – a folyóirat szerkesztését – a szintén a szerkesztőbizottság irányítása alatt működő szerkesztőség végezte. A szerkesztőbizottság működésének pozitívumaira és hiányosságaira egyebek közt Mándi Sándor, a szemlét és a másik központi, (igaz, a nevéből is láthatóan rendőrségi hetilap) Magyar Rendőrt is felügyelő csoportfőnöknek az 1976-os írásos

[99] KOVÁCS Gábor: *A rendészeti szervezetekben lejátszódó vezetési folyamatok.* In. Horváth József – Kovács Gábor (szerk.): A rendészeti szervek vezetés és szervezéselmélete. NKE RTK.. Budapest. 2014. p. 62.
[100] MNLOL. M-KS 844 3cs 73 ő. e. MSZMP Bm 8-as Bizottsága 51-8/2/12/1976. Jegyzőkönyv az 1976. szeptember 16-i végrehajtó bizottsági ülésről. p. 6.

előterjesztése[101] rámutatott: a szerkesztőbizottságok tagjai általában képviselték a BM főcsoportfőnökségeinek, országos parancsnokságainak a lapokkal szemben támasztott igényeit, segítették a témák felkutatását, a cikkek megíratását. A jelentés mégis azt állapította meg, hogy mindkét lap, szerkesztőbizottságainak tevékenysége a vizsgált időszakban visszaesett, üléseik ritkábbak voltak és gyakran csak a kiküldött anyagok, javaslatok észrevételezése formájában nyilvánult meg. A szerkesztőbizottság aktivitása mérséklődésének okát abban látta az előterjesztés, hogy tagjaik egy részét nyugállományba helyezték, illetőleg más beosztásba, ezért újjászervezésük indokoltnak mutatkozott.

A folyóiratot eleinte havonként 8000–12 000 példányszámban, példányonként 100–150 oldal terjedelemben jelentették meg és 4 Ft-os áron adták ki. Előfizethették a Belügyminisztérium valamennyi szervének beosztottai, az ügyészségek, bíróságok, rendészeti szervek és tudományos intézetek. A folyóirat bevétele és kiadása közötti különbözetet a BM Terv és Pénzügyi Főosztály volt hivatott biztosítani. Az elképzelések szerint az egyes szakmai területek munkáját érintő szigorúan titkos politikai-szakmai cikkeket, tanulmányokat a folyóirat „Szigorúan titkos ” mellékleteként kellett volna megjelentetni térítés nélkül, kizárólag az érintett szakmai szervek részére. A mellékletek példányszámait és elosztását a szerkesztőbizottság határozta meg. Ilye dokumentumot kutatásaim során nem találtam, a főszerkesztői visszaemlékezések sem említik. Az 1963-tól, eleinte negyedévente megjelenő, külföldi sajtószemle fordításokat tartalmazó melléklete, a Külföldi Figyelő, vagy más néven a Belügyi Szemle Tájékoztatója is csak „Szolgálati Használatra!” minősítésű volt.

2.4.1. A SZEMLÉVEL SZEMBEN TÁMASZTOTT MINISZTERI ELVÁRÁSOK

A Belügyi Szemle feladataira, működésére vonatkozó következő, az előzőt némileg korrigáló, pontosító, a közben új szervezeti elemek közé a folyóiratot pontosabban beillesztő 006-os számú belügyminiszteri parancs, 1966. február 4-én jelent meg,

[101] MNLOL. M-KS 844 3cs 73 ő. e. MSZMP Bm 8-as Bizottsága 51-8/2/12/1976. Jegyzőkönyv az 1976. szeptember 16-i végrehajtó bizottsági ülésről. p. 6.

Benkei András aláírással.[102] Mint a bevezetőjéből kiderül: „Az 1962. évi június 18-án kelt 0023. számú miniszteri parancs által létrehozott, >>Belügyi Szemle<< c. folyóirat – bár jelentős segítséget nyújtott az elmúlt évek során a bűnüldöző szervek gyakorlati munkájához –, még nem valósította meg maradéktalanul az elébe tűzött feladatokat, szervezeti és szemléleti okokból nem tükrözte vissza arányainak megfelelően a Belügyminisztérium valamennyi szolgálati ágának tevékenységét."

A kialakult helyzet javítása céljából kiszélesítették a folyóirat feladatait és megfelelőbbé alakították a szerkesztőbizottság, valamint a szerkesztőség szervezetét. A parancs szerint a Belügyi Szemlének a Belügyminisztérium különböző szolgálati ágai egységes folyóiratává kellett válnia. Az új parancs a folyóirat céljait, feladatát konkrétabban, hangsúlyosabban fogalmazta meg, az előző melléklet lényeges elemeit teljesen beemelve a parancsba. Az 1963-as melléklet általános „párt politikája" fogalmat, nevesítette, hogy a Magyar Szocialista Munkáspártról (MSZMP) van szó, sőt kiegészítette egy állami szervvel, a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormánnyal (MFMPK) és a fentiek határozatait, irányelveit, útmutatásait a szakmai munkában való alkalmazását kell segítenie és nem csak „vonatkoztatni". A korábbi felsorolás ötödik helyéről másodikra került a Belügyminisztérium szervei együttműködésének, munkakapcsolatának szélesítése. Ezt követte a belügyi állomány képzése, azaz a parancsok és utasítások jobb megértésének, egységes értelmezésének előmozdítása a politikai nevelőmunkára, a szocialista erkölcsre, fegyelemre és hivatali titoktartásra való nevelés (sic!). További feladatként határoztatott meg a személyi állomány általános és speciális szakmai ismereteinek bővítése, valamint a szocialista törvényesség megvalósításának elősegítése, a gyakorlati munka jó tapasztalatának, helyes munkamódszereinek általánossá és széles körű hozzáférhetővé tétele. Ebben a mellékletben csak az utolsó, hatodik, tételes feladatnál jelenik meg a tudomány eredményeinek hasznosítása: a személyi állomány tájékoztatása a különböző BM szakszolgálati ágak tevékenységéről, ezen belül a különböző tudományágak eredményeinek a Belügyminisztérium munkájában való alkalmazási lehetőségeiről, a testvéri és baráti országok hasonló intézményeinek munkájáról, a hazai és nemzetközi bűnüldöző és megelőző munka tapasztalatairól.

[102] A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 006. számú parancsa. Budapest. 1966. évi február hó 4. ÁBTL 4. 2. -10-21/6/1966 /1.

A fentiekben tapasztalt szigornak megfelelően a szerkesztőbizottsággal kapcsolatos rész is – a korábbi parancs-mellékletből – annak szövegébe, második pontjába került. A szerkesztőbizottság feladata a folyóirat szerkesztése a felsorolt teendők megvalósítása és célok elérése érdekében. A bizottság, a szerkesztőség irányításával és ellenőrzésével megbízott elnök, véleményező és tanácsadó szerve. A folyóirat közvetlen szerkesztését változatlanul a szerkesztőség végzi. A szerkesztőbizottság elnökének, tagjainak, a folyóirat főszerkesztőjének kinevezési, megbízási jogát a belügyminiszter e parancsban magának tartja fenn. A szerkesztőbizottság és a szerkesztőség ügyrendjét az elnök hagyja jóvá. (Mint az előbbiekben láttuk, a korábbi ilyen dokumentum jóváhagyása a Személyügyi Főosztályvezető feladata volt.)

A szerkesztőség szervezetét a feladatoknak megfelelően kellett továbbra is kialakítani. Szervezetileg, fegyelmileg, pénzügyileg változatlan jogállással a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnökséghez tartozott. A szerkesztőség beosztottait a IV. főcsoportfőnök nevezte ki. A szerkesztőség vezetője a főszerkesztő volt, aki egyben a szerkesztőbizottság titkára és a szerkesztőség beosztottainak elöljárója is, hatáskörét beosztott osztályvezetőire konkretizálta az új parancs, amelyben – a korábbi parancstól eltérően – már csak szükség szerint kellett a parancsnokoknak a szerkesztőség megfelelő tájékoztatása érdekében meghívniuk a főszerkesztőt az állományt érintő politikai, szakmai kérdéseket és feladatokat tárgyaló értekezletekre.

Mint a parancs hangsúlyozta, a Belügyminisztérium egészét vagy egy-egy szolgálati ág munkáját átfogóan értékelő cikkek csak a szerkesztőbizottság előzetes ellenőrzése után jelentethetők meg. Szintén konkretizálódott, hogy a folyóirat kiadásáért, terjesztéséért a BM IV /I. (Tanulmányi és kiképzési) csoportfőnökség lett a felelős. A bevétel és kiadás közötti különbözetet változatlanul biztosítania kellett a BM I/I. (Terv- és pénzügyi) csoportfőnökségnek. A folyóirat lehetséges előfizetői köre nem változott: előfizethették a Belügyminisztérium valamennyi szervének beosztottai, az ügyészségek, bíróságok, rendészeti szervek és tudományos intézetek.

Új elemként – összhangban az általános gyakorlattal –, a BM I/I. és IV /I. csoportfőnökeinek közös utasításban kellett meghatározniuk a folyóirat szerzői, lektori, fordítói, szerkesztőségen kívüli szerkesztői, illusztrálási honorárium rendszerét.

A belügyminiszter az MSZMP BM pártszerveit felkérte, a parancsnokokat pedig kötelezte a Belügyi Szemle munkájához történő rendszeres segítségnyújtásra. A Belügyi Szemle szerkesztőbizottságának és szerkesztőségének ügyrendjét 1966. február 20-ig (16 nap alatt) kellett elkészíteni és jóváhagyásra felterjeszteni.[103]

Ezt Szívós Péter rendőr ezredes, BM IV. főcsoportfőnök, február 9-ére el is készíttette. A dokumentum,[104] 10 pontjából 6 a szerkesztőbizottság működését szabályozza, ami a szerkesztőség számára megszabott irányelvek, mint a havi laptervek véleményezése, a miniszteri parancsban meghatározott cikkek ellenőrzése és az értékelő ülésezések útján szerkesztette a lapot. A szerkesztőbizottság fontosabb feladatai között szerepelt – egyebek közt –, hogy a parancsok és utasítások, valamint az adott politikai és operatív helyzet figyelembevételével egy évre előre kidolgozza a folyóirat szerkesztésének irányelveit, véleményezze a féléves munkatervet, valamint a havi lapterveket. Emellett megvitatta és állást foglalt a folyóirat szerkesztésével, a megjelentetésre előkészített, vagy megjelentetett cikkeket; beszámoltatta a főszerkesztőt a szerkesztőség munkájáról, értékelte a megjelent számokat, pályázatot hirdetett és döntött a díjak mértékéről, odaítéléséről, valamint a szükséghez képest a folyóirat egészéről, vagy egy-egy rovaton belüli tevékenységéről jelentést készített a BM Kollégiuma számára. Az ügyrend, előre meghatározott napirendi pont alapján, legalább negyedévenként ülésezést írt elő számára.

A szerkesztőbizottság elnöke irányította a bizottság tevékenységét és ellenőrizte a szerkesztőségi alapdokumentumban foglaltak szerkesztőségi betartását, rendszeresen beszámoltatta a főszerkesztőt a szerkesztőség munkájáról. Az elnöknek kellett biztosítania a parancsok és utasítások maradéktalan érvényesülését a folyóirat szerkesztésében, koordinálni a belügyi szakszolgálati ágak igényeit, hogy a Belügyminisztérium szolgálati tevékenysége egységesen tükröződjék a folyóiratban. Továbbá a szerkesztőbizottság véleménye alapján jóváhagyta a szerkesztőség féléves munkatervét és havi lapterveit, végső döntést hozott a vitás cikkek ellenőrzésével, megjelentetésével kapcsolatban, szükség szerint összehívta a szerkesztőbizottságot, amelynek ülésein engedélyével, meghívottak is részt vehettek. A bizottság tagja,

[103] Ez a parancs is 110 példányban készült, de az előző elosztóhoz képest a főosztályvezetők immár főcsoportfőnöki, illetve csoportfőnöki elnevezéssel szerepeltek, továbbá megkapták a szerkesztőbizottság tagjai is.

[104] A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 006. számú parancsa. Budapest. 1966. évi február hó 4. ÁBTL 4. 2. 10-21/6/1966 /1

szükség szerint ellenőrizte, írásban véleményezte, az adott szakág területére vonatkozó cikkeket. Értékelte, véleményezte a folyóirat egészét, irányvonalát, összhangját, a bizottság ülésein élt bírálati, javaslati jogával.

A bizottság üléseiről jegyzőkönyvet kellett készíteni, a döntéseket határozatba foglalták, amelyek végrehajtásáért a főszerkesztő volt a felelős. A szerkesztőbizottságot a teljes ülések között az elnök és megbízása alapján a főszerkesztő képviselte.

Az ügyrendben a rend kedvéért egy különös mondat rögzítette, hogy „a főszerkesztő, valamint a szerkesztőség valamennyi hivatásos állományú beosztottja a parancsok, utasítások hatálya alatt áll.”… A főszerkesztő, szerkesztőbizottság titkári jogállásában javaslatot tett a szerkesztőbizottság összehívására, beszámolt a szerkesztőség munkájáról, jóváhagyásra felterjesztette a szerkesztőség irányelveit, a féléves munkatervet, a havi lapterveket.

A főszerkesztő, a szerkesztőség hatáskörébe utalt feladatok végrehajtása érdekében – a szerkesztőbizottság elnökének irányítása és engedélye alapján – kapcsolatot tartott a Belügyminisztérium illetékes vezetői mellett a minisztertanács Tájékoztatási Hivatalával, a Magyar Újságírók Szövetségével (MUOSZ), az MTI-vel, a belföldi lapok és folyóiratok szerkesztőségeivel, továbbá, a szerkesztőbizottság elveinek és határozatainak megfelelően szervezte-végezte feladatát, felelve a szerkesztőség munkájáért.

A belügyi hierarchiában megszokott módon ő volt a szolgálati elöljárója a szerkesztőség beosztottainak és megbízója a külső munkatársaknak; tárgyalásokat folytatott a belső és külső szerzőkkel, megbízásokat adva nekik. Meghatározta és utalványozta a cikkek szerzői és lektori díjait a BM I /I . és IV /I. csoportfőnök közös utasításának megfelelően, intézte a szerkesztőség munkájával kapcsolatos levelezéseket, kapcsolatot tartott a szocialista országok testvérlapjaival és lebonyolította a szerkesztőbizottság elnökének jóváhagyása alapján, a szerkesztőség munkáját közvetlenül érintő külföldi levelezéseket. Ő készítette el a szerkesztőség anyagi és pénzügyi költségvetési tervét, felelt a rendelkezésére bocsátott pénzügyi, anyagi és technikai eszközök, berendezések nyilvántartásáért, rendeltetésszerű felhasználásáért, karbantartásáért és megőrzéséért. Emellett felelt a konspirációs és a

Titkos Ügyirat Kezelési (TÜK) szabályok, valamint az egyéb rendeletekben és a sajtótörvényben meghatározottak érvényesüléséért.

A Belügyi Szemle rovatvezetői a főszerkesztő irányítása alapján a saját rovatukon belül szerkesztették a folyóiratot, felkutatva a megfelelő témákat, szerzőket, javaslatot téve a szerzők megbízására. Ők kérték fel, bízták meg a munkatervekben, laptervekben meghatározott tanulmányok és cikkek szerzőit, adták ki a cikkeket, tanulmányokat lektorálásra, ellenőrzésre és kapcsolatot tartottak a rovatukkal kapcsolatos külső és belső szervekkel. Az illetékes vezető berendelése, vagy meghívása alapján pedig részt vettek a munkaértekezleteken.

A szerkesztőség, a felkérés alapján írt cikkeket, tanulmányokat 20 napon, a beküldött cikkeket, tanulmányokat 30 napon belül véleményezte, értesítve a szerzőt az anyag elfogadásáról vagy elutasításáról. A szerkesztőség olyan kritikai jellegű cikkeket is közölhetett – szerkesztőségi megjegyzés mellett –, amelyek tartalmával részben, vagy egészben a szerkesztőségi ülés nem értett egyet, ha az egyébként „marxista-leninista megalapozottságú" és a kívánt színvonalon foglalkozott egyes kérdésekkel.

A Belügyi Szemle tíz évét áttekintő, 1973. február 23.-i belügyminisztériumi pártvégrehajtó bizottsági ülésre készített: „Jelentés a Belügyi Szemle munkájáról" című írásos előterjesztésében[105] dr. Déri Pál, főszerkesztő, érintette a folyóirat akkoriban újjászervezett szerkesztőbizottságának tevékenységét.

Benkei András belügyminiszter akkoriban egy parancsba[106] foglalva nevezte kis a Belügyi Szemle, a Magyar Rendőr és a Kék Fény szerkesztőbizottsági tagjait, miután azok egyes résztvevői az időközben történt személyi változások miatt, ténylegesen már nem töltötték be tisztségüket. E volt tagok eredményes tevékenységét megköszönve, a szerkesztőségek munkájának irányítására és segítésére a szerkesztőbizottságok vezetőivé illetve tagjaivá a Belügyi Szemle esetében a következő személyeket nevezte ki:

Elnök: dr. Rudas György r. vezérőrnagy.

Titkár: dr. Déri Pál r. alezredes

[105] A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNLOL) M-KS 844 3cs. 63 ő. e., MSZMPBMBIZ, KAR 17808 51-1/3/-4/1973.

[106] *A Belügyi Szemle, a Magyar Rendőr és a Kék Fény szerkesztőbizottsági tagjainak kinevezése.* 3/1973.(II.7) BM parancs. ÁBTL, 2. II. sor. 10-21/3/1973. 24. d.

Tagok: Harangozó Szilveszter r. vezérőrnagy, Solymosi József r. vezérőrnagy, dr. Ábel László. hőr. ezredes, dr. Kamara János r. ezredes, dr. Kertész Imre r. ezredes, Kukk István r. ezredes, dr. Pál Antal r. ezredes, dr. Prohászka József r. ezredes, Pósa Andor r. ezredes, dr. Sepsei György r. alezredes, valamint dr. Szalma László r. alezredes.

2.4.2. A FOKOZATOSAN ELENYÉSZŐ PÁRTKONTROLL

A vizsgált korszak utolsó, az MSZMP BM IV. főcsoportfőnökségi bizottságának 1987. október 29-i ülésén, a „A Belügyi Szemle szerkesztősége állományának erkölcsi, politikai helyzete"témában készített értékelés szintén azzal zárult, hogy szükséges a szerkesztőbizottsági munkamódszer feltámasztása: „…hogy legyen megbízható kontroll, mivel a direkt pártkontroll nem biztosított."[107]
1988. május 3.-án meg is jelent, dr. Ilcsik Sándor r. vezérőrnagy, belügyminiszter-helyettes, a Belügyi Szemle szerkesztőbizottságának megalakításáról és feladatairól szóló intézkedése.[108]

Ez a dokumentum mintegy aktualizálta a szemle szerkesztőbizottságára vonatkozó hatályos parancsot és ügyrendet. Az új szerkesztőbizottságtól a szerkesztőség a folyóirat munkájának időszakonként visszatérő értékelését és a szakmai szervekkel való kapcsolattartás rendszeresebbé válását, a szakmai igények hatásosabb érvényesítését remélte.

Ennek a szerkesztőbizottságnak az elnöke az országos rendőrfőkapitány bűnügyi helyettese lett, tikára hagyományosan a Belügyi Szemle főszerkesztője.

Tagjai: a Belügyminisztérium Állambiztonsági Vizsgálati Osztály vezetője, a Belügyminisztérium terv és pénzügyi csoportfőnöke, főcsoportfőnök-helyettes; a Fejér-megyei Rendőr-főkapitányság vezetője, a Belügyminisztérium Országos

[107] *A Belügyi Szemle szerkesztősége állományának erkölcsi, politikai helyzete*. MNLOL. M-KS 844 3cs 289 ő. e. MSZMP BM IV. főcsoportfőnökségi bizottság. 51-8/2/16/1987/2.
[108] A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének, 10-27/6/1988. számú intézkedése, *a Belügyi Szemle szerkesztőbizottságának megalakításáról és feladatairól.* Budapest. 1988.05.03. ÁBTL. 4.2. I. sor

Rendőr-főkapitányság Közlekedési Osztályvezetője, csoportfőnök-helyettes. Továbbá a Belügyminisztérium tudományszervezési osztályvezetője, a Belügyminisztérium Határőrség országosparancsnok-helyettese, politikai csoportfőnök; a Rendőrtiszti Főiskola parancsnokának oktatási és tudományos helyettese és a Budapesti Rendőr-főkapitányság Igazgatásrendészeti Osztály vezetője. A fentieken kívül immár hagyományosan felkérték az MSZMP Belügyminisztériumi Bizottságát, (már nem konkrétan az Agitációs Propaganda titkárt), hogy állandó megbízottal képviseltesse magát.

A szerkesztőbizottság működése során – továbbra is – véleményezte a szerkesztőség munkatervét és a féléves laptervét; értékelte a Belügyi Szemle sajtómunkáját és javaslatokkal segítette a szerkesztőség vezetőinek, valamint az egyes rovatok tevékenységét; biztosította a folyóirat összeállításához szükséges szakmai információkat, valamint segítette a szerkesztőknek a szolgálati ágakkal kialakított együttműködését. Javaslatokat tett tematikus számok kiadására, illetve egyes publikációk megjelentetésére. A szerkesztőbizottság elnökének évente két alkalommal kellett összehívnia a szerkesztőbizottságot, továbbá ülés megtartására intézkednie minden olyan esetben, amikor azt időszerű sajtófeladatok, illetve a lapkészítés teendői szükségesség tették. Meghatározta az egyes ülések napirendjét, intézkedett a megvitatandó írásbeli előterjesztések és jelentések összeállítására, döntött az ülések helyéről, idejéről.

A szerkesztőbizottság tevékenységének felügyeletét a belügyminiszter-helyettes magának tartotta fent.

A Belügyi Szemle működését szabályozó belügyi parancsok, utasítások, intézkedések egyikében sem található, a többi belügyi lap vezetésére, irányítására, koordinálására szóló feladat sem a rendészeti szakfolyóirat szerkesztőségére, sem szerkesztőbizottságára vonatkozóan.

Az intézkedés, a korábbiak 110-éhez képest, csaknem ötször annyi, 520 példányban készült, felterjesztették a belügyminiszternek és az államtitkárnak. Megkapták a miniszter-helyettesek, főcsoportfőnök-helyettesek, országos parancsnokok, valamint helyetteseik, csoportfőnökök és helyetteseik, főosztályvezetők, önálló, illetve beosztott osztályvezetők, a BM-iskolák

parancsnokai, rendőr-főkapitányok helyettesei, továbbá a rendőrkapitányságok vezetői is.

A Belügyi Szemle létrehozását meghatározó belügyminiszteri parancsot követően, a rendészeti szakfolyóirat szerkesztőbizottságának vezetőjét és tagjait az 1969.-ben miniszteri parancsban kiadott hatásköri lista[109] 16 eleme között 14-ként a belügyminiszter személyügyi helyettese nevezte ki, illetve mentette fel.

Az 1975-ös, BM hatásköri listában,[110] a „Belügyi Szemle", a Magyar Rendőr" és a „Kék fény" szerkesztőbizottságának elnökeit már a belügyminiszter nevezhette ki és menthette fel, a felsorolt 25 elem közül utolsó előttiként. A fenti szerkesztőbizottságok tagjainak kinevezése és felmentése pedig már a belügyminiszter szemügyi helyettesének hatáskörébe került, 11.-ként a 14 elemből.
A rendszerváltás előtt pedig alighanem utolsó, 1987-es BM hatásköri listában[111] már a személyügyi helyettes hatásköre a „Belügyi Szemle" szerkesztőbizottsága elnökének és a bizottság tagjainak kinevezése az államtitkár és az illetékes miniszterhelyettesek előzetes egyetértésével, 9. elemként a felsorolt 10 közül.

A Belügyminisztérium, a belügyi sajtótermékek belső működésének figyelemmel kísérése mellett megszervezte ezek terjesztését, majd meghatározta előfizetésük rendjét is.[112]

Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában felkutatott csoportfőnöki körlevél a belügyi sajtótermékek terjesztésének (előfizetésének) rendjét 1981. január 01.-től a következők szerint határozta meg.

A Belügyminisztérium és területi szervei, a BM Határőrség Országos Parancsnoksága és kerületi parancsnokságai, a BM Tűzoltóság Országos Parancsnoksága és megyei parancsnokságai, továbbá a Budapesti Rendőr-főkapitányság és szervei, a belügyi tanintézetek, valamint az itt fel nem sorolt (budapesti székhelyű) belügyi intézmények és szervek állománya a továbbiakban is a

[109] A MNK BM 003. számú parancsa Tárgy: a BM Hatásköri Lista kiadása. Bp. 1969. 05.05. 4.2.IIsor. 10-21/3/1969.V.5. 28. d.
[110] A MNK BM 007. parancsa Tárgy: a BM Hatásköri Lista kiadása. Bp. 1975. 03.17. 4.2.IIsor. 10-21/7/1975.III.17. 28. d.
[111] A MNK BM 8/1987 parancsa a BM Hatásköri Lista kiadásáról. Bp.1987.06.10. 4.2.IIsor. 10-22/8/1987.VI.10. 52. d.
[112]MÁNDI S. r. ezredes, csoportfőnök: *A Magyar Rendőr című, képes hetilap és a Belügyi Szemle központi folyóirat. (a továbbiakban: sajtótermékek) terjesztésének előfizetésének rendje*. A BM Oktatási és Közművelődési csoportfőnökség körlevele. ÁBTL. 4.2. II. sor 5/1980 (10.24.) 13-8-5/1980 39. d.

helyi terjesztőknél fizethették elő a belügyi, nevesített sajtótermékeket. Ugyanakkor megszüntették a korábbi gyakorlatot, amely szerint a belügyminisztériumi nyilvános előfizetőknek a lakására postázták a lapokat. Viszont, a lakhelyükhöz legközelebbi rendőri szerv (vagy volt beosztási helyük) helyi terjesztőinél változatlanul előfizethették egyénileg a belügyi sajtótermékeket. Összehasonlításként a Magyar Rendőr képes hetilapot a Belügyminisztérium munkatársai, az önkéntes segítői, valamint a polgári fegyveres őrség tagjai, a vállalati (üzemi) rendészet tagjai számára, a rendőrségi (határőrizeti) irányító vagy felügyeleti szerv, a működési terület székhelyén levő rendőri (határőrizeti) szerv terjesztőinél (a megyei, városi, járási, rendőri szervnél, a rendőrőrsön, a határőrkerület-parancsnokságokon, határőrőrsökön) csoportosan rendelhették meg, fizethették elő.

(Az 1970-es évek nemzetközi enyhülési folyamata végképp elmostak minden olyan külső- és az 1980-as évek második felében végbemenő belső liberalizálódás pedig minden olyan belső okot, amelyek indokolták az államhatár katonai jellegű fegyveres erővel való őrizetét.[113]

Ehhez határőrizeti témájú, tudományos igényű szakcikkei révén jelentősen hozzájárulhatott, a határőrizeti szervek teljes vertikumában terjesztett Belügyi Szemle.)

E körlevél alapján tehát, a „Belső használatra" minősítést címlapján is változatlanul viselő Belügyi Szemlét, csoportosan nem lehetett megrendelni.

A sajtótermékeket a BM Oktatási és közművelődési csoportfőnökség letéti számlája javára, a rendszeresített postai utalványon a pénzösszeg rendeltetésszerű feltüntetésével és a postázási cím pontos és olvasható megjelölésével, továbbá a megrendelő szervezet bélyegzőjével hitelesítetten kellett a postán befizetni. Arányait tekintve, akkoriban a Magyar Rendőr: ¼ éves előfizetése 36 Ft-ba, a Belügyi Szemléé 24 Ft-ba került. Az 1981-es évre vonatkozó előfizetés beérkezési határideje 1980. december 10.-e volt.

A terjesztőknek összesítést kellett készíteni külön a Magyar Rendőrről és a Belügyi Szemléről, hogy a megrendelők hány százaléka hivatásos, kinevezett, vagy szerződéses alkalmazott.

[113] FÓRIZS Sándor – GÁSPÁR László: *Határőrizet a kilencvenes években*. Pályamű. 1989. p. 46.

Kíváncsiak voltak a terjesztő adatain kívül arra is, melyik évben kezdte a terjesztést, azt munkaköri kötelességből, vagy párt-, KISZ-, szakszervezeti megbízás alapján, társadalmi munkában végezte, van-e alatta és hány alterjesztő. Sőt, hogy a terjesztői munkájáért kapott-e és mikor, melyik évben elismerést a szolgálati elöljárójától, a párt-, KISZ-, szakszervezettől, illetve a Magyar Rendőr vagy a Belügyi Szemle szerkesztőségétől. Megkérdezték, van-e esetleg a terjesztőnek észrevétele, javaslata a sajtótermék terjesztésével kapcsolatban.

A megrendelők adatainak valóságtartalmát nem csak a terjesztőnek kellett ellenőrzést követően aláírásával igazolni, hanem a terjesztő szolgálati elöljárójának is.

2.5. LAPÉRTÉKELÉSEK A SZEMLÉBŐL

A „Belügyi Szemle" elnevezés világosan utalt arra, hogy a rendészeti szaklap ezután, publikációival, a Belügyminisztérium valamennyi szolgálati ágát és feladatkörét át kívánja fogni: a bűnüldözést, a közrendvédelmet, a közlekedést, az igazgatásrendészetet, a személyügyet, a pénzügyi és anyagi gazdálkodást, az oktatást, a tudományos munkát. Felvállalta a Határőrség, a Tűzoltóság cikkeinek közlését is. Szakmai folyóirat jellege megmaradt, de már publikációs lehetőséget biztosított a Belügyminisztérium vezetőinek, hogy az egyes kérdésekben kialakított álláspontjukat 12 000 előfizetőn keresztül közöljék a személyi állománnyal.[114]

Évtized múltán, beleszámítva a jogelőd Rendőrségi Szemle tíz évét is, immár a húsz éves Belügyi Szemlét köszönti Benkei András belügyminiszter. Hangsúlyozva, hogy a folyóirat 1973 év elejéig kiadott, több mint huszonötezer oldal terjedelmű kötetei bizonyítják, miszerint a lap eredményesen tevékenykedett a különböző fontos belügyi intézkedések szélesebb körű megismertetéséért, harcolt az öncélúság, valamint a befelé fordulás ellen. Aktívan támogatta a tudományos technikai forradalom eredményeinek felhasználását. A folyóirat a belügyi szervek

[114] NYERGES Lajos: *Ünnepi köszöntő.* In. Rendészeti Szemle. 31. évfolyam 1. szám. Budapest. 1993. pp. 19–20.

vezetőinek és beosztottainak elismert fórumaként közkedveltté lett nem csak a belügyi állomány, hanem a társszervek körében is.[115]

A belügyi testvérlapok szerkesztőségeinek üdvözletéből kiderül, hogy a Belügyi Szemleként megjelenő folyóirat mind kiállításában, mind tartalmában eleget tesz rendeltetésének: szolgálja a belügyi állomány politikai, szakmai ismereteinek magas szinten történő gyarapítását, s a belügyi szervek egymásrautaltságának propagandáját és sokoldalú együttműködésének formáit, lehetőségeit bemutató orgánumaként is kifejti tevékenységét.[116] A köszöntőben testvérlapként üdvözölték, amely „a belügyi állomány politikai, szakmai ismereteinek magas szinten történő gyarapítását szolgálja, s a belügyi szervek egymásrautaltságának propagandáját és sokoldalú együttműködésének formáit, lehetősé-.
geit bemutató orgánumként fejti ki tevékenységét."[117] Azaz a belügyi lapok főszerkesztői testvérlapként, nem „nagy(obb) testvérként" tekintettek a Szemlére.

Ugyanakkor a szemle megjelenésétől kívánalom volt, hogy ne csak a továbbképzési anyagokat közlő szaklap legyen, hanem a belügyi munkával kapcsolatos elméleti és gyakorlati kérdések megvitatásának a fóruma is.

Ezek egyikének a belügyminiszter a Belügyi Szemle „Tudományos élet" rovatát – mint a tudományos tájékoztatás addig is hasznos fórumát – jelölte ki. A folyóirat, 1977. januári számával kezdődően a „Tudományos élet" rovatot – a BM Tudományszervezési Osztály gondozásában – tartalmában és terjedelmében bővítették. „E helyütt tesszük közzé azokat a műveket, közleményeket, amelyeket szerzőik a belügyi szervezett tudományos kutatás, a tudományos pályázatok vagy egyéb (pl. önszorgalmú) tudományos munka eredménye alapján készítenek, ha szélesebb körű érdeklődésre vagy vitára számíthatnak, amennyiben nem tartalmaznak állam vagy szolgálati titkot... A legnagyobb figyelmet arra fordítjuk, hogy a tanulmányok, közlemények tudományos igényességgel lehetőleg – közvetlenül – szolgálják a belügyi munkát."[118]

---

[115] BENKEI András: *A Belügyi Szemle szerkesztőbizottságának, főszerkesztőjének, a szerkesztőség dolgozóinak!* In. Belügyi Szemle. 1973. 21. évfolyam 1. szám. pp. 3–4.
[116] KOVÁCS Jenő –TOLDY János: *A testvéri lapok szerkesztőségének üdvözlete* In. Belügyi Szemle. 1973. 21. évfolyam. 1. szám. pp. 5–6.
[117] KOVÁCS Jenő –TOLDY János: *A testvéri lapok szerkesztőségének üdvözlete* In. Belügyi Szemle. 1973. 21. évfolyam. 1. szám. pp. 5–6.
[118] SZALMA László: *A Tudományos élet rovat új célkitűzései.* In. Belügyi Szemle1977. 25. évfolyam 1. szám. BM. Budapest. p. 48.

A negyedszázados múltra visszatekintő folyóirat tevékenységét, 1978 első számában, Benkei András belügyminiszter úgy értékelte, hogy az, létrejötte óta eredményes résztvevője a minisztérium tevékenységének.[119]

A Belügyi Szemle szerkesztősége, fennállásának 25. évfordulójára az MRT Tömegkommunikációs Kutató Központ munkatársainak közreműködésével egy tanulmányban kikérdezte olvasóit, a szemle cikkeiről, szerkesztéséről. Az összegzésből kiderült, hogy a Belügyi Szemle nagyon szép kivitelű, sokoldalú, minden belügyi dolgozó számára hasznos olvasmány, azonban a válaszadók 70%-a előfizette volna a folyóirat, csak bizonyos szintű vezetők számára megküldött Külföldi Figyelő című negyedéves mellékletét is. A megkérdezettek javasolták az elméleti cikkek részarányának csökkentését, a kritikai hangvételű, valamint az idősebb rendőrök megbecsülésével, illetve a korszerű technikai eszközök alkalmazásával foglalkozó írások számának növelését.[120]

A vizsgált időszakot záró rendszerváltozáshoz legközelebbi, harmincöt éves évforduló kapcsán született írásban a folyóirat erényei közül kiemelték vezetési eszközkénti alkalmazhatóságát, valamint, hogy hasábjain jól megférnek a gyakorlati és elméleti kérdések a belügyi munkához kapcsolódó tudományos közleményekkel.[121]

Ugyanebben a számban, dr. Déri Pál, aki 1953–1955 és 1961–1984 között negyedszázadon át főszerkesztette a szemlét, jó érzéssel idézte fel, miként sikerült volt kollégáival közösen a szerkesztőségben demokratikus szerkesztési módszereket megvalósítani. Írása zárásaként pedig azt kívánta a szemle akkori szerkesztőségének, hogy használják tevékenységükből, tapasztalataikból, amit jónak látnak és vessék el, ami rossz volt, vagy legalábbis túlhaladott. „Egy demokratikus jogállam követelményeire, a törvény tántoríthatatlan tiszteletére készítse fel az állományt és bátran védelmezze a szigorúan semleges rendőrség szellemét.”[122]

---

[119] BENKEI András: *A Belügyi Szemle szerkesztőbizottságának, főszerkesztőjének, a szerkesztőség dolgozóinak!* In. Belügyi Szemle. 1973. 21. évfolyam 1. szám. pp. 3–4.
[120] NYERGES Lajos: *Olvasói vélemények a Belügyi Szemle cikkeiről, szerkesztéséről.* In. Belügyi Szemle. 1978. 26. évfolyam 1. szám. pp. 5–17.
[121] VÁRY Miklós: *A Belügyi Szemle 1988-as évfolyama elé*. In. Belügyi Szemle. 1988. 36. évfolyam. 1. szám. p. 3.
[122] DÉRI Pál*: Néhány szerkesztőségi tapasztalat.* In. Rendészeti Szemle. 1993. 41. évfolyam. 1. szám. p. 9.

A félévszázados folyóirat hagyományos miniszteri köszöntőjében dr. Lampert Mónika hangsúlyozta, hogy az eltelt évtizedekben a lap tárgyalta, bizonyos elkerülhetetlen ideológiai befolyásokat nem számítva, a rendvédelem aktuális problémáit, a világban érzékelhető tendenciákat és tudományos eredményeket. Helyet adott az újabb idők modern tudományainak, publikációknak, amelyek a közbiztonság és a rendészet kérdéseit a kriminológia, a kriminálszociológia, a kriminálpszichológia, a büntetőjog szempontjából értékelték és elemezték. A szemle felvállaltan széles szakmai spektrumába egyaránt belefért bűnmegelőzés és bűnüldözés, határőrizet és jogalkotás, közigazgatás-fejlesztés és nyomozati tapasztalat. „Ez a folyóirat volt az első, amely foglalkozott a rendvédelem XXI. századi kihívásaival, és helyet adott a magyar rendőrség minőségfejlesztési programjának."[123]

2.6. RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

A kül-, belpolitikai, történeti előzmények tömör kivonata nem nélkülözhető háttér a belügyi folyóiratokban megjelentek értelmezéséhez. A külpolitikai viszonyoknál a kétpólusú, hidegháborús vonásokra koncentráltam, a belső viszonyok krónikáját pedig, a szemle történelmi jogelődeire és a folyóirat vizsgált időszaka alatt a belügyi tárca alakváltozásait vettem számba.

A nagy és kis hidegháború jellemzőinek, hatásainak számbavételét követően kiderült, hogy a magyar rendszerváltás, a többi, szintén szovjet érdekszférába tartozó országéval egyetemben főként azért következett be, mert a nyolcvanas évek közepére-végére a Szovjetunió csődbe jutott: gazdasága válságba került, tagországainak jó része önállósult, korábbi világhatalmi jelentőségét elveszítette.

A szovjet táborhoz tartozó Magyarország szuverenitása mindvégig korlátozott volt. A hazai belpolitikai helyzet is a szovjet függvényeként alakult. A Sztálin, 1953-ban bekövetkezett halálát követő desztalinizáció átmeneti lefékeződése miatt ismét létrejött, és az azt megelőző rémuralomra a magyar válasz, az 1956 őszén egy néhány nap alatt vérbe fojtott, de jelentőségében a magyar történelem hősi függetlenségi

[123] LAMPERTH Mónika: *Miniszteri köszöntő a Belügyi Szemle megjelenésének 50. évfordulójára.* In. Belügyi Szemle. 2003. 50. évfolyam. 1. szám Budapest. p. 3.

harcaival rokonítható felkelés volt. Mindez reálisabb önszemléletre tanította meg Magyarországot és arra, hogy függetlenségi harcukban nem számíthatnak hatékony külső támogatásra.

Kádár János első korszaka 1956. november 7.-i hatalomra kerülésétől 1962–1963-ig tartott. A forradalmárokkal való leszámolás, a diktatúra intézményrendszerének restaurálása, Kádár személyi hatalmának megszilárdulása, végül a rendszer nemzetközi elismertetése jellemezte. A második szakasz, az 1960-as évek elejétől a rendszer bukásáig, az 1980-as évek végéig tartott. A BM szervezete, igazgatása leképezve a hazai belpolitikai viszonyokat, az erősen központosított szovjet mintájú hierarchiától a feladatok szerint delegált hatásköröket is megjelenítő, mind szerteágazóbb bonyolultabb felépítésű, korszerűsödő struktúra lett.

A szemlének a rendészeti kultúrába és kommunikációba történt illeszkedéséről kiderült, hogy a BM a tartós, jól bevált felépítéssel rendelkező szervezetekhez hasonlóan a szervezeti kultúra, a szervezeti és vezetői kommunikáció segítségével törekedett minisztériumi érdekeinknek megfelelő személyiségi és viselkedési formák kialakítására munkatársaiban. A speciális belügyi rendvédelmi tevékenységek kommunikációjának néhány sajátosságára tekintettel született, működött a szemle. A szakfolyóirat vizsgált időszakában szervezeti kommunikáció tárgykörben megjelent cikkek igen haladó szelleműek voltak, célkitűzéseik középpontjába a BM, a rendőrség iránti bizalmat, s az ennek nyomán javuló eredményességet tűzték és az ideológiai töltet leválasztásával akár a ma rendőri állományához is szólhatnának.

Az első országosan megjelenő rendőri szaklapok megemlítéséből, bemutatásából kirajzolódik a szemle születéséig megerősödött rendészeti szaksajtó elméleti alap és az egyre gazdagodó szerkesztési gyakorlati tapasztalat. Ezekre is épült a Belügyi Szemle létrehozását, működését lehetővé tevő belügyi szabályrend, amelyben mind kitapinthatóbbá vált a politikai elemek háttérbe szorulásával erősödő szakmai színvonal.

A vizsgált évtizedekben a lap tárgyalta a rendvédelem aktuális problémáit, a világban érzékelhető tendenciákat és tudományos eredményeket, majd ez a folyóirat volt az első, amely foglalkozott a rendvédelem soron következő kihívásaival is.

3. KÖZPOLITIKA – KÖZIGAZGATÁS – RENDÉSZETI IGAZGATÁS

1950-től a Belügyminisztériumnál háttérbe szorult a közigazgatási tevékenység és egyértelműen meghatározóvá vált az államvédelmi, rendészeti, rendvédelmi munka. „Gyakorlatilag rendőr-minisztériummá vált."[124]

Visszatekintve, ez azt eredményezte, hogy a rendőri szervek szinte mindig túlzott politikai funkcióval rendelkeztek. Sokszor idegenek voltak, és nem annyira a rend, mint inkább az éppen hatalmon lévők őrzői. Az emberek nem tudták a rendőrség tevékenységét különválasztani a pártállam politikájától. „Hiszen éppen a rendőrök látták a legjobban, hogy mindenbe belekeverték a politikát; esetenként az előírásokat ők maguk is túlteljesítették."[125]

Az 1953 januárjában induló folyóirat lapalapítói a lap pártpolitikai elkötelezettségéről: az „osztályellenség, a bűnözők elleni harcnak épp oly szervezettnek, módszeresnek kell lennie, mint egy hadsereg harcának."[126]

A vizsgált korszak működési módjának megfelelően, a Belügyminisztérium és központi folyóirata a szemle, „fennállásának rendszerváltásig terjedő időszaka alatt szigorú pártfelügyelet, pártirányítás alatt állt."[127]

A pártközpont közigazgatási és adminisztratív osztály igazságügyi alosztálya vezetőjeként dolgozó dr. Nyiri Sándornak, mint „civilnek", a tanácsi rendszer, és az országgyűlés működését felügyelő alosztályvezetőkkel együtt távoznia kellett, amikor az osztályvezető a belügyi, valamint a honvédségi alosztállyal külön tárgyalt, mert az ott elhangzottak, még előttünk is tabunak számítottak. Ez a helyzet – alapvetően – egészen a rendszerváltásig fennállt.

---

[124] BODA József – Sallai János: *A belügyminisztérium feladatrendszerének változásai 1848–1959 között.* In. Nemzetbiztonsági Szemle. 2016. 4. évfolyam 1. szám p. 16. URL: http://uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2016-1.original.pdf , Letöltve: 2017.05.31.

[125] DVORÁK Ede: *A „Magyar Rendőr", illetve a „Zsaru" magazin társadalomképe a rendszerváltás során*. BM Kiadó. Budapest, 1992. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára. 4.1. A-4423/3 pp. 6–10.

[126] Szerkesztőbizottság: *Előszó*. In. Rendőrségi Szemle. 1953. 1. évfolyam 1. szám. p. 4.

[127] DEÁK József: *A Belügyi Szemle a közpolitika szolgálatában (1953–1990).* In: Hadtudományi Szemle. 10. évfolyam. 1. szám. p. 376. URL: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2017/2017_1/17_1_alt_deak.pdf

Dr. Felkai László a Belügyminisztérium közigazgatási államtitkára, a Belügyi Szemle szerkesztőbizottságának, és a Belügyi Tudományos Tanácsnak az elnöke, a minisztérium rendszerváltáskori arculatáról szintén megerősítette; „a nyolcvanas évek végétől kezdődően az egész Belügyminisztérium fokozatosan átalakult rendészeti és közigazgatási minisztériummá."[128]

A pártállamban, három terület működött direkt pártirányítás alatt: a Belügy-, a Honvédelmi és a Külügyminisztérium. Horváth István belügyminiszterként először számolt be a korabeli országgyűlés előtt, a minisztérium tevékenységéről, ami akkor óriási szenzációnak számított! Mert addig, még a kormányüléseken sem került szóba a Belügyminisztérium működése, mint kiderült a Szabó József, ny. határőr ezredes, a Határőr egykori főszerkesztője[129] által, az MTI egykori vezérigazgatójának interjújából idézett részből is.

A direkt pártirányítás abból állt, hogy a központi bizottság és a politikai bizottság közvetlenül foglalkozott ezekkel a szervekkel, a KB Közigazgatási és Adminisztratív osztályán keresztül.

Dr. Janza Frigyes nyugállományú vezérőrnagy, a Belügyminisztérium oktatási főszemlélője, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Fenntartói Testületének belügyminisztériumi megbízottja a Magyar Rendészettudományi Társaság főtitkára által, a szemle és a pártpolitika viszonyáról elmondottakból is látható, hogy az állampárt politikai befolyása nem a Belügyi Szemle sajátossága volt, az a korabeli kurzusnak megfelelően minden folyóiratnál érvényesült. Meg kellett felelni az akkori politikai irányvonalnak, mert különben a lap létjogosultsága került volna veszélybe. De a mindenkori főszerkesztők dr. Katona Gézától kezdődően a rendszerváltás előtti dr. Finszter Gézáig nem engedték, hogy a direkt párpolitikai befolyás érvényesüljön. „Szalonképessé tudták tenni bármelyik publikációt, ugyanakkor méltatlan vitáknak nem adtak teret a lapban, ezzel védve is a folyóiratot."[130]

[128] Mélyinterjú dr. Felkai Lászlóval: *Nagyon komoly szerepe volt a Szemlének a rendészettudomány kialakításában…* MELLÉKLETEK
[129] Mélyinterjú Szabó Józseffel: *Nem érvényesülhetett a Belügyi Szemle dominanciája a belügyi sajtóra.* MELLÉKLETEK
[130] Mélyinterjú dr. Janza Frigyessel: *A Belügyi Szemle primer úttörő szerepe a minisztériumban meghatározó volt.* MELLÉKLETEK

Az oldódó szigor, és a szerkesztőség kezdetektől erősödő szakmai-tudományos elkötelezettsége azonban a Belügyi Szemlét a pártpolitikától mindinkább a közpolitika irányába terelte, egyre jobban elkötelezve azt a belügyi igazgatás, és a közigazgatás fejlődését szolgáló irány mellett.

Kerezsi Klára, az MTA doktora, az NKE Rendészettudományi Doktori Iskola vezetőjének akadémiai doktori értekezésében a közpolitikáról azt olvashatjuk – egyebek mellett –, hogy az, a társadalom egészét érintő kormányzati döntések mögötti, szakmailag megalapozott és egymással összehangolt elképzelések, eszközök, megoldások olyan rendszere, „ami demokratikus politikai berendezkedés esetén a társadalommal folytatott érdemi párbeszéd nyomán segíti a társadalom fejlődését, folyamatos politikai felelősségvállalás mellett."[131]

3.1. BELÜGYMINISZTEREK, BELÜGYI VEZETŐK A SZERVEZET KÖZIGAZGATÁSI FELADATAIRÓL

A belügyminisztériumi tevékenységről, folyamatokról írásaiban pontosan beszámoló, ugyanakkor azt mindinkább – szakmai, majd tudományos alapon – formálni is próbáló Belügyi Szemle – közigazgatás-fejlesztő tevékenységének értékelése talán legkitapinthatóbb a rendszerváltozás-kori belügyminiszter és belügyi kormányzat módosulásakor.

„Közvetlenül a rendszerváltást megelőzően vita kezdődött az ellenzék képviselőivel a Belügyminisztérium helyéről és szerepéről a Belügyi Szemle hasábjain."[132]

A Belügyminisztérium szervezetkorszerűsítési feladatairól 1987 májusában közölt interjút a szemle[133]

[131] KEREZSI Klára: *Konfrontáció és kiegyezés; a helyreállító igazságszolgáltatás szerepe a közpolitikában.* Akadémiai doktori értekezés, Budapest. 2011. p. 131.
[132] FORRÓ János: *A Kádár-rendszer korszaka 1956. november 1-jétől 1989-ig (A rendőrminisztérium), Fejezetek a Belügyminisztérium történetéből 1956–1989.* BM Kiadó. Budapest. 2001. p. 60.
[133] Szerkesztőség: *A Belügyminisztérium szervezetkorszerűsítési feladatairól*, interjú Takács Jenő r. ezredes, csoportfőnök elvtárssal. In. Belügyi Szemle 1987. 25. évfolyam. 5. szám. pp. 17–21.

Az anyag bevezetőjéből kiderült, hogy a társadalmi rendszer továbbfejlesztésének korabeli soron lévő feladatai nem csupán a gazdasági élettől követelték a megújulást, de érintették a politikai intézményrendszert is. Az államélet korszerűsítésének igénye szervezeti változtatásokat is magában foglalt, és ez alól az államigazgatási apparátus sem lehetett kivétel, amelyben a BM és szervei sajátos helyet foglaltak el. A korszerűbb hatósági tevékenységnek, a színvonalasabb végrehajtásnak csak egyik tényezője volt a szervezeti keretek biztosítása, de ezek is hozzájárultak a munka minőségi javításához, a belső tartalékok mozgósításához, az együttműködés legcélszerűbb megoldásainak elterjesztéséhez.

1989 márciusában tudományos tanácskozást tartottak a BM-ben a politikai intézményrendszer korszerűsítése témakörében, ezen belül tárgyalták a BM helyét, szerepét. Az ezen elhangzott két fő előadás legfontosabb megállapításait májusi számában hozta a szemle[134]

Verebélyi a konferencián leszögezte, hogy jogállamban a rendőrség csak az előzetes társadalmi közmegegyezést tükröző parlamenti törvények és az azokat végrehajtó jogszabályok megvalósítására szerveződik. „Tekintélyét és társadalmi elismertségét alapvetően az biztosítja, hogy demokratikus állami procedúrában megfogalmazódott, valóban a többség véleményét és akaratát tükröző szabályokon őrködik.”[135]

Diczig előadása hasonló szellemiséggel átitatott, mint kiemelte, a döntésképtelen és koncepció hiányában szenvedő vezető felett eljárt az idő. A hozzáértést és a felkészültséget az ideológia mind kevésbé helyettesítette, elkezdődött a vezetők természetes kiválasztódása a korábban tapasztalt, gyakran kontraszelektív ad hoc döntések helyett. Nyilvánvalóvá vált, ha egy szervezet nem követi vagy nem előzi meg a változó viszonyokat, rugalmatlanná, nehézkéssé teszi a munkát. A rendőrségnél azonban nem annyira a szervezetet, inkább a munkastílust, és a felfogást, kellett változtatni, a vezetésben pedig a hosszabb távra történő gondolkodást.

---

[134] VEREBÉLYI Imre: *A belügyi igazgatás reformja.* Belügyi Szemle 1989. 27. évfolyam 5. szám. pp. 3–17.

DICZIG István: *A Belügyminisztérium a politikai intézményrendszer korszerűsítésének tükrében.* Belügyi Szemle 1989. 27. évfolyam 5. szám. pp. 18–28.

[135] VEREBÉLYI Imre: *A belügyi igazgatás reformja.* Belügyi Szemle 1989. 27. évfolyam 5. szám. pp. 3–17

„Minden magasabb szintű vezetőnek személyes érdeke fűződik ahhoz, hogy közvetlen munkatársai magas felkészültségű, erkölcsileg szilárd emberek legyenek, mert a nyíltság, a szélesebb demokratizmus korában az elkövetett hibák nyilvános támadás forrásává és célpontjává válnak."[136] Diczig mintegy előre vetítette, hogy az egyes belügyi szervek által elkövetett súlyosabb hiba vagy törvénysértés miatt a belügyminiszternek kell majd magyarázkodnia az Országgyűlés előtt…

Kertész Imre írása nyitotta, a szemle októberi számát, rögzítve; az ország jogfejlődése a jogállamiság kialakításának irányába halad. E célkitűzés megvalósításához, elkerülhetetlen felülvizsgálni a jelenlegi jogi keretek között személyiségi jogokat sértő rendőri módszereket. „A külföldi tapasztalatok felhasználásával készülő új szabályozásnak a nyomozás érdekeinek és az egyén jogainak az egyeztetését kell megvalósítania."[137]

A Belügyminisztérium a rendőrség hatalmi szerepének átalakításával egyidejűleg megkezdte a közigazgatás korszerűsítését, ugyanis akkoriban előrehaladt állapotban volt az önkormányzati törvény előkészítése, folytatódott a határőrség, határőrizet egész rendszerének megváltoztatása. „A Belügyminisztérium megbirkózott a (Romániából Magyarország felé áramló magyar és német nemzetiségűek keltette – a szerző) menekültüggyel, új törvényt dolgozott ki az útlevelekről, a ki- és bevándorlásról."[138]

Hosszú vajúdás után, 1989. október 19-én mondta ki az országgyűlés a „pártállam" trónfosztását, amely egyúttal a BM „rendőr-minisztériumi" korszakának a végét is jelölte.[139]

„Egy szigorúan centrális és bürokratikus elvek alapján működő rendőrségről volt szó, mélyen bele-, illetve egybeépülve a Belügyminisztériummal, totális szimbiózisban azzal."[140]

---

[136] DICZIG István: *A Belügyminisztérium a politikai intézményrendszer korszerűsítésének tükrében*. In. Belügyi Szemle 1989. 27. évfolyam 5. szám. pp. 26.
[137] KERTÉSZ Imre: *Rendőrség, rendőrállam, jogállam.* In. Belügyi Szemle 1989. 27. évfolyam 5. szám. p. 3.
[138] HORVÁTH István: *Felelősen végiggondolva!* In. Belügyi Szemle. 1990. 28. évfolyam. 2. szám. p. 4.
[139] FORRÓ János: *A Kádár-rendszer korszaka 1956. november 1-jétől 1989-ig (A rendőrminisztérium), Fejezetek a Belügyminisztérium történetéből 1956–1989*. BM Kiadó, Budapest, 2001, p. 62.
[140] Salgó László: *A biztonság új típusú megközelítése.* Kandidátusi értekezés. JATE. Szeged. 1993. p. 58.

A BM „rendőrminisztérium” jellegének megszűnése alkotmányos feladatai megnövekedését jelentette. „A rendőrség irányítójából már az egész magyar közigazgatás koordinátora lett a minisztérium, amelyik ilyenformán felelős a jogalkotás egy jelentős területéért, kezdeményezője, szervezője és folyamatos gondozója az önkormányzati rendszernek és az önkormányzatiság demokratikus elvének, végzi az igazgatás irányításához szükséges személyi és dologi feltételek folyamatos biztosítását, szervez és irányít – biztosítja a modem állam működéséhez nélkülözhetetlen államigazgatási teendők legfelső szintű egyeztetését.”[141] Fogalmazta meg, a minisztérium új, közigazgatás koordinátori feladatának lényegét, a rendszerváltás első belügyminisztere.

3.2. A SZAKLAP, MINT A SZERVEZET MŰKÖDÉSÉT, A BELÜGYI IGAZGATÁST SEGÍTŐ PROPAGANDAESZKÖZ

Geoffreí Moss szerint „A folyóiratok – magazinok és hetilapok a legalkalmasabbak a mélyenszántó üzenetek közlésére. Ezeknek jobban körülhatárolt olvasótábora van, így könnyű azokat elérni, akiket a leginkább érdekelhet a mondandónk…”[142]

A szervezet működésének segítésére jó példa dr. Bócz Endre visszaemlékezése a Rendőrségi Szemlére, aki 2005-ben egy bizonyításelméleti témájú könyvön dolgozott. Ennek keretében, a krimináltechnika alkalmazási lehetőségének szemléltetéshez gyakorlati példákat keresett, és meglepődve tapasztalta, hogy ilyeneket szinte kizárólag a Rendőrségi Szemlében és a csendőrségi egykori lapjában talált. Ekkor szembesült azzal, hogy a Belügyi Szemléből a kriminalisztika és különösen a krimináltechnika kérdései úgyszólván teljesen kimaradtak… Ennek hátrányos következményeire szemléletes és egyben félelmetes példa lehet, a roma-gyilkosságok sorozata ügyében a debreceni elfogáskor lebonyolított intézkedéssorozat. Ezt egy fiatal tiszt tervezte és ő volt a parancsnok. A tárgyaláson kiderült; a helyszínen készített jegyzőkönyvek, dokumentumok közül

[141] HORVÁTH Balázs: *A civil Belügyminisztérium a jövő rendőrségéért*. In. Belügyi Szemle. 1990. 28. évfolyam. 10. szám. p. 6.
[142] GEOFFREY Moss: *Az eredményes kommunikáció kézikönyve*. Bagolyvár Könyvkiadó kft. Budapest, 1988. p. 192.

gyakorlatilag semmit nem lehetett a bírósági eljárás során okirati bizonyítékként felhasználni, mert rosszul készítették el… Tucatnyi embernek kellett, tanúskodni járni a bíróságra, mert a jegyzőkönyvek jobb esetben súlyosan kellékhiányosak, és ezért érvénytelenek voltak, de sokszor – és ez volt a rosszabb eset - kölcsönösen cáfolták egymást…[143]

A Belügyminisztérium vezetése kezdetektől komoly figyelmet szentelt a belügyi, ezen belül az állambiztonsági propaganda magas színvonalú, hatékony, minőségi végzésének. Ez kiderül a minisztériumban a hatvanas, majd a hetvenes és a nyolcvanas években a témában kiadott miniszteri parancsokból, utasításokból csoportfőnöki intézkedésekből. A születő, a kezdeti lépéseken, nehézségeken átbukdácsoló, fejlődő, eleinte meglehetősen egysíkú, direkt belügyi, állambiztonsági propaganda tanulmányozása helyett, az esetleges mai hasznosíthatóság okán célszerűbbnek látszik annak fejlettebb, a rendszerváltást megelőző évtizedekben működő, kiforrottabb módszereit tanulmányozni.

Mint a BM IV/I.-es jelzésű, a minisztérium tanulmányi és propaganda-tevékenységének, elvi irányító, felügyeleti és végrehajtó feladatokat ellátó csoportfőnöksége, 1972. június 20-tól hatályos ügyrendjéből kiderül,[144] miszerint a csoportfőnökség nevesített tíz feladata közül a hetedik rögzíti, hogy (a csoportfőnökség) kidolgozza a belügyi propagandamunka irányelveit és munkatervét. Továbbá ezek megvalósításának módszereit: irányítja a központi szervek, segíti és ellenőrzi az országos parancsnokságok és a területi szervek propagandamunkáját. A rendőr-főkapitányságokon tanulmányi és propagandacsoportok működtek, kivéve a BRFK-t, ahol alosztály látta el e feladatokat.

Érdekes visszatekinteni a csoportfőnökség által végzet munkára öt év múltán, amikor új minisztériumi jogforrás tűzi ki az 1977–80-as évekre szólóan a „BM külső – a lakosság körében végzendő – propagandamunka (sic!) irányelveit.”[145]

[143] Mélyinterjú dr. Bócz Endrével. *Kár, hogy a Belügyi Szemléből a kriminalisztika és különösen a krimináltechnika kérdései ügyszólván teljesen kimaradtak…* MELLÉKLETEK

[144] A BM IV/I. (Tanulmányi és Propaganda) csoportfőnökség ügyrendje. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL), 4.2.1. sor. 2.doboz.

[145] A BM külső – a lakosság körében végzendő propagandamunkának, 77–80 évekre szóló irányelvei. ÁBTL, 4.2.2sor 31. doboz.

Mint az anyagból kiderül „... a minisztérium propaganda tevékenysége (sic!) az utóbbi években javult."[146] Az is megtudható ebből, hogy a belügyi propagandamunka tervezésében és végrehajtásában közreműködtek a központi szervek, valamint az országos parancsnokságok vezetői. Különösen jó előkészítő és koordinált együttműködő tevékenység valósult meg a BM III/IV/1. csoportfőnökség (katonai elhárítás törzsosztálya – a szerző) valamint a BM ORFK, BM HŐR, (Határőrség Országos Parancsnokság), BM TOP-pal (Tűzoltóság Országos Parancsnokság). Nem mondható ez el a BM III. főcsoportfőnökséggel (Állambiztonsági főcsoportfőnökség) – kivéve a BM III/II. (Kémelhárító) és a BM III/IV. (katonai elhárító) csoportfőnökséget – meglévő kapcsolatról, amelytől a felelős szerv kevés javaslatot (témát, ügyet) kapott feldolgozásra.[147]

Érdekes áttekinteni az 1974. január 1.–1976. december 31. között megjelent cikkek témák szerinti megoszlását: állambiztonsági 15, bűnügyi 346, társadalmi tulajdonvédelmi 149, ifjúságvédelmi 98, közlekedésrendészeti 972, egyéb (igazgatásrendészet, határőrizet, portré) 680.[148]

Mint olvasható, az állambiztonsági témájú publikációk minimális aránya (a megjelent cikkek 1%-a alatt) az ilyen bűncselekmények elenyésző száma miatt alakult ki. „A társadalmi tudat formálásával kapcsolatos feladatok és az ellenséges ideológiai támadás azonban több ilyen témájú sajtócikket tesz szükségessé."[149] – olvasható az irányelvekben. A könyvkiadóknál kezdeményezett megjelentetés érdekében négy kézirat közül a Magvető gondozásában megjelent a „Mélyek a gyökerek" és a Kossuth Kiadónál az „Egy tiszt a kémközpontban" című könyv. Mindkét mű kéziratának elbírálásához segítséget nyújtott a BM III. főcsoportfőnökség. Az irányelvekből a továbbiakban kiderül, hogy önkritikusan, éppen az állambiztonsági propagandát tartja erősítendőnek. Megállapítja: a propaganda-tevékenységben tapasztalható bizonyos egyoldalúság, mert bár sokszínű a bűnügyi és a közlekedésrendészeti propaganda, valamint javult a határőrség

[146] A BM külső – a lakosság körében végzendő propagandamunkának, 77–80 évekre szóló irányelvei. ÁBTL, 4.2.2sor 31. doboz.
[147] A BM külső – a lakosság körében végzendő propagandamunkának, 77–80 évekre szóló irányelvei. ÁBTL, 4.2.2sor 31. doboz.
[148] A BM külső – a lakosság körében végzendő propagandamunkának, 77–80 évekre szóló irányelvei. ÁBTL, 4.2.2sor 31. doboz.
[149] A BM külső – a lakosság körében végzendő propagandamunkának, 77–80 évekre szóló irányelvei. ÁBTL, 4.2.2sor 31. doboz.

irányában végzett propaganda, ugyanakkor keveset foglalkoznak állambiztonsági kérdésekkel a sajtó hasábjain és az egyéb tömegkommunikációs eszközök felhasználásával.

A jövőbeni, a BM által a lakosság körében végzendő propagandamunka fő elveit, témaköreit, irányait kijelölve, fontossága miatt az állambiztonsági területtel kezdi a felsorolt tucatnyi belügyi feladatot: „… fokozza hatékonyságát az imperialista kormányok és hírszerző szerveik fellazítási politikája ellen, illetve az ideológiai diverzió elleni támadólagos tevékenységgel."[150] Az állam biztonsága érdekében végzendő szakterületi propagandamunka felsorolásában megtalálható egyebek közt az „imperialista" hírszerző és elhárító szervek botrányainak, egymás közti harcának, gazdasági és egyéb szervezetekkel meglévő érdek-összefonódásainak bemutatása. Az anyag külön hangsúlyozta, hogy tovább kell fejleszteni az értelmiség körében kifejtett állambiztonsági propaganda-tevékenység tartalmát, formáit és módszereit. Emellett preventív célzatú előadásokat kell tartani az olyan intézményekben, objektumokban dolgozóknak, akik munkájuk folytán a kapitalista országok állampolgáraival rendszeresen kapcsolatban állnak.

A belügyi állambiztonsági propaganda célkitűzéseinek „aprópénzre" váltása jól nyomon követhető az Állambiztonsági főcsoportfőnökségének a katonai elhárítással foglalkozó III/IV. csoportfőnöksége egyik intézkedésében, amely propagandabizottság létrehozásának és működésének elveit taglalja.[151]

Mint az intézkedés preambulumában leszögezi; A fegyveres erők harckészültségének – személyi állományának és a harci technikának, a katonai titkoknak – egyre magasabb követelményeket támasztó preventív védelme céljából tovább kell szélesíteni és növelni a csoportfőnökség tömegbázisát. „Valamennyi állománycsoporthoz tartozó személyt társadalompolitikai céljainknak, az abból adódó elvárásoknak megfelelő színvonalú és terjedelmű korszerű állambiztonsági ismeretoktatásban kell részesíteni."[152]

[150]A BM külső – a lakosság körében végzendő propagandamunkának, 77–80 évekre szóló irányelvei. ÁBTL, 4.2.2sor 31. doboz

[151] A BM III/IV. Csoportfőnökének 02. számú intézkedése, Budapest. 1976. május hó 12-én. ÁBTL, 4.2.1sor 18. doboz.

[152] A BM III/IV. Csoportfőnökének 02. számú intézkedése, Budapest. 1976. május hó 12-én. ÁBTL, 4.2.1sor 18. doboz.

Ez a bizottság azonban már nem tudta végigvinni, felügyeleti, propaganda-szakirányító szervéhez, a BM IV/I. (Tanulmányi és propaganda) csoportfőnökséghez hasonlóan, a hosszabb távra megtervezett feladatait, a nyolcvanas évek végén megkezdődött rendszerváltás miatt.

A Belügyi Szemle külföldi forrásokból építkező rendszeres rovatai mellé: Titkos háborúk történetéből; a Belügyi Szemle Tájékoztatójának – más néven Külföldi Figyelő – állambiztonsági rovatának cikkei mellé harmadikként, az 1964-es év második félévétől megjelent, az „Állambiztonsági cikkek”-et felvonultató sorozat. Ez az előbbiek szándékait kiegészítve szintén az állambiztonsági szervek tevékenységének főként hazai, egyebek közt jogalkalmazási gyakorlatát próbálta erősíteni, bemutatott, megtörtént esetek, megjelent új, e munkával kapcsolatok jogszabályok feldolgozásával.

A cikkek a jó ideig kötelező ideológiai tartalommal, de talán ezt ellensúlyozandó igen olvasmányos formában, hozzáértő időzítéssel, szerkesztéssel, már akkor is sok értékes, életszerű, gyakorlati tapasztalatot megosztottak a titkosszolgálati területen dolgozó belügyi munkatársakkal. A Belügyi Szemlében közölt állambiztonsági témájú, tudományos értékű szakmai tanulmányok, cikkek feldolgozásával, főként a korabeli szóhasználat szerint úgynevezett kapitalista országokban megjelent írásokból, a korabeli társadalmi fejlődésből adódó, számunkra mának, esetleg holnapnak is szóló, hasznosítható, eddig fel nem tárt, értékes üzenetek merülhetnek fel. Ezek hasznosítása hozzájárulhatna ahhoz, hogy a titkosszolgálatok, a zárt világuk tiszteletben tartásával, illetve ennek ellenére az általános társadalmi értékrenden belül, méltóbb helyre kerüljenek.

3.3. A „KÖTELEZŐ PENZUM”: RÉSZVÉTEL AZ IDEOLÓGIAI KÜZDELEMBEN

A Rendőrségi, majd a Belügyi Szemlének, alapfunkciójából, valamint a Belügyminisztérium szervezeti felépítésében, munkamegosztásában a lapnak meghatározott feladatokból adódóan, leginkább írásaival kellett szolgálnia a korabeli

állampárt, a Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) politikájának megvalósulását, főként az agitációs-propaganda területén.

A fegyveres szervek pártirányításáról, Szabó József, ny. határőr ezredes, egy másik belügyi lap, a Határőr egykori főszerkesztője, a vele készített mélyinterjúban, a korszakról elmondottakból ismét megerősítést nyert, hogy a pártállamban a legfontosabb kül- és belpolitikai, gazdasági döntéseket a Politikai Bizottság hozta, végrehajtásukról az apparátus, a BM, Honvédelmi Minisztérium, valamint a Határőrség esetében a Közigazgatási és Adminisztratív Osztály (KAO) gondoskodott. A fegyveres erők és testületek közvetlen pártirányítás alatt álltak, ezért a fegyvereseknél (BM, Magyar Néphadsereg (MN), határőrség, korábban a BM Karhatalom) megyei jogú pártbizottságok és végrehajtó bizottságok működtek, közvetlenül az MSZMP központi bizottsága (KB) (annak apparátusa) alá sorolva. Az interjúalany által említett idézetből kiderült továbbá, hogy állami szerv nem vihetett párttestület elé témát.

Az egykori főszerkesztő szerint ez az irányítási rendszer kiszámítható volt a benne élőknek, és egyfajta védelmet is biztosított számukra. Az általa – érzése szerint –hetvenes-nyolcvanas években elég jól ismert „összbelügyi" sajtóról főként a Határőrhöz hasonló hetilapokról az a kép alakult ki benne, hogy ezek tisztességes, és szakmai szempontból vizsgálva is színvonalas produktumok voltak. Írásaik, cikkeik egy része a kor politikai gondolkodását tükrözte, más részük tényekről, valós helyzetekről szólt. A „Tűzoltó" lap például bámulatos szakértelemmel és tudásanyag-halmazzal ápolta a tűzoltó hagyományokat. A „Magyar Rendőrben" a krimik mögött fölsejlett az ember is.[153]

3.3.1. A LÉLEKTANI ESZMEKÜZDELEM

„Az ideák háborújában az emberek az áldozatok…"[154] – vélte Anthony de Mello. Amennyiben így van, akkor felmerül a kérdés: mi is az ideológiai háború lényege, melyek a mozgató rugói, milyen törvényszerűségek szerint működik, hogyan csökkenthető káros hatása? Ezekre keressük ezúttal a választ, a Belügyi Szemle

[153] Mélyinterjú Szabó Józseffel: *Nem érvényesülhetett a Belügyi Szemle dominanciája a belügyi sajtóra.* MELLÉKLETEK
[154] MELLO Anthony de: *Abszurd egypercesek.* Korda kiadó. Kecskemét, 2005. p.17.

hasábjairól ideológiai töltetük szerint kiemelt írások elemzésével. Kezdve a folyóirat születésekor tomboló hidegháború csúcsától az enyhülés korabeli meghatározó eseményének számító helsinki csúcskonferenciáig, majd az azt követő rendszerváltásokig.

Magyarországon a második világháborút követően létrehozott politikai berendezkedés, a keleti blokk országaiéhoz hasonlóan a hidegháború időszakában szintén hangos, harsány volt az ideológiai harctól. A rendszer sajátosságaiból adódóan nem különbözhetett ebben a magyar rendészet-történet korabeli meghatározó, közbiztonságot szavatoló szervezetének, a rendőrségnek, utóbb a Belügyminisztériumnak a központi elméleti folyóirata a Rendőrségi-, majd a főként belőle létrehozott Belügyi Szemle sem.[155]

A Nemzetiszocialista Német Munkáspárt 1936-os nürnbergi kongresszusának termét ez a három mondat ékítette: „A propaganda hatalomra segített minket. A propaganda segít megtartani hatalmunkat. A propaganda segít nekünk meghódítani az egész világot…"[156]

Joseph Goebbelsnek, Adolf Hitler propagandaminiszteréként – a nemzetiszocialista hatalom kizárólagosságára támaszkodva – sikerült kiépítenie minden idők egyik legsikeresebb propaganda-gépezetét, amely átfogta és szabályozta a hírközlést, valamint a tömegtájékoztatást, de a szórakoztatóipart is. Goebbels gondosan adagolta a német társadalom számára az ideológiai indoktrinációt (befolyásolt tanítás) szolgáló beszédeket és műsorokat.[157]

Az ideológiai háború pedig a pszichológiai háború egyik megnyilvánulási formája.[158] Az ideológiai háború a II. világégést követő felvirágzása a hidegháborús, vagy inkább idegháborús időszakra esett, annak fő jellemzőjeként.

---

[155] A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0023. számú. parancsa. Budapest. 1962. 07. 18. URL: http://www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_21_23_1962.pdf, Letöltés 2014. 10. 30.

[156] FILONENKO Sz.I. – FILONENKO M. I.: *Психологическая война на Дону. Мифы фашистской пропаганды. 1942–1943 гг.* Филоненко С.И., Филоненко М.И. Воронеж, 2007. [*Pszichológiai háború a Donnál: a fasiszta propaganda mítoszai 1942 –1943*]. Kvarta Voronyezs, 2007. p. 11.

[157] NÉMETH István: *A goebbelsi propagandagépezet*. URL:http://www.rubicon.hu/megrendelheto/termek_cikkek/nemeth_istvan_a_goebbelsi_propagandagepezet/1/1/0#5, Letöltés ideje 2016. június. 28.

[158] KRÜSZKO V. G.: *Секреты психологической войны (цели, задачи, методы, формы, опыт). [A pszichológiai háború titkai (célok, feladatok, módszerek, formák, tapasztalat]*. Minszk, 1999. Крысько Владимир Гаврилович: URL: http://svitk.ru/004_book_book/2b/465_krisko-sekreti_psihologiheskoy_voyni.php#_Toc55411404, 11. o. Letöltés ideje: 2014. október 21.

A hidegháború utáni időszak sok fontos fejleménye igazolta a civilizációs paradigmát. Huntington szerint ugyanis a hidegháború utáni világ összetartásának, széthúzásának és konfliktusainak szabályait a kultúra és a kulturális – végső szinten civilizációs – identitások alakítják.[159]

Ennek fényében vizsgáljuk meg az ideológiai háború lényegét, mozgatórugóit, működtető törvényszerűségeit, káros hatásai csökkentésének lehetséges módozatait keresve.

Miként tükröződött az ideológiai háború a szemle lapjain a hidegháború kitörését, felfejlődését, „tombolását" követően az enyhülési folyamatot lezáró helsinki záróokmány aláírásáig tartó történelmi időszakban? A teljesség igénye nélkül, néhány kiragadott jellemző példa kapcsán is máig ható hasznos tanulságokra bukkanhatunk.

Előbb, egy rövid történelmi áttekintése e fogalomkörnek: az ideológia – némi leegyszerűsítéssel – a társadalmi osztályok gazdasági és hatalmi helyzetéből fakadó eszmék összefüggő rendszere, amelyek tükrözik egy történelmi korban egy osztály, érdekcsoport politikai, jogi, vallási, erkölcsi és bölcseleti nézeteit, művészi felfogását stb.

Az ideológia szó két ógörög kifejezést foglal magában. Az „idea" jelentése: elvont képzet, sajátos jegy, megjelenés, külső forma. A „logos" itteni jelentése: tudomány vagy diskurzus. Tehát az „ideológia" szó szerint; az eszmék tudománya. (De ilyen jelentésében csak nagyon rövid ideig volt használatos. A kifejezést a francia filozófus Antoine Destutt de Tracy (1754–1783) alkotta meg, és nyomtatott formában először 1796-ban jelent meg. Tracy, az empirista ismeretelméletek nyomán egy újfajta eszme-tudományt akart megalapozni, az emberiség által birtokolt valamennyi eszme eredetének feltárására.) Egy másik megközelítés szerint az ideológia szó jelentését a legkönnyebben a német Weltanschauung fordításaként érthetjük meg, amely a világ, és különösképpen a társadalmi világ mibenlétének és mozgásának átfogó szemléletmódjára utal. Az ideológia az eszmék együttese, olyan politikai cselekvés alapjául szolgálhat, amelynek célja a fennálló politikai rendszer megdöntése, átalakítása vagy éppen fenntartása. Ennek megfelelően minden

[159] HUNTINGTON Samuel P.: *A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása.* Európa Kiadó. Budapest, 2014. p.15.

ideológia a „fennálló rend leírását” nyújtja, s egyúttal megadja a jövőben kívánatos társadalom modelljét, és az ehhez szükséges politikai változtatások eszközeit.[160]

Álljon is itt rögtön egy ideológiai példa, a kizárólagosan egy eszmerendszeren belüli gondolatmenet érzékeltetésére. A vizsgált időszakban főként az MSZMP kiadványainak megjelentetésére berendezkedett Kossuth Kiadó gondozásában, a hidegháború alatt született „Politikai kisszótár” szócikkeinek meghatározásaiban kitapintható a pártosságra törekvés, sőt a pszichológiai háború is. Az ideológiai harc szócikknél lényegében ezt találjuk: eszmei harc, eszmerendszerek harca… rendkívül éles ideológiai harc zajlik a szocialista és a burzsoá ideológia között. A különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élésért folytatott küzdelme feltételezi és megköveteli a burzsoá ideológia elleni aktív harcot, „reakciós lényegének leleplezését, a tömegek felszabadítását befolyása alól, a tömegek eszmei felvértezését a kapitalizmussal szemben. A szocializmus további sikeres építése egyre inkább előtérbe helyezi az ideológiai harcot, a kispolgári gondolkodásmódnak, a nacionalizmus maradványainak leküzdését az emberek szocialista gondolkodásának és erkölcsének további erősítését.”[161]

Ezzel szemben lényegesen objektívebb, ezért időtállóbb – a szerkesztők szándékai szerint nem osztályharcos, hanem tudományos igényű –, meghatározást olvashatunk a Magyar Hadtudományi Társaság gondozásában megjelent Hadtudományi Lexikon szócikkeiben, egyebek mellett a pszichológiai háborúról, vagy másként a lélektani hadviselésről, amely: általános értelemben az egymással szemben álló felek morális instabilitását célzó szisztematikus tudati–pszichikai fellazítás, a lélektani törvényszerűségek alapján szerkesztett információk tudatosan konstruált demoralizáló tudatelemek felhasználásával. „Konkrét értelemben a II. világháború után kialakult hidegháborús időszak kifejezése arra a kölcsönös törekvésre, amelynek keretében a szembenálló világrendszerek egymás társadalmának körében szisztematikus propagandát folytattak azért, hogy minél több

[160] Ideológia:URL: http://tarstudszotar.adatbank.transindex.ro/?szo=33, Letöltés ideje: 2014. szeptember. 03.
[161] FENCSIK László: *Politikai kisszótár*. Kossuth Kiadó. Budapest. 1986. p. 172.

embert szembefordítsanak a saját politikai-gazdasági rendszerrel és kormányzattal, s az ellenfél táborából minél több emberben keltsenek rokonszenvet maguk iránt."[162]
De ne gondoljuk, hogy a pszichológiai, ideológiai háború csak a mai, fejlett emberi civilizáció modern szellemi találmánya! Már Szun-ce is megírta a Háború művészete című művében, hogy aki igazán ért a hadviseléshez, „úgy töri meg az idegen sereget, hogy nem vív csatát vele; úgy foglalja el az idegen városfalat, hogy nem ostromolja meg; úgy semmisíti meg az idegen fejedelemségeket, hogy nem tart sokáig (a háború). S minthogy a (kölcsönös) sértetlenség által igyekszik győzni az égalattiban, a fegyverek alkalmazása nélkül is biztosítani tudja magának az előnyöket."[163]
Mi ez, ha nem a pszichológiai hadviselés első megfogalmazásainak egyike?

A hatalmi önérdek igazi virágkorát a II. világháborút követő (h)idegháborús időszak jelentette, de a világpolitikai történések hatására, mint azt tapasztalhatjuk napjainkban is, bármikor elburjánzik, hisz ebben az esetben szintén az önérdek „a világ leghatékonyabb szerszáma arra, hogy az igazságból félrevezetést csináljunk."[164]

Egy frissebb hadtudományos meghatározás a fenti gondolatokat a következőképpen aktualizálta: a pszichológiai műveletek azok a tervezett pszichológiai tevékenységek, amelyek háborúban és békében egyaránt alkalmasak az ellenség és a saját erők, valamint a semleges érintettek magatartásának, szellemi beállítottságának és viselkedésének befolyásolására, a politikai és katonai célkitűzések elérésére. „A pszichológiai műveletek feladatai közt szerepel a ráhatás az ellenség, ellenfél gondolkodására, érzelmeire; viselkedésük, szándékuk befolyásolása; erősíteni a saját erők szimpátiáját a kitűzött célok elérésére; elnyerni az ellenfél vagy a határozatlan népesség támogatását és együttműködési készségét."[165]

Mennyire másként, hamisan cseng, a Világpolitikai kislexikon eszmei harcról szóló, a helsinki záróokmány aláírása korabeli megfogalmazása a keleti blokkban egyeduralkodó marxista-leninista ideológiára „hangszerelve"! Eszerint, a hatalmon

[162] Szabó József (szerk.): *Hadtudományi Lexikon II. köt. M–Zs.* Magyar Hadtudományi Társaság. Budapest, 1995. p. 812.
[163] SZUN-CE: *A hadviselés törvényei.* URL: http://mek.oszk.hu/01300/01345/01345.htm Letöltés ideje: 2016. szeptember. 28.
[164] MELLO Anthony de: *Abszurd egypercesek.* Korda kiadó. Kecskemét, 2005. p.79.
[165] HAIG Zsolt –VÁRHEGYI István: *Hadviselés az információs hadszíntéren.* Zrínyi kiadó. Budapest. 2005. p. 209.

lévő osztályok ugyan már régóta igyekeznek felhasználni az ideológiát és a propagandát külpolitikai céljaik érdekében is, az ideológiai harc azonban akkor vált a nemzetközi kapcsolatok részévé, amikor az uralkodó rendszerek elengedhetetlen szükségét látták annak, hogy más országok lakosságát ideológiailag befolyásolják, s lehetőség nyílt erre. Az ideológia és a külpolitika, a kislexikon szerint, azelőtt nem állt ilyen szoros összefüggésben egymással. „A néptömegek egyre aktívabbak, s jelentősen megnövekedett a hatásuk a külpolitikára is, ezért ideológiai-politikai meggyőzésük igen fontos feladat lett. Mindegyik osztály elsősorban a saját tömegeit igyekszik eszmei hatókörébe vonni, de az ideológiai harcot arra is felhasználja, hogy bomlassza az osztályellenfél eszmei egységét, befolyásával minél nagyobb teret nyerve annak soraiban."[166]

A II. világháborút követő hidegháború fő jellemzője volt a két szembenálló világrendszer kölcsönös törekvése egymás társadalmában szisztematikus propaganda folytatására, hogy pszichológiai hadviseléssel, minél több állampolgárt szembefordítsanak a saját politikai-gazdasági rendszerrel és kormányzattal, illetve az ellenfél táborából minél több emberben keltsenek rokonszenvet maguk iránt.

A lélektani hadviselés az emberek lelki-érzelemvilága ellen viselt „háború". Ezt támadja, puhítja, s igyekszik saját céljai szolgálatába állítani. Abból a célból, hogy a fennálló társadalmi rendszer, s ennek intézményei, vezető szervei, vezetői iránt érzett (szintén pszichológiai módszerekkel kialakított – a szerző) pozitív érzelmi megnyilvánulásokat – mint például a rendszer szeretetét, a hozzá való ragaszkodást, hűséget, bizalmat, hitet, áldozatkészséget – s ezeken, az érzelmi tényezőkön nyugvó társadalmi rendszert támogató aktív tevékenységi formákat visszájukra fordítsa. Az eszmék, nézetek, különböző érzelmeket váltanak ki az emberekből. „Az érzelmek viszont tettekre, tevékenységre vagy passzivitásra késztetnek."[167]

Az általánosságok szintjéről Huntington gondolatainak segítségével közelíthetünk konkrét témánkhoz: a bolsevik forradalommal olyan politikai-gazdasági rendszer jött létre, amely Nyugaton sohasem maradhatott volna fenn, mindazonáltal olyan ideológia mozgatta e rendszert, amely Nyugaton született. Az

[166] BOGNÁR Károly (szerk.): *Világpolitikai kislexikon.* Kossuth Kiadó. Budapest, 1978. p.195.
[167] BEKŐ István: *Az USA lélektani hadviseléséről.* In. Belügyi Szemle. 1963. 1. évfolyam 5. szám. p.16.

oroszok e nyugati ideológia felhasználása révén, illetve, hogy erre az ideológiára építették Nyugat-ellenességüket, bizonyos szempontból közelebb kerültek a Nyugathoz, mint történelmük során bármikor. Bár a liberális demokrácia ideológiája jelentősen különbözik a kommunizmusétól, mindkét oldal tulajdonképpen ugyanazt a nyelvet beszélte. A forradalom elősegítette, hogy Oroszország megelőzze a Nyugatot, s nem azért különbözik tőle, mert – a szlavofilek szóhasználatával élve – „mi nem leszünk ilyenek", hanem azért, mert „idővel ti is olyanok lesztek, mint mi" – legalábbis a Kommunista Internacionálé üzenete szerint. „Csakhogy miközben a kommunizmus hozzásegítette a szovjet vezetőket ahhoz, hogy megkülönböztethessék magukat a Nyugattól, egyben erős kötelékeket is létrehozott a Nyugat és a szovjet társadalom között."[168]

Bekő Istvánnak, a Belügyi Szemlében, „Az USA lélektani hadviseléséről" címmel megjelent írása már első bekezdéseiben is kiváló például szolgál a nem USA által sugallt, sarkallt lélektani hadviselés mibenlétére: „A nemzetközi küzdőtéren, a szocializmus oldalára történő erőviszony eltolódás (sic!) legdöntőbb eredménye, hogy a Szovjetunió és a többi szocialista ország, békés egymás mellett élésre tudja kényszeríteni az imperialista országokat, ami a szocializmus és a kapitalizmus közötti, nemzetközi térre áttolódott osztályharc formája."[169] A szerző szerint ez a harc a korszak objektív törvényszerűsége, és csak akkor szűnik meg, amikor a szocialista tábor győzedelmeskedik az egész világon a kapitalista világrend felett. A hivatalos verziót erősítő gondolata szerint azonban a szocializmust kivívó forradalmakat nem lehet exportálni, még ha az imperializmus másként is vélekedik… Az ellenforradalom exportjában viszont vezető szerepet tölt be az USA.

Ma már tudjuk, hogy objektív törvényszerűségei a lélektani hadviselésnek is voltak. Az alábbiakban ennek alátámasztására gyűjtöttük ki – az aktuális állambehelyettesítés után – a lényegében minden kormányzatra, társadalmi berendezkedésre igaz főbb gondolatait, Bekő cikkéből. Joseph C. Grev, amerikai karrierdiplomata, majd a Szabad Európa Rádió egyik megalapítója szerint „Katonai

[168] HUNTINGTON Samuel P.: *A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása.* Európa Kiadó. Budapest, 2014. p. 226–228.
[169] BEKŐ István: *Az USA lélektani hadviseléséről.* In. Belügyi Szemle. 1963. 1. évfolyam 5. szám. p.14.

és gazdasági erőfeszítéseink nagyszerűek, de megmarad még az eszmék területe. Csak az eszmék küzdelmében várhatunk olyan győzelemre, amely maradandó."[170]

A másik oldal erőfeszítéseinek magasztalására példa: „A Szovjetunió új alkotmánya a szovjet társadalom felfelé ívelő fejlődésének egész történelmi korszakát fejezi ki, híven tükrözi a Nagy Októberi Szocialista Forradalom történelmi jelentőségű vívmányait."[171]

Bekő cikkéből a továbbiakban kiderül még, hogy a nemzetközi meggyőzés, propagandaháború, természeténél fogva összefüggésben van a kormányzat más külpolitikai programjával és eljárásával. Ha valóban független lenne, akkor hatástalanná, vagy pedig éppen veszélyessé válna. Az Egyesült Államokban szabadság uralkodik, de a közlés eszközei néhány ember kezében vannak. Alig ezer ember irányítása alatt áll mindaz, amit az emberek olvasnak, hallgatnak vagy szórakozásból megnéznek. Kinek az érdekében dolgoznak ezek a propagandamágnások? A milliók gondolkodása maroknyi, stratégiailag elhelyezett személy munkája – egy emberé, aki a rádió mikrofonja mellett ül, egy másiké a szerkesztőségben, egy harmadiké az írógép mellett, száz, ezer vagy tízezer mérföldnyi messzeségben. Tekintet nélkül az egyén éles elméjűségére itt végzik a gondolkodás munkáját, itt alakítják a véleményeket, az információk összegét… Az ide vágó kérdés már nem úgy hangzik, hogy mit gondol? Hanem: mit olvas, mit hallgat? A cselekvés is itt születik meg. Azt szeretnék, ha a tömegek vakon engedelmeskedő, gondolkodni nem tudó és nem is akaró emberekből állnának. Azt is tanácsolják, hogy ne gondolkodjanak, bízzák magukat érzelmeikre, majd gondolkodik helyettük más. Ők csak engedelmeskedjenek a korabeli nyelvhasználat szerinti imperialisták gondolatainak és akaratának. Sok szervezetben érzik a vezetők annak szükségességét, hogy javítsanak közlési (propaganda-) rendszerükön annak érdekében, hogy széles körben fogadtassák el a célkitűzéseik sikerre jutását biztosító irányelveket és értékszemléletet. A nemzetközi kapcsolatok szférájában számos gyakorlati problémát vet fel a közléssel kapcsolatban a hidegháború, különösen a kormánypolitikát meghatározó tényezők számára, akik növelni szeretnék

[170] BEKŐ István: *Az USA lélektani hadviseléséről.* In. Belügyi Szemle. 1963. 1. évfolyam 5. szám. p. 15.
[171] *A Szovjetunió új alkotmányáról.* Belügyi Szemle. 1977. 14. évfolyam 11. szám. p. 38.

befolyásukat az idegen országok népeinél. E tevékenységben döntő jelentőséggel bír a célterület – a kiszemelt áldozat – megismerése, feltérképezése.

Történészek, szociológusok, geográfusok, pszichológusok, orvosok stb. régi és új országismereti anyagok alapján, a lehető legpontosabban igyekeztek felmérni az adott ország társadalmi összetételét, a társadalmi osztályok és rétegek, nemzetiségi csoportok viszonyát a fennálló társadalmi rendhez és egymáshoz. Emellett kiderítették, a lélektani hadviselést végző állammal kapcsolatos szimpátiát vagy unszimpátiát, az általános kulturális színvonalat és kulturális igényt, az életszínvonalat. Továbbá a nemzeti sajátosságokat, egyes társadalmi rétegek szociális helyzetét, lelki alkatát, elképzeléseit, törekvéseit, a népszokásokat, eszmei irányzatokat, a szomszéd országokkal kapcsolatos kérdéseket stb. Nagy gondot fordítottak arra is, hogy kipuhatolják: az egyes társadalmi csoportok mivel nincsenek megelégedve, miben kívánnak önmagukra nézve pozitív változást elérni, minek a bekövetkezésétől félnek.

Az ország vezetői közül kit szerettek és kit nem, milyen kormányintézkedések voltak várhatók, ezekre egyes csoportok hogyan reagálnak majd stb. E kérdések tisztázásához könyvtárakból, külügyminisztériumi összefoglaló jelentésekből, rádióadásokból, hírszerző szervek jelentéseiből, beutazók élménybeszámolóiból, emigránsok és disszidensek kihallgatásaiból gyűjtik össze a szükséges adatokat, amelyeket feldolgoznak, és nyilvántartásba vesznek. A lélektani hadviselés éltető eleme az anyagok állandó frissítése. „E hadviselés hatásfoka és eredményessége legjobban a közvélemény érdeklődésén és hangulatán mérhető le.”[172]

„Mcclung Lee és Bryant Lee szerint a propaganda legismertebb módszertani fogásai: a jelzők használata (lejáratás érdemi vizsgálat nélkül, negatív jelzőkkel), a szépítő közhelyekkel elfogadtatni bizonyítékok nélkül valamit, egy ügy vagy személy tekintélyének, presztízsének átvitele más ügyre, személyre, iránta jóindulat keltés céljából.

Lássuk, mit ajánl a szerzőpár: hivatkozással egy gyűlölt, vagy becsült személy véleményére alátámasztani, hogy valami jó vagy rossz. A népiességgel az

[172] BEKŐ István: *Az USA lélektani hadviseléséről.* In. Belügyi Szemle. 1963. 1. évfolyam 5. szám. p. 15–18.

egyszerű emberek őszinteségét, igazát sugallni. A tények, érvek, hazugságok, logikus és nem logikus érvek megfelelő ötvözése a legjobb, vagy legrosszabb fényben történő feltüntetéshez.

Aztán, „Ha a csoport minden tagja elfogadja az ajánlott programot, eszmét, akkor a csoportszolidaritás nevében nekünk is egyet kell érteni velük."[173]

A szembenálló felek propagandaszerveinek fő célja a közvélemény megváltoztatása a fennálló viszonyok, a másik fél megítélésében. Egy, az USA-ban 1950–1951-ben írt propaganda „Eljárási Kézikönyv"-ben e tevékenység fő irányai (itt is az elnevezések értelemszerű behelyettesítésével pl. kommunizmus – imperializmus; Nyugat – Kelet stb., közelíthetünk az objektív helyzet felé – D. J.) a következőkben állnak: állandóan emlékeztetni kell a hallgatókat arra, hogy idegen hatalom ügynökei kormányozzák őket, akiknek nem az a céljuk, hogy a nemzeti érdekeket mozdítsák elő. Feltárni a kommunista ideológia szellemi szívósságágát és a kommunizmusnak, mint gazdasági rendszernek ingatagságát. Táplálni a végső felszabadulás reményét azzal, hogy meggyőzően feltárjuk a Nyugat felkészültségének, erőforrásainak és katonai erejének felsőbbségét, majd állandóan ismételjük a Nyugatnak azt az ígéretét, hogy célja a hallgatóság szabaddá tétele. Egyenetlenséget szítani minden rendszerben, feltárva a tisztviselők alkalmatlanságát és félelmet kelteni a tisztviselők között, illetve megtorlással fenyegetni őket. „Éberen tartani a szocialista országok népeiben a szabadságra való törekvést azzal, hogy feltárjuk előttük a tényeket, elősegíteni a szabad demokratikus módszerek megértését és lelkesedést ébreszteni a szabad világ eredményei iránt, lehetővé téve számukra az ahhoz vezető út tisztázását."[174]

Példa a másik oldalról a vélemény-változtatására: „Kialakulóban van népünk politikai és morális egysége… az MSZMP az ideológiai fronton főfeladatként határozta meg: a kultúrforradalom megvívását, az emberek gondolkodásának szocialista átformálását, a marxizmus–leninizmus eszmei offenzíváját."[175]

---

[173] BURJÁN Jenő: *Propaganda az ideológiai diverzió szolgálatában.* In. Belügyi Szemle. 1988. 25. évfolyam. 11. szám. p. 10.
[174] BEKŐ István: *Az USA lélektani hadviseléséről.* In. Belügyi Szemle. 1963. 1. évfolyam 5. szám. p. 18.
[175] KÁSA Tibor: *A nacionalizmus, mint az államellenes bűntettek elkövetésének eszmei indítéka.* In. Belügyi Szemle. 1964. 2. évfolyam. 11. szám. p. 19.

Bekő, publikációját záró összegzése szerint a vélemény-változtatás érdekében kifejtett tevékenység a „nagy hazugság” hitleri propaganda-elvre épül (Mein Kampf: „A hazugság mértékében mindig benne van az elhihetőség.”) Robert T. Holt „A Szabad Európa Rádió” című könyvében ezt írja: „A ragaszkodás a jelentések pontosságához és a hírmagyarázatok becsületességéhez; nem öltheti magára az igazság, a teljes igazság és semmi más csakis az igazság formáját.” Mennyit közölnek az igazságból? Csak annyit, amennyi hihetővé teszi a hazugságot. „A propaganda (értsd: nem csak amerikai – D.J.) egyoldalú törekvést jelent olyan információk nyújtására – gyakran titkos, vagy leplezett módszerekkel, amelyeknek legalább részbeni hamisságáról szerzőjük maga is tud.” Mi a meggyőző közlés? Olyan, (írásban, szóban, filmen, televízión stb.) amely közvetlen megfigyeléssel nem tisztázható, nem ellenőrizhető, problémát vet fel, és alkalmas új vélemény kialakítására. A véleményváltozás végeredményét illetően a propagandaszerveknek teljesen mindegy, hogy az új vélemény kimondott-e, vagy belső, amely előbb-utóbb a kényszerítő körülmények elmúltával szintén kimondottá válik.[176]

Álljon itt egy példa, a „meggyőző” közlésre, ugyancsak a Belügyi Szemléből: „Általánosan ismert tény, hogy a bűnözés a modern kapitalista államokban állandóan és rohamosan nő.” [177] A szerző szerint a kapitalizmus felbomlása – annak végső stádiumában – kifejezően nyilvánul meg a bűnözés rendkívüli megnövekedésében… A köztörvényi bűnözés emelkedésénél is jóval mélyebbre ható társadalmi problémát képez és annál még határozottabban mutatja a kapitalizmus bomlását a szervezett bűnözés előretörése, amely alatt az alvilág, az üzleti körök és a politikusok bűnözésre irányuló összefogását értendő. A szerző egyik következtetése: „A szervezett bűnözés felszámolása csupán a kapitalista társadalmi-gazdasági rendszer felszámolásával érhető el.”[178]

A lélektani hadviselés hatásfoka, illetve eredményessége nem is annyira az alkalmazott módszerek és formák milyenségétől, mint inkább a célterület belső

[176] BEKŐ István: *Az USA lélektani hadviseléséről.* In. Belügyi Szemle. 1963. 1. évfolyam 5. szám. pp. 19–20.
[177] HELLER Farkas Tamás: *A „szervezett bűnözés” mint a kapitalista társadalom bomlásának kísérőjelensége.* Belügyi Szemle. 1964. 2. évfolyam. 1. szám. p. 28.
[178] HELLER Farkas Tamás: *A „szervezett bűnözés” mint a kapitalista társadalom bomlásának kísérőjelensége.* Belügyi Szemle. 1964. 2. évfolyam. 1. szám. p. 34.

helyzetétől, a fennálló társadalmi rend belső szilárdságától függ. „A lélektani hadviselés elleni harc módszere az ellentámadás."[179]

A nemzetközi környezetben zajló ideológia háborúval párhuzamosan az ország határain belül is zajlott ez az eszmeküzdelem. Szemléltetésül álljon itt néhány, jellemzően ideológiai megközelítésű, tartalmú történés-magyarázat a Belügyi Szemle által megcélzott – a belső terjesztés miatt elsősorban saját belügyi – olvasói kör számára, főként a hőskorról. Ennek felidézésekor szembeötlik, hogy a propagandaszólamok területén megfogalmazásukban, szóhasználatukban is szemérmetlenül uralkodtak még később, akár évtizedek múltán is a sajtótermékekben.

– A Vörös Hadsereg, felszabadítva a városokat, falvakat, azonnal segítette az élet megindulását. A szovjet város- és községparancsnokok vitték a felszabadított területek életébe a rend és a szervezettség elemeit. Támogatták az illegalitásból újjáéledő kommunistákat és szervezeteiket. Az újjászerveződő Belügyminisztérium első kis alakulatai a Vörös Hadseregtől kapott fegyverekkel biztosították, hogy a harcoló csapatok háta mögött szilárduljon a rend, és a közbiztonság, semmi ne veszélyeztesse a fasiszta csapatok teljes kiűzését, az új világ kibontakozását. Ezeket, a kezdeményezéseket a Vörös Hadsereg parancsnokai és harcosai bizalommal és megbecsüléssel fogadták, teljes erejükkel támogatták. A megalakult Magyar Nemzeti Függetlenségi Front már az 1944. december 3-án programja egyik pontjaként deklarálta a demokratikus szabadságjogok biztosítását, népellenes szervezetek feloszlatását, az államigazgatási, a horthysta erőszakszervek megtisztítását a fasiszta elemektől.[180]

– A nemzeti bizottságok voltak a demokratikus államigazgatás első szervezői, a népbíróságok és a régi állami tisztviselőket felülvizsgáló igazolóbizottságok felállításának kezdeményezői. Az újjáalakuló államhatalmi, államigazgatási szervek koalíciós alapon szerveződtek. Ellentmondásos, sőt ellenséges erők is hatottak, és ezért a Kommunista Pártnak harcot kellett folytatnia a demokratikus célkitűzések következetes megvalósításáért. Pártunk, mint a nemzeti újjászületés fontos tényezője,

[179] BEKŐ István: *Az USA lélektani hadviseléséről.* In. Belügyi Szemle. 1963. 1. évfolyam 5. szám. pp. 21–22.
[180] *Hazánk felszabadulásának 20. évfordulójára.* In. Belügyi Szemle. 1965. 3. évfolyam. 4. szám. pp. 6–7.

az első pillanattól kezdve nagy jelentőséget tulajdonított a néphez hű belügyi szervezet kiépítésének; megszervezésére jelentős energiát fordított. A párt eszmei-politikai irányításon túl illegális harcokban megedződött elvtársak egész sorát küldte a rendőrséghez, és ezzel állandó támogatást adott a mindennapi szolgálati feladatok megoldásához. A Magyar Kommunista Párt (MKP) Központi Vezetősége dr. Zöld Sándort BM államtitkárnak delegálta. Dr. Szebenyi Endre a BM Rendőri Főosztály vezetője lett. Ők voltak a kezdeti szervezési időszak központi emberei. Az új vezetésben a fő érdem az MKP-é, a belügyi kommunistáké volt, s ebben nagy szerepet vittek a később mártírhalált halt Zöld és Szebenyi elvtársak. [181]

Az ötvenes évek elején a Belügyminisztérium Közrendvédelmi Főosztálya által, a rendőrség központi folyóirataként kiadott Rendőrségi Szemle első, lapindító, majd azt követő számaiból következnek a korabeli nyelvezetű megfogalmazások a hazai és a szovjet koncepciós perek hangulatát idéző időkből.

– El kell érni, hogy a pártunkhoz, népünkhöz való hűség és végtelen ragaszkodás fűtse át elvtársaink szolgálatát – a nép szolgálatát. Ehhez bőven felszínre kell hozni, és ápolni kell a hazaszeretetet és a proletár-nemzetköziség magasztos eszméit. Ezek teszik alkalmassá rendőreinket, hogy felismerve a szocializmus ügyének legyőzhetetlenségét, egész életükkel, minden tevékenységükkel akarjanak harcolni és győzni.[182]

– A szocialista törvényesség betartására vonatkozó intenció szerint pedig: „Csak az a büntető vagy polgári ítélet felel meg rendeltetésének és szolgálja a maga célját, amely helyessége tekintetében nem enged kétséget felmerülni.”[183]

Mint ismeretes, a „helyesség” a korszakban jellemzően a „szocializmus ügyének legyőzhetetlensége felismeréséből” eredt, és kevésbé, az ENSZ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában felsorolt alapvető emberi jogok tiszteletben tartásából.

Mára kiderült, hogy a „rendeltetés” -hez, pontosabban a megrendeléshez igazodó ítéletek ugyanazon a paranoiás eszmei eszementségen alapultak: „A nemzetközi és belpolitikai események egyaránt azt mutatják, hogy a külső és belső

[181] *Hazánk felszabadulásának 20. évfordulójára.* In. Belügyi Szemle. 1965. 3. évfolyam. 4. szám. pp. 6–7.
[182] Szerkesztőbizottság: *Előszó.* In. Rendőrségi Szemle. 1953. 1 évfolyam 1. szám. pp. 3–5.
[183] FÜSTÖS Gedeon: *A kihágási bíráskodás szerepe és feladatai népi demokráciánkban.* In. Rendőrségi Szemle. 1953. 1 évfolyam 3. szám. p. 269.

ellenség egyre fokozottabban, egyre aljasabb módszerekhez folyamodva támad a világ békéjére, a béketábor országainak építő munkájára. A béke erőinek növekedése a Szovjetunió és a népi demokráciák szüntelen erősödése láttán ez az ellenség mind gyakrabban nyúl a terror, a diverzió eszközeihez. A Szovjetunió állambiztonsági szervei által leleplezett terrorista orvos csoportnak (sic!) az volt a célja, hogy kárt okozó kezeléssel meggyilkolja szovjet állam vezető személyiségeit. Ezek, a magukat orvosnak nevező szörnyetegek meggyilkolták a szovjet nép és az egész haladó emberiség két kimagasló alakját, Zsdanov és Scserbakov elvtársakat.” [184]

Milyen szerencse, hogy ez az idegháború véget ért, még ha az enyhülés első szakaszának, Helsinkivel záruló folyamata, a korabeli szovjet megközelítés szerint nem is a két világrendszer józan erőinek a diadala, hanem: „… az SZKP XXIV. kongresszusán elfogadott békeprogram megvalósítására tett erőfeszítések és a végrehajtás sikereinek eredményeként… (sic!) vált, az enyhülés a nemzetközi politika alapvető irányzatává.” [185]

Azaz az ideológiai harc – mint láthatjuk, pusztán –, új formát öltött és megkezdődött az idegháború következő vagy soros másik szakasza…

Az alábbiakban – a teljesség igénye nélkül – főként az előző, belügyi de (valójában inkább párt-) propaganda-fejezetben említett eseményekhez igazodóan – emlékeztetésül azok első soraival együtt – idézzük fel a magyar és világtörténelem néhány az előbbiekben talán éppen dicsőnek bemutatott eseményét a mai kutatások és időnként sarkítások, szintén ideológiai töltettől nem mentes eredményeinek felhasználásával.

„A Vörös Hadsereg, felszabadítva a városokat, falvakat, azonnal segítette az élet megindulását. A szovjet város- és községparancsnokok vitték a felszabadított területek életébe a rend és a szervezettség elemeit…”[186]

– A szovjet megszállás súlyos atrocitásokkal járt együtt. Erőszakoskodások, rablások történtek, a hadijog figyelmen kívül hagyásával mintegy 170–180 ezer civil személyt

[184] TAMÁSKA Lóránd: *A terrorista orvos csoport leleplezésének néhány tanulsága.* In. Rendőrségi Szemle. 1953. 1. évfolyam 2. szám. p. 99.
[185] POLGÁR András: *A nemzetközi enyhülés és az imperialista titkosszolgálatok.* In. Belügyi Szemle, 1977 15. évfolyam. 6. szám. p. 66.
[186] *Hazánk felszabadulásának 20. évfordulójára.* Belügyi Szemle. 1965. 3. évfolyam. 4. szám. p. 6.

hurcoltak el a Szovjetunióba kényszermunkára. Egyesek 50–70 ezerre teszik a szovjet gulagokban összesen elpusztult magyarok számát.[187]

„A nemzeti bizottságok voltak a demokratikus államigazgatás első szervezői, a népbíróságok és a régi állami tisztviselőket felülvizsgáló igazolóbizottságok felállításának kezdeményezői…"[188]

– A harcoló csapatok elvonulásával új hatalmi szervek alakultak – legtöbb helyen nemzeti bizottságok néven –, amelyeknek fontos szerepe volt a szovjet hadsereg ellátását biztosító szolgáltatások, s főleg a közmunkák megszervezésében is.[189]

„Ellentmondásos, sőt ellenséges erők is hatottak, és ezért a Kommunista Pártnak harcot kellett folytatnia a demokratikus célkitűzések következetes megvalósításáért. Pártunk, mint a nemzeti újjászületés fontos tényezője, az első pillanattól kezdve nagy jelentőséget tulajdonított a néphez hű belügyi szervezet kiépítésének; megszervezésére jelentős energiát fordított…"[190]

– Az MKP nyomására már 1945 tavaszán, kora nyarán sor került a „kormány rekonstrukciójára", a baloldal már nyárra többségbe került a kormányban.[191]

„El kell érni, hogy pártunkhoz, népünkhöz való hűség és végtelen ragaszkodás fűtse át elvtársaink szolgálatát – a nép szolgálatát…"[192]

– A rendőrállam működését bizonyítja, hogy 1951. és 1953. május 1. között 650 ezer személy ellen indítottak eljárást, foglalkoztak ügyükkel, és 387 ezer főt marasztaltak el.[193]

„Csak az a büntető vagy polgári ítélet felel meg rendeltetésének és szolgálja a maga célját, amely helyessége tekintetében nem enged kétséget felmerülni…"[194]

– 1949-től a szovjet tanácsadók közreműködésével újabb koncepciós perek sorozata indult.[195]

---

[187] GERGELY Jenő–IZSÁK Lajos: *A huszadik század története.* Szekszárd. 2000. Pannonica kiadó. p. 225.

[188] *Hazánk felszabadulásának 20. évfordulójára.* Belügyi Szemle. 1965. 3. évfolyam 4. szám p. 7.

[189] GERGELY Jenő–IZSÁK Lajos: *A huszadik század története.* Szekszárd. 2000. Pannonica kiadó. p. 226.

[190] *Hazánk felszabadulásának 20. évfordulójára.* Belügyi Szemle, 1965/4, 7. o.

[191]GERGELY Jenő–IZSÁK Lajos: *A huszadik század története.* Szekszárd. 2000. Pannonica kiadó. p. 228.

[192] Szerkesztőbizottság: *Előszó.* In. Rendőrségi Szemle. 1953. 1. évfolyam . 1. szám . pp. 3–5.

[193]GERGELY Jenő–IZSÁK Lajos: *A huszadik század története.* Szekszárd. 2000. Pannonica kiadó. p. 330.

[194] FÜSTÖS Gedeon: *A kihágási bíráskodás szerepe és feladatai népi demokráciánkban.* In. Rendőrségi Szemle, 1953. 1. évfolyam 3. szám. p. 269.

„Ehhez bőven felszínre kell hozni, és ápolni kell a hazaszeretetet…”[196]

– Rákosiék a szovjet mintát másolva nem tartottak igényt a nemzeti szuverenitásra, sőt még a nemzeti érzést is ki akarták iktatni a magyar társadalom tudatából.

„A nemzetközi és belpolitikai események egyaránt azt mutatják, hogy a külső és belső ellenség egyre fokozottabban, egyre aljasabb módszerekhez folyamodva támad a világ békéjére, a béketábor országainak építő munkájára.”[197]

– Vagyim Rogovin orosz történész a sztálini koncepciós pereket olyan amalgámnak nevezi, amely 10% igazság mellett 90%-ban hazugságra épül.[198]

„… az SZKP XXIV. kongresszusán elfogadott békeprogram megvalósítására tett erőfeszítések és a végrehajtás sikereinek eredményeként… (sic!) vált az enyhülés a nemzetközi politika alapvető irányzatává.”[199]

A Kreml radikális, az enyhülést valóban aláásó és a Nyugat országait sokkoló külpolitikai fordulatára azonban csak a helsinki értekezlet záródokumentumainak aláírása után, 1975 kora őszén került sor.[200]

Déri Pálnak, a Rendőrségi Szemle főszerkesztőjének éppen a szocialista törvénysértések leleplezésén felbuzdulva írott vezércikke miatt támadt komoly bonyodalma. A skandalum mindjárt a rendészeti szaklap negyedik számának megjelenésekor következett be. Erre így emlékezett vissza a szerző: „A Szovjetunióban lelepleződött, hogy az úgynevezett >>terrorista orvoscsoport-ügy<<, gyalázatos koncepció szüleménye volt. Én ezen annyira felháborodtam, hogy az áprilisi szám vezércikkét én írtam; >>A szocialista törvényesség sérthetetlen<< címmel.”[201]

A megjelenés estéjén a politikai nevelő osztályra hívatták, ahol az osztályvezető-helyettes mellett megjelent a központi bizottság adminisztratív osztály helyettes-vezetője és egyik munkatársa is: „Ön különböző korszakokat ragadott ki a

---

[195] GERGELY Jenő–IZSÁK Lajos: *A huszadik század története.* Szekszárd. 2000. Pannonica kiadó. p. 326.

[196] Szerkesztőbizottság: *Előszó.* In. Rendőrségi Szemle.1953. 1. évfolyam 1. szám. pp. 3–5.

[197] TAMÁSKA Lóránd: *A terrorista orvoscsoport leleplezésének néhány tanulsága.* In. Rendőrségi Szemle. 1953. 1. évfolyam 2. szám. p. 99.

[198] KOLONTÁRI Attila: *A forradalom felfalja gyermekeit.* In. Rubicon. 2012/12. szám. p. 23.

[199] POLGÁR András: *A nemzetközi enyhülés és az imperialista titkosszolgálatok.* In. Belügyi Szemle, 1977/6, 66. o.

[200] FISCHER, Ferenc: *A kétpólusú világ 1945–1989.* Budapest–Pécs. 2014. Dialóg Campus Kiadó. p. 97.

[201] DÉRI Pál: *Az 50 éves Belügyi Szemlére emlékezve.* In. Belügyi Szemle. 2003. 50. évfolyam. 1. szám. p. 10.

cikkben a Szovjetunió történetéből, és ezzel nemcsak megzavarja, hanem >>demoralizálja a rendőrséget<< – szólt a vád ellenem, és ezt a tényt vagy negyedóra hosszan bizonygatták különböző helyről vett idézetekkel. Nem volt más választásom, mert éreztem a >>vita<< enyhén szólva negatív végkimenetelét, mint hogy utolsó érvként elmondjam; nem mindenki így ítéli meg a cikkemet. Erre kíváncsian felnéztek. – Nemrég értesültem arról – válaszoltam –, hogy a belügyi szovjet főtanácsadó elolvastatta a cikkemet, és azt üzente az egyik tolmácsával, hogy gratulál, és máskor is ilyeneket írjunk."[202]

Ezúttal az a főtanácsadó mentette meg, aki a Rendőrségi Szemle előző, harmadik, Sztálin haláláról hírt adó, számának megjelenésekor még el akarta taposni a „fasiszta" szerkesztőség vezetőjét…

Mint ismeretes, Sztálin 1953. március 5-én halt meg. A folyóirat márciusi száma nyomtatás előtt állt. Áprilisban már késő lett volna a nekrológ, ezért egy új, Sztálint ábrázoló fedőlapot csináltattak, és közölték a szovjet legfelsőbb vezető testületek hivatalos nekrológját, első cikként az addigi anyagok elé helyezve.

A szerkesztőségben fordítóként tevékenykedő, orosz származású munkatárs az ominózus lapszám megjelenése napján valahonnan igen sápadtan, súlyos sokkhatás után tért vissza. De hiába faggatták, jó ideig mindig csak azt válaszolta; nincs semmi baj, nincs semmi baj. Végül jó fél óra múltán megszólalt:

„Sajnos nagyon nagy baj van. A főtanácsadó magához hívatott, és azt kiabálta felém, hogy tűrhetted el, miközben te is ott vagy a szerkesztőségben, hogy ezek a fasiszták Sztálint megbecstelenítsék! A címlap után mutatatott egy cikket, amelyben egy női nemi szerv anatómiai rajza volt látható. Azután a folyóiratot földhöz vágta és taposni kezdte. Ezt követően a tintatartót hozzám vágta és eltávozásomkor a telefont is utánam dobta!"[203]

A szerkesztőség teljesen ledermedt a hír hallatán, hiszen ilyesmi eszükbe nem jutott a szerkesztés során. Déri Pál, egyik munkatársa javaslatára, jobb híján azonnal elment a Magyar Tudományos Akadémia történettudományi osztályához, véleményüket kérni. Az osztályvezető nő a történet hallatán röviden így válaszolt:

[202] DÉRI Pál: *Az 50 éves Belügyi Szemlére emlékezve.* In. Belügyi Szemle. 2003. 50. évfolyam. 1. szám. p. 11.
[203] DÉRI Pál: *Az 50 éves Belügyi Szemlére emlékezve.* In. Belügyi Szemle. 2003. 50. évfolyam. 1. szám. p. 9.

„Én sem tettem volna közzé ezt a cikket!...” (Amit dr. Kelemen Endre írt, a magzatelhajtás elleni küzdelemről, a nyomozók számára bemutatva, hogy házkutatás során milyen, az elkövetéséhez általában szükséges eszközöket keressenek, amikkel, hogyan történik a bűncselekmény elkövetése.) A sikertelen küldetés után a szerkesztőségbe ijedten telefonáló Dérinek az egyik munkatárs, ismerősének, Bölöni Györgynek, az Irodalmi Alap vezetőjének felkeresését tanácsolta. Neki is megmutatta a folyóiratot, csak azt kérdezve, lát-e ebben valami szeméremsértő szerkesztési hibát. „Drága barátom, ebben Sztálin sem látna semmi kivetnivalót, mert az élet és a halál a természet rendje. Akiben ez az anatómiai rajzban szexuális gerjedelmet ébresztő képet lát, túlzottan felhevült ember lehet!”[204]

Nem tudni, Bölöni György, Ady barátja kinek telefonált, kinél avatkozott be a Déri Pál érdekében, de megmentette.

3.3.2. A RENDSZERVÁLTÁSIG FINOMODÓ MÓDSZEREK

Stílszerűen, Anthony de Mello ide illeszkedő gondolataival folytatva „Saját fogyatékosságaink megismerésének jó módszere, ha megfigyeljük, hogy mi zavar bennünket mások viselkedésében.”[205]

Mi jellemezte a rendszerválásig vizsgált korabeli pszichológiai, propagandaháborút, milyen eszközökkel, módszerekkel folytatták? Milyen, mának szóló tanulságok szűrhetők le, ezekből az írásokból?

Mint a Belügyi Szemle 1980-as évet záró számának, viszonylag kevés direktpropagandától áthatott cikkében olvashatjuk, a helsinki összeurópai értekezlet befejezésével új szakasz kezdődött az európai biztonsági és együttműködési területen. Az Amerikai Egyesült Államok igyekszik kitérni az enyhülési politika folytatása elől, de az erőviszonyok és a nemzetközi feltételek e politika folytatását „diktálják” számára. Politikáját többek között két fő vonás jellemzi: ki szeretne törni, de a körülmények visszakényszerítik, be kell látnia, hogy az enyhülésnek nincs más

[204] DÉRI Pál: *Az 50 éves Belügyi Szemlére emlékezve.* In. Belügyi Szemle. 2003. 50. évfolyam. 1. szám. pp. 9–11.
[205] MELLO Anthony de: *Abszurd egypercesek.* Korda kiadó. Kecskemét, 2005. p. 14.

alternatívája. Ez politikája fő vonásaként nyilvánul meg. A nyugat-európai államok kormánykörei hangsúlyozzák, hogy továbbra is szükségesnek tartják az enyhülési politika folytatását, a kelet–nyugati kapcsolatok bővítését.

Ugyanakkor több területen, köztük a nyugati sajtóban és rádiópropagandában a másik, szocialista féllel szemben folytatott – kifinomult módszerekkel végrehajtott – éles támadás figyelhető meg. Az „emberi kapcsolatok" és az „információk szabad áramlása" imperialista koncepciójában jelentős teret kap például a nyugati országok lakosságának „megdolgozása" is.[206]

De, miért próbált az USA kitérni az enyhülési politika folytatása elől?
A Kreml radikális, az enyhülést aláásó és a Nyugat országait sokkoló külpolitikai fordulatára rögtön a helsinki értekezlet záródokumentumainak aláírása után, 1975 kora őszén sor került.[207]

Ami a „Nyugat" támadásának, megdolgozásának folytatását illeti, erre is találunk példát a Belügyi Szemle Helsinkit követően megjelent írásai közt.

Lakatos Ernő, a Magyar Távirati Iroda (MTI) vezérigazgatója első helyettesének, az 1979-es évet nyitó Belügyi Szemle kezdő oldalain megjelent cikke sem mentes a harsány propagandafelhangoktól. Íme, közülük néhány legjellemzőbb, eredeti szóhasználattal:
– Az imperialista hatalmak által a világra kényszerített hidegháború, a katonai téren, a fegyverkezésben való versengés óriási terheket rótt a népekre szinte valamennyi kontinensen, elsősorban az Egyesült Államokban és Európában.
– A szocializmus puszta létével, gyarapodásával, emberközpontúságával, létbiztonságával, életkörülményeivel egymagában kihívás a válságból-válságba, társadalmi gondokból-társadalmi gondokba zuhanó, a tömegeknek életcélt, életideált nyújtani már nem tudó, az embert kilátástalanságban, létbizonytalanságban tartó tőkés renddel szemben.
– Az ideológiai téren való mind élesebb összeütközés a szocialista világrendszer, a valós szocializmus létéből törvényszerűen fakad. Az imperializmus kényszerül ideológiai küzdelemre a szocializmussal szemben. Olyannyira, hogy kénytelen az

[206] DANKÓ László: *A fellazítási politika kialakulása, ideológiai háttere, szakaszai. (I.).* In. Belügyi Szemle. 18. évfolyam. 12. szám. p. 37.
[207] FISCHER Ferenc: *A kétpólusú világ 1945–1989.* Dialóg Campus Kiadó. Budapest–Pécs. 2014. p. 297.

ideológiai harcban fennálló szocialista erőfölény miatt az ideológiai diverzió útjára lépni, és azt a hivatalos politika rangjára emelni.

– Két pusztító háború minden figyelmeztetésének dacára az imperializmus – az egyetemes emberiség legádázabb ellensége – kényszerítette a világra a hidegháborút, és nem hajlandó az enyhülés időszakában a fegyverkezési versenyt nemhogy megszüntetni, de még csökkenteni sem.

– Minden nép szuverén joga, hogy olyan társadalmi rendben, olyan törvények alapján éljen, amilyenben akar. A népek, nemzetek eme joga elvitathatatlan, a legegyetemesebb, a legalapvetőbb emberi jog. Ezt a kapitalista országok vezető köreinek a realitások számbavételével el kell fogadniuk.

„A hidegháború korszakának váltása óta józanul nem beszélhetnek a szocialista társadalmi rendről, mint felszabadítandó >>rab nemzetekről<<, >>csatlós országokról<<, a >>vasfüggönyön túl élőkről<<, s magukról, mint >>szabad világról<<.[208]

Ma már tudjuk, mennyi igazság rejlett az utolsó bekezdésben! Sőt, igaznak kellett volna lennie, más aspektusból szemlélve a „szocialista világrendszer" és a „fejlődés szocialista útjára terelt vagy kényszerített országok esetében is… Mint ahogy az USA szabadságeszménye is sokat árnyalódott Helsinki után.

„A fellazítási politika kialakulása, ideológiai háttere, szakaszai" [209] című cikkének második részében Dankó László röviden összefoglalta a fellazítással kapcsolatos tudnivalókat. Ennek gondolatát először Georges F. Kennan vetette fel 1947-ben, „A szovjet magatartás eredete" című munkájában. Eszerint, az Egyesült Államoknak módjában áll roppant méretekben fokozni azt az erőfeszítést, amellyel a szovjet politika működni kényszerül; jóval nagyobb fokú mérsékletet és óvatosságot rákényszeríteni a Kremlre, mint amilyent az utóbbi években tanúsított, ily módon olyan tendenciákat segítve elő, amelyeknek végül is meg kell találniuk az utat a szovjethatalom felbomlása vagy fokozatos „felpuhulása" felé.

Berecz János (az állampárt ideológiai és propaganda ügyekkel foglalkozó KB titkára) szerint e tendenciák, az imperialista fellazító politikának a szocialista

[208] LAKATOS Ernő: *A békés egymás mellett élés alakulása.* In. Belügyi Szemle. 1979. 17. évfolyam. 1. szám. pp. 5–7.
[209] DANKÓ László: *A fellazítási politika kialakulása, ideológiai háttere, szakaszai. (I.).* In. Belügyi Szemle. 18. évfolyam. 12. szám. p. 40.

országokkal kapcsolatos konkrét törekvései a következőkben foglalhatóak össze belpolitikai területen:

– A szocialista állam gyengítése, a párt, vezető szerepének aláásása.

Ugyanez a másik oldalról: „A tőkés társadalom csillogása mögött brutális törvények uralkodnak: a gengszterek, a csalók, a tömegeket becsapók, kihasználók kegyetlen törvényei."[210]

– Szovjetellenes érzelmek szítása, a nacionalizmus élezése.

Ellene szóló anyag a Belügyi Szemléből: „Nem lenne teljes a kép, ha nem mondanám, hogy a szocialista hazafisággal szemben métely a nacionalizmus. Tudjuk, hogy elsősorban a múlt maradványa és harcolunk ellene."[211]

– A szocialista gazdasági és termelési viszonyok gyengítése, a közvéleménynek a szocialista társadalmi rend ellen hangolása, a propaganda, a lélektani hadviselés felhasználásával, a szocialista erkölcsiség, felfogás, magatartás bomlasztása.

A külpolitikában: az egyes szocialista országok Szovjetunióról való leválasztása, az országok közötti bizalmatlanság-keltés. A szocialista közösség és szervezeteinek bomlasztása. A kommunista világmozgalomban folyó viták felhasználása az egyes kommunista pártok egymással való szembeállítása. Ideológiai téren: a marxista ideológia felhígítása, marxista mezben antimarxista nézetek terjesztése. A leninizmus cáfolata, a világnézeti közömbösség és eklektikusság kiváltása érdekében.

Válasz a Belügyi Szemlében: „Nincs XIX. századi, XX. századi marxizmus, nincs proletár marxizmus és értelmiségi marxizmus, nincs párton belüli és párton kívüli marxizmus, nincs konzervatív és modern marxizmus."[212]

„Ezt is megértük hát: a Szabad Európa a marxizmusnak kedvező szabadságot követel!"[213]

---

[210] BERECZ János: *A szocialista hazafiság, internacionalizmus és békés egymás mellett élés.* In. Belügyi Szemle. 1977. 14. évfolyam. 1. szám. p. 13.

[211] BERECZ János: *A szocialista hazafiság, internacionalizmus és békés egymás mellett élés.* In. Belügyi Szemle. 1977. 14. évfolyam. 1. szám. p. 13.

[212] ACZÉL György: *Néhány ideológiai kérdésről.* In. Belügyi Szemle. 1969. 7. évfolyam. 12. szám. p. 5.

[213] ACZÉL György: *Néhány ideológiai kérdésről.* In. Belügyi Szemle. 1969. 7. évfolyam. 12. szám. p. 7.

3.4. RENDÉSZETI SZAKLAPBÓL, RENDÉSZETTUDOMÁNYI SZAKLAP

Dr. Nyiri Sándor, a Belügyi Szemle szerkesztőbizottsági tagja, nyugalmazott vezető ügyész által, a folyóirat hozzájárulásáról a rendészettudomány kialakulásához, fejlődéséhez elmondottakból is kiderül; a háború előtt a rendészetelmélet nagyon gazdagon művelt tudományterület volt, de a háború után, a bezárkózó Belügyminisztériumban a rendészetelmélet is háttérbe szorult.[214]

(A dr. Nyiri által elmondottak tartalmát több publikáció is megerősíti.
A rendvédelem, rendészetelmélet több évtizedes fejlődésének, eredményeinek egyfajta elismeréseként a Magyar Tudományos Akadémia Gazdaság- és Jogtudományi Osztályán belül, 2007. szeptember 5-én alakult meg a Rendészettudományi Bizottság.)[215]

A mára is csak többé-kevésbé letisztult tartalmú rendészettudomány fogalmai szerint tekinthetünk vissza a Rendőrségi Szemle 1953. januári megszületésétől fogva közölt anyagokra, hiszen a bő száz éves közigazgatástanhoz képest, a rendvédelem-elméleti kutatások „Először a 60-as években az Egyesült Államokban és Kanadában, majd azután a 80-as évek elejétől kezdődően előbb az Egyesült Királyságban, később pedig az európai kontinens legfejlettebb országaiban nyertek polgárjogot. A közép- és kelet-európai fiatal demokráciákra a rendvédelem-elméleti alapvetés sürgető igénye a rendszerváltás pillanatában váratlanul, más kényszerítő tényezőkkel együtt, minden különösebb előkészítés nélkül zúdult."[216]

A Rendőrségi Szemle – indulásától megjelentetett – írásaival igyekezett átfogni a rendőrségi tevékenység teljes vertikumát. A bűnügy, a bűnüldözés, a kriminalisztika témakörének már az első írása leszögezi „A bűnügyi szolgálat egymaga nem harcolhat eredményesen a bűnözés ellen, ha a rendőrségen belül nem

[214] Mélyinterjú dr. Nyiri Sándorral: *A politika nem telepedett rá soha a folyóiratra!* MELLÉKLETEK
[215] *Rendészettudományi bizottság alakult* URL: http://netrix.mta.nsd.sztaki.hu/mta_hirei/rendeszettudomanyi-bizottsag-alakult-47371/ Letöltés ideje: 2017. november 5.
[216] FINSZTER Géza: *A közigazgatási és a rendvédelmi kutatások helye és perspektívája.* In. Belügyi Szemle. 1998. 45. évfolyam. 1 szám. pp. 34 –36.

támaszkodik erőteljesen az őrszolgálatra, a területfelelősökre. Nem lehet eredményes ez a harc, ha a rendőrőrsök nem válnak a bűnüldöző munka aktív részeseivé."[217]

A szemle „Tájékoztató", másként „Külföldi Figyelő" kiadványát a szerkesztőség, a BM vezetői és a folyóirat állandó írógárdája szélesebb körű tájékoztatására, a külföldi irodalomban fellelhető belügyi témájú, jelentősebb anyagokkal adta ki azoknak, akik „elméleti vagy gyakorlati munkájukban az egyre fokozódó tudományos igényt igyekeznek megvalósítani."[218]

Visszatekintve érdekes összevetni a napjaink bűnüldözési technikai megoldásait, eszközeit, a szemle első évfolyamának záró számában, a Távközlési Kutató Intézet kutatómérnökének a jövőbe tekintő írásával. A cikk[219] a hangtan Doppler-elvét sebességméréshez; az elektromágneses hangrögzítést (magnó); a fénytan infravörös fénytartományát okirat-hamisítások ellen; a színképelemzést anyagösszetétel megállapítására; a villamosságtan képtávíróját (tv), a betörésjelzőt, a rádió-távbeszélő, a fénytelefon, a röntgensugárzás lehetőségeit javasolta felhasználni.

A Belügyi Szemlében kiemelt helyen, két állandó rovat is foglalkozott állambiztonsági témákkal: az „Állambiztonsági cikkek" és „A titkos háborúk történetéből" elnevezéssel.[220]

A Belügyi Szemle szakelméleti írásaiban nem kevés figyelmet szentelt a kriminál taktika, kriminálmetodika, a közrendvédelem, közlekedés- és igazgatásrendészet, a kriminológia, a kriminálpszichológia, a jogi szakterület, a vezetés- és szervezéselmélet, a kiképzés-oktatás mellett, az egyes szakterületek, a határőrség, vagy a tűzrendészet elméleti, gyakorlati problémáira is.

A Rendőrségi Szemle „Csak szolgálati használatra!" készült első számairól lassan a „Csak" szó lekerült, de a rendészeti szakfolyóirat korabeli sajtónyilvánossága és a rendészet rejtőzködő természete közötti ellentmondásról

---

[217] RUDAS György: *A bűnügyi és az őrszolgálat együttműködésének néhány kérdéséről.* In Rendőrségi Szemle. 1953. 1. évfolyam 1. szám. p. 25.

[218] (szerző nélkül): *Előszó*. In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és Kiképzési csoportfőnöksége. 1963/1–2. szám.

[219] RÁTKAI György: *Fizika a kriminalisztika szolgálatában.* In. Rendőrségi Szemle. 1953. 1. évfolyam. 12. szám. pp. 12–22.

[220] DEÁK József: *Az állambiztonsági propagandától a nemzetbiztonságig – a Belügyi Szemlében megjelentek tükrében.* In. Rendvédelem, a Belügyminisztérium Oktatási, Képzési és Tudományszervezési Főigazgatóság online folyóirata. 2013/3. p. 20. URL:http://www.rvki.hu/images/downloads/rentudfoly/2013.%20vi%203.%20szm.pdf Letöltés ideje: 2014.07.17.

ízelítőt kaphattunk az 1954-es szemle utolsó oldalán, a folyóirat kezelési és előfizetési rendjéről szóló külön felhívásból. Ebből az is kiderül – bár erről korábban már volt szó –, hogy a lapot a rendőrség és az államvédelmi szolgálat munkatársai mellett olvashatták, előfizethették a bíróság tagjai, valamint az Igazságügy minisztérium és a Legfőbb Ügyészség „megfelelő beosztású" tagjai is. Az 1972-es évtől a Szemlék tartalmát az illetéktelenektől már csak a „Belső használatra" címkével védték.

Dr. Bócz Endrével készített mélyinterjúból kiolvasható a Rendőrségi Szemle évfolyamairól, hogy végigolvasva azokat, a cikkek szerkezete ugyan sablonos volt, de tárgyuk érdekessé tette őket. A Belügyi Szemlévé átalakult, nagyon szép kivitelű folyóiratot a Legfőbb Ügyészség minden kerületi ügyészség, és főügyészségi csoportvezető vagy ennél magasabb beosztású ügyész számára előfizette. Dr. Bócz, kandidátusi disszertációjában is a Rendőrségi Szemlében megjelent cikke témáját fejlesztette tovább: „A társadalomra veszélyesség fogalma, összetevői és értékelése a büntetőjogban és a kriminológiában"[221] címmel.

Nyíri Sándor nyugalmazott vezető ügyész szintén hangsúlyozta; a szemle, az ügyészek számára olyan értéket képviselt, hogy a rendszerváltás, 1990 pénztelenségének időszakában is úgy döntöttek Györgyi Kálmán legfőbb ügyésszel, hogy a Belügyi Szemlét lemondani nem szabad, sőt a folyóirat napjainkig, minden helyi ügyészségre jár, míg szerinte a kerületi rendőrkapitányságokon nem biztos, hogy ugyanígy feltalálható…[222]

Dr. Dános Valér nyugállományú vezérőrnagy, egyetemi magántanár, a Közszolgálati Személyzetfejlesztési Főigazgatóság főigazgatója, jelenleg a Belügyi Szemle főszerkesztője, 1974 körül egy kriminalisztikai tartalmú feltevéspályázaton díjat nyerve került közelebbi kapcsolatba az az idő tájt, a Rendőrtiszti Főiskola hallgatójaként megismert folyóirattal. Később, tanulmányaihoz is hozzáolvasta belőle a kapcsolódó cikkeket, nagyon jó forrásmunkákat találva benne. Ráadásul a szemlékben hátul, önálló részben nemzetközi kitekintést is lehetett olvasni, szinte a

[221] Mélyinterjú dr. BÓCZ Endrével: *Kár, hogy a Belügyi Szemléből a kriminalisztika és különösen a krimináltechnika kérdései úgyszólván teljesen kimaradtak…* MELLÉKLETEK
[222] Mélyinterjú dr. NYIRI Sándorral: *A politika nem telepedett rá soha a folyóiratra!* MELLÉKLETEK

világot megnyitva az olvasók előtt, mert akkoriban nem nagyon lehetett találni itthon más külföldi szakirodalmat.[223]

A szemle egy 1977-es számában, a „Tudományos élet" rovattal kapcsolatban pedig a rendészet átláthatósága és a tudomány szabadságának ellentmondására találunk példát: „E helyütt tesszük közzé azokat a műveket, közleményeket, amelyeket szerzőik a belügyi szervezett tudományos kutatás, a tudományos pályázatok vagy egyéb (pl. önszorgalmú) tudományos munka eredménye alapján készítenek, ha szélesebb körű érdeklődésre vagy vitára számíthatnak, amennyiben nem tartalmaznak állam vagy szolgálati titkot..."[224]

Ekkoriban és később is felmerült a Belügyi Szemle titkos mellékletének, számainak esetleges megjelentetése is a szerkesztőség munkáját értékelő beszámoltatások alkalmával, amint azt a dolgozatban a továbbiakban olvashatjuk. Az állambiztonsági terület bemutatásában jellemzően nagy lemaradásról adtak hírt a korabeli dokumentumok. Megoldásnak az látszott, ha az ilyen jellegű anyagokról lehámoznák a tényleges titkokat, hogy minél több anyag bekerülhessen a szemlébe, hisz ezen a területen is időről-időre sok kutatási eredmény felhalmozódott, már kipróbált, működő gyakorlati alkalmazással, de „tabunak" elkönyvelve, nem lehetett megismertetni. Egy tervezett titkos mellékletet gondoltak esetlegesen alkalmas formának az ilyen jellegű anyagok közzétételére.

3.4.1. TÁRSADALMI KAPCSOLATOKTÓL A NEMZETBIZTONSÁGI CIVIL KAPCSOLATOKIG

Noha a titkosszolgálatok tevékenységét, nevükből adódóan is jellemzően titkok – civil szem számára átláthatatlannak tűnő – leple övezi, e szolgálatok jogszabályban rögzített, eredményes működése nehezen elképzelhető széleskörű nyílt civil, társadalmi támogatottság, kapcsolatrendszer nélkül. Ez a viszony a civil lakossággal, jellegéből adódóan, nem a rendszerváltást követő nemzetbiztonsági törvény erejénél

[223] Mélyinterjú dr. DÁNOS Valérral*: Büszke vagyok arra, hogy a Belügyi Szemle, a Magyar Tudományos Akadémia legmagasabb szorzószámú tudományos lapjai közé tartozik….* MELLÉKLETEK

[224] SZALMA László: *A Tudományos élet rovat új célkitűzései.* Belügyi Szemle. 1977. 15. évfolyam. 1. szám. p. 48.

fogva jött létre egyik pillanatról a másikra, hanem az ilyen természetű együttműködő kapcsolatoknak voltak történelmi előzményei.

Ezekhez hasonló nyílt, civil, a korabeli elnevezés szerint „társadalmi kapcsolatokra" is épült az egykori állambiztonsági szolgálatok tevékenysége. Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, törvényszabta feladatainak megfelelően, létrejötte óta jelentős erőfeszítéseket tesz, a rendelkezésre bocsátott belügyi, állambiztonsági iratok feldolgozásával, közelmúltunk történéseinek minél pontosabb feltárásáért. Munkájuk eredményeként egyre több minden válik világossá a rendszerváltást megelőző évek állambiztonsági szerveinek titkos és nyílt tevékenységéről. Az utóbbiból mára egyre inkább kiderül, hogyan született, fejlődött a Belügyminisztérium szervezetében működő állambiztonsági szolgálatoknak ez a fajta viszonyrendszere az 1956-os forradalmat követően radikálisan átalakított, vagy inkább újonnan létrehozott állambiztonsági szervezetnél. Mi volt ennek a tartalma, milyen elvek mentén, milyen módszerekkel próbálta a Belügyminisztérium és Állambiztonsági Főcsoportfőnöksége építeni, erősíteni nyílt civil kapcsolatait? Milyen szerep hárult ebben a kapcsolatépítésben az egyes belügyi szervekre, lapokra, milyen módon kaptak feladatot e kapcsolatok kialakítására, erősítésére? Milyen nemzetközi tapasztalatokat próbáltak felhasználni ezen a területen?

Mint az előbb jeleztem, az akkori állambiztonsági szolgálatok tevékenysége a nyílt, civil kapcsolatokra is épült.

Az 1960-as évek eleji konszolidálódó légkörben napirendre került a Belügyminisztérium új helyzethez igazodó átszervezése. Az ellátott belügyi feladatok között kiemelt helyen szerepelt az állam biztonságának a szavatolása. Ennek megfelelően a minisztérium folyóiratában, a Belügyi Szemlében is megjelentek az 1963. év áprilisi számától kezdődően először a „Titkos háborúk történetéből" című rovatban, a korabeli elnevezés szerint állambiztonsági témájú cikkek.[225] A sorozat, főként a II. világháború olyan eseményeinek bemutatását tűzte ki célul, amelyekben jelentős szerep hárult a hírszerző és kémelhárító szolgálatokra. Ezekkel az írásokkal, feldolgozásokkal, fordításokkal, a többé-kevésbé ismert

[225]GY.T. : *A szicíliai partraszállás előkészítése.* In. Belügyi Szemle. 1963. 1. évfolyam 4. szám. pp. 87–94.

történetekkel az olvasó számára az események mélyebb összefüggéseit kívánta a szerkesztőség megvilágítani csaknem három évtizeden át, a rendszerváltozásig.
Nos, akkor röviden vizsgáljuk meg ennek a témakörnek a változásait is!

3.4.2. A SZEMLE „KÜLFÖLDI FIGYELŐ”-JÉNEK ÁB-SZAKCIKKEI (1963–1972)

A Belügyminisztérium szervezetében működő állambiztonsági szolgálatok struktúráját az 1956-os forradalmat követően, az egész minisztériuméhoz hasonlóképpen – mint fent jeleztem – radikálisan átalakították. A szinte újonnan létrehozott állambiztonsági szervezetet, a III-as, Állambiztonsági főcsoportfőnökséget, a minisztérium a belügyi, állambiztonsági propaganda módszereivel is próbálta építeni, erősíteni. Milyen szerep hárult ebben a Belügyi Szemle Tájékoztatójára 1963–1972 között? Milyen nemzetközi tapasztalatokat, cikkeket választottak a szervezet extenzív, intenzív fejlesztéséhez? Milyen, esetleg ma is aktuális, használható szakmai ötleteket, megoldásokat, tanácsokat, következtéseket tartalmaztak ezek az írások? Milyen hazai, vagy nemzetközi aktuálpolitikai hátteret, helyzetet tükröznek ezek a cikkek?

Az 1956-os forradalmat követően a hazai belpolitikai helyzet konszolidálása ebben az időszakban új lendületet vett.

A Belügyi Szemle, a Belügyminisztérium központi folyóirataként, a bűnüldöző, rendvédelmi, rendészeti szakma tudományos szintű művelésében mindig élenjárónak számított a fennállásának hat évtizede alatt, mint ez elhangzott a jubileum alkalmából a Belügyminisztériumban rendezett emlékkonferencián is.[226]

A BM kollégiumi intézkedéssorozatba illeszkedően jelent meg, a Belügyi Szemlének az 1963–1972 között negyedévente, összesen 15 számban, „Szolgálati használatra” minősítéssel „A Belügyi Szemle Tájékoztatója”, más elnevezéssel a „Külföldi Figyelő” című periodika rendszeresen, ezt követően pedig inkább alkalomszerűen. A Belügyi Szemle szerkesztősége, a rendelkezésére álló, többé-kevésbé átfogó külföldi szakfolyóirat-gyűjtemény felhasználásával, a szakismeretek bővítésére készítette a kiadványt. „A szerkesztőség a Belügyminisztérium vezetői és

[226] DEÁK József: *Hatvanéves a Belügyi Szemle.* In. Rendőr. Az ORFK belső szakmai intranetes lapja, 2013/1–3. p.15.

a folyóirat állandó írógárdája szélesebb körű tájékoztatása érdekében a külföldi irodalomban fellelhető… a belügyi szervek tevékenységével kapcsolatos időszerű, a különböző országok rendőri szerveit foglalkoztató jelentősebb kérdésekről, problémákról…"[227] adta ki a folyóiratot, jellemzően a „kapitalista" országokban megjelent cikkek fordításainak megjelentetésével.

3.4.3. MERÉNYLETEK ÉS ÜZENETÜK?

Ebben az alfejezetben áttekintjük az egy-egy ország állambiztonsági szerveihez, titkosszolgálati szervezetéhez, akcióihoz, szakmai megoldásaihoz kötődő, a szemlében megjelentetett anyagokat.

Az állambiztonsági jellegű cikkek sorát Hans Langemmann: Das Attentat – Hamburg, 1956. (!), című művéből készült szemelvény nyitotta. A könyv, mint az anyag rövid ismertetőjéből kiderül: „… államfők és vezető politikai személyek ellen elkövetett politikai merényleteket elemez. Ezen belül tudományos megállapításokra igyekszik jutni."[228]

Talán nem véletlen a témaválasztás, hisz az 1956-os forradalmat követő megtorlások nyomán számítani lehetett az új politikai vezetőket célzó hasonló válaszlépésekre. A cikk egyben tükrözheti az új vezetői garnitúrában fel-felmerülő félelmet, egyúttal pedig fokozta az őrzésükre hivatottak éberségét, illetve témaválasztásával is próbálta igazolni, hogy indokolt és tanulságos a nyugat-európai tapasztalatok hazai figyelemmel kísérése.

A könyvből kiragadott néhány fejezetet bemutató cikkben megtalálhatjuk, a szerző a XX. századból kiválasztott 52 politikai merényletvizsgálatának különféle szempontjait, értékelését. Megismerhetjük a tettesek csoportosítását, majd a cselekmények kivitelezésének és technikájának elemzését. A méreggel, szúró- vagy lőfegyverrel elkövetett merényletek jellemzése, néhány történelmi példával történő

[227] DEÁK József: *Az állambiztonsági propagandától a nemzetbiztonságig – a Belügyi Szemlében megjelentek tükrében*. In. Rendvédelem. A Belügyminisztérium Oktatási, Képzési és Tudományszervezési Főigazgatóság online folyóirata. 2013. 2. évfolyam. 3. szám. p. 20. URL: http://www.rvki.hu/images/downloads/rentudfoly/2013.%20vi%203.%20szm.pdf
Letöltés ideje: 2016. január 07.

[228] *A politikai merényletek vizsgálata bűnügyi tudományos szempontból.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1963/ 1–2 szám. pp. 30–32.

illusztrációját követően a robbanóanyag felhasználásával elkövetett merényleteknél a szerző hosszan taglalja „Heydrich SS főcsoportvezető, a Cseh–Morva Protektorátus helytartója ellen 1942. május 29-én elkövetett sikeres merényletet, majd a Hitler elleni két sikertelen merényletet (1939. nov. 8. és 1944. július 20.)", részletesen elemezve a körülmények kedvező, illetve kedvezőtlen alakulásának hatásait.

A Tájékoztató első, dupla számában megjelent cikk nem mulasztja el bemutatni a könyv tanulságainak ismertetését sem, érzékeltetve, hogy mit gondol a szerző a merényletek elhárításának kérdéseiről. „Ennek érdekében egyfelől olyan államvezetést tart szükségesnek, amely a társadalmi ellentéteket lehetőség szerint letompítja, és nem termel politikailag kiút nélküli deklasszált réteget, másfelől olyan rendőri szervezetet, amelynél a hírszerzés anyagának értékelése és a kellő gyors intézkedések megtétele összhangban van."[229]

1963-ban a Belügyi Szemle Tájékoztatójában megjelent egy cikk, ami a sorok között nem csak támogatta, igazolta a 1960-as évek elején, az új pártvezető, Kádár János által meghirdetett konszolidációt, hanem bizonyos szempontból állást is foglalt a jövőben javasolt államvezetési irányt illetően is. A cikkben, az Adenauer elleni 1952-ben elkövetett merényletkísérletre tett utalást követően nem maradhatott el az „NSZK" (Német Szövetségi Köztársaság) politikai nyomozó szerveinek kötelező bírálata sem: „Egyik szerv sem rendelkezik a szükséges hírszerzési hálózattal, egyes szerveknél hiányzik a szükséges végrehajtó szerv. A különböző – ilyen ügyekben eljáró – rendőri szervek rivalizálnak egymással és ezen túlmenően féltékeny versengés van a politikai ügyekben eljáró rendőri és katonai szervek között."[230]

A belügyi propagandát szabályozó irányelvek későbbi, változataiban is megtalálható a konkrét igény, amely legfejlettebb formájában, az állam biztonsága érdekében végzendő belügyi propagandamunka első, rögzített elve lesz. Eszerint „a támadólagosság elvének érvényesítésével mutassa be, leplezze le a CIA és más imperialista hírszerző szervek botrányait az ellenséges hírszerző és elhárító szervezetek érdek-összefonódását, egymás közötti harcát, az egyes elkülönült

[229] *A politikai merényletek vizsgálata bűnügyi tudományos szempontból.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1963/ 1–2 szám. pp. 30–32.
[230] *A politikai merényletek vizsgálata bűnügyi tudományos szempontból.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1963/1–2. szám. p. 32.

gazdasági és egyéb érdekcsoportokkal: az ellenséges hírszerző és elhárító szervek belső, illetve egymás közötti harcát."[231]

A könyvből idézett gondolat, talán nem mellékesen, egyúttal utalhat, a hatvanas évek elején a Belügyminisztériumban végbement, fentebb említett átszervezés szükségességére is.

3.4.4. KÉMELHÁRÍTÁS EGY DEMOKRATIKUS JOGÁLLAMBAN

Nem az állambiztonsági cikkek kategóriájában szerepel, bár ebbe a körbe illeszkedik a „Mikor, hogyan és miért lép közbe a Federal Bureau of Investigation (FBI)"[232] című anyag, de bizonyára ismeretterjesztő jelleggel, angolul is meghagyták a címet. Az 1964-es első szám első két írása is az Amerikai Egyesült Államokkal foglalkozott, az első, az igazságszolgáltatást bemutató cikkfordítás (amelyben, hazai irodalomban először[233] említették a poligráf, „hazugságdetektor" alkalmazását, a rendőrjelöltek kiválasztásánál.[234]) az FBI (Szövetségi Nyomozó Iroda) rövid bemutatásával zárulva, mintegy felvezeti a következő, most általunk bemutatandó tanulmányt. Ebből kiderült, hogy az 1908-ban, Theodor Roosevelt elnök idején életre hívott „szerény szervezet" a trösztellenes törvény megsértései esetére, illetve a távol-nyugati közös földek, kormányhivatalnokokkal összejátszó bitorlási ügyeiben, azaz szövetségi ügyekben folytatandó titkos nyomozásokra jött létre.[235] A titkos nyomozások hallatán a nagyközönség kémkedési rendszerre gondolt, amiben nagyot nem tévedett, mert az I. világháború alatt ezt a feladatot is megkapta a Nyomozóiroda, a német kémhálózat lehetőségeinek kinyomozására. A négyszáz fős testület végül az 1917-es orosz forradalom tanulságai nyomán kapott nagyobb

[231] *A BM külső – a lakosság körében végzendő – propagandamunkájának 1977–80-as évekre szóló irányelvei*. 1977. 3. 28. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára 4.2.2 sor. 31. doboz. p. 12.
[232] (szerző nélkül): *Mikor, hogyan és miért lép közbe a Federal Bureau of Investigation (FBI)*? In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége, 1964/3. szám. p. 8.
[233] Deák József: *Hatvanéves a Belügyi Szemle*. In. Rendőr ORFK Szóvivői Iroda Belső szakmai Intranetes lapja. 2013/1–3 szám. p.15.
[234](szerző nélkül): *A hazugság detektor (polygraph) a japán rendőrség szolgálatában*. In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1966/6. szám. p. 21.
[235] (szerző nélkül): *Mikor, hogyan és miért lép közbe a Federal Bureau of Investigation (FBI)*? In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1964/3. szám. p. 1964. 8.

tekintélyt, komolyabb és szilárdabb szervezetté kovácsolták, különösen 1924-től Edgar Hoover bő évtizedes vezetése alatt. Az 1929-es gazdasági válság nyomán fellángoló szervezett bűnözés elleni fellépése tovább erősítette a szervezetet, ahol a 23 és 41 év közötti munkatársaknak jogi doktorátussal, vagy ennek megfelelő más diplomával kellett rendelkezniük. A „Hűség – Bátorság –Tisztaság" jelmondatú FBI kezdetben az igazságtalanul megvádoltakért is kiállt, 1952-ben megindokolva, egy csekkhamisítás miatt alaptalanul vádolt szabadon bocsátását. Ez a gondolat megfontolandó lehetett az akkori hazai – különösen a politikai, de a köztörvényes nyomozó – szervek számára is.

A következő, a „Rendszabályok az idegen hírszerző szolgálatok kapcsolatkeresési kísérleteinek elhárítására"[236] címet viselő fordítás, „Truppenpraxis" című német katonai folyóiratból, már az 1966-os számban szerepelt. Visszatekintve, megállapításai, tanulságai nemcsak a „titkosszolgálati" rendszerváltáskor lehettek volna hasznosíthatóak, hanem ma is aktuálisak, mint az alábbiakból kiderül. A „Kémelhárítás a demokratikus jogállamban" bevezetővel induló anyaga a következő mondattal kezdődik: „… Csak diktatúra tudja a fegyveres erőt és az ezzel kapcsolatos dolgokat a külvilágtól légmentesen elzárni. Ez a módszer természetesen nagymértékben megkönnyíti a kémelhárítást."[237] Majd a továbbiakból kiderül, hiába gondolják sokan, hogy az újságok mindent leközölnek, de nem szabad titokként kezelni a parlamenti határozatokat, a Nemzetvédelmi Minisztérium és egyéb hivatalos szervek közleményeit, mert: „… Mi katonák azonban távolról sem óhajtunk egy biztonsági gettóban élni. Tudatosan élvezzük demokratikus polgárjogainkat. Ezzel szemben azonban kötelességeinknek is tudatára kell, hogy ébredjünk. Tudjuk, hogy állami rendszerünkben az elhárító szolgálat igen nagy nehézségekkel küzd. Mivel azonban e rendszer hívei vagyunk, tudatosan számításba kell vennünk a nehézségeket, és le kell küzdenünk… Szándékosan nem akarjuk, hogy a túlzásba vitt titkolózás kirekesszen bennünket népünk közéletéből.

[236] (szerző nélkül): *Rendszabályok az idegen hírszerző szolgálatok kapcsolatkeresési kísérleteinek elhárítására.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1966/5. szám. pp. 35–39.
[237] (szerző nélkül): *Rendszabályok az idegen hírszerző szolgálatok kapcsolatkeresési kísérleteinek elhárítására.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1966/5. szám. p. 35.

Ellenkezőleg!”[238] Mert az ellenséges hírszerző szolgálat elhárításánál a valóban titokban tartandó dolgokra kell összpontosítani (új fegyverek, készülékek, titkos dolgok). Míg az egyes csapattesteknél kevés az ilyen, a törzseknél, magasabb parancsnokságoknál viszont annál több: „… meg lehet találni a sajtóhoz való helyes viszonyt is. … Rajtunk múlik, hogy ezt a viszonyt állandóan szívélyesebbé tegyük, s akkor a sajtó képviselői is meg fogják érteni, hogy a titoktartás miatt bizonyos dolgokat nem lehet nyilvánosságra hozni.”[239] A továbbiakból kiderül, hogy miért tájékoztathatja a sajtót csak a parancsnok, vagy a sajtótiszt: „Mert az egyes katona többnyire nem tudja eldönteni, hogy a bizalmas és a nyílt közlések között hol a határ.”[240] A következőkben az anyag külön címben kiemeli és taglalja a megelőző elhárítás, az anyagi megelőzés, a személyi megelőzés, a katonai elhárító szolgálattal való együttműködés témáját, hogyan ismerhető fel a gyanús eset, ebben fontosnak tartja a tiszt és a harcos közti bizalmi viszony kialakítását. A gyanús esetben pedig értesíteni kell az elhárítás szakembereit. A tanulmány egyik záró megállapítása: „Az ellenfél csak annyi erővel fog rendelkezni, amennyit mi magunk megengedünk neki.”[241]

Az állambiztonsági tevékenység rendszerváltás előtti hazai szabályozásával kapcsolatosan, a dr. Finszter Géza egykori főszerkesztő által elmondottakból körvonalazódik, hogy a titkos nyomozás akkoriban nem volt törvényben szabályozva… A kialakult gyakorlat jogszerűnek, evidensnek tűnt mindenki számára. Noha a súlyos jogállami hiátusra Katona Géza már jóval a rendszerváltás előtt, 1969-ben egy ORFK-konferencián felhívta előadásában a figyelmet! A témához is kapcsolódóan dr. Finsztert a nyomozás indításához szükséges alapos

[238] (szerző nélkül): *Rendszabályok az idegen hírszerző szolgálatok kapcsolatkeresési kísérleteinek elhárítására.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1966/5. szám. p. 35.
[239] (szerző nélkül): *Rendszabályok az idegen hírszerző szolgálatok kapcsolatkeresési kísérleteinek elhárítására.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1966/5. szám. pp. 35–36. o.
[240] (szerző nélkül): *Rendszabályok az idegen hírszerző szolgálatok kapcsolatkeresési kísérleteinek elhárítására.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1966/5. szám. p. 36.
[241] (szerző nélkül): *Rendszabályok az idegen hírszerző szolgálatok kapcsolatkeresési kísérleteinek elhárítására.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1966/5. szám. p. 39.

gyanú megfogalmazása foglalkoztatta, hogy a nyomozás megindítása ne adhasson lehetőséget az önkényre. [242]

3.4.5. SZOVJET ÁB-SZERVEK ÉS NÉMET TITKOSSZOLGÁLATOK

„A politikai és általános szakcikkek" témájában bukkanhatunk rá, a Tájékoztató 1968-as, 7. számában a következő állambiztonsági témájú írásra: „Néhány gondolat a szovjet állambiztonsági szervek tevékenységéről, az ellenséges hírszerzők és diverzánsok elleni harcáról, a II. világháború alatt a szovjet–német arcvonalon"[243] Az írást ugyan, Fekszi László határőr alezredes jegyzi, de valószínű, hogy egy hosszabb tanulmányt dolgozott fel rövidebb formában. Az akkoriban kötelező ideológiai sablonokat követően a szerző megemlíti, hogy különösen a határ mentén, milyen széleskörű ügynöki hálózat kiépítésével készült a hitleri Németország a Szovjetunió megtámadására, miközben 1942 nyarán a német biztonsági szervek már elismerik, hogy a német felderítés, nem rendelkezett minden szinten pontos adatokkal az országról, fegyveres erejéről. A korabeli ideológiától sem mentes megállapítás szerint: „A hitleri titkos háború megszakításában és a fasiszta hadsereg szétzúzásában a legnagyobb szerepet a szocialista állam léte jelentette…"[244] Az ország gazdasági, emberi potenciáljáról, nem történik említés, mint ahogy „a polgári lakosság haza iránti rendíthetetlen bizalma"[245] kifejezés is mást mond ma nekünk, a GULAG-táborok ismeretében.

A cikkből kiderült, hogy a szovjet állambiztonsági szervek felléptek a hitleri felderítés mellett a japán, török, és a szövetséges (!) USA, Anglia felderítésével szemben is. A tanulmány teret szentelt a szovjet elhárítás mellett a hírszerzés támadó

---

[242] Mélyinterjú dr. FINSZTER Gézával: *A központi, államigazgatási, jogi folyóiratok profilját tekintve, mi hiánypótló missziót töltöttünk be…* MELLÉKLETEK

[243] FEKSZI László: *Néhány gondolat a szovjet állambiztonsági szervek tevékenységéről, az ellenséges hírszerzők és diverzánsok elleni harcáról, a II. világháború alatt a szovjet–német arcvonalon.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1968/7. szám. pp. 15–19.

[244]FEKSZI László: *Néhány gondolat a szovjet állambiztonsági szervek tevékenységéről, az ellenséges hírszerzők és diverzánsok elleni harcáról, a II. világháború alatt a szovjet–német arcvonalon.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1968/7. szám. p.16.

[245] FEKSZI László: *Néhány gondolat a szovjet állambiztonsági szervek tevékenységéről, az ellenséges hírszerzők és diverzánsok elleni harcáról, a II. világháború alatt a szovjet–német arcvonalon.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1968/7. szám. p. 17.

jellegű, partizánmozgalom-szervező tevékenységének is. A szerző befejezésül hangsúlyozta a nagy honvédő háború tapasztalatai tanulságainak folyamatos hasznosítása fontosságát, mert „A Varsói Szerződésben meghatározott feladatainkból adódóan az imperialista hírszerző szervek aktív érdeklődést és felderítő tevékenységet folytatnak a magyar és a hazánkban ideiglenesen állomásozó szovjet alakulatok ellen… A békés egymás mellett élés politikáját egyes nyugati országok katonai vezetői, jobboldali politikusok a Magyar Népköztársaság gyengeségének, engedékenységének tudják be. Az idegenforgalom égisze alatt be- és kiutazások alkalmával igyekeznek államellenes tevékenységre beszervezni személyeket."[246]

Ez a két megállapítás jól tükrözi a korabeli nemzetközi politikai helyzet ellentmondásosságát, kettősségét. A kétpólusú világ, a kialakuló, „békés egymás mellett élés" ellenére is ádáz szembenállását, amelybe belefért 1968-ban az is, hogy a Varsói Szerződés tagállamainak, „szovjet, lengyel, kelet-német, magyar és bolgár csapatok fegyveres intervenciója Csehszlovákia ellen (08. 21.)"[247] (Heinz Hoffmann hadseregtábornok, az NDK védelmi minisztere szerint ők – a törzsekbe delegált néhány tiszten kívül – nem küldtek csapatokat, a Német Nemzeti Néphadsereg csak „készenlétben állt, de aktívan nem vett részt a megszállásban.[248])

A Belügyi Szemle Külföldi figyelőjében az állambiztonsági cikkek sorában ismét egy Németországgal kapcsolatos anyag következett: a gehleni szervezet volt vezetőjéről[249] összeállított írás, Barta Ferenc rendőr őrnagy tollából, aki valószínűleg, a bevezetőben említett több, külföldi lapban megjelent cikk alapján készítette publikációját. Az 1969-es megjelenése valószínűleg jól tükrözi azt a folyamatot, amelyen haladva Németország nyugati fele ismét megerősödött, nemzetközi tekintélyre tett szert. A '70-es évekre a Német Szövetségi Köztársaság (NSZK) „már nemcsak gazdasági nagyhatalom, hanem kereskedelmi és pénzügyi

[246] FEKSZI László: *Néhány gondolat a szovjet állambiztonsági szervek tevékenységéről, az ellenséges hírszerzők és diverzánsok elleni harcáról, a II. világháború alatt a szovjet–német arcvonalon.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1968/7. szám. p. 18.
[247] M. SZABÓ Miklós: *A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1961–1969.* Zrínyi kiadó. Budapest. 2008. p. 8.
[248] M. SZABÓ Miklós: *A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1961–1969.* Zrínyi kiadó. Budapest. 2008. p. 194.
[249] BARTA Ferenc: *Reinhardt Gehlen.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1968/9. szám. pp. 79–83.

világhatalom is, valamint Nyugat-Európa legerősebb hagyományos fegyverzetű hadseregének birtokosa is."

A 26 évig a nyugatnémet titkosszolgálatot irányító Reinhardt Gehlen életútja bemutatásával jól átíveli a német titkosszolgálat történelmi fejlődését.[250] A korabeli német titkosszolgálat születésétől, eljuthatunk az NSZK Szövetségi Hírszerző Szolgálata struktúrájáig, alkalmazott régi és új módszereiig, a szocialista és a szomszédos kapitalista országok ellen folytatott, lelepleződött tevékenységéig.

Szintén a német titkosszolgálatról szól a Külföldi Figyelő 12. számában, 1971-ben megjelent könyvbemutató az: „Amit az Abwehr-ről tudni kell" címmel, amelyben, a dr. Julius Mader a nyugati titkosszolgálatok történetének egyik nemzetközileg elismert szakértője legújabb, megjelent művét[251] mutatja be. A könyv a Véderő Főparancsnokság (OKW) hírszerző és kémelhárító szolgálatáról ír, Hitler kémtábornokainak vallomásai alapján szólva az Abwehr történetéről, tevékenységéről, alkalmazott módszereiről.

A nyugatnémet titkosszolgálatról szóló utolsó anyag, a tanulmányozott időszakban megjelent Külföldi Figyelők 14. számában jelent meg: „Bepillantás az Alkotmányvédelmi Hivatal munkamódszereibe" címmel.[252] Egy nyugat-berlini szélsőséges baloldali csoport ellen folytatott per során a bíróság tanúként szerette volna meghallgatni az Alkotmányvédelmi Hivatal egyik ügynökét, azonban a Hivatal működéséért felelős belügyminiszter, ügynöke számára korlátozza a vallomástételt, ezzel egyúttal korlátozva a védelem jogait. Az eset kapcsán a Der Spiegel interjút készített Kurt Neubauer polgármesterrel, a belügyi szenátorral. Az írás jól példázza, hogy a Hivatal a nyilvánosság előtt is milyen talpraesetten képes megvédeni törvényben rögzített munkájának nyílt és titkos elemeit.

[250]BARTA Ferenc: *Reinhardt Gehlen.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1968/9. szám. p.79.
[251](szerző nélkül): *Amit az Abwehr-ről tudni kell.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1971/12. szám. pp. 37–39.
[252] (szerző nélkül): *Bepillantás az Alkotmányvédelmi Hivatal munkamódszereibe*. In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1972/14. szám. pp. 26–28.

3.4.6 TITKOSSZOLGÁLATOK A TOTÁLIS (H)IDEGHÁBORÚBAN

A totális hidegháború idejét tükrözi az 1970 végén, először nyíltan a „Hírszerzés – elhárítás" rovatcím alatt a Tájékoztató 11. számában megjelent két cikkfordítás.
Az első cikk; „A hidegháború kommandói"-ról[253] szólva négy, a Szovjetunió területére, 1953-ban Belorussziába, Oroszországba, '54-ben Észtországba, illetve a következő évben Litvániába juttatott orosz ajkú kémcsoport kiképzésének, küldetésének, bevetésének és lebukásának történetét mutatja be, az egyik, magát önként feladó tagjukkal készített interjú alapján.

A cikkből kiderül, hogy 1942-ben a megszállt Belorussziában elment egy Kaminszkíj nevű mérnök a német hatóságokhoz, és felajánlotta, hogy a helyi emberekből egy alakulatot hoz létre, amely a partizánok ellen fog harcolni. A németek az indítványt elfogadták, a banda megalakult. Kaminszkíj legényei oly képességeket tanúsítottak önként vállalt feladataik végrehajtása során, hogy csoportjából rövid idő leforgása alatt SS-brigád lett, és – amihez hasonló példa nem is volt – engedélyt kapott arra, hogy az általa ellenőrzött területen „autonóm" államigazgatást szervezzen. Kaminszkíj, területén egy ideig élet és halál korlátlan ura volt. A hatalomtól megrészegedett volt mérnök azonban gyakorta kenyéradói ellen is önkényes cselekményre vetemedett, és nem átallotta fosztogatni a németek vagyonát. Kaminszkíjt és egynéhány emberét kivégezték, egységének többi tagját két hadosztályba osztották, amelyek parancsnoka Andrej Vlaszov, a németekhez szökött szovjet tábornok lett.

Az interjúalanyt, a Chmelnyickíj nevű, önmagát feladó kémet 1942 szeptemberében, a német megszállás alatt mozgósították Kaminszkíj brigádjába, innen kerül a fentiek alapján Vlaszov 1. hadosztályába. A háború vége közeledtével, félve a szovjet hatóságoktól, az amerikai megszállási övezetbe menekült. Amerikai táborba helyezték, ahol a potsdami megállapodások aláírását követően megtudta, hogy az összes hadifoglyot visszaszállítják a Szovjetunióba. Ezért megszökött a táborból, az „áttelepülők" táborába, München közelébe. Az interjúalany röviden

[253] (szerző nélkül): *A hidegháború kommandói.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1970/11. szám. pp. 53–58.

elmondta, milyen munkavállalásokkal próbálkozott 1948-tól belga bányában, majd egy francia gyárban.

Itt utóbb egy vegyi gyárban dolgozva, az egyik este otthonában kereste fel egy Leonyid Nyikolszkíj nevű orosz pópa, polgári ruhában. Elmondta, hogy az NTSZ (Narodnüj Trudovoj Szojuz – Népi Munkás Szövetség) elnevezésű nyugatnémetországi szovjetellenes emigránsszervezet tagja. Az eredményesen harcoló, programmal is rendelkező szervezet számára keres új tagokat és hallva Chmelnyickíjről, kereste fel őt. Ígért, majd küldött is neki az emigráns szervezet brossúráiból, folyóirataiból. Ezekből kiderült, hogy a szervezet a szovjet rendszert kívánja megdönteni. Chmelnyickíjt egy hónap múlva megkereste egy másik orosz honfitársa is, aki rövid beszélgetésüket követően közölte vele, hogy miután politikailag gyenge, ezért el kell mennie tanulni a Frankfurt közeli Bad Hamburgba, az NTSZ Szovjetunió népeinek kutatóintézetébe. Chmelnyickíjnek kerítettek német vízumot és meg is érkezett Bad Hamburgba, ahol az NTSZ egyik helyi vezetője, Okolovics fogadta.

Az NTSZ Intézetben topográfiát, az illegális élet alapszabályait, fegyverforgatást, hamis okmányok készítését tanulta. Gyakran látogattak az intézetbe Nyugat-Berlinben élő, de Kelet-Berlinben kémkedő emberek. Amerikaiak is érkeztek, a hírszerző központok tisztségviselői, akik kijavították a gyakorlatokat és segédkeztek az oktatásban. 1952 júniusában Okolovics hívatta több társával együtt Chmelnyickíjt is, ahol elmondta, hogy a szervezetüknek olyan káderekre van szükségük, akik szovjet területen tudnának tevékenykedni. Ezek felkészítéséhez kértek az amerikaiaktól segítséget. Közölte velük, hogy hamarosan a Szovjetunióba küldik őket. Ehhez először Münchenbe szállították a kiválasztott, nyolcfős brigádot, ahol az amerikaiak, magánlakásokban hazugság-detektorral hallgatták ki a kémjelölteket. Ezt követően kéthetes kórházi vizsgálat következett. Nem sokkal később egy München melletti villába kerültek, ahol két, oroszul jól beszélő amerikai, és két orosz származású férfival, akik új életrajzot tanítottak a nyolctagú csoport tagjaival. Végül aláírattak velük egy titoktartási kötelezvényt, azzal, hogy annak megsértése amerikai hadbíróság elé állítást von maga után. A következő napokban a közelharcot és az éleslövészetet gyakorolták. Tanulmányozták a rádióadóval való bánásmódot, a kódolást, hamis okmányok készítését, különféle típusú szovjet

fegyvereket, a szovjet hatóságok munkáját, az illegális élet szabályait, például éjjeli utazást iránytűvel stb. Ejtőernyős ugrásokat a hetedig hónapban kezdtek tanulni, gyakorolni nappal és éjjel. Az itt töltött kilenc hónap befejezéseként 1953 áprilisában kiképzésüket elegendőnek minősítették és három csoportba osztották őket. Chmelnyickíjéket április 30-ról május1-re virradó éjszaka dobták le egy négymotoros amerikai katonai repülőgépről. A belorusz erdők fölött kiugorva, Chmelnyickíj egy társával a földet érés után a legközelebbi úton felkeresett egy szovjet rendőrőrsöt.

Rögtön utána következik „A totális kémkedés világában"[254] című, a Novoje Vremja, szovjet politikai hetilap 1970. augusztus 14-i számában megjelent írás, amiben sorra vették „a nyugati tudományos-technikai forradalom" vívmányainak titkosszolgálatok általi alkalmazását és egyéb módszereket. A „mindent látó szem"-ről szóló cikk, először számba veszi az ipari kémkedés tevékenységének számtalan területét, különös tekintettel az élvonalbeli gazdasági ágazatokra, mint például az atomiparban, az elektronikában, a vegyiparban, a gyógyszer-, a kőolaj- és az autóiparban. A cikkben volt szó van még a mindent halló berendezésekről, „mini-kémek"-ről, valamint a „szemétre és az emberi lelkekre vadászókról"Az ipari kémkedésről írva számba vették az ellenük való védekezés lehetséges módjait is.

A következő írások a hidegháború egyik fő vetületét, az ideológiai háborút mutatják be annak általános és különös formáit érzékeltetve. „A cionizmus az imperialista hírszerző szervek szolgálatában"[255] c. cikk szerint, az „Amerikai Egyesült Államok reakciós körei széles körben és aktívan felhasználják a politikai diverzió cionista központjait…, hogy megpróbálják késleltetni, akadályozni a szocializmus erőinek fejlődését."[256] Úgyszintén, a meglehetősen egysíkú, állambiztonsági szakmai szempontból csekély értékű stílus szerint válogatták a Tájékoztató szerkesztői a maradék két írást is: „Az imperialista hírszerző szervek

[254] Novoje Vremja cikk (szerző nélkül): *A totális kémkedés világában.* In. .A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1970/11. szám. pp. 58–62.
[255] (szerző nélkül): *A cionizmus az imperialista hírszerző szervek szolgálatában.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1971/12. szám. pp. 33–36.
[256] (szerző nélkül): *A cionizmus az imperialista hírszerző szervek szolgálatában.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1971/12. szám. p. 33.

aknamunkájáról"[257], valamint „A Szabad Európa Rádió és a Szabadság Rádió jelene és jövője[258] című írást.

3.4.7. HATÁRŐRIZET KÜLFÖLDÖN

Már 1947 őszén, még a Honvéd Határőrség vezetésében felmerült a nyugati államhatár műszaki megerősítésének gondolata és ezt kezdeményezte a belügyminisztere útján a kormánynál. [259]

Az évek során kiépült határzár magyar és a nemzetközi politikai életben egyaránt kiemelkedő eseménynek számított, amit tükrözött az a tény is, hogy amikor 1964. október 29. és november 1. között Bruno Kreisky osztrák külügyminiszter Magyarországon tárgyalt, aminek során sok, a közös államhatárral kapcsolatos kérdés szóba került, melyek rendezése a következő években megvalósult. Nem kerülték meg az aknamezők kérdését sem, amiről igen eltérő álláspontot képviselt a magyar és az osztrák fél. Egyértelművé vált, hogy a további jó kapcsolatoknak akadálya lehet a műszaki zár. A magyar fél komolyan vette, hogy az aknamező a későbbiekben is jelentős akadálya lehet a jó irányba elmozduló osztrák–magyar kapcsolatoknak, ezért a politikai vezetés annak felszámolása mellett döntött. Az 1965. április 22-én kezdődő árvizek 5000 db aknát átmostak Ausztriába, amiről tájékoztatták az osztrák biztonsági főnököt.[260]

Az 1960-as évek közepére összességében a nemzetközi feszültség is enyhült, emellett belpolitikai helyzetünk szilárdsága lehetővé tette a műszaki zár és a határövezeti rendszer felülvizsgálatát, egy új, korszerű technikai berendezés alkalmazásával a határőrizet eredményességének fokozását.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottsága (MSZMP Pol. Biz.) 1965. május 11-i határozata alapján 1965 augusztusától megkezdődött az aknamező

[257] *Az imperialista hírszerző szervek aknamunkájáról.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1971/15. szám. pp. 11–17.
[258] *A Szabad Európa Rádió és a Szabadság Rádió jelene és jövője.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1971/15. szám pp. 38–39.
[259] FÓRIZS Sándor: *Az államhatár műszaki megerősítésének kezdete 1948-ban.* URL: http://www.forizs-sandor.hu/pdf/42.pdf. p. 109. Letöltés ideje: 2016. 01. 05.
[260] SALLAI János: *Egy idejét múlt korszak lenyomata, a vasfüggöny története.* Budaörs, Hanns Seidel. 2012. p. 49.

felszedése és az elektromos jelzőrendszer megépítése, ami 1971-ben befejeződött. Felszedték a 318 km hosszú aknamezőt és 246 km hosszú EJR épült, kilométerenként 600 ezer Ft-os költséggel.[261]

A fenti történések folyományaként a hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején a magyar határőrizetben jelentős változások álltak be. Felszedték az aknamezőt és elkezdték telepíteni az elektromos jelzőrendszert (ejr), mintegy ezerrel, csaknem 18 ezer főre növelték a BM Határőrség létszámát.[262]

A belügyminiszter 1967. június 13-án új szervezést hagyott jóvá, miáltal a határőrség rendszeresített létszáma 209 fővel nőtt (32 tiszt, 76 hivatásos tiszthelyettes, 101 sorállományú). Az új beosztási helyeket alapvetően a déli kerületek megerősítésére alkalmazták. A katonai rendfokozatú és irodai státuszok 16 301-re növekedtek. A polgári alkalmazotti létszám változatlanul 560 állandó és 10 időszakos maradt. 1967. június 13. és 1971. július 1. között csak kisebb szervezetmódosításokat, belső átcsoportosításokat hajtottak végre, amelyek jelentős létszámváltozásokat nem eredményeztek. 1971. július 1-jével a Politikai Bizottság 1969. novemberi és 1970. októberi határozata alapján szervezet-egyszerűsítést hajtottak végre és ennek megfelelően új állománytáblázat született. Ennek kapcsán jelentős belső módosítások jöttek létre.[263]

A határőrizet korszerűsítéséhez hozzájárulhattak a Belügyi Szemle Tájékoztatójában e szakterületről megjelent külföldi cikkfordítások is. Így pl., mert a Magyar Népköztársaság az ötvenes évektől jelentős szerepet játszott a szocialista táboron belül a nemzetközi vasúti, közúti és hajózási forgalom ellenőrzésének meggyorsításában, az ellenőrzés egyszerűsítésére tett intézkedések rendszerének kialakításában, továbbá a kérdések nemzetközi jogi síkon való rendezése és különféle módjainak kidolgozásában. Ennek következtében meglehetősen sok gyakorlati tapasztalat állt a forgalom-ellenőrző magyar szervek rendelkezésére. „A fejlődés

[261] SZÉKELY János: *Jelentés a nyugati határszakaszon kiépített elektromos jelzőrendszer műszaki-technikai állapotáról, alkalmazásának tapasztalatairól.* URL: http://www.historia.hu/archivum/2006/0605_07.htm, (1987) p. 1. Letöltés ideje: 2016. 01. 05.

[262] NAGY József: *A magyar határőrség szervezete, létszáma és területi elhelyezkedése 1958–1990.* URL:http://epa.oszk.hu/02100/02176/00011/pdf/RTF_25_067-078.pdf . 2012. p. 68.Letöltés ideje: 2016. 01. 05.

[263] NAGY József: *A magyar határőrség szervezete, létszáma és területi elhelyezkedése 1958–1990.* URL: http://epa.oszk.hu/02100/02176/00011/pdf/RTF_25_067-078.pdf. 2012. p. 68. Letöltés ideje: 2016. 01. 05.

parancsolólag írta elő a kérdés elméleti oldalainak tanulmányozását, az egyes gyakorlati kérdések elméleti megalapozását."[264]

Ezt az igényt még erősítette az a tény is, hogy hatvanas évek végén nagymértékben megnövekedett idegenforgalom eredményeként egyre több külföldi látogatta meg hazánkat, illetve mind több magyar állampolgár utazott külföldre.

A fent idézett bevezető tanulmány szerint a határforgalom-ellenőrzés egyszerűsítése és meggyorsítása nem új probléma. A közös határállomások létrehozásának gondolata már az 1923-as genfi, második közlekedési értekezleten is felmerült. Itt a résztvevők kidolgoztak egy ajánlást az államok számára, a vasúti csatlakozó forgalomban a közös határállomási rendszer meghonosítására, hogy ezt a módszert az államok minél szélesebb körben alkalmazzák.

„E módszereknek nemcsak a szocialista országok közösségében van egyre nagyobb fontosságú jelentőségük, hanem a kapitalista országok is alkalmazzák. Nyilvánvalóan nem teljesen azonos, vagy hasonló műszaki rendszerek létrejöttéről van szó, hanem nagyon sok alapvető kérdésben is eltérő megoldások alakultak ki az egyes államok között a nagyjából megegyező elérendő cél ellenére. A szabályozásnak ez a tarkasága megtalálható a szocialista országokon belül is. A kontrasztok még inkább jelentkeznek, ha a szocialista és kapitalista államok határforgalom-ellenőrzési rendszereit hasonlítjuk össze. Mindezekre a körülményekre figyelemmel nem érdektelen megismerni azokat a határforgalom-ellenőrzési rendszereket, amelyeket a kapitalista országok alkalmaznak a közös határaikon átmenő utasok, áthaladó járművek és szállítmányok ellenőrzése során."[265]

A tanulmányozott államközi egyezményben, a két állam kötelezettséget vállalt arra, hogy megtesz minden szükséges intézkedést az országaik közötti vasúti, közúti és hajózási forgalom-ellenőrzés megkönnyítésére. Ebből a célból kölcsönösen engedélyezték, hogy az egyik szerződő állam határforgalom-ellenőrző szervei, illetőleg e szervek hivatalos személyei a határforgalom-ellenőrzéssel kapcsolatos tevékenységüket a másik szerződő állam területén végezhessék.

[264] (szerző nélkül): *Osztrák–nyugatnémet egyezmény a határforgalom ellenőrzéséről*. In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1968/ 8. szám. p. 64.
[265](szerző nélkül): *Osztrák–nyugatnémet egyezmény a határforgalom ellenőrzéséről*. In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1968/ 8. szám. p. 64.

Ki tudja, nem ezzel a cikkel vette-e kezdetét az a folyamat, amelynek eredményeként évtizedek múltán a magyar és a korabeli szocialista államok határátkelőin, majd magyar–osztrák viszonylatban is létrejött az egymegállásos határforgalom-ellenőrzés?

A szocialista tábor korabeli határőrizeti működését bemutató írások a politikai üzenetek mellett jellemzően komoly, figyelemre érdemes szakmai tartalmat is hordoztak. Ilyen volt, a Német Demokratikus Köztársaság (NDK) határőrizete létrejöttének lépcsőfokait bemutató írás Halász Kálmán tollából.

Az államhatárok biztonsága és a belső rend biztosítása érdekében, az NDK az alkotmánya alapján, a nemzetközileg kialakult szokásoknak megfelelően olyan törvényeket és szerveket hozott létre, amelyek az államhatárok biztosításának és a belső rend fenntartásának érdekeit szolgálták.

Ennek ellentmondani látszik, amit pár sorral lejjebb olvashatunk: „1946 novemberében hozott döntést a szovjet zóna katonai parancsnoksága a Német Határrendőrség létrehozására…" hiszen az NDK csak 1949. október 7-én alakult meg. A Szovjetunió és a Német Demokratikus Köztársaság kormánya között megkötött szerződés értelmében 1955. december elsején a Német Határrendőrség átvette a határátkelő pontok forgalmának teljes ellenőrzését. A Nyugat-Berlinben állomásozó szövetséges csapatok személyi, csapat- és áruforgalmának ellenőrzését azonban a szerződés értelmében továbbra is a szovjet csapatok végezték. Az NSZK-val szomszédos államhatár 1381 km hosszú és a Keleti-tengertől a Fichtel-hegységig húzódik, egyben Európa fontos választóvonala is volt a kapitalizmus és a szocializmus között. Ugyancsak nagyon jelentős az „imperialista kémközponttá" kiépített Nyugat-Berlin körüli 164 km-es határszakasz. „A németek, de valamennyi nép érdekét az szolgálta volna, ha a két társadalmi rendszer közötti harcot békés eszközökkel, azaz a gazdasági verseny útján oldanák meg Németországban."[266]

[266] HALÁSZ Kálmán: *A Német Demokratikus Köztársaság határőrsége és a Belügyminisztérium fegyveres erői.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1969/9. szám. p. 70.

3.4.8. A PÉLDÁS HATÁRŐR

A határőrökkel szemben támasztott követelmények: a határőröknek kitűnő megfigyelőképességgel kell rendelkezniük és szoros kapcsolatban kell állniuk a természettel; ismerniük kell a nyomokat, s meg kell tudniuk különböztetni azokat fajtájuk és keletkezésük ideje szerint; ismerniük kell a természetet, észre kell venniük a különféle változásokat és meg kell tudniuk különböztetni a határsértők és az állatok mozgásának zaját. Ugyanakkor a határőrkiképzés magas fokú tudást is ad a fegyverek ismeretére, a nehézségek leküzdésére. A határőröknek többféle speciális feladatot is végre kell hajtaniuk. Ehhez műszaki, gépkocsivezetői, nyomozókutya-vezetői, rádiós, géptávírós és híradás-technikai kiképzést is kapnak az ilyen feladattal megbízott katonák. A határőrtiszti hivatást választó fiatalok a hároméves tiszti iskola befejeztével a tiszti rendfokozattal együtt politechnikai tanári képesítést is kapnak.[267]

Az ő kiképzésükben is fontos szerepe volt a testnevelésnek, amely megvédi a fiatal katonák egészségét, ugyanakkor edzi fizikai erőnlétüket. Az atlétikai, gimnasztikai, úszó- és judo-önvédelmi gyakorlatok növelik a katonák állóképességét, ügyességét.[268]

Az NDK határőrségének, szolgálati tapasztalataik bemutatása mellett a Szovjetunió határőrségének lapjából is megjelentetett a Külföldi Figyelő egy írást: A matematikai ismeretek felhasználása a határőrizetben címmel.[269]

A cikk azzal kezdődik, hogyan lehetett volna megelőzni egy egyszerű matematikai számítással egy magasfigyelő rossz (alacsony…) helyre telepítését. A továbbiakban pedig bemutatja, milyen hasznos tud lenni a matematikai módszerek alkalmazása nem csak a határőrizet technikai, hanem a harcászati feladatok megoldásánál is. Például, hogy milyen erővel lehet pontosan lezárni az adott határszakaszt, vagy hová kell tenni a határsértés helyétől meghatározott távolságra a záróvonal helyét, hozzávetőleges hosszát, a felhasználandó járőrök számát, sűrűségét

[267] HALÁSZ Kálmán: *A Német Demokratikus Köztársaság határőrsége és a Belügyminisztérium fegyveres erői.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1969/9. szám. p. 70.
[268] HALÁSZ Kálmán: *A Német Demokratikus Köztársaság határőrsége és a Belügyminisztérium fegyveres erői.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1969/9. szám. p. 73.
[269] KARAKOZOV: *A matematikai ismeretek felhasználása a határőrizetben.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1972/11. szám. p. 97.

stb. Végezetül leszögezi: „Az államhatár őrizetének matematizációja elkerülhetetlen folyamat, amely tükrözi a határőrizettel szemben támasztott korszerű követelményeket, az erők és eszközök legcélszerűbb felhasználásának szükségességét. A matematika új lehetőségeket tár fel a határőrizet terén – tudományos alapokon."[270]

A vizsgált időszakban a legtöbb cikk a korabeli északi szomszédunk, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság határőrizeti tapasztalatairól szól. Két cikk is foglalkozik a határőrújoncok kiképzésével.

Az egyik „A határőr tisztesek (sic!) feladatai az újonckiképzésben" című, a személyes példa erejét emeli ki a szakmódszertani ajánlások mellett. „A kiképző zászlóalj (sic!) szakaszparancsnokának munkája" című írás pedig a fenti ajánlásokat már a tisztek szintjén mutatta be, részletezte.

„Az államhatár őrizetének problémái" című írás az RR 3 rádiólokátor alkalmazási lehetőségeinek vizsgálatával kezdődött a földi célok – főleg mozgó személyek – meghatározására és követésére, majd bemutatja és összehasonlította egy hazai, és a szovjetfejlesztésű elektromos jelzőberendezés hatékonyságát, előnyeit, hátrányait, alkalmazásuk tapasztalatait.

Érzékeny témát érint a Pohranicnik átvett szerkesztőségi cikke: „A szökések – mint komoly probléma". Érthető a cikk átvétele, hiszen a korabeli időszakban a legsúlyosabb rendkívüli események közé tartozott a határőrség tagjának külföldre szökése. Ez mindenkor jelentős erkölcsi, politikai és anyagi károkat okozott, ezért megkövetelte a probléma mélyreható felmérését, majd elemzését. A külföldre szökések okai sokrétűek és számos vetületben jelentkeztek. Ezért, felismerésükhöz és megelőzésükhöz nélkülözhetetlen felmérésük komplex összefoglalást igényelt, minden érdekelt beavatkozásával.

Nem kevésbé értékes, ráadásul ma is hasznosítható tanulságokkal szolgál a határőr-felderítésről szóló cikk, mely szerint: „A felderítés a harci tevékenység biztosításának legfontosabb válfaja, amely nélkül lehetetlen eredményesen

[270] KARAKOZOV: *A matematikai ismeretek felhasználása a határőrizetben.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1972/11. szám. p. 99.

végrehajtani az adott feladatot. A felderítést aktív módon, minden helyzetben és minden körülmények között szüntelenül kell végezni."[271]

3.4.9. HATÁRFORGALOM-ELLENŐRZÉSI MINTÁK

A hidegháborús viszonyok szükségszerűen megkövetelték az érintett belügyi szervek dolgozóitól, a számba jöhető külföldi államok úti okmány- és vízumrendszerének ismeretét, az azokkal kapcsolatos változások figyelemmel kísérését. Előfordultak olyan esetek, amikor a korabeli szocialista államok állampolgárait osztrák, NSZK úti okmány felhasználásával próbálták – kisebb-nagyobb sikerrel – hazánkból is kiszöktetni. A közép-európai Magyarország a bipoláris világ időszakában a szocialista tábor egyik nyugati bástyájának számított.

Akkoriban Kelet-Európa határait vigyáztuk, védtük Nyugat, Ausztria és a vele szomszédos NSZK felől, felé. A földrajzi, politikai tények szükségessé tették, hogy a belügyi szervek megfelelő intézkedéseket tegyenek az államhatárhoz kötődő jogsértések megelőzésére, megakadályozására. Ezeknek az intézkedéseknek a megalapozását is volt hivatott a Belügyi Szemle, korabeli – többé-kevésbé rendszeres időközönként megjelenő – Külföldi Figyelőjének, vagy más nevén Tájékoztatójának szerkesztéséhez felhasznált külföldi cikkek szószerinti fordításainak, vagy az ezek feldolgozásából született írásoknak a közlése. Az első ilyen cikkek egyike az osztrák útlevél- és vízumrendszerrel kapcsolatban magyar szemszögből felmerülő problémákat taglalta.

A tanulmány a menekültek kérdését is érintette, bár e problémát elsősorban nem politikai oldaláról, hanem a nemzetközi forgalom szempontjából vizsgálta. Azért is volt indokolt foglalkozni ezzel a kérdéssel, mert a „menekültprobléma" jogi rendezése Magyarországon és a szocialista táborban akkoriban még csak elkezdődött.[272]

A genfi egyezmény szerint a szerződő államok olyan menekültek részére, akik engedéllyel tartózkodnak területükön, utazási okmányt állítanak ki. De a

[271] CERMAN Frantisek: *Felderítés szervezése a határőrség egységeiben.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1972/13. szám. p. 86.
[272] SZEPES Ödön: *Néhány probléma az osztrák útlevél- és vízumrendszerrel kapcsolatban*. In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1968/10. szám. p. 89.

szocialista országok illegálisan külföldre jutott állampolgáraival kapcsolatban felvetődött problémák egyike, hogy például „… az a személy, aki rendes tartózkodási helye államának útlevelével rendelkezik, semmi esetre sem minősíthető menekültnek."[273]

Magyarországon nem volt arra vonatkozó jogszabály, hogy ezt az utazási okmányt hazánkban elismerik-e vagy sem, ezért nem lehetett ezt a kérdést rendezettnek tekinteni. „Az okmány elismerése ugyanis az egyezmény függelékének tekintett rendelkezés folytán csak az abban részes államok számára kötelező, következésképpen, ha valamely, az egyezményhez nem csatlakozott állam (mint pl. a Magyar Népköztársaság) ezt az okmányt elismerné, erre vonatkozólag jogszabályi rendelkezéssel kellene intézkednie. Ilyen magyar jogszabály hiánya egyértelműen arra utal, hogy ezt az utazási okmányt útlevélként vagy útlevélpótló okmányként nem ismerjük el."[274]

A szocialista világrendszer határai őrzésének egy másik aspektusát taglalta a nyugat-berlini személyi igazolvánnyal kapcsolatos idegenrendészeti problémahalmazra figyelmet felhívó írás.

Az NSZK korabeli hivatalos álláspontja szerint a nyugat-berliniek nyugatnémet állampolgárok, következésképpen nemzeti útlevél használatára jogosultak voltak. A nyugat-berlini hatóságok lakosaik számára nyugatnémet útleveleket adtak ki, amelyeket a „kapitalista" országok elismertek. A „szocialista" országok viszont abból a tényből indultak ki, hogy Nyugat-Berlin nem része az NSZK-nak, az említett útleveleket nem ismerték el. Fontos politikai kérdés volt tehát, hogy a vízumkiadó és határforgalom-ellenőrző szerveink nyugatnémet útlevelek esetében vizsgálják a kiállítás helyét, a kiállító hatóságot, mert a Nyugat-Berlinben kiállított nyugatnémet útlevélbe magyar vízum nem volt adható. Ezzel azonos elbírálás alá esett az az NSZK-ban kiadott útlevél is, amelynek érvényességét a nyugat-berlini hatóságok hosszabbították meg. Minthogy a nyugat-berlini hatóságok külön saját útlevelet nem állítottak ki a szocialista országok útlevelet

[273] SZEPES Ödön: *Néhány probléma az osztrák útlevél- és vízumrendszerrel kapcsolatban.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1968/10. szám. p. 93.
[274] SZEPES Ödön: *Néhány probléma az osztrák útlevél- és vízumrendszerrel kapcsolatban.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1968/10. szám. p. 94.

helyettesítő személyi okmányként a nyugat-berlini hatóságok által a lakosaik részére kiállított személyi igazolványt, a nyolc lapból álló könyvecskét fogadták el. Mivel a személyi igazolvány nem felel meg az útlevelekkel szemben támasztott követelményeknek, a szocialista országok vízumukat, ezzel együtt átléptető bélyegzőlenyomataikat külön lapokra adták. Ráadásul a nyugatnémet hatóságok nem követelték meg a kérelmező hatóság előtti személyes megjelenését.[275]

A nyugat-berlini lakosok utazásaival összefüggő problémákat csak bonyolította, hogy ezek a személyek gyakorlatilag két úti okmánnyal is (nyugat-berlini személyi igazolvány és NSZK útlevél) rendelkezhettek. Nemzetközi utazásaik során egyik országban az egyik, másik országban a másik okmányukkal utaztak, attól függően, hogy számukra melyik nyújtott kedvezőbb feltételeket, illetőleg melyiket fogadták el az adott országban.

3.4.10. KÜLFÖLDI MÉDIATAPASZTALATOK A SZEMLE TÁJÉKOZTATÓJÁBAN (1963–1972) MEGELŐZÉS – BŰNÜLDÖZÉS

Az irányadó szakmai és a kor szelleméhez igazodó Belügyi Szemlében megjelenő anyagok, a hazai történések bemutatása mellett jellemzően kelet-európai bűneseteket, bűnügyi lapok írásait dolgozták fel. Ezt egészítette ki a már korábban említett, szintén a szerkesztőség munkatársai által összeállított, 1963-tól negyedévente, „Szolgálati használatra" minősítéssel megjelentetett, „A Belügyi Szemle Tájékoztatója."

A periodika összeállításáért felelős munkatársak éberen figyelték, válogatták és fordították a bűnügyi, szakmai lapokban a korszerű technikai eszközök bemutatásáról, ezek felhasználásának lehetséges módozatairól szóló írásokat. Fél évszázad távlatából időszerű visszatekinteni: milyen, a médiával kapcsolatos „nyugati" írásokat tartottak akkor figyelemre méltónak, ezeknek lett-e hazai hatásuk a Belügyminisztérium korabeli vagy későbbi tevékenységében, miben rejlik

[275] SZEMENYEI Pál: *Visszaélési lehetőségek a nyugat-berlini személyi igazolvánnyal.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1970/12. szám. p.108.

mondanivalójuk máig szóló érvénye? Az audiovizuális kommunikáció mindennapjaink részévé válása szolgál bizonyítékul e módszer alkalmazásának előnyeiről. Ezért értekezésemben, hiánypótló szándékkal, főként az efféle kommunikációs módszer mára feledésbe merült, hátrányos következményeinek időtálló megállapításait veszem számba.

A hatvanas évek elején kialakult új belpolitikai helyzet megkívánta a belügyi tevékenységet népszerűsítő minisztériumi feladatokhoz a társadalom széles rétegeit megnyerni szándékozó belügyi propaganda korszerűsítését is. Eszközei közül abban az időben a legmeghatározóbbak, legerősebbek a belügyi kiadású sajtótermékek voltak, különösen a „zászlóshajó", a Belügyi Szemle. Hasonló súlyú volt a szemle főként vezetőknek szóló és címzett, a nyugati világban megjelent, belügyi témába vágó cikkeiből összeállított időszaki tájékoztatója, amely anyagaiban jelentős teret szentelt a nyugati médiatapasztalatok figyelemre méltó, hasznosítható ismertetésének is.

3.4.11. A MÉDIA, MINT IFJÚSÁGNEVELŐ ESZKÖZ, ÉS VESZÉLYEI: UNALOMBÓL – PASSZIVITÁSBA

Werfer Gerhardt az „Öffentliche Sicherheit" című osztrák folyóiratban megjelent, „A sajtó, a film, a rádió és a televízió, mint az ifjúság nevelésének eszközei és az ezekkel kapcsolatos veszélyek"[276] című cikke szerint az emberiség történelmének minden korszaka „kitermelte magának az eszmék kicserélésére vonatkozó sajátos formákat. Ezáltal nyert minden időkben kielégítést az emberek közlési szükséglete egymás felé tudásukról, véleményükről, érzéseikről."

Werfer Gerhardt írását, mint láthatjuk, „A Belügyi Szemle Külföldi Figyelője" vagy más néven „Tájékoztatója" e témában az elsők között válogatta be a lefordítandók, a magyar belügyes olvasótáborral is megismertetendők közé. Az osztrák szerző dolgozatában egyebek közt hozzáfűzte a korabeli technikai vívmányok értékeléseként, hogy az „emberek nagy része ma – az ésszerűsített

[276] WERFER Gerhardt: *A sajtó, a film, a rádió és a televízió, mint az ifjúság nevelésének eszközei és az ezekkel kapcsolatos veszélyek*. In. Belügyi Szemle Tájékoztatója Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1963/1–2. szám. p. 10.

munkaszervezés és a növekvő társadalmi intézkedések következtében – jóval több szabadidővel rendelkezik, mint a korábbi nemzedékek. Ugyanakkor sokkal nagyobb az unatkozás veszélye is."

A szerző a cikk további részében megállapította, hogy valamennyi országban hatalmas, virágzó ipar fejlődött ki a technika új vívmányait is felhasználó, főként passzív unaloműzésre.

Amint Werfer Gerhardt cikkében leszögezte, az ötvenes években, az USA-ban és Nyugat-Európában a „comics" képregényekkel kapcsolatos üzleti siker minden idők legnagyobb eladási eredményét képezte. Az USA-ban egyes képregények egyszerre akár több mint 500 amerikai újságban jelentek meg, 45–75 milliós olvasótáborral. Bécsben, 1955-ben 50 comicssorozat, 60 szenny- és 80 giccssorozat volt forgalomban. A „rém-képregények" előre nem várt kedvezőtlen eredményeként viszont ugrásszerűen megnőtt az erőszakos cselekmények száma. Ezért kénytelenek voltak megakadályozni a pornográf vagy bűnözésre csábító képregények széles körű nyilvános terjesztését – fejezte be a szerző ezt a gondolatmenetét.

Felmerülhet a kérdés; miért került ennyire előtérbe a képekkel történő kifejezésmód? A válasz egyszerűbb, mint gondolnánk: mert a kép az analfabéták által is könnyen érthető! Szemben a szó, a mondat tartalmával, a kifejezésmóddal, melynek azonosítása, megértése bizonyos előképzettséget, felismerése összpontosítást igényel. Pedig a stílusukból adódóan elnagyolt képregények és különösen a másodperctöredékek alatt vibráló képes közlések – egyfajta melléktermékként – szétszórtságot és rendetlenséget, állandó nyughatatlanságot sugároznak.

A folyóiratcikk szerzője a veszélyeket sorolva, a képregények népszerűsítését felkaroló bulvársajtóval kapcsolatban rámutatott, hogy ezekben a sajtótermékekben a hangnem is igen alacsony színvonalú, a legdurvább utcai zsargont használó. Gyakoriak például az olyan riportok és cikkek, amelyekben bűnözők és félvilági hölgyek nyilatkoznak a maguk alvilági, triviális vagy szeméremsértő stílusában.

Az osztrák szerző a film káros hatásait taglalva előrebocsátotta, hogy ezekkel a pszichológusok és pedagógusok már behatóan foglalkoztak. Megállapításaik szerint a serdülőkor előtti gyermek a mindennapi élet valóságához illeszti a filmbeli

történéseket. A profik által megtervezett látványos elemek viszont nemcsak a mozivásznak, vagy még inkább a képernyők elé bilincselik a gyermekeket, hanem a világgal ismerkedő nemzedék szívesebben fogadja el a művilágot valónak és irányadónak, miután még kevés természetes élményben van részük. A film ismeretlen világba kalauzolja, izgalmas események részesévé teszi őket, idejekorán felkelti a serdülők nemi érdeklődését, közeledését a nemi kapcsolatok világába, megjelenik, kialakul bennük a sztárkultusz. Az alkotás egyfajta boldogságpótlékként egyben növeli nézője önérzetét is, ami csak időleges ugyan, de sok moziba járással tovább fokozható. A filmben látottak szerint a felnőttek is gyakran tévednek, néha butábbak, mint a gyerekek, például a korabeli, népszerű Stan és Pan filmeken. Amint az osztrák szerző a témát kutató pszichológusokkal, pedagógusokkal egyetértve megállapította, ezek az alkotások a tekintélyszegény világban a gyerekek számára feltétlenül igaznak hatnak. Az a megállapítása pedig ma is igaz, hogy a filmek jó része az életet elgiccsesíti, túlzottan leegyszerűsítve, mesterkélt helyzeteket részletezve túl gondtalannak tünteti fel.[277]

Werfer Gerhardt dolgozatának befejező részében röviden szólt rádióról és az akkoriban újdonságnak számító televízióról is. A rádió ismeretterjesztő hasznossága melletti veszélyét a szerző a korlátlan rádióhallgatásban, a zajkulissza-használatban látja. A televízió robbanásszerű terjedésének titka a szerző szerint az, hogy a képernyőről sugárzott műsor révén a néző mindent látónak, mindent tudónak és mindenütt jelen lévőnek, vagyis a régóta vágyott mindenhatóság útján haladónak érzi magát. Ugyanakkor, mint megjegyezte, egy televíziókészülék birtoklása a kezdetekben alkalmas volt a társadalmi felemelkedés fitogtatására is.

A cikk szerint a televíziózás első káros hatásai közt szerepel, hogy a tv elterjedésének hőskorában, a profi technikával, nagy megjelenítő erővel játszott izgalmas filmek nézése közben a nézők körében többször előfordult szívroham. Az egyéb tévés hatások tekintetében érdekes napjainkból visszatekinteni arra, hogy az USA kultúrkritikusai a televízió két legfőbb hatását az alábbiakban látták:

„1. A televízió unintelligens, passzív és ítélőképesség nélküli réteget hoz léte azokból, akik nap nap után némán ülnek a képernyő előtt.

[277]WERFER Gerhardt: *A sajtó, a film, a rádió és a televízió, mint az ifjúság nevelésének eszközei és az ezekkel kapcsolatos veszélyek*. In. Belügyi Szemle Tájékoztatója Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1963/1–2. szám. p. 11.

2. A televízióval rendelkező legtöbb család szokásai, elfoglaltságai és a családi élet társadalmi formái megváltoznak."

A cikk szerint a műsorok összeállításában kizárólag az üzleti szempontok vezetnek. A tévécsatornák nagy része a reklámbevételek növelése miatt szenzációk, izgalmas történetek sugárzására és a legkönnyebb műfajú szórakoztatásra törekszik. A mértéktelen televízió nézés a gyermekeknél alvási vagy akár komolyabb kezelést igénylő idegzavarokhoz vezethet, megzavarva érzelmi életük fejlődését, túlzottan az egyoldalú intellektuális felfogásra befolyásolva őket.

Werfer Gerhardt cikkét összefoglalóan azzal fejezte be, „hogy a sajtó, a film a rádió és a televízió a modern élet realitásai, amelyek elől kitérni vagy valamelyik elől gyermekeinket elzárni nem tudjuk. Ha azt akarjuk, hogy a gyermek lelki, erkölcsi és művelődési fejlődésére kedvező hatást gyakoroljanak, úgy a szülőknek, az iskoláknak és a hatóságoknak maradéktalanul teljesíteniük kell a rájuk eső feladatokat annak érdekében, hogy az említett közlési eszközök a népművelés és a haladás eszközeivé válhassanak."[278]

A Belügyi Szemle 1969-es Tájékoztatójában szereplő, a korabeli meghatározás szerint a „nyugatnémet" Kriminalistik 1969/1. számából a szerző említése nélkül átvett anyag kivonatos közlése szintén szolgál ma is hasznos, érvényes tanulságokkal.[279] Amint a cikkből kitűnt, a bűnözéssel foglalkozó híradások egyre jobban terjednek a tömegtájékoztató eszközökben. Az írás azonban kevésbé tartotta veszélyesnek a műsorok bűnözési módszereket, fogásokat terjesztő hatását. Ugyanakkor a szerző cikkében eddig ismeretlen veszélyekre hívja fel a figyelmet, amelyek viszont az újságokban, képes folyóiratokban éppen úgy napvilágra kerülnek, mint a mozik vásznain vagy a televízió-képernyőn. „Soha nem mutatták be a bűnözőket ilyen túlzott mértékben, irigységgel és csodálattal körülvett, sőt megdicsőült módon a közönséges polgároknak, mint napjainkban." A példaként felhozott, az akkoriban a tévében sugárzott, feltárt tények alapján készült postarablósorozat nem várt hatásaként úgy tűnt, egyedül a postarablók élvezték a nézők bizalmát. Akik „csak" szükség esetén ütöttek le valakit egy vasrúddal, elhallgatva,

[278] Werfer Gerhardt: *A sajtó, a film, a rádió és a televízió, mint az ifjúság nevelésének eszközei és az ezekkel kapcsolatos veszélyek*. In. Belügyi Szemle Tájékoztatója Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1963/1–2. szám. p.12.

[279] (szerző nélkül): *Bűnözés a tömegtájékoztatásban.* In. Belügyi Szemle Tájékoztatója Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1969/9. szám. p. 26.

hogy az illető egész életében nyomorék maradt… Mert ez már nem illett volna a „nemes úriember gengszterek" meséjébe. A nézők rosszallása mindig oda irányult, ahová a film készítői irányították.

Mint a szerző cikkében keserűen megállapítja, a tettest hősként magasztaló sorozatra a gyártó 2,1 millió márkát fizetett, és a műsor kb. 20 millió embert vonzott a képernyők elé. „A szimpátiareklám rendkívül ésszerű volt, 10 pfennig esett egy személyre. Ezt, egyetlen, alvilág által megbízott reklámügynökség sem tudta volna olcsóbban megcsinálni…" Nem kevésbé figyelemre méltó a szerző következő észrevétele a média és a bűnözés kölcsönhatásáról.

„Hulla nélkül a legjobb krimi sem ér semmit!" – hangzott a korabeli (és nem csak korabeli) szerzői bölcsesség. A néző, egyben állampolgár pedig a gyilkossági történetek tömegfogyasztójaként a benne kialakított kép szerint foglal állást a bűnözéssel kapcsolatban, azaz a közvélemény a képernyőn látottak, rádióban hallottak alapján szinte kizárólag az erőszakos bűncselekmények felderítésére igényelte a rendőrségi erőfeszítések összpontosítását. Miközben a többi, kriminálpolitikai szempontból éppen ilyen fontos estre jellemzően nem jutott elég erő. A cikk frappáns példája szerint: „Egy 10 000 márkát magával ragadó bankrabló rendőrszázadokat mozgósít, miközben a gyanútlan, több száz és száz áldozatától milliókat kicsaló ügyével a rendőrség egyetlen tisztviselője foglalkozik, sokszor évekig."

A polgári jog kategóriái közt szereplő „jó hírnév"-vel védett csalókról szólt a következő írás. A bűnmegelőzés és a nyilvánosság már akkoriban is sok ellentmondást próbált leküzdeni. „A modern csaló előszeretettel rejtőzik egy cég álarca alá. A rendőrség és a bíróságok fáradozása, egy ilyen szélhámos vállalat tevékenységét a büntetőjog eszközeivel sújtani, sok évet vesz igénybe."[280] A cikk további részében taglalja, hogy e fáradozás közben miként gyarapodott az átvert áldozatok száma, akiket viszont nem lehet megóvni, hisz jogerős büntetőítéletig az ilyen vállalatok is változatlanul virágozhatnak, terjeszkedhetnek, hisz a polgári jog biztosította számukra a „jó hírnévhez való jog"-ot.

[280](szerző nélkül): *Bűnözés a tömegtájékoztatásban.* In. Belügyi Szemle Tájékoztatója Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1969/9. szám. p. 27.

Nem csak a polgári jog kategóriái, de a sajtószabadság, mint alapérték tiszteletben tartása is dolgozhatott az ifjúságvédelem ellen a korabeli NSZK-ban, mint a továbbiakban olvashatjuk.

A Robert Schilling, NSZK-kormányfőtanácsosa által írott, a Literarischer Jugendschutz hasábjairól 1959-ben átvett írás arról szól, hogy a korabeli NSZK-ban évről évre növekedett a zug- és szennyirodalmi termékek mennyisége. A szerző ennek visszaszorítására és az ifjúság védelmére szükségesnek tartotta az e tárgyban korábban hozott jogszabály módosítását. Mint kormányfőtanácsos leszögezte, hogy a zug- és szennyirodalom terjesztése mellett tilalmazni kell a nívótlan irodalmi termékekét is. Ezek közé sorolta a nyers erőszakot, a bűnözést, a háborút vagy a faji gyűlöletet dicsőítő, népszerűsítő, a borzalmaiknál fogva az ifjúság idegeire veszélyes alkotásokat is.

A korabeli NSZK-ban működő mintegy 20 000 kölcsönkönyvtár[281] bő háromnegyedét zugkönyvtárak tették ki, főként giccsregényeket és hátborzongató rémregényeket nyújtva a közönségnek. A brutalitás kultusza mellett megtalálhatók voltak kínálatukban a csökkenő népszerűségű „comics" képregények, valamint az erotikus irodalom is. A szerző kitért az aktképsorozatok és -füzetek, pornográf prospektusok forgalmazására, majd az ifjúságra veszélyes hanglemezek, filmek problémáját tárgyalta. A tanulmány szerzője jogszabály-módosító javaslata mellett már akkor fontosnak tartotta egyebek között az ifjúság védelmében a társadalom széles körű összefogását is, ami persze ma sincs másként.

A technika vívmányait, már a korabeli bűnüldözés is rögtön alkalmazta; mint olvashatjuk egyebek mellett az angol rendőrségi tv-s szolgálatról.

A „Die Polizei" 1962/7-es számából átvett rövid írás, a televízió New York-i rendőrség által történt felhasználásáról szólt. Mint az anyagból kiderül, az USA-ban, a televíziózás hőskorában a körözés bevezetésével kapcsolatban keletkezett vita során is fő szempont volt mérlegelni, hogy a tévés körözés bevezetésével kapcsolatos költségek nem haladják-e meg a várható eredményeket. A hőskorban körözési fényképek rejtjelezett, rendőrőrsökre történő továbbításával kísérleteztek, nagy

[281] (szerző nélkül): *Illegális könyvtárak az NSZK-ban.* In. Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1969/9. szám. p. 44.

reményeket fűzve a televíziózás lehetőségeinek egyéb, a bűnüldözésben felhasználható módszereihez. [282]

Mint a szerző és eredeti cím nélkül szemlézett cikk bevezetője leszögezte, „az ipari televíziót mérsékelt sikerrel használják a közlekedés irányítására, ellenőrzésére. Viszont Liverpool nyüzsgő tömegét 94 televíziós szem ellenőrzi, segítve kiemelni a bűnözőket, de ami még fontosabb, elriasztva a leendő törvénysértőket."[283] A jövőt illetően pedig a szerző egy Országos Rendőrségi Televíziós Szolgálatra gondolt, amely gyorsan és eredményesen, a bűntettek felderítését szolgáló vizuális információkkal látná el az ország rendőrállomásait, rendőreit.

A cikk írója a korabeli hírközlő rendszerüket elavultnak tekintette, amelyből kiutat a már említett országos, illetve a régiók szintjén egy-egy régiós televíziós szolgálat jelentené, a helyi jelentőségű bűntények felgöngyölítésének segítésére. A zárt láncú tévécsatornák alkalmasak lennének a személyi körözések mellett tárgykörözések közzétételére is. A rögzített időpontban sugárzott adást mindennap egy adott idősávban megismételnék. A járőrszolgálatban lévő rendőrök pedig a megfelelő időben betérnének a televízióval rendelkező szakasz- vagy körzeti rendőri egységhez. A nehézkesnek tűnő módszerrel együtt, mint a cikk szerzője jó érzékkel már akkor rögzítette, a tévészolgálat előnyei túlszárnyalják a hátrányokat.

A kivonatos közlés a Kriminalistik 1971/2. számából, a hazánkban napjainkig sugárzott „Kék fény" című műsorhoz hasonló „Aktajelzés: X.Y. megoldatlan" című nyugatnémet tévéműsor kapcsán kibontakozott viták tanulságait összegezte.[284] A felmerült kérdések: „Nem törvényellenes-e a televízión keresztül történő körözés? Milyen feltételek mellett tölt be kriminálpolitikai célokat? Mi kell ahhoz, hogy a körözés e módja taktikailag megfelelő legyen?"[285]

Felvetődött ugyanis, hogy egy bűneset kapcsán a nyilvánosság bevonása sérti a bűncselekmény sértettjének és az elkövetőjének is az alapvető személyiségi jogait. A nyilvánosság bevonása nélkül azonban a hatóságok passzivitásra lennének

[282] (szerző nélkül): *A televízió használata a New York-i bűnüldözésben.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1963/1–2. szám. p. 36.
[283] (szerő nélkül): *Ipari televízió az angol rendőrségnél.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1968/8. p. 32.
[284](szerő nélkül): *Aktajelzés: X.Y. megoldatlan.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1971/12. p. 30.
[285] (szerő nélkül): *Aktajelzés: X.Y. megoldatlan.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1971/12. p. 31.

kárhoztatva, nem vehetnék igénybe a lakosság segítségét. Viszont a magánérdeknél a közösség érdeke előbbre való. Ezért feltétlenül indokolt a „nagyfokú társadalomra (sic!) veszélyességet magukban foglaló, súlyos bűncselekmények, a nagy károkat okozó bűncselekmény-sorozatok, a közveszélyű cselekmények, a szervezett bűnbandák, valamint a szokásos és hivatásos bűnözők esetében a körözés ezen eszközéhez folyamodni."[286]

Egy következő cikk arról számol be, hogy napirendre került a két világrendszer korabeli ádáz ideológiai, illetve médiaküzdelmét szimbolizáló két, CIA-működtetésű, reprezentáns rádióállomás jövőjének kérdése. A Münchenben működő „magánjellegű", „hidegháborús csökevényeknek" is tartott amerikai adóállomások, a „Szabad Európa Rádió, a kelet-európaiakhoz öt nyelven, 46 hullámhosszon szóló (napi 20 óra Csehszlovákiának szánt adás, 19 óra Lengyelország és Magyarország számára stb.), illetve a Szovjetunió népeinek, 36 hullámhosszon sugárzott, Szabadság Rádió"[287] fenntartása újra éles viták tárgya volt az Egyesült Államokban.

A hatvanas, hetvenes évek rendőrségi témájú külföldi médiájának társadalmi következményeit, benne a bűnözés terjedésére, hatékony megelőzésére, a bűnüldözésre gyakorolt hatását vizsgáló írások fontos szerepet, szakmai tájékoztatást nyújtottak az akkoriban a témával foglalkozó szakembereknek, vezetőiknek. Fél évszázad távlatából visszatekintve láthatjuk, hogy bizonyos részeikben az akkoriban a Belügyi Szemle tapasztalt munkatársai által, értő módon kiválasztott, értékesnek ítélt, idegen nyelvről lefordított írások ma is időszerűek. Gondolhatunk a bűnmegelőzés vagy az ifjúságvédelem témájában megjelentetettekre.

Mai szemmel, ezeken a korabeli bűnüldözési, bűnmegelőzési technikai újdonságokon már régen túlhaladt az idő. Akkoriban viszont a szemle Tájékoztatója, vagy Külföldi Figyelője szinte naprakészen szemlézte és lényegében át is tudta fogni a szakterület német, angol, orosz, vagy a szomszédos, illetve szocialista országok nyelvén megjelent anyagokat.

[286] (szerő nélkül): *Aktajelzés: X.Y. megoldatlan.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1971/12. p. 32.
[287] (szerő nélkül): *Aktajelzés: X.Y. megoldatlan.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1971/12. p. 38.

Az audiovizuális eszközök gyors népszerűvé válásakor már felvetődött káros következmények kiküszöbölésére – mint láttuk – történtek lépések. Ugyanakkor nemcsak az ifjúság, a felnövekvő nemzedék védelmében dolgozó bűnmegelőzési vagy a bűnözés visszaszorításáért a bűnüldözés területén küzdő szakemberek, hanem – amint az egyik szemlézett német ifjúságvédelmi cikk összegzésében szerepelt – az egész társadalom összefogására van szükség.

A szakmai tapasztalatokat, tudományos kutatást más rovatokban is népszerűsítették

A fenti, nevesített szakterületek mellett a szemle más szerkezetben, eltérő módon, átfogóbb elnevezésű rovataiban is népszerűsítette a legjobb elméletet, gyakorlatot. Ilyenek voltak például a szolgálati tapasztalatok, a régen elkövetett gyilkosságok, a szakértők gyakorlatából, a rendőrség története stb. A szakmai elméleti tudás mélyítéséhez széleskörűen felhasználta a sajtótörténet, sajtóműfajok jól bevált megoldásait műfaj-rovatcímekkel, mint; az információ, a hírek, a tájékoztató, az interjú, a lapszemle, a reflexió, a könyvismertetés, a fórum, pályázat stb.

A szemlében a rendészetelméletet és gyakorlatot évtizedeken át tudományos igénnyel vizsgáló, népszerűsítő írások mennyisége, színvonala együtt haladt a minisztériumban a szakmai-tudományos tevékenységet elmélyítő belügyi parancsok, utasítások kívánalmaival. Hamarosan megjelentek a szakmai tapasztalatokat feldolgozó belügyi kutatások elemzései, mint például a belügyi kutatóhelyek jóváhagyott ötéves kutatási terveiből is készült egy vizsgálat. Lévén a bűnözés komplex társadalmi jelenség, a komplexitás egyik eleme, az interdiszciplinaritás. A kutató a tervekben szereplő bűnüldözési témáknál 19 tudományterületet talált. Politológiát a témák 43%-ában, de csökkenő arányban szerepelt még: szociológia, pszichológia, kriminológia, szervezés- és vezetéselmélet, kriminalisztika, pedagógia, filozófia, büntetőjog, műszaki tudományok, rendszerelmélet, információ-elmélet, természettudományok, amelyek aránya már csak 10% volt. Még kisebb arányban a statisztika, prognosztika, hadtudomány, tudományszervezés, államigazgatás-jogtudomány, orvostudomány. A témák 60%-a pedig olyan ismeretekre is támaszkodik, amelyeket nem lehetett még rendszertanilag besorolni. Más megközelítésben a bűnüldözési témák interdiszciplinaritása: egy tudományterületet

érint a témák 1,3%-a, kettőt 16%-a, hármat 22%-a, négyet 30%-a, öt 13%-a és hatot 10%-a.[288]

Több, hasonló témájú publikáció elvezetett a rendészettudomány fogalmi kérdéseihez: „… a rendvédelmi szervek tudományos téren legelőször a fogalmi kérdések tisztázására törekedjenek… Rendvédelemnek tekintem mindazokat a tevékenységi formákat, amelyek az ország törvényekkel szabályozott alkotmányos belső rendjének fenntartására és folyamatos biztosítására irányulnak. Nyilvánvaló, hogy a közrend és közbiztonság fenntartásának kérdése nem szűkíthető le sem a rendőrség, sem más rendészeti feladatokat ellátó szervezet munkájára. Belügyi részről ide értendő a határrendészet, az országos tűzvédelem, a polgári védelem, az igazgatásrendészet, továbbá a közigazgatás irányító, összehangoló tevékenysége is."[289] – fogalmazódott meg eme útkeresések eredményeként évekkel később.

Hasonlóképp nyomon követhető a rendészettudomány fejlődését szolgáló írások sora egy másik példán. Elsőként hazánkban a szemle Külföldi Figyelőjében jelent meg cikk „A hazugság detektor (sic!) (polygraph) a japán rendőrség szolgálatában"[290] témával. A hetvenes években előbb a hazai titkosszolgálatok, pár évre rá pedig már a nyílt büntetőeljárásban is használták a módszert.

3.5. A SZEMLE „TELJESÍTMÉNYÉRTÉKELÉSE" PÁRTFÓRUMOKON (1973–1987)

A folyóirat, a vizsgált korszak működési mechanizmusához igazodóan szigorú pártirányítás alatt állt. Mint a Belügyi Szemle szerkesztőbizottsági tagjával, Nyíri Sándor nyugalmazott vezető ügyésszel készített mélyinterjú során visszaemlékezéséből is kirajzolódik, az MSZMP központi bizottságának Közigazgatási és Adminisztratív Osztálya valósította meg ezt a közvetlen „kézi vezérlést". A Belügyminisztériumon belüli rendszerben pedig az MSZMP

[288] VÉGVÁRI Piroska: *A belügyi tudományos kutatás néhány elméleti kérdése*. In. Belügyi Szemle. 1976. 14. évfolyam. 12. szám. pp. 38–44.
[289] OPÁL Sándor: *A rendvédelem néhány tudományelméleti és fogalmi kérdése*. In. Belügyi Szemle. 1992. 29. évfolyam. 6. szám. pp. 47– 49.
[290] (szerző nélkül): *A hazugság detektor (polygraph) a japán rendőrség szolgálatában*. In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1966/6. szám. p. 21.

Belügyminisztériumi Bizottságának párthierarchiája biztosította a párthatározatok végrehajtásának folyamatos figyelemmel kísérése, ellenőrzése révén, a „rövid pórázt". A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában, kutatásom során, a Belügyi Szemle munkájáról közvetlenül, vagy közvetve szóló három, egy-egy minisztériumi pártszerv előtti beszámolóra bukkantam.

Időrendben az első írásos anyag, az 1963-ban, három folyóirat egybeötvözéséből alapított Belügyi Szemle tíz évét áttekintő, 1973. február 23-i belügyminisztériumi pártvégrehajtó bizottsági ülésre készült. Mellette található az ülés jegyzőkönyve, a felmerült kérdésekkel, válaszokkal, s az irat végül a határozattal, a végrehajtásra vonatkozó feljegyzéssel zárul. A „Jelentés a Belügyi Szemle munkájáról"[291] anyagban „dr. Déry Pál", (helyesen: Déri) főszerkesztő 18 oldalon át, mellette négy oldal, szemléltető táblázat, grafikon segítségével mutatta be a szemle szerkesztőségének tevékenységét. Az ülésen meghívottként megjelent dr. Balogh Sándor rendőr ezredes, csoportfőnök-helyettes, a Belügyi Szemlét szervezetileg magában foglaló BM Tanulmányi és propaganda csoportfőnökség képviseletében.

A második jegyzőkönyv az MSZMP belügyminisztériumi 8-as bizottsága 1976. szeptember 16-i végrehajtó bizottsági üléséről készült. A bizottsági ülés négy napirendi pontjából a harmadik elnevezése: „A Belügyi Szemle, és a Magyar Rendőr ideológiai, politikai rovatainak munkájáról és a következő évek eszmei-politikai célkitűzéseiről szóló – BM PVB elé terjesztendő – jelentés véleményezése." E napirendi pont előadója az akkori csoportfőnök, Mándi Sándor rendőr ezredes volt.
Végezetül a harmadik, alighanem a vizsgált korszak utolsó ilyen jellegű értékeléseként, az MSZMP BM IV. főcsoportfőnökségi bizottságának 1987. október 29-i ülésén hangzott el, az ülés három napirendi pontjából másodikként, az akkori főszerkesztő, dr. Finszter Géza rendőr őrnagy előadásában; „A Belügyi Szemle szerkesztősége állományának erkölcsi, politikai helyzete" címmel hangzott el.

[291] A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNLOL) M-KS 844 3cs 63 ő. e., MSZMPBMBIZ, KAR 17808 51-1/3/-4/1973.

3.5.1. AZ ELSŐ ÉVTIZEDET ÉRTÉKELŐ, 1973. ÉVI BESZÁMOLÓ

A fenti jegyzőkönyvekből, értékelésekből igyekeztem összefoglalni, elemezni a kutatási témám szempontjából releváns tudományos értékkel bíró információkat.
Mint a tízéves értékelésre, 1973. február 13-án, dr. Déri Pál rendőr alezredes főszerkesztő által, a párt vb. ülésre készített anyag bevezetőjében leszögezte, hogy a Belügyi Szemle első száma a 0023/1962 BM parancs alapján, 1963 januárjában jelent meg, 11 ezer példányban az Atheneum Nyomda kivitelezésében. Az 1972. december végéig eltelt tíz év alatt 15 552 oldalon, 2508 cikk, továbbá 2129 külföldi lapszemlekivonat és tájékoztató jelent meg, közte fekete-fehér, esetenként színes fényképekkel, ábrákkal illusztrálva. A szaklap profilja a vizsgált, eltelt évtizedben kialakult és sokat fejlődött. Nemcsak a belügyi szervek vezetőinek és beosztottainak lett elismert folyóirata, hanem a társszerveknek, valamint a tudományos intézeteknek is.

A jelentés, a korszakban érvényesülő politikai elvárásnak megfelelően rögtön az elején azt is rögzítette, miszerint: „A párt, Belügyi Szemlével legfontosabb célkitűzése, hogy a párt politikáját, a BM szervek időszerű feladatait ismertesse, annak megvalósítására mozgósítson, ugyanakkor az állomány összbelügyi szemléletét szilárdítsa.” (2. o.)

Ezt követően tételes felsorolást találunk arról, miként mutatkozott meg mindez a Belügyi Szemle szerkesztőségének tevékenységében. Ebben egyebek közt szerepel, hogy a folyóirat olyan politikai és szakmai cikkeket közölt, amelyek a vonatkozó párthatározatokból adódóan a Belügyminisztérium központi feladataival kapcsolatosak voltak, s ezért az egész állományt érintették. A közölt írások konkrétan elemezték az egyes szolgálatok közötti munkakapcsolatokat és az együttműködés problémáit, továbbá csaknem valamennyi belügyi szolgálati ág területéről jelentettek meg cikkeket. Emellett olyan speciális témájú szakcikkek is olvashatóak voltak a folyóiratban, amelyek tartalmuknál fogva több szakterületen szintén hasznosultak. Emellett rendszeresen ismertették a szocialista országok – elsősorban a Szovjetunió – belügyi tapasztalatait. A szemle mellékleteiben megjelent külföldi szakanyagokkal pedig komplex módon tájékoztatták a vezetői, parancsnoki állományt a belügyi munkát egészében is érintő kérdésekről.

A folyóiratban megjelent párpolitikai cikkek az MSZMP kongresszusai, a központi bizottság és a politikai bizottság határozataiból adódó összbelügyi feladatokkal foglalkoztak.

1966-67-ben két cikkben érintették az MSZMP IX. kongresszusából adódó teendőket.

1970-71-ben az MSZMP X. kongresszusával kapcsolatban 5 cikket közöltek. Az MSZMP KB és Politikai Bizottságának az elmúlt tíz év alatt a belügyi szervek tevékenységére kiható határozataival kapcsolatosan mintegy 20 vezércikk látta meg a napvilágot. Ezekben feldolgozták egyebek mellett az ideológiai munka, az időszerű kül- és belpolitika kérdéseit, a korabeli gazdaságirányítási rendszer alapelveit, a tudománypolitikai irányelveket, a tájékoztatási munka színvonalának emelését, az ifjúság helyzetének és megítélésének társadalmi oldalát, a cigány lakosság helyzetének megjavulását, stb.

A párthatározatok közül kiemelten, az értékelés idején is foglalkoztak az MSZMP KB1969. november 28-i – a Belügyminisztérium munkájáról szóló (A KB 1969. november 26–28-i ülésén megvitatta és elfogadta Benkei András belügyminiszter jelentését a Belügyminisztérium tevékenységéről.)[292] – határozata végrehajtásával, mind összbelügyi szinten, mind szolgálati területenként. 1972-ben a belügyminiszter első helyettese adott átfogó képet e párthatározatok végrehajtásának tapasztalatairól.[293] Ennek keretében, és több hasonló témájú cikkben, a párthatározat olyan kérdéseivel foglalkoztak a lapban, mint például a nemzetközi osztályharc tendenciája, az imperialisták ideológiai diverziója elleni harc, a bűnözés objektív és szubjektív okai, a Szovjetunió és a többi szocialista országok bűnügyi szervezeteinek tapasztalatai. Témájukban ehhez kapcsolódtak még, a szocialista törvényesség egyes kérdései, a népgazdaság és társadalmi tulajdon védelmének problémái, az erőszakos bűnözés visszaszorítása, az ifjúsági bűnözés megelőzése, a veszélyes bűnözők elleni rendőri fellépés módszerei, az utca rendjének megszilárdítása érdekében elért eredmények, a bűnügyi propagandamunka, a társadalmi segítőkkel való kapcsolatok, az igazgatásrendészeti munka javítása, a közlekedési fegyelem megszilárdítása és

[292] *A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1967–1970.* Kossuth Könyvkiadó. 1974. p. 444.
[293] RÁCZ Sándor: *Az MSZMP központi bizottsága 1969. november 28-i határozata végrehajtásának főbb tapasztalatai.* In. Belügyi Szemle. 1972. 9. évfolyam. 4. szám. pp. 3–9.

nem utolsó sorban a vezetés színvonalának, a munka hatékonyságának emelése. Ezek a cikkek – mint a jelentés hangsúlyozta – egyben segítették az új követelmények egységes értelmezését is.

Az anyag, következő részeiből kiderül, hogy az MSZMP KB 1969. november 28-i és a Politikai Bizottság 1970. október 20-i határozataival szoros összefüggésben, az 1971–1972 években a szemle, több mint 20 cikkben értékelte, a Belügyminisztérium szervezeti kiigazításának, illetve a személyi állomány szolgálati viszonyának kérdéseit. A belügyminiszter ezzel kapcsolatos tájékoztatásával összhangban, a szerkesztőség a cikkeiben bemutatta az akkoriban újonnan létrejött, illetve módosított felállású belügyi szerveket és feladatkörüket. A jelentés önkritikusan megállapította, hogy mindössze néhány új belügyi szerv /I. főcsoportfőnökség csoportfőnökségei, valamint az Információ-feldolgozó és Felügyeleti csoportfőnökség/ hasonló ismertetése hiányában nem sikerült a szerkesztőség e törekvését maradéktalanul megvalósítani.

Mint a jelentésből kiderül, a szemle igyekezett politikai szerepét is betölteni: „A belügyi állomány ideológiai tisztánlátása, politikai erkölcsi szilárdságának növelése, a szakmai feladatok helyes, a pártpolitikát töretlenül megvalósító, végrehajtása érdekében az elmúlt három évben mintegy 25 cikket közöltünk, közötte a központi állami szociális gondoskodásnak és magatartásnak erősítéséről szóló BM pártbizottsági állásfoglalást.”[294]

Emellett a folyóirat alkotógárdája sokrétűen foglalkozott az időszerű jogpolitikai kérdésekkel, a korabeli szóhasználat szerinti „szocialista törvényesség” megszilárdításával, az államélet demokratizmusának kibontakoztatásával és a társadalmi fejlődéssel összhangban lévő – a BM munkáját is érintő – jogszabály-változtatásokkal. A büntető törvénykönyv egyes rendelkezéseinek 1971. évi módosításáról és kiegészítéséről szólóan csaknem 20 cikket közöltek. A büntető eljárás kodifikációs munkáját a rendészeti szaklap úgy segítette, hogy mintegy 15 cikkben felvetették a nyomozások egyszerűsítésére, gyorsítására vonatkozó elképzeléseket.

[294] A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNLOL) M-KS 844 3cs 63 ő. e., MSZMPBMBIZ, KAR 17808 51-1/3/-4/1973. p. 4.

A lap több cikkben tárgyalta a Belügyminisztériummal együttműködő külső szervekkel és intézményekkel, tanácsokkal, népi ellenőrzés, munkásőrség, mentők stb. – való munkakapcsolatok helyzetét és problémáit.

A rendészeti szakfolyóirat, a Belügyminisztérium egyes szerveinek összehangolt tevékenységét – például határőrség és a közrendvédelem, a közrendvédelem és a közlekedésrendészet stb. – az elvi cikkek mellett mindinkább a gyakorlati tapasztalatok ismertetése során is érintette.

A Belügyi Szemle a jelentésben önkritikusan állapította meg, hogy a folyóirat első három évfolyama (1963–1966) – szervezeti és szemléleti okokból – főleg a bűnüldöző szervekhez szólt, míg a többi szolgálati terület – mint például az anyagi-pénzügyi, a határőrizeti, a személyügyi, az igazgatásrendészeti stb. – problémáiról nem, vagy csak alig jelent meg tanulmány. A belügyminiszter ezzel összefüggésben kiadott, 0066/1966. számú parancsát követően viszont jelentősen kiszélesedett a folyóirat profilja. A jelentés által vizsgált további években nem volt olyan évfolyam, amelyikben ne érintette volna a szemle több-kevesebb cikkel valamennyi szolgálatot, annak eredményeit, problémáit. Ennek megvalósítása során – mint a lap éves tartalommutatóiból is kiderült – a szerkesztőség növelte az egy-egy számban megjelenő cikkek mennyiségét, az addigi 12–16-ról 20–30-ra.

A témák sokoldalúbb megvilágosításának biztosítása érdekében a lap belső rovatai is bővítették, a nyolc állandó rovatot 13-ra, a korábbi 3 időszaki rovatot 9-re. Ez a publikációk műfaji gazdagságát is eredményezte. Állandó rovattá vált az „Interjú”, amelyben a belügyi és a külső szervek vezetői nyilatkoztak az aktuális problémákról, feladatokról.

A „Szolgálati tapasztalatok” rovatban egy-egy szakterület szolgálatszervezési nehézségeit elemezték. Az állomány és olvasóink gondjait, tapasztalatait, észrevételeit a „Fórum” és a „Reflexió” rovatban közölték. Ezek kezdeményezően hozzájárultak egyes új jogszabályok, a Legfelsőbb Bíróság elvi állásfoglalásainak, a BM-utasítások – mint például a büntetőeljárási kodifikáció, a szakértői intézményről szóló törvény, a visszaeső bűnözők szigorúbb megbüntetéséről, a hazatérést megtagadókról szóló elvi állásfoglalások, valamint az erkölcsi bizonyítványok kiadásának egyszerűsítéséről, a rendőrök védő és támadó eszközeinek korszerűsítéséről megjelent utasítások kialakításához. Emellett előfordult az is, hogy

egyes érintett szolgálati szervek nem reagáltak a felvetett problémákra. A szerkesztőség szociális jellegű felméréseket, közvélemény-kutatásokat is végzett és tervezte ezt folytatni a Belügyminisztérium munkáját érintő kérdésekről, az egyes szolgálatok beosztott állománya, és a külső személyek körében. Ezek összesített tapasztalatait „Tükör" rovatukban tették közzé. Ezen belül olyan kérdéseket érintettek, mint például a gazdasági vezetők, a sértettek, az ügyészek, ügyvédek, a gépjárművezetők véleménye a rendőri munkáról, a rendőrök intézkedési készségét befolyásoló tényezőkről, a bűnügyi szolgálat beosztottainak gondjai, az önkéntes rendőrök helyzete, stb.

Viszont a jelentésből nyilvánvalóvá vált, hogy a lap profiljának szélesítése, a kéziratleadást kb. 20%-kal, a változatlan létszámú szerkesztőség munkaterhét kb. 40%-kal növelte.

A Belügyminisztérium szolgálati területeinek aktuális problémáit érintő cikkeit elemezve megállapítható, hogy ezek közül a legtöbb, kb. 20–25% bűnüldözési, 10–15%-a állambiztonsági, illetve népgazdasági és társadalmi tulajdon védelmi, kriminológiai, jogi 8–10%-a, közlekedésrendészeti, közrendvédelmi, határőrizeti, 2–5% pedig személyügyi, szervezési, anyagi-pénzügyi stb. jellegű. Ez az arány azonban időszakonként, egy-egy feladat illetve szolgálati terület fokozottabb előtérbe kerülésével természetesen többnyire változott. Ehhez képest a szerkesztőség a sok év alatt kialakult átlagot – a folyóirat célkitűzéseit és olvasóinak összetételét tekintve – elfogadhatónak tartotta. A jelentés elkészítését megelőző két évben a tudományos-technikai forradalom belügyi adaptációinak kritériumait több cikkben is érintették. A látszólag egy-egy szolgálatot érintő cikkek, illetve cikksorozatok témáiknál és tartalmuknál fogva – közvetlen módon vagy közvetetten más belügyi szolgálati területeket is érintettek. Vonatkozik ez az olyan közleményekre, mint például az imperialisták fellazítási taktikájáról szóló tanulmányok, amelyekből tíz év alatt 25 cikk jelent meg. Továbbá a gazdasági mechanizmussal összefüggésben, az ország gazdasági életének pozitív alakulásával ellentétes jellegűek /40/, az erőszakos bűnözéssel /90/, a fiatalkorúakkal /35/, a visszaeső bűnözéssel /12/, a nyomozásszervezéssel /25/, a rendőrök intézkedési készségével /12/ stb. foglalkozó anyagok.

A „Lapszemle” és a „Tájékoztató” rovatban a külföldi bűnügyi, illetve rendőrségi szaklapokból valamennyi szolgálatot érintő szemelvényeket igyekezek közölni. A lapszemlék csaknem 50%-a szocialista országokból – elsősorban a Szovjetunió belügyi szakfolyóirataiból – származtak.

A Belügyi Szemlében rendszeresen megemlékeztek a Belügyminisztérium – demokratikus rendőrségünk – a korszak értékrendje szerinti, haladó hagyományairól. A Magyar Tanácsköztársaság 50. évfordulójáról 1969-ben 16 cikkel és korabeli lapszemlékkel emlékeztek meg. 1970-ben Magyarország felszabadulásának 25. éves jubileuma alkalmából bemutatták, csaknem valamennyi központi és területi belügyi szerv működését, történetét, a korabeli dokumentumok alapján. Az évforduló alkalmából, a folyóirat által meghirdetett pályázatra mintegy háromszáz oldalnyi kézirat és számtalan dokumentum készült el, amelyeket a Bűnügyi Múzeum rendelkezésére bocsátottak.

A Belügyi Szemle szerkesztőinek, a korszak elvárásaihoz igazodva, mindig törekvése volt a Szovjetunió és a szocialista országok belügyi szerveinek bemutatása, tevékenységük, munkamódszereik ismertetése. 1967-ben a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulója alkalmából – a novemberi számban – 28 cikket jelentettek meg. Ez alkalomból a 7. számban a Szovjetunió megalakulásának 50. évfordulójáról a 16. számban pedig, főleg a szovjet belügyi szerzők cikkeit közölték.

Megemlékeztek a többi szocialista ország felszabadulásának 25. éves jubileumairól is, az illető ország belügyi szerzőinek cikkeivel. A Belügyi Szemle az elmúlt tíz év alatt több mellékletet adott ki. Tájékoztatója, a Külföldi Figyelő 16 esetben jelent meg, mintegy 1100–1500 példányban. A Külföldi Figyelőben olyan, számonként mintegy 20–30 cikket közöltek, amelyeket a szocialista országok belügyi szervei, illetve a kapitalista országok rendőrségi szakfolyóirataiból fordíttattak le, továbbá olyanokat, amelyek a külföldi országokba látogató magyar belügyi küldöttségek tapasztalatait tartalmazták.

Több esetben adtak ki tematikus számokat. Így, például a 13. számban elsősorban vezetési, szervezési cikkeket közöltek. A Külföldi Figyelőben tájékoztatást adtak a szocialista országok rendőrségi szervei nemzetközi kriminalisztikai szimpóziumán elhangzott előadásokról is.

A főszerkesztő, jelentésében önkritikusan megállapította, hogy a Belügyi Szemle szerkesztőségének azt a célkitűzését, hogy a folyóiratban megjelent cikkek időszerűen, az olvasók mind szélesebb köréhez szóljanak, még nem tudták maradéktalanul megvalósítani.

A szemle olvasói, bár jónak tartották a lapot, közülük többen nemegyszer szóvá tették, hogy egyszerűbb, közérthetőbb, az adott időben fennálló feladatokkal összehangoltabb és főleg a vezetők által írt cikket szeretnek olvasni. Egyes vélemények szerint a megjelent írások egy részének témaválasztása, a megírás módja eltér az olvasók érdeklődési körétől, képzettségbeli összetételétől. Az olvasók döntő többsége a folyóiratnak, az alkalmazott gyakorlatot bemutató cikkeit olvasta és érdeklődésük elsősorban ezekre irányult. Emellett a különböző szolgálati ágak beosztottai kevesellték a velük kapcsolatban megjelent cikkeket. Mindez visszatükrözi, hogy a Belügyi Szemle korabeli profilja mélységében és szélességében rendkívül heterogén olvasótábor igényeit volt hivatott kielégíteni, aminek nem kis nehézséggel, a helyes arányok figyelembe vétele mellett tudott csak eleget tenni. A szerkesztőség azonban úgy ítélte meg, hogy az olvasók nem jelentéktelen részének véleménye ellenére sem mondhatnak le az elméleti cikkek közlésétől, mert azok differenciált módon jelentősen hozzájárulhatnak az állomány képzéséhez és továbbképzéséhez, szakpolitikai, valamint szakmai ismeretszerzéséhez.

Ami a lap szerkesztését illeti, a szerkesztőség állandó törekvése volt akkoriban is, hogy a belügyi vezetéssel a szolgálatok parancsnokaival, beosztottaival és a külső szervek szakembereivel jó együttműködést építsen ki, tartson fenn, továbbá a politikai, szakmai feladatokból adódó tevékenységet időben kidolgozza, összehasonlítsa, megvalósítsa. Az akkori rend szerint, a szerkesztőség szolgálati úton értesült a Belügyminisztérium előtt álló politikai és szakmai feladatokról, eseményekről. Több belügyi szerv éves értékelő jelentéseibe, munkaterveibe betekinthetett, részt vett az országos parancsnoki értekezleteken, esetenként a szakmai szervek tanácskozásain, a központi és területi szervek vezetői értekezletein.

A jelentés szerint „…a szerkesztőség az utóbbi években rendszeresen megkereste a Belügyminisztérium központi és területi szerveit és témajavaslataikról

tájékoztatást kért."[295] Mindezeken túl megkapták az egyes témavizsgálatokról készült összefoglalókat is.

Az anyagból kiderült, hogy a hetvenes évek elején a belügyi sajtó- és propagandaszervek vezetői és munkatársai részére speciális továbbképzést szervezett a BM IV/I. csoportfőnökség, amelyeken a tájékoztatókat az MSZMP KB munkatársai, az MSZMP Belügyi bizottságának titkárai, csoportfőnökök és központi osztályvezetők tartották munkaterületüket, feladataikat részletesen bemutatva, és biztosították a konzultáció lehetőségét is.

A szerkesztőség dolgozóit általában minden szervezetnél szívesen és soron kívül fogadták, kellően tájékoztatták és cikkek írásával is gyakran támogatták, de e tekintetben – mint a jelentés megállapította – még nem használt ki a szerkesztőség minden lehetőséget.

A szemle vezetése – tájékozódása alapján – készítette el hosszabb időre szólóan a szerkesztési irányelveket, majd az alapján az éves, valamint a havi laptervet és mindezek jóváhagyása után a belügyminiszteri parancsban meghatározott szervezeti keretek között és módon gondoskodott a folyóirat, valamint mellékletei megjelentetéséről.

A Belügyi Szemle szerkesztősége akkoriban – az újjászervezett – szerkesztőbizottság elvi irányítása mellett, a BM IV/I. csoportfőnökség szervezetében, a csoportfőnök-helyettes irányítása alatt működött. A szerkesztőbizottság – egyes időszakoktól eltekintve – rendszeresen tartotta üléseit, értékelve a folyóirat elvégzett munkáját és meghatározva az elkövetkezendő időre szóló szerkesztési irányelveket, amelyeket a szerkesztőség hajtott végre a laptervek alapján. Ez utóbbiak teljesülése az éves terv esetében a szerzők gyakori visszalépése és egyes cikkek színvonalbeli problémai miatt kb. 50%-os, a havi tervnél pedig 80-90%-os volt a jelentés szerint (11. o.), amit a belügyi állományú szerzők akkori leterheltségét figyelembe véve elfogadhatónak tartottak.

A szerkesztőbizottság titkára, az ügyrend szerint, a Belügyi Szemle főszerkesztője volt, aki a főszerkesztő-helyettessel – aki egyben rovatvezető is – és négy rovatvezetővel szerkesztették a lapot. A szerkesztők egyetemi, főiskolai

[295] A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNLOL) M-KS 844 3cs 63 ő. e., MSZMPBMBIZ, KAR 17808 51-1/3/-4/1973. p. 11.

végzettségűek voltak, közülük többen párt-, belügyi tiszti, illetve újságíró-iskolát is végeztek. Feladatukat lelkiismeretesen ellátták, ötleteikkel, javaslataikkal segítették a lap színvonalának emelését. A szerkesztőség, a főszerkesztői jelentés szerint – valószínűleg főként a korábban említett 40%-os munkateher-növekedés hatására – természetesen nem volt mentes a belső problémáktól, amit az is tükrözött, hogy különböző okok miatt /magasabb beosztásba helyezés, alkalmatlanság stb./ nagy volt a fluktuáció. A szerkesztőség állományának több mint fele, több ízben is kicserélődött, majd a hatvanas évek végétől kezdődően állandóan egy fő létszámhiánnyal oldotta meg feladatát, ami a megnövekedett szerkesztőségi és egyéb munkák, a fokozódó minőségi követelmények miatt nemegyszer egyes munkatársak nagyarányú túlterheléséhez, feszítettségéhez és kapkodáshoz vezetett.

A Belügyi Szemlében megjelent cikkek szerzőinek száma a megjelenés első tíz éve alatt 2870 fő volt, ebből 1972-ben 324. Közülük 2020 belügyi dolgozó, 736 külső, 114 pedig külföldi szerző volt. A belügyi szerzők közül 36-an, a Belügyminisztérium vezetői /miniszter, miniszter-helyettes/, tábornokai és az MSZMP Belügyminisztériumi bizottságának titkárai voltak. Amíg a folyóirat első öt évfolyamában e szerzői kör alig írt cikket (mindössze ötöt…), addig 1968-tól kezdve folyamatosan évente 5–7-re emelkedett közléseik száma.

A belügyi szerzők mintegy 60%-a főtiszt, 1%-a tiszthelyettes, a többi tiszt és zömmel rendőri állományhoz tartozott. Csak a vizsgált időszak utóbbi 6 évében jegyeztek rendszeresen cikket határőr-és tűzoltószerzők, évente 20–30-at, illetve 4–5-öt. A belügyi szerzők közül 55 fő ötnél, 30 fő 10-nél, 7 fő 15-nél és 2 fő 20-nál több cikket írt a folyóiratba.[296] A szerkesztőség ezek névsorát, tudományos kádertartalékkénti figyelembevétel céljából a BM Tudományszervezési Osztálynak megküldte.

A Belügyminisztériummal együttműködő külső szervek, intézetek vezetői, szakemberei közül 736 fő volt a Belügyi Szemle szerzője. Ez évi átlagban 60-80 főt jelentett. A külső szerzők foglalkoztatása a vizsgált időszak végéhez közeledve abszolút és viszonylagos értelemben egyaránt csökkent – derül ki a jelentésből.[297]

[296] A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNLOL) M-KS 844 3cs 63 ő. e., MSZMPBMBIZ, KAR 17808 51-1/3/-4/1973. p. 12.
[297] A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNLOL) M-KS 844 3cs 63 ő. e., MSZMPBMBIZ, KAR 17808 51-1/3/-4/1973. p. 13.

Írásaikra azonban témáik időszerűsége és a belügyi munkával való szoros összefüggés miatt – továbbra is igényt tartottak. A Belügyi Szemle szerzőivel a szerkesztőség rendszeresen kapcsolatot tartott. Javaslataikat, témáikat figyelembe vették és segítették őket tanulmányaik elkészítésében. Ekkoriban is előfordult, hogy egyes szerzőkre őszinte hangvételű cikkeikért elöljáróik nehezteltek, főleg, ha belső problémákat, munkabeli fogyatékosságokat tártak fel. Nem egy esetben intrikáknak is ki voltak téve.

A Belügyi Szemle előfizetőinek száma – esetenként néhány száz eltéréssel – átlagosan 11000 körül mozgott. A Belügyminisztérium központi szerveinek beosztottai közül mintegy 800 fő, a BM HŐR állományából 900 fő, a belügyi iskolákból 180 fő előfizető volt hozzávetőlegesen. A külső szervekhez, intézményekhez 800 példányt küldtek, a tiszteletpéldányok száma 336 volt.[298] A folyóirat terítettsége elsősorban a tiszti létszámhoz képest – a központi állomány kivételével – arányosnak és kielégítőnek volt mondható.

A folyóirat olvasóinak kb. 80%-a területi szervek és rendőrkapitányságok állományába tartozott.[299]

A szerkesztőség tapasztalatai szerint olvasóik döntő többsége tiszthelyettes és beosztott tiszt volt. Akkoriban a szerkesztőség az olvasói kört állami, szakmai iskolai végzettség vagy egyéb szempontok szerint még nem mérte fel. Az olvasókkal esetenként szervezett ankétokon és személyes beszélgetések formájában találkoztak. Az olvasótáborukkal kapcsolataikat úgy is erősítették, hogy bizonyos időszakonként, konkrétan 1965-ben és 1972-ben – büntetőjogi témájú – „Feltevéspályázatot" hirdettek. Erre a szerkesztőségbe több ezer megfejtés érkezett. A nyerteseket külföldi társasutazásban, pénz- és tárgyjutalomban részesültek.

Tanulmányok elkészítésére is hirdetett pályázatot a rendészeti szaklap 1969-ben, amire az értékelés szerint színvonalas, jó anyagok érkeztek.

A jelentés időszakában a Belügyi Szemle (a Rendőrségi Szemle megjelenésétől számított) 20 éves jubileuma alkalmából különböző tanulmányok elkészítésére írt ki pályázatot a szerkesztőség.

[298] A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNLOL) M-KS 844 3cs 63 ő. e., MSZMPBMBIZ, KAR 17808 51-1/3/-4/1973. p. 14.
[299] A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNLOL) M-KS 844 3cs 63 ő. e., MSZMPBMBIZ, KAR 17808 51-1/3/-4/1973. p. 14.

Mint a főszerkesztő a jelentésben megállapította: „A Belügyi Szemle előállításának költségeire, az előfizetői díjak nem elegendők. A Belügyminisztérium vezetése számolt ezzel a ténnyel, és a folyóirat előállításához, megindulása óta, jelentős anyagi támogatást biztosított; 1972-ben 1 693 000 forintot.”[300]

A korszak elvárásainak megfelelően, a szocialista országok belügyi szaklapjainak – főleg a Szovjetszkaja Milícijának – szerkesztőségeivel is sikerült a Belügyi Szemlének jó munkakapcsolatokat kiépíteni, az együttműködést és kiadványcseréket sok szempontból rendezni. A kölcsönös látogatások és tapasztalatcserék jelentősen segítették a lapszerkesztés munkáját, a jó munkamódszerek átvételét és értékes tanulmányok beszerzését.

A szerkesztőség, elkészítve a Belügyi Szemle szerkesztési irányelveinek alapját – amit, a jelentést követően kívánt a szerkesztőbizottság elé terjeszteni –, változatlanul az MSZMP X. Kongresszusának és az MSZMP KB 1969. november 28.-i, a Belügyminisztérium munkájára vonatkozó határozatai, valamint az MSZMP KB 1972. november 14–15-i állásfoglalásából adódó feladatok belügyi aspektusainak ismertetése képezte, de ugyanakkor figyelembe vették a Belügyminisztérium munkáját érintő többi párt- és kormányhatározatot is. Továbbá tekintettel voltak a belügyminiszteri parancsokra és utasításokra, a szerkesztőbizottság által előírt követelményekre és a belügyi szolgálatok vezetőinek elvárásaira.

A tételesen felsorolt feladatok között egyebek közt szerepelt:

– a belügyi munkákat segítő, az állomány politikai szilárdságát, összbelügyi szemléletét erősítő pártpolitikai cikkek megjelentetése, az eszméinktől idegen ellenséges nézetek, kispolgári megnyilvánulások leleplezése;

– a Belügyminisztérium szervezeti igazgatása, valamint a személyi állomány szolgálati viszonyait érintő rendelkezések gyakorlati alkalmazási tapasztalatainak, problémáinak feltárása; a korszerű, a munka hatékonyságát biztosító módszerek. Elsősorban a vezetéselmélet, az informatika és a számítástechnika legfrissebb eredményeinek ismertetetése;

– az egész belügyi állomány állambiztonsági ismereteinek bővítése, szemléletének, fellépésének alakítása;

[300] A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNLOL) M-KS 844 3cs 63 ő. e., MSZMPBMBIZ, KAR 17808 51-1/3/-4/1973. p. 15.

– a népgazdasági és a társadalmi tulajdon védelme, az ország gazdaságirányítási rendszerének sajátosságaiból adódó problémák felvetése, különös tekintettel a gazdasági szabályzók és a belügyi eszközök összehangolt alkalmazására, valamint a korrupció, a harácsolás, a vásárlók megkárosítása ellen folytatott harcra;
– a közbiztonságot veszélyeztető, erőszakos módon elkövetett garázda jellegű bűncselekmények kriminológiai és kriminalisztikai kérdéseinek, elveinek, valamint gyakorlati megoldásainak publikálása – figyelemmel a bűncselekmények jellegére és ifjúkori elkövetőire;
– a büntetőeljárásról szóló új törvénynek és nyomozási utasításnak a belügyi állománnyal történő ismertetése, kommentálása, gyakorlati alkalmazásuk elősegítése;
– a közlekedésről szóló kormányhatározatra vonatkozó figyelemmel a közlekedésbiztonság növelésére irányuló törekvések rendőri kérdéseinek tárgyalása;
– a határőrizet és a tűzrendészet, valamint más szolgálatok aktuális problémáinak felvetése – különös tekintettel, a belügyi szolgálatokkal való együttműködésre;
– a Belügyi Szemle 20. évfordulójával kapcsolatban meghirdetett pályázatra a Belügyminisztérium állományának a mozgósítása.

A felsorolást követően, a vizsgált időszak szinte kötelező elemeként szerepelt a szerkesztőség ígérete, mely szerint: „Az elért eredmények továbbfejlesztése, a hiányosságok kiküszöbölése és a felvetett problémák megoldása érdekében, a Belügyi Szemle szerkesztősége – elöljáróink és pártszervezetünk mind nagyobb támogatásával – továbbra is erőfeszítéseket fog tenni.”[301]

A főszerkesztő, élve a nem hétköznapi alkalommal, hogy a Belügyminisztérium legmagasabb pártfóruma, önálló napirendként tárgyalta a Belügyi Szemle működésének tapasztalatait, több probléma megoldásában is kérte az MSZMP Belügyminisztériumi és a BM IV. főcsoportfőnökségi bizottsága segítségét:
– a pártbizottság segítse a szakfolyóirat törekvését, hogy a Belügyminisztérium munkáját alapvetően érintő egy-egy fontosabb párt- és szakmai állásfoglalás esetén azok ismertetése, majd a végrehajtására való mozgósítás érdekében az illetékes vezető időben adjon a szemlének tájékoztatást;

[301] A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNLOL) M-KS 844 3cs 63 ő. e., MSZMPBMBIZ, KAR 17808 51-1/3/-4/1973. p. 15.

– időszakonként visszatérően, a jövőben is értékeljék a folyóirat pártpolitikai tevékenységét és tájékoztatással, témajavaslatokkal, cikkek írásával támogassák a folyóirat propagandamunkáját;
– az egyes belügyi szolgálatoknál és országos parancsnokságokon működő pártszervek, illetve alapszervezetek jobban segítsék a lap és a szerzők tevékenységét, támogassák íróink erkölcsi megbecsülését, valamint és aktivitásukat gátló helytelen nézetek eloszlatását;
– a szerkesztőségen belül hosszú idő óta megoldatlan, szinte krónikus létszámhiány és az ebből adódó problémák gátolják a munkát, aminek megoldása nagy segítséget jelentene a tevékenységükben;
– a pártszervezetek az agitációs propaganda és anyagi eszközeivel aktivizálják az olvasókat a cikkekben felvetett kérdések megvitatására és véleményüknek, ötletüknek, javaslatuknak, panaszaiknak a szerkesztőséghez való eljuttatására.

A jelentés írásos előterjesztése mellett a jegyzőkönyv tartalmazta a jelentéssel kapcsolatos szóbeli felvetéseket, megállapításokat is.[302]

Dr. Déri Pál, az írásos előterjesztéséhez szóban hozzáfűzte; „Jelentésünkben arra szorítkoztunk, hogy az, a párthatározatok miniszteri parancsok végrehajtását, a szerkesztőség direkt propaganda és mozgalmi tevékenységét reprezentálja, a problémák őszinte feltárásával a pártpolitikai és pártmunka stílusából adódón. A folyóiraton belül lehetővé tettük a vitákat, hogy egy-egy problémára a legjobb megoldások szülessenek és ez előre vitte a lap szerkesztését. A Belügyi Szemle feladatait szűken határoztuk meg, amelyek a nemzetközi helyzet változásai miatt várhatóan nőni fognak.”[303]

A párt végrehajtó bizottsági ülésen megjelentek közül, az előterjesztéssel kapcsolatban többen is feltették kérdéseiket, elmondták megjegyzéseiket, ezek közül emeltem ki a témával kapcsolatban legfontosabbaknak tartottakat, a hitelesség érdekében lehetőség szerint tiszteletben tartva az eredeti megfogalmazásokat. E felvetések mélységéből látszik, hogy az adott pártplénum valóban komoly szakmai lapnak tartotta a Belügyi Szemlét és a téma fontosságának megfelelően foglalkozott a

[302] MNLOL MSZMP BM BIZ, 51-1/3/-4/1973, Jegyzőkönyv: az 1973. február 23-án a BM Pártvégrehajtó bizottsága üléséről. Hozzászólások. KAR:7972.
[303] A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNLOL) M-KS 844 3cs 63 ő. e., MSZMPBMBIZ, KAR 17808 51-1/3/-4/1973. p. 17.

folyóirat értékelésével. A konkrét felvetések egy része, gyakran csak a főszerkesztő válaszából derül ki.

Szekeres Márton (r. ezredes, a BM pártbizottság titkára):[304]
A központi állománynál elfogyó vagy terjesztett folyóiratok száma alacsony.
– Ki foglalkozik a terjesztéssel? Hisz a lap alkalmas lenne szélesebb körben történő terjesztésre is.

Anda János, (r. ezredes, a pártbizottság titkára):
– Miért nem reagált a szerkesztőség bizonyos vitacikkekre? (Például amelyben a szerző más szervezetet bírál, észrevételt tesz és ez a lapban visszhangtalan marad miért? Ilyen Solymosi szerző legutóbbi cikke, illetve tavaly Petres cikke, amelyik az egész belügyi állományt keményen bírálja kulturálatlansága miatt.
– A szerkesztőség ilyenkor miért nem foglal állást?

Szekeres Márton
10-14 elvtárssal beszélgettünk a folyóiratról: a szemle színvonalas, elismert, tudományos színvonalon álló folyóirat, cikkeivel jelentősen segíti a minisztérium előtt álló központi feladatok végrehajtását, jók a rovatok arányai.
Javaslataim: A növekvő ideológiai harc közepette indokolt a lap politikai jellegének erősítése. Ezen belül fontos lenne az időszerű, alapvető párthatározatokra való reagálás, valamint többet foglalkozhatna a szemle a nemzetközi osztályharccal összefüggő konkrét ideológiai kérdésekkel. A központi bizottság novemberi határozata és a minisztertanács feladatul adta a lakossággal közvetlen kapcsolatban lévő államigazgatási tevékenységet feldolgozó cikkek írását, ami végső soron a belügyi munka segítése és a párthatározat végrehajtásából adódó konkrét feladat. Többet kellene foglalkozni közlekedésrendészettel, közrendvédelemmel, nem feledkezve meg az összbelügyi szemléletről, a helyes arányokról. Gyakorlatiasabb cikkek kellenek.

Dr. Prohászka József (r. ezredes, rendőrségi csoportfőnökség, osztályvezető)

[304] BM szervezeti ábra.URL: https://www.neb.hu/asset/phpbslirS.pdf Letöltés ideje: 2016. 10. 03.

Az igazi tudomány közérthető. A tudományossá tettség a bonyolítás teszi érthetetlenné az egyes írásokat. Például a Kriminológiai Intézetnél a népgazdaság-védelmi problémák tudományos elemzésére konferenciát hívtak össze. A 22 felkért gyakorlati szakemberből senki nem vállalta az előadást, mert aki csak az elméletben van otthon, nem tud hozzászólni, aki pedig a gyakorlatban dolgozik, annak nincs ideje felkészülni munkája mellett tudományos társaság előtt előadni. A szemléből én is hiányolom a közrendvédelmi cikkeket.

Györök Ferenc (r. vezérőrnagy, a Rendőrtiszti Főiskola parancsnoka)
A Szovjetunióból sok érdekes cikk, tanulmánykötet érkezik. Ezek adaptációja jó lenne, ezért folyamatban van egy fordítócsoport felállítása. A Rendőrtiszti Főiskola levelező tagozatának beindításához sokat segíthetne a szemle, ha a tanárok előadásait cikkekben feldolgozva megjelentetné, amiket mi kötelező, illetve ajánlott irodalomként felhasználhatnánk az oktatásban. Például a 13-as számból kértünk háromszáz példányt, ezzel a tananyag, szakanyag-készítés területén sok munkát másra fordíthattunk.

Faragó Sándor (BM PB tag)
A szemlében sokszor vannak külföldi lapokból átvett rövid közlemények 3-4 sorban valamilyen technikai csodáról, amit az olvasók nem értenek, ezért jó lenne bővebben kifejteni, hisz a beosztottak ilyen anyagokat a jövőben is kérnének… A szemle közlési feltételei elég riasztóan hatnak, de a szerkesztőség kezdeményezzen egyes szakterületeken szerzői csoportok létrejöttét, akik együttesen könnyebben megbirkóznak a feladattal és a feltételekkel. Az állambiztonsági terület bemutatásában nagy a lemaradás. Az ide szánt anyagokból le kellene hámozni a tényleges titkokat, hogy minél több anyag bekerüljön. Saját területünkön is sok kutatási eredmény van, már működő gyakorlati alkalmazással, de tabunak számít, és nem lehet megismertetni. A már említett titkos melléklet alkalmas forma lenne az ilyen jellegű anyagok közzétételére. A szemle terjesztését pedig végezzék közösen a Magyar Rendőr terjesztőivel, aktivistáival.

Déri Pál:

– Az intrika jelensége nem általánosan elterjedt. A szépített nyomozásokat intrika nem éri. A valós, műhibás cikkekre viszont annál érzékenyebben reagálnak. Azokat mundérbecsületbeli ügyként kezelik. A helyi szervek molesztálják a szerzőket, akik ezért a negatív részeket inkább kihagyják.

– Kiknek íródnak az elméleti cikkek? Ha egészen szűk körnek, közlésre alkalmatlanok. Ha nem a gyakorlati oldalról közelítenek, olvashatatlanok. Jelentős részüket külső szerzők készítik, akik nem ismerve a misztériumi gyakorlati problémákat, azokat nem merik felvetni. Ezért a minisztériumi alkalmazottakat kellene elméleti cikkek írására sarkallni. Eddig ezt nem tudtuk, különösen új tudományág megjelenésénél. Most arra törekszünk, hogy belső szerző felveti a minisztériumi gyakorlati problémát, amelyhez külső szerző ad elméleti megalapozást, felkészültséget.

– Tudományszervezés: belső szerzők gyakori szolgálati munkaterhelésük miatt nem tudtak írni; külső kutatóintézetek munkatársai jobban ráértek, hiszen ez a munkájuk. Most a tudományszervezési osztály könnyíti, segíti, munkából kivéve is a gyakorlati szakembereink cikkírását. Terveinket összehangoljuk a tudományszervezési osztály kutatási programjaival. Mi is támogatjuk tudományszervezést a mostani pályázatunkkal is, a fiatal elméleti szakemberek felkutatásában. Titkos mellékletek kérdésében nem tudok választ adni. A szemle mellékleteként jelennének meg a tudományszervezési osztály cikkgyűjteményei.

– Az információ-feldolgozó és felügyeleti csoportfőnökség miért nem publikál? Az ott dolgozók olyan információkat kaptak, hogy amíg nem produkálnak kézzelfogható eredményt, ne hívják fel magukra a figyelmet, az érdeklődést a csoportfőnökség tevékenysége iránt. Viszont fura, hogy nekünk, ebben a témában, külső tudományszervezési vállaltoktól kell szerzőket kérnünk, hogy lépést tudjunk tartani a fejlődéssel, noha ők nem ismerik a bűnügyi munkát. A csoportfőnökség az év végére ígérte a bekapcsolódást a tevékenységünkbe.

– 1972-ben 34 cikk jelent meg társadalmi tulajdonvédelem témában, 32 kriminológiai, 16 pedig állambiztonsági témában. Az utóbbival kapcsolatban mi szeretnénk többet, de ha egy írás eléri a tudományos mélységet, abban a pillanatban nyílt közlésre alkalmatlanná válik. Próbálkozásaink, hogy elemzéseket közöljünk,

módszereink kiapadását jelenthetnék, ezért ezek elmaradnak, noha különösen az operatív kombinációk a munka, a mesterség szépségét is jelzik.
Mindig igyekeztünk súlyozni az arányok kérdésében, de például a társadalmi tulajdon védelem és a kriminológiai cikkek esetében a kriminológiai cikk a politikai háttér feldolgozását is jelenti, így politikainak is sorolhatnánk.
– A magas színvonalú cikk érthetőségének kérdése: atom- és rakétatechnika, valamint egyéb tudományos kérdések közérthető tárgyalásához még magasabb felkészültség kell, ezért, amint fokozatosan előbbre haladunk a tudományos káderképzésben, úgy oldódik meg ez a dilemma.
– A terjesztés: a minisztériumi kiadóhivatalokra tartozik, sajnos a központi állománynál nem megoldott. Járási, megyei szinten ez az előfizető tisztek hálózatára épül, 20 éve jól kialakult. Propagandamunkára apparátusunk nincs, ebben kérjük a pártszervek, agitációs-propagandista vonatkozású segítségét.
– A kritizált szerveket felszólítjuk a reagálásra, de addig nem szabad békén hagyni őket, amíg nem reagálnak, ezt elfogadom jogos bírálatnak…

Anda János, a párbizottság titkára:
A hozzászólásokból kiderült, hogy a végrehajtó bizottság tagjai pozitívan értékelik a Belügyi Szemle munkáját. A belügyi vezetés is látja ezt, amit a szerkesztőség munkatársainak kitüntetésével, dicséreteivel ismeri el. Eredményes, színvonalas a folyóirat, helyes volt, hogy bővültek a rovatok és a törekvés, hogy minden szolgálati ág megjelenjen a szemlében. Komoly szerepük van még a törvényesség helyes értelmezésében, alakításában. Mutassa ezt be a bíróság és az ügyészség oldaláról is, de lehetőleg nem hangulatkeltő módon. Tehát a törvényességgel még konkrétabban, még jobban foglalkozni kell. A jó tapasztalatok átadására szintén fordítsanak nagy figyelmet. A folyóirat fontos feladata, a szervek közötti együttműködés erősítése, a tavalyelőtti BM szervezeti kiigazítás után. Feladat az összbelügyi szemlélet kialakítása, írásai kerüljenek közelebb a gyakorlatiassághoz. A vidék felé a lap plusz missziója a tájékoztatás. A lapnak többet kellene foglalkoznia az újonnan megjelent miniszteri parancsokkal. Nem szó szerint, hanem cikkek formájában. Ne csak a szakterület vonalán fusson végig, az állomány biztos hálás lenne.

Az egyes szerveket a róluk szóló írásra reagáltatni kell, muszáj. A Petres-cikkre nem volt reagálás. Solymos szerző interjúját oda kellett volna tenni Rudasnak, hogy reagáljon vissza. A cikk lényege, hogy továbbra is viszik el a közrendvédelmi állományt a bűnügyi vonalra nyomozónak. Nem konfliktusokat kell előidézni, hanem reagálást kérni a másik szakágtól, vagy a szerkesztőségtől miniszteri parancsok alapján.

Erre biztosan reagál a másik szakág. Ne lehessen reagálás nélkül vad dolgokat mondani és jogos dolgokra is legyen visszareagálás. Ne maradjanak megválaszolatlanul fontos kérdések. A fellazításra időben kell reagálni, akár megelőzve, de nem egy év múlva.

Erre a lapunknak missziója is van. Ha úgy érzik, hogy pártpolitikai vonalon retorzió éri a cikkírót, ezt mi nem hagyhatjuk! A lap éves önköltsége 1700 ezer forint, összbevétele körülbelül 700 ezer forint. A lapot lehet tovább is bővíteni, de ez újabb anyagi kiadást jelent.

A létszámhiány megoldása nem a pártvégrehajtó bizottság asztala, azt az elvtársaknak kell megoldani. A fontosabb pártszakmai állásfoglalások ismertetésére jöjjenek a szemlétől, érdeklődjenek, minden anyag a rendelkezésükre áll. A legközelebbi agitprop-titkári értekezleten tájékoztatjuk a titkárokat, hogy a Belügyi Szemle munkáját tárgyalta a pártvégrehajtó bizottság. Továbbá, várjuk a pártszervezetek támogatását, hogy a központi állományban olvasottabb legyen a Belügyi Szemle; időszerű, jó cikkek írására pedig ösztönözzük a pártszervezeteket.

A mindezek alapján született határozat rögzítette:

1. A Belügyi Szemle munkájáról szóló jelentést a BM Pártvégrehajtó Bizottsága megvitatta és elfogadta. Pozitívan értékelte a folyóirat munkáját, megállapította, hogy a megjelent cikkek eredményesek és színvonalasak. Felhívta a szerkesztőbizottság figyelmét arra, hogy az elkövetkező időszakban a szemlében történjen reagálás az időszak alapvető központi párthatározataira és az újonnan megjelenő miniszteri parancsokra. Jobban és többet foglalkozzon a nemzetközi méretű konkrét ideológiai eszmei-politikai jellegű kérdésekkel és problémákkal. Próbáljon több elvi és gyakorlati útmutatást adni. Szerepeljen több gyakorlatias jellegű elméleti cikk is a folyóiratban. Foglalkozzanak többet a közrendvédelmi szakterület kérdéseivel is. Cikkeivel segítse elő a szervek közti jó együttműködést,

koordinációt. Éves tervben szerepeltesse az államigazgatási szervek és a lakosság közötti kérdésekkel, a tömegkapcsolattal foglalkozó témákat! Egy-egy cikkre történjen reagálás is.

A BM Párt VB megállapította, hogy a Belügyi Szemle a központi állomány körében nem elég olvasott. Ezért úgy határozott, hogy pártvonalon elő kell segíteni a lap olvasottabbá tételét, terjesztését. A legközelebbi agitprop-titkári felkészítésen feladat erről tájékoztatást adni, a pártszervezetek figyelmét pedig felhívni a lap, szélesebb körű terjesztésére. Ösztönözzenek egy-egy időszakban jó cikk megírására. FELJEGYZÉS: Szekeres ezredes: megtörtént: 1973. 03. 08. ALÁÍRÁS: Szekeres

(Az anyag adatai diagramokon a mellékletekben:

Grafikonok; 1. A Belügyi Szemle profilváltozása.

2. A folyóirat tartalmi változása.

3. A szerzők megoszlása.

4. A cikkek és szerzők számának alakulása.)

3.5.2. KÖZÖS ÉRTÉKELÉS A MAGYAR RENDŐRREL

A következő alkalommal, 1976-ban, az MSZMP Belügyminisztériumi 8-as Bizottságának szeptember 16-i végrehajtó bizottsági ülésén tekintették át átfogóan ismét a Belügyi Szemlét, akkor együtt a minisztérium, illetve a rendőrség másik képes hetilapjával, a Magyar Rendőrrel. A „Szigorúan bizalmas!" minősítésű jegyzőkönyv szerint a végrehajtó bizottság 4 napirendi pontjából az utolsó előtti, 3.-ként került sorra „A Magyar Rendőr és a Belügyi Szemle eszmei, politikai és nevelési munkájáról, valamint további feladatairól"[305] elnevezésű napirendi pont. Előadója Mándi Sándor, csoportfőnök volt.

A Belügyminisztérium másik meghatározó szakmai, képes lapja a Magyar Rendőr volt. Mindkét sajtóorgánum többszörös névváltoztatása mellett, két nagyon eltérő, de egymást jól kiegészítő sajtótermék indult útjára közel azonos időben. A

[305] MNLOL, M-KS 844 3cs 73 ő. e., MSZMP BM 8-as bizottsága.
51-8/2/12/1976, Jegyzőkönyv az 1976. szeptember 16-i végrehajtó bizottsági ülésről.

Magyar Rendőr színes, olvasmányos kívánt lenni, a szemle pedig tudományos igényű, és a szakmai színvonal emelésének igényével lépett a sajtóporondra. Az egyik hetilap, a másik szakmai folyóirat havonkénti periodicitással, ami önmagában is jelzi a lapok hasábjain megjelenő közlések eltérő jellegét. Az egyik rövid eszmefuttatásokat közöl sok fotóval, a másik nem félt alapos, mélyreható tanulmányokat publikálni. Mindkettőben közös azonban a – kor igényei szerinti – nevelő célzatú törekvések jelenléte, a rendészet téma átpolitizálása, elméleti és gyakorlati kérdések – bár eltérő mélységű – együttes tárgyalása. Mindkét lap, széles horizonton mozgott a rendészeti témák feldolgozásakor, mindkettő élt a nemzetközi kitekintés eszközével.[306]

A jelentés sok figyelemre méltó, tanulságos megállapítást tartalmaz a Belügyi Szemléről, a Magyar Rendőrhöz mérten, azzal, mint a Belügyminisztérium másik központi lapjával összehasonlítva ezért az alábbiakban összefoglalom annak legfőbb, a kutatási témám szempontjából releváns megállapításait.

Az írásos előterjesztés a BM központi sajtóorgánumai eszmei, politikai munkáját, a két szerkesztőség helyzetét, majd a BM központi lapok szerkesztőségeinek politikai feladatait tekintette át.

Az anyag a kor szellemének megfelelően, rögtön az elején rögzítette, hogy a Magyar Rendőr és a Belügyi Szemle eszmei, politikai és nevelőmunkájának alapját az MSZMP kongresszusának, központi bizottságának és politikai bizottságának határozatai rögzítik – figyelemmel azok belügyi vetületére, továbbá az állam- és közbiztonság védelmével kapcsolatos időszerű feladatokra. Ezeken kívül orientálják még az MSZMP Belügyminisztériumi Végrehajtó Bizottságának ülésének, az előző alfejezetben részletesen taglalt határozata, továbbá az MSZMP BM 8-as pártbizottság végrehajtó bizottsága 74. 01. 30-i, valamint a BM kollégiumának. 1975. 02. 20-i ülésén született döntések.

Mint az anyag a két sajtóorgánumról bevezetésként megállapítja: „A Magyar Rendőr közérthetően, tartalmi és műfaji sokoldalúsággal, képekkel illusztrálva törekszik hozzájárulni az állomány előtti feladatok megvalósításához, közli a

[306] KRISKÓ Edina: *A rendőrség társadalmi rendeltetése és a rendőrségi kommunikáció.* Doktori disszertáció.
URL:http://nydi.btk.pte.hu/sites/nydi.btk.pte.hu/files/pdf/Krisko_Edina2013_disszertacio.pdf p. 215. o. Letöltés ideje: 2016. 09. 15.

jellemzőbb politikai, belügyi eseményeket. Bemutatja a belügyi dolgozók sokrétű munkáját, eredményeit, gondjait. A Belügyi Szemle elméleti igényességgel írt tanulmányokban és cikkekben igyekszik elősegíteni a vezetők, valamint az állomány képzettségének a növelését, a politikai és szolgálati követelmények elvi és gyakorlati teljesítését."[307]

Mint a továbbiakból kiderül, az ülést megelőző években mindkét sajtóorgánumnak szerepe volt az állomány eszmei, politikai nevelésében, ideológiai tisztánlátásának, elvi szilárdságának erősítésében, a „szocialista" társadalom iránti elkötelezettségének elmélyítésében, az összbelügyi szemlélet szilárdításában és a társadalmi kapcsolatok további kiépítésében. A két kiadvány pozitív hatással volt a személyi állomány magatartására, munkastílusa színvonalának az emelésére.

Hozzájárult a mozgalmi munka tapasztalatcseréhez a BM szolgálati ágainak, munkatársainak kölcsönös megismeréséhez. A BM központi sajtóorgánumai eredményesen segítették a párttagság, a személyi állomány, valamint az önkéntes segítők tájékoztatását. Rendszeresen beszámoltak az MSZMP kongresszusai, központi bizottsága, politikai bizottsága határozatairól, azok belügyminisztériumi végrehajtásáról. Mozgósítottak a sajtó agitációs és propaganda eszközeivel a politikai és szakmai feladatok gyakorlati végzésére, kifejezték a belügyi munkát önkéntesen segítők megbecsülését. Ezekből a megállapításokból is világosan kirajzolódik mindkét lap – már korábban is taglalt – közvetlen pártirányítása, amelynek keretében az ideológiai küzdelem, az agitáció és a propaganda eszközeiként használták e minisztériumi központi sajtóorgánumokat.

A két lap a politikai célkitűzések hatékonyabb érvényesítése érdekében népszerűsítette a fejlődést előmozdító vezetői intézkedéseket, segítette a jogszabályok, a rendelkezések a parancsok végrehajtását.

A Magyar Rendőr, valamint a Belügyi Szemle politikai és mozgalmi rovatai a jelentés által vizsgált években fokozatosan bővültek, további fejlesztésük lehetősége biztosított volt.

A sajtóorgánumok érdemeiben jelentős szerepük volt a cikkek szerzőinek, a szerkesztőknek, a munka színvonalának emeléséhez hozzájáruló szerkesztőbizottsági

[307] MNLOL, M-KS 844 3cs 73 ő. e., MSZMP Bm 8-as bizottsága.
51-8/2/12/1976, Jegyzőkönyv az 1976. szeptember 16-i végrehajtó bizottsági ülésről. p. 3.

tagoknak, az elöljáróknak, de, mint az anyag külön kitért rá: elismerés illeti meg a Magyar Rendőr és Belügyi Szemle társadalmi terjesztőit is.

A Belügyi Szemle elméleti igényességgel közvetve kapcsolódott a politikai-mozgalmi kérdésekkel történő foglalkozásokhoz.

A Belügyi Szemlénél 1974 januárja óta volt szervezett, pártpolitikai, 1975 decembere óta politikai névvel jelölt rovat. Ebben évente – fokozatosan bővülve – átlagban 15 cikk jelent meg, ami valamennyi közölt cikk 4-6% át tette ki.[308]

A szerzők többsége a pártapparátus vezető beosztású funkcionáriusai közül került ki.

A Belügyi Szemle az MSZMP XI. kongresszusával kapcsolatban két cikket közölt, egyiket a kongresszus előtt, a másik a belügyminiszter kongresszusi felszólalása volt.

Az összbelügyi feladatokat tükrözték azok a cikkek, amelyeken keresztül a személyi állomány megismerhette a minisztérium vezetőinek az összfeladatokról, az egyes szakterületekről alkotott véleményét, állásfoglalását és parancsait. Jelentős előrelépésnek számított a lapokban, hogy az országos parancsnoki értekezletek anyagát differenciáltan, megfelelő mértékben ismertették az olvasókkal. A belügyi vezetés gondjainak, problémáinak, állásfoglalásainak ez a nyíltsága kedvező visszhangot váltott ki az állomány széles rétegiben és lehetővé tette a vezetői koncepciókkal való azonosulást, hatékonyabbakká a feladatok végrehajtásának módszereit.

Jelentős szerepe van a központi folyóiratnak az állomány összbelügyi szemléletének kialakításában, és az ezzel összefüggésben levő közös feladatok megértetésében, továbbá az egyes szolgálatok kölcsönös segítése és támogatása szükségleteinek megvilágításában. A megjelent cikkekben érzékeltették az egyes szolgálati feladatok megoldásánál a társszervek segítségét. Ugyanakkor kritikailag felvetették a Belügyi Szemlének, a mindennapi gyakorlatról szóló cikkeiben az egyes belügyi szervek közti együttműködés hiányát, problémáit.

[308] MNLOL, M-KS 844 3cs 73 ő. e., MSZMP Bm 8-as bizottsága
51-8/2/12/1976, Jegyzőkönyv az 1976. szeptember 16-i végrehajtó bizottsági ülésről. p. 3.

A belügyi munka önkéntes segítőinek első, 1976. 03. 25–26 -ai országos tanácskozásáról, a Belügyi Szemle a belügyminiszteri beszámolót, majd a felszólaló párt-, társadalmi és állami szervek képviselői beszédeit hozta egyéb cikkek mellett.
A BM központi sajtóorgánumainak kiemelt szerepe volt az MSZMP 1969. november 28-i, a Belügyminisztérium munkájára vonatkozó határozatának ismertetetésében, a vele kapcsolatos belügyi feladatok megértetésében, propagálásában, és a végrehajtásuk érdekében tett intézkedések értékelésében.

Mind a Magyar Rendőr, mind a Belügyi Szemle rendszeresen érintette a kapcsolódó témákat. Bemutatta a központi és a területi szervek sokrétű tevékenységét, amelyet a bűncselekmények visszaszorítása, a közterületek rendjének és biztonságának a fokozása érdekében tettek. Cikksorozatok fejtették ki a személyügyi munka elveit, gyakorlatát. Ezzel összefüggésben a Belügyi Szemle szerkesztősége, a „Vezetés szervezés kérdései" címmel önálló rovatot indított. A rovatban főleg külső szervektől, elméleti igényességgel közöltek tanulmányokat.

A Belügyi Szemlében is több cikk érintette az ifjúságról szóló 1971. évi II. törvényt. Cikk jelent meg a fiatal belügyi dolgozók előrehaladásáról is. Érdekesek voltak az ifjúságpolitika megítéléséről, a fiatalkori bűnözés helyzetéről közölt írások.

A személyi állomány állambiztonsági szemléletének fejlesztésén túl a nemzetközi osztályharc területén való tájékozódást is elősegítették a Belügyi Szemle állambiztonsági tárgyú cikkei, amelyek az ideológiai harc aktuális kérdésével foglalkoztak. Értékelték a korabeli szóhasználat szerint „az imperialista hatalmak" fellazítási taktikáját, az ellenséges szervek aknamunkáját, az antikommunisták manőverezéseit, figyelembe véve az Európai Biztonsági és Együttműködési Konferencia záróokmánya aláírásával létrejött helyzetet. A titkos háborúk történetéből rovat cikkei a jelentés szerint is igen népszerűek, olvasmányosak voltak. Külön figyelemre méltónak találták a Radó Sándor magyar antifasisztával készített interjút.

Nemcsak a jogpolitikai, hanem a szakmai munka szempontjából is jelentősek voltak az értékelés szerint a szemlében a jogalkalmazás jogpolitikai irányelveiről szóló jogi normák ismertetéséről és értelmezéséről megjelent cikkek. Az akkoriban megjelent új büntetőjogi szabályok megismertetését, alkalmazását sokban segítették a Belügyi Szemle cikksorozatai és feltevéspályázatai.

A Belügyi Szemle, szerkesztőbizottságának ösztönzésére az aktuális gazdasági-politikai kérdésekről cikkek jelentek meg az állomány tájékozottságának, közgazdasági képzettségének és helyes szemléletének növelése, és a határozott fellépés bátorítása érdekében. A témák kidolgozására – különös tekintettel azok rendőri vonatkozásaira – a gazdaságirányítás és -ellenőrzés országos hatáskörű szerveinek vezetőit kérték fel.

Az említett cikkek a közigazgatási képzettség és a helyes szemlélet erősítésén túl rámutattak a gazdálkodás rendjét, továbbá a társadalmi tulajdon védelmét szabályozó rendeletek joghézagaira, sebezhető pontjaira, a rendelkezések kijátszási lehetőségeire. Feltárták a népgazdaság és a társadalmi tulajdon elleni bűncselekmények jellemzőit, az elkövetést lehetővé tevő okokat és körülményeket, valamint a megelőzés és a felderítés lehetséges módszereit. A gyakorlatot bemutató publikációk is ezt a célt szolgálták.

A bűnözésnek, mint társadalmi tömegjelenségnek a megítélése – ahogy a jelentésben olvashatjuk –, akkoriban „világnézeti kérdés"-nek számított. A központi folyóiratban megjelent kriminológiai tárgyú publikációkban mindig nagyon lényeges szempontnak tartották, hogy „csak a szilárd marxista világnézetet tükröző tanításoknak adjunk helyt".[309]

A pártnak és a kormánynak az MSZMP XI. kongresszusán sokoldalúan kifejezésre juttatott, több éves gyakorlati politikával „igazolt" elvi álláspontja volt, mint az anyag megállapítja, hogy; „a fejlett szocialista társadalom megteremtésének együtt kell járnia a szocialista törvényesség csorbíthatatlan, következetes érvényesülésével, a törvényeink szerint élő állampolgárok biztonságával." Ennek megfelelően, a központi sajtóorgánumok sokrétűen foglalkoztak azokkal a parancsokkal és utasításokkal, amelyek célja az ország törvényes belső rendjének megfelelő védelmezése volt. Hozzájárultak az állomány szemléletének formálásához abban a kérdésben is, hogy minden jogellenes cselekmény esetén az elkövetővel szemben – bárki legyen az – a törvényes keretek között kell eljárni. A „bárki legyen az" beszúrásnak a pártállami hierarchia zavarmentes működtetéséhez mindig inkább hangsúlyozni kellett, mint betartani… A jogszerűség, a gyorsaság és a kulturáltság

[309] MNLOL, M-KS 844 3cs 73 ő. e., MSZMP Bm 8-as bizottsága
51-8/2/12/1976, Jegyzőkönyv az 1976. szeptember 16-i végrehajtó bizottsági ülésről. p. 4.

kérdéseivel, minden olyan követelménnyel, amely az állampolgárokkal való kapcsolat javításának a feltétele, több cikk is foglalkozott, hangsúlyozta az anyag.

Az elvártnál viszont kevesebb cikk jelent meg a munkahelyi légkört zavaró jelenségekről és magatartásokról. Nem bírálták elégszer azt az akkoriban még meglevő „hibás”-ként jellemzett szemléletet, hogy a békesség kedvéért szó nélkül hagytak helytelen politikai, szakmai, magatartásbeli nézeteket.

A Magyar Rendőr átlag 54 ezer példányban jelent meg, olvasói köre ennek többszörösét: átlagosan az előfizetőinek 40%-át az önkéntes rendőr és más együttműködő; 30%-át tiszt, s mindegy 10%-át kinevezett és szerződéses polgári alkalmazott tette ki. Az olvasók 2/3-a vidéki volt. A Belügyi Szemle átlag 12 ezres példányszámú volt, azaz csaknem negyede a Magyar Rendőrének. Előfizetői zömmel tisztek voltak. A külső olvasói (ügyészek, bírák) száma viszonylag csekély volt az anyag megítélése szerint.[310]

Ugyanakkor, mint a jelentés kiemelte, mindkét sajtóorgánum eszmei, politikai nevelőmunkájának hatása túlnőtt a Belügyminisztérium keretein.
Elsősorban a Belügyi Szemle, de a Magyar Rendőr is jelentős szerepet töltött be a központi és a területi szervek értekezleteinek háttéranyag-ellátásában is, megjelent cikkeit használták a képzésben és a továbbképzésben. A Belügyi Szemle egyes cikkei a felsőoktatási intézmények hallgatói számára forrásmunkákat és javasolt irodalmat tartalmazott.

A lapok olvasóinak sokrétűségéből adódott, hogy az egyes témák megközelítésekor figyelemmel kellett lenni az olvasók rétegződésére is. Erre állandóan törekedett mindkét szerkesztőség.

Minkét lap, vezető munkatársai előtt ismert volt az olvasókkal való közvetlen kapcsolat „politikai jellegű” szükségessége. A Belügyi Szemlének a jelentés szerint nem volt az olvasóival eléggé jó kapcsolata, ezért fejleszteni javasolták az olvasók véleményeinek, javaslatainak, ötletinek közlése céljából létrehozott „Fórum” és „Reflexió” rovatokat. A belügyi munkáról, a külső szervek és személyek véleményét, továbbá a személyi állomány egyes problémáit bemutató „Tükör” rovat is visszaesett a vizsgált években.

[310] MNLOL, M-KS 844 3cs 73 ő. e., MSZMP Bm 8-as bizottsága.
51-8/2/12/1976, Jegyzőkönyv az 1976. szeptember 16-i végrehajtó bizottsági ülésről. p. 5.

A jelentés szerint a két lap szerkesztősége és munkatársai ritkán találkoztak szervezett ankétokon az olvasókkal.

Az első rész összefoglalásként megállapíttatott, hogy a Magyar Rendőr és a Belügyi Szemle – a problémák ellenére – alapvetően teljesítette feladatait az állomány eszmei, politikai és szakmai nevelésében. Teljesítették a lapokkal szemben támasztott politikai követelményt, hogy „kollektív agitátorok, kollektív propagandisták és kollektív szervezők legyenek".[311] „A párt iránti hűségre", a szocialista hazafiságra, a proletár nemzetköziségre nevelték a személyi állományt. Hozzájárultak a belügyi célkitűzések megvalósításához, a szolgálati érdek érvényesüléséhez. Segítették a belügyi állományt és az önkéntes segítőket a hivatástudatuk elmélyítésében. Erősítették a belügyi szervek egységét, a társszervekkel való együttműködést, és törekedtek a társadalmi támogatottság szélesítésére. Népszerűsítették a jó kezdeményezéseket, küzdöttek a hibák ellen, és hozzájárultak bizonyos mértékig az állomány véleményének kibontakoztatásához.
A BM központi sajtóorgánumaiban megjelent cikkek – többek között az eszmei-politikai nevelő témájúak – színvonala közvetlen vagy közvetett módon kapcsolatban állott a szerkesztőséghez érkező információk formájával, tartalmával; a vezetés színvonalával és az ezzel összefüggő munkamódszerekkel, valamint a szerkesztők, a munkatársak képzettségével és a megszerzett gyakorlatával

A jelentés megállapítása szerint az MSZMP X. kongresszusa óta mindkét szerkesztőség irányítása, informáltsága a vezetés színvonala, munkamódszere és káderhelyzete fokozatosan javult. Ez a szerkesztőségek munkahelyi légkörében, munkastílusában és közvetve a lapokban megjelent cikkekben éreztette pozitív hatását.

Az eredmények mellett a szerkesztőségek különböző kisebb problémákkal küszködtek. Ennek hatása elsősorban a színvonalbeli egyenetlenségekben mutatkozott meg.

„Az MSZMP Belügyminisztériumi Végrehajtó Bizottsága, mindig nagy figyelmet szentelt a lapok politikai irányvonala kialakításának, elemezve az irányelvek gyakorlati megvalósítását. A munkát elismeréssel, bírálattal segítette,

[311] MNLOL, M-KS 844 3cs 73 ő. e., MSZMP Bm 8-as bizottsága.
51-8/2/12/1976, Jegyzőkönyv az 1976. szeptember 16-i végrehajtó bizottsági ülésről. p. 5.

feltárta az ezzel kapcsolatos vezetési, szerkesztési problémákat, konkrét javaslatokat téve megoldásuk módjára."[312] A BM vezetése is mindig megkülönböztetett érdeklődéssel tekintett a lapokra, szerkesztőségükre. Biztosította a lapok anyagi ellátottságát, működési feltételeit.

A főszerkesztők folyamatosan rendelkeztek mindazokkal az információkkal, amikkel a Belügyminisztérium más központi osztályvezetői. Meghívást kaptak a BM központi közvetlen és területi szerveinek értekezleteire, tanácskozásaira, betekinthettek az értékelő jelentéseikbe, összefoglalóikba. A miniszterhelyettesek és annál magasabb beosztásúak, valamint az országos főhatóságok vezetői kivételével a központi és területi, valamint a társszervek vezetőivel, a lap feladataival összhangban közvetlenül tárgyalhattak.

A sajtószervek jobb informálására tevékenységük célirányosabbá tételére speciális tájékoztatókat, konzultációkat szerveztek a minisztériumi párt- és szakmai vezetők részvételével.

A szerkesztőségek informálását segítették a Belügyminisztérium által kinevezett szerkesztőbizottságok is. Mind a Magyar Rendőr, mint a Belügyi Szemle szerkesztési irányelveit, éves tevékenységét, a szerkesztőbizottságok hagyták jóvá. Véleménynyilvánítással, tanácsadással segítették a szolgálati igények érzékelését, a szerkesztőségi célkitűzések megvalósítását.

A szerkesztőbizottságok tagjai általában képviselték a BM főcsoportfőnökségeinek, országos parancsnokságainak a lapokkal szemben támasztott igényeit. Segítették a témák felkutatását, a cikkek megíratását.

A jelentés mégis azt állapította meg, hogy mindkét lap szerkesztőbizottságának tevékenysége a vizsgált időszakban visszaesett, üléseik ritkábbak és gyakran csak a kiküldött anyagok, javaslatok észrevételezése formájában nyilvánult meg. A szerkesztőbizottság aktivitása mérséklődésének okát abban látta az előterjesztés, hogy tagjaik egy részét nyugállományba helyezték, illetőleg más beosztásba, ezért újjászervezésük indokoltnak mutatkozott.

A Belügyminisztérium központi sajtószervei közvetlen irányításának, vezetésének, s az ezzel összefüggő munkamódszereknek egyes kérdései gyakran

[312] MNLOL, M-KS 844 3cs 73 ő. e., MSZMP Bm 8-as bizottsága.
51-8/2/12/1976, Jegyzőkönyv az 1976. szeptember 16-i végrehajtó bizottsági ülésről. p. 6.

szerepeltek különböző párt- és szakmai fórumokon, amire a jelentés is kitér, sőt tételesen felsorolta a felmerült problémákat, amelyek a következők voltak:

– Időről-időre visszatérően felmerült, alighanem a szovjet minta okán, valamennyi belügyi sajtószerv összevonásának szükségessége, gyakran vitatták a szerkesztőségek szervezeti elkülönültségének indokoltságát, ezért problematikusnak tartották a szerkesztőségek önállságának túlzott hangsúlyozását.

– A Belügyi Szemle vezetésének színvonala a jelentés által vizsgált időszakban javult, bár nem értékelték továbbra sem kifogástalannak.

– A szerkesztésre esetenként károsan hatott a több alkalommal megbírált (a főszerkesztő, Déri Pál által bevezetett és szorgalmazott demokratikus)[313] vezetési stílus. A munkaszervezés, a jelentés szerint, nem egyszer a realitások hiányát tükrözte. A szerkesztést estenkénti kapkodás, indokolatlan túlterhelések nehezítették. Szembeötlő, hogy a fokozott elvárásoknak megfelelni igyekvő szerkesztőség több éves létszámhiányáról nem tesz említést a jelentés…

A folyóirat cikkeinek 1/3-át külső szerzők írták. Az állandó, jól képzett belügyi szerzők kinevelése, megbecsülése érdekében további konkrét lépéseket tartott szükségesnek az előterjesztés. A szolgálati ágak szervezeti vezetőinek, jól képzett beosztottainak többsége, ugyan jellemzően elismerően szólt a folyóiratról, írásaikkal kevésbé támogatták azt. Esetenként és egyes helyeken a szerzők csak elöljáróik észrevételezéseit beépítve fordulhattak írásaikkal a szerkesztőséghez. Az is tapasztalható volt, hogy a szerzők kritikai hangvételükért nehezteléstől tartottak.

A rovatvezetők önálló munkakörének ellátásához az is szükséges volt, hogy azok megfelelő adottságokkal és képesítéssel rendelkezzenek. Ez volt az alapja annak, hogy felelősségtudattal elláthassák a rovatvezetői munkát, s ez által jelentősen megkönnyíthették a szerkesztést.

A szerkesztőségek szerkesztői és újságírói állományába tartozók többsége elvégezte a MUOSZ újságíró-iskoláját, illve különféle szintű tanfolyamait. A Magyar Rendőr szerkesztőségi állományának harmada, a Belügyi Szemlénél mindenki egyetemi-főiskolai végzettségű volt. Rendőrtiszti Főiskolai végzettségű volt a Magyar Rendőr szerkesztőségének harmada, a Belügyi Szemle munkatársainak fele. A jelentés megállapítása szerint azonban a több éves gyakorlati tapasztalatok

[313] DÉRI Pál: *Néhány szerkesztőségi tapasztalat.* In. Rendészeti Szemle. 1993. 40. évfolyam. 1. p. 13.

bizonyos mértékig pótolták a politikai szakmai iskolai végzettségben mutatkozó lemaradást.

A jelentés szerint mindkét szerkesztőségnek a továbbiakban nagy figyelmet kell fordítania a kellően átgondolt, a személyi állomány politikai és szakmai képzettségét növelő, munkaszeretetét fokozó és stabilitást eredményező káderfejlesztésre, a megfelelő utánpótlás biztosítására. Ennek a résznek befejezéseként, a politikai és szakmai intézkedések közléshez történő megszerzése érdekében a jövőben hatékonyabb intézkedéseket tartott szükségesnek az anyag.

Az irányító pártbizottság a Belügyminisztérium személyi állományának és önkéntes segítőinek eszmei politikai – és csaknem utolsó sorban, mintegy mellékesen a szakmai – nevelésében, a következő időszakra is változatlanul kiemelkedő szerepet szánt a Belügyminisztérium képes hetilapjának és központi folyóiratának.

Ennek megfelelően, a BM IV/I. csoportfőnöke és a központi sajtóorgánumok szerkesztői a továbbiakban fordítsanak különös gondot:

– az MSZMP XI. kongresszusi, a központi bizottság és a politikai bizottság határozatai – kiemelten az 1969. november 28-i, a Belügyminisztérium munkájára vonatkozóak – propagálására, segítve a végrehajtásra irányuló szervező, mozgósító munkát;

– a párt programnyilatkozatának további elmélyült tanulmányozására, figyelemmel a „fejlett szocialista” társadalom építésére;

– a gazdaságpolitikai célkitűzések és feladatok megértetésére, összhangban a népgazdasági és a társadalmi tulajdon védelmével, erősítésével;

– a „proletárdiktatúrával” összefüggő elméleti-politikai és gyakorlati kérdésekre, mindenkor hangsúlyozva a munkásosztály vezető szerepét, a szövetségi politikát;

– a „proletár internacionalizmus” további erősítésére figyelemmel a szocialista országok – elsősorban a Szovjetunió – haladó hagyományaira, élenjáró eredményeinek bemutatására;

– a szocialista életmód kialakulásának és fejlődésének elméleti, politikai, gyakorlati kérdéseire, érintve az állam- és közbiztonság védelmének, valamint fenntartásának társadalmi igényét, a bűnmegelőzési munka hatékonyságának növelését;

– a béke és biztonság megteremtéséért az európai enyhülés megerősítéséért és kiszélesítéséért folytatott harcra, propagandára, visszautasítva minden „ellenséges, antikommunista” hatást;

A lapok politikai és mozgalmi rovatainak munkája során – a cikkek szervezésekor, egyes témák megírásakor – legyenek figyelemmel az MSZMP PB 1967. november 14-i határozataira, amely a Belügyminisztérium és szervei pártirányítására, pártellenőrzésére, a belügyi szerveknél működő pártszervezetek jogaira és hatáskörére vonatkozik.

Meg kell gyorsítani a Belügyminisztérium Kollégiuma 1975. február 20-i ülésén hozott döntésekből adódó intézkedések meghozatalát, amelyeket az MSZMP Belügyminisztériumi Végrehajtó Bizottsága javasolt a 8-as VB határozataiban.

3.5.3. A SZEMLE A RENDSZERVÁLTOZÁSÉRT

A BM IV. főcsoportfőnökségi pártvégrehajtó bizottsága, a rendszerváltást megelőzően, alighanem utoljára, 1987. október. 29-i ülésén tárgyalta ilyen átfogó módon a Belügyi Szemle szerkesztőségének tevékenységét. Az ülés három napirendje közül a másodikként tárgyalták meg az akkori főszerkesztő, dr. Finszter Géza rendőr őrnagy, október 20-án készített, az előzőhöz képest már nem „Szigorúan bizalmas!”, csak „Bizalmas!”minősítésű írásos előterjesztését. [314]

Dr. Finszter Géza mélyinterjújából kirajzolódik a rendszerváltást megelőző időszakban általa, mintegy öt éven át vezetett szemle helyzete is.[315]

Mint az anyagból is kiderül, a Belügyminisztérium központi folyóirata továbbra is a személyi állomány tájékoztatásának, tudatformálásának egyik eszköze volt, ami ismeretek közvetítésével, szakmai és közéleti gondolatok közre adásával segítette a hivatástudat kialakítását és erősítését.

Betekintést nyújtott az egyes szolgálatok feladataiba, szólt a végrehajtás eszközeiről, módszereiről, a személyi és a tárgyi feltételekről. Az eredményeket felmutatva kereste az új, hatékonyabb megoldásokat, támogatta a szolgálati ágak

[314] MNLOL, M-KS 844 3cs 289 ő. e., MSZMP BM IV. főcsoportfőnökségi bizottság 51-8/2/16/1987/2. *A Belügyi Szemle szerkesztősége állományának erkölcsi, politikai helyzete.*
[315] Mélyinterjú dr. FINSZTER Gézával: *A központi, államigazgatási, jogi folyóiratok profilját tekintve, mi hiánypótló missziót töltöttünk be…* MELLÉKLETEK

közötti együttműködést, figyelemmel kísérte a belügyi állomány élet- és munkakörülményeit.

A Belügyi Szemle helyet adott a mozgalmi élet eseményeinek, írásokat közölt a pártszervek, az ifjúsági mozgalom és a belügyi szakszervezet tevékenységéről.
A folyóirat egyik fóruma volt a belügyi tudományos életnek, egyben propagandistája a közművelődésnek, a kulturált és egészséges életmódnak.

A hatályos ügyrendjében is rögzített feladata volt, bemutatni olvasóinak a belügyi /rendőri/ tevékenységhez szorosan kapcsolódó és bírósági munkát, az államigazgatási jogalkalmazást. Nyomon követte a jogalkotás eseményeit és emellett kapcsolatot tartott a jogtudomány legfontosabb műhelyeivel.
Ehhez mérten tájékozódott a külföld rendőri szakfolyóirataiban és ezekből rendszeresen publikált a „Külföldi Tapasztalatok”, a „Lapszemle” és „Tájékoztató” rovatokban.

Az előbbiekben összefoglalt feladatok végrehajtása olyan szerkesztőségi kollektívát feltételezett, amelynek volt határozott célkitűzése, amelyben a munkatársak szoros együttműködésben dolgoztak, és ahol minden egyes beosztott politikai elkötelezettséggel, szakmai és újságírói felkészültséggel gyakorolta hivatását.

A rendészeti szakfolyóirat célkitűzéseinek megfogalmazásánál a működő pártállami rendszerben a szerkesztőség számára is irányadóak voltak azok a politikai és szakmai alapdokumentumok, és feladattervek, amelyek a jelentésben vizsgált három éves időszakban a belügyi munka egészét szabályozták. Lényegében ezek kaptak konkrét megfogalmazást a IV/II. csoportfőnökség munkaterveiben, amelyek a Belügyi Szemle szerkesztősége, mint felügyelt szakmai egység részére időszerű feladatokat határoztak meg.

Mint a jelentés is rögzíti: „Folyóiratunk alapításától kezdve határozott politikai funkciókat teljesít. Alkalmas arra, hogy a sajtó eszközeivel közvetítse a marxizmus-leninizmus tanításait, adjon fórumot a marxista társadalomtudományok közlésére azoknak, amelyek közvetlenül vagy áttételekkel kapcsolódnak a rendőri tevékenységekhez. Cikkeink egy része tudatosan vállalt politikai propaganda, amely a belügyi munka politikai meghatározottságát, a rendőri hivatásnak a munkásállam

múltjában és jelenében betöltött szerepét, a szakmai tudás és a politikai elkötelezettség szoros kapcsolatát példázzuk."[316]

A szerkesztés elképzeléseit tükrözték is azok a publikációk, amelyek az utóbbi időben nagyobb nyilvánosságot kívántak adni a belügyi párt-, KISZ- és szakszervezeti mozgalom eseményeinek.

Az említett politikai funkciók teljesítése a szakfolyóiratokban, így a Belügyi Szemlében sem problémamentes. A folyóirat néhány évtizeddel korábbi indulásakor /erről az 1953-62 közti lapszámok tanúskodnak/ az sem volt ritka, hogy a tisztán szakmai-technikai jellegű írásokat is „osztálytartalommal" töltötték meg. Később – talán épp ennek a mindent átpolitizálni akarásnak a visszahatásaképpen – a nem közvetlenül szakmai tárgyú írásokat érezték a szerzők, szerkesztők, a lap profiljától idegennek.

A másik probléma a cikkek hangvételével és információtartalmával összefüggésben jelentkezett. Míg a szakmai anyagok bővelkedtek tényekben, és általánossá vált az érvelő, bizonyító kifejezésmód, erősödött a kritikai hangvétel, ezzel együtt javult az ellenvéleményt is toleráló vitakultúra, addig a politikai indíttatású írások sokiág megmaradtak a jelszavak ismételgetésénél, az ellentmondást nem tűrő kinyilatkoztatásoknál…

A jelentés által vizsgált időszakban viszont a politikai és a szakmai mondanivaló arányai harmonikusan alakultak. Bebizonyosodott, hogy a szakmai jelleget nem rontja – ellenkezőleg, inkább erősítette –, ha többet szóltak a belügyi hivatás politikai jelentőségéről, az elvárt mértékben nyomon követve a mozgalmi életet, kihasználva az ünnepek és évfordulók nyújtotta lehetőségeket.

A nyolcvanas évek végén, hazánkban is tapasztalható reformfolyamat felélénkülése eredményeként a politikai propagandában és a Belügyi Szemle oldalain is egyre több az érv, a bizonyító erejű információ, és szűnőben van a valóságról alig tudomást vevő deklamáló stílus. A szerkesztőség ehhez törekedett olyan szerzőket megnyerni, akik ezzel a megújuló politizálással valóban elősegítették az adott társadalmi berendezkedésben még közös célt; a „szocializmusba vetett hit"

[316] MNLOL, M-KS 844 3cs 289 ő. e., MSZMP BM IV. főcsoportfőnökségi bizottság 51-8/2/16/1987/2. *A Belügyi Szemle szerkesztősége állományának erkölcsi, politikai helyzete.* p. 2.

megszilárdítását, a társadalmi igazságosság érvényre juttatását. [317] A folyóiratnak emellett minden bizonnyal sikerült helyes szemléletet kialakítania a szakmai témák politikai megalapozásában is. Számos olyan feladat volt akkoriban a Belügyminisztérium és szervei hatáskörében, amelyek politikai vonatkozásait hiba lett volna nem látni: példaként ezek között szerepeltek a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések, a bűnelkövetés okinak általános és egyedi szintű tanulmányozása, a bűnmegelőzés szakmai és társadalompolitikai irányai, avagy a jogalkalmazás és jogpolitika egyes kérdései.

A szerkesztőség beosztottai, akkoriban érthető módon, meggyőződéssel vállalták munkájuk politikai tartalmát. Valamennyien tudták, hogy tevékenységük hozzájárulhat a belügyi feladatok megvalósításához, ezzel pedig részesei lehettek a korabeli szóhasználatnak megfelelően a „szocialista" társadalmi rend védelmezésének, a népi hatalom értékei oltalmazásának és azok további gyarapításának.

A szerkesztőség hat hivatásos állományú tagja, /három rovatvezető, olvasószerkesztő, a főszerkesztő és helyettese/ természetszerűleg valamennyien párttagok és aktív politikai munkások voltak. / A pártcsoportbizalmi mellett 1fő a BM Párbizottság tagja, ketten a helyi pártvezetőség tagjai, 1 fő a KISZ-vezetőségben dolgozott és volt a szerkesztőség munkatársai között propagandista is. A három kinevezett polgári alkalmazott közül egy fő volt párttag, 1967 óta BM dolgozó. A polgári alkalmazottak fontos szakmai feladatokat láttak el, munkájukat hozzáértéssel, felelősséggel végezték.

A jelentés szerint minden beosztott megfelelt a képesítési követelményeknek. Négy munkatárs újságírói szakképesítéssel is rendelkezett.

A fegyelmi helyzet jónak volt mondható, hisz fegyelmi büntetés kiszabására hosszabb idő óta nem került sor.

Fontosnak tartották, a társadalom ügyeivel, a közösség gondjaival való felelős foglalkozást.

A lapban ekkor már több éve visszatérő témák voltak a vállalkozói magatartás a gazdaságban és annak büntetőjogi vetületei, az életszínvonal-politika, az

[317] MNLOL, M-KS 844 3cs 289 ő. e., MSZMP BM IV. főcsoportfőnökségi bizottság 51-8/2/16/1987/2. *A Belügyi Szemle szerkesztősége állományának erkölcsi, politikai helyzete.* p. 3.

adórendszer, a választások demokratizálása, valamint az államigazgatás átalakítása. Ezek azt bizonyítják, hogy a lap munkatársai nagy közéleti érdeklődéssel végezték munkájukat. Akkoriban ők is úgy gondolták, hogy a politikai elkötelezettség legfontosabb erősítője a politika alakításában való aktív részvétel.

A szerkesztőség munkatársainak a társadalmi folyamatokról határozott véleményük volt, és ennek igyekeztek mindig hangot is adni. A helyi fórumokon a szerkesztőség munkatársai, talán munkájukkal járó széles látókörüknek is köszönhetően jellemzően kezdeményezőek voltak, és ha erre lehetőségük nyílt, hallatták szavukat a folyóiratban is. Számos műfajon keresztül a munkatársak közvetlenül is megszólaltak szerzőként, riporterként vagy éppen vitavezetőként. A nyilvánosság előtti szólás nagy felelőssége jellemzően nem bénította meg egyiküket sem. Nem váltak unalmassá, szürkévé és bátortalanná csupán abból kiindulva, hogy „jaj csak baj ne legyen belőle".

A főszerkesztő előterjesztéséből kiderül, hogy a felelősséggel való döntés elengedhetetlen feltétele volt a szerkesztőségben is, a mind több politikai ismeret megszerzése. Szinte törvény szintű szabálynak tartották azt a régi új gondolatot, hogy a saját lapjukon kívül más lapokat is olvasni kell. Ennek megfelelően tíznél több azoknak az elméleti folyóiratoknak a száma, amelyeket valamennyien rendszeresen olvastak, és közösen megvitattak. Az önművelésnek ez a formája azért is számított különösen hatékonynak, mert teljesen önkéntes volt, nélkülözve minden formaságot. A szerkesztőség munkatársai hasonlóan érdeklődtek a szakirodalom iránt is. Ez abból is látszik, hogy rendszeresen írtak könyvismertetéseket a folyóiratban, a monográfiák nagyobb részét maguk is elolvasták egyfajta szakosodott érdeklődés szerint, nagyjából tudva, hogy közülük ki, melyik szakterületen a járatosabb.

A „civil" irodalom tanulmányozása a megjelent cikkekből ítélve a lapkészítésre is befolyással bírt. Az a meggyőződés vezérelte a szerkesztőség újságíróit, szerkesztőit, hogy a szemle olvasói sem nem képzetlenebbek, sem nem „gyámoltalanabbak" a társadalomtudományos profil más szakfolyóiratainak közönségénél. Mint a főszerkesztő hangsúlyozta: „Ha a szókimondásban, problémafelvetésben, a kifejtés kulturáltságában és a megírás színvonalában nem tudjuk követni a legrangosabb orgánumokat, akkor lehet, hogy gondokat így nem okozunk a kiadónak, de éppen legigényesebb olvasóinkat – és azt a lehetőséget

veszítjük el, hogy a Belügyi Szemle a belügyi közvélemény egyik formája legyen."[318]

A szerkesztőség lapkészítői úgy gondolták, hogy a politikai műveltség és a szakmai ismeretek gondozása szorosan összefüggnek és az egyik nem helyettesíti a másikat. A folyóirat hasábjaira írott és megjelent, általuk gondozott cikkeikből is kiderülően, korábban valamennyien dolgoztak hosszabb-rövidebb ideig belügyi szakterületeken /bűnüldözés, népgazdaság-védelem, közlekedésrendészet, állambiztonság/. Az a vélemény alakult ki a szerkesztőségi munkájuk során, hogy szaklapot szerkeszteni csak úgy lehet, ha aktívan és folyamatosan benne élnek az újságírói-szerkesztői szakmai munka mellett, abban is amit korábban csináltak. A tudományos kutatás szintén nyitva állt előttük, de minthogy a szemle esetében elsősorban alkalmazott kutatásokról volt szó, ez a fajta tudományos tevékenység sem képzelhető el az érintett szakterülettel való szoros együttműködés nélkül.

Ezt a gondot a cikkszervezések során, a belügyi szerzőkkel való kapcsolattartásban, a szakmai értekezleteken való jelenléttel, egy-egy terület vezetőjének a szerkesztőségi ülésekre való meghívásával próbálták enyhíteni. A vizsgált, hároméves intervallumban, az írásos jelentés szerint, az a kedvező változás állt be, hogy több szakmai terület is megkereste a szerkesztőség munkatársait, csatlakozásukat kérve az ott folyó kutatómunkához.

A folyóirat készítői fontosnak tartották az újságírókká válásukat is. Minél jobban meg kívántak felelni a hiteles, gyors és pontos tájékoztatás általános követelményének. Mindeközben tisztában voltak vele, hogy a rendőri és az újságírói lét együtt nem valósulhatott meg konfliktusok nélkül. Úgy kellett kritikát megfogalmazni egy kialakult szolgálati gyakorlatról, hogy közben nem sérthették meg a fegyelmet, úgy volt célszerű bírálni meghatározott vezetői magatartást, hogy közben nem járathatták le a vezetés tekintélyét. Pontosan kellett érezniük tudniuk, hogy melyik probléma érett a nyilvánosságra, miként lehet azt úgy felvetni, hogy az ne legyen lefegyverző, tétlenségre csábító, ellenkezőleg, serkentsen gondolkodásra, jó módszerek keresésére, a belső tartalékok feltárására. Tudták, hibákat akkor követnek el, ha ezekre a kérdésekre rossz válaszokat adnak.

[318] MNLOL, M-KS 844 3cs 289 ő. e., MSZMP BM IV. főcsoportfőnökségi bizottság 51-8/2/16/1987/2. *A Belügyi Szemle szerkesztősége állományának erkölcsi, politikai helyzete.* p. 4.

A több évtizedes szerkesztői munka gyakorlatában megszerzett tapasztalatok birtokában jól tudták, hogy a lap legnagyobb ellensége az unalmas, szürke, semmitmondó írás. Előfordult persze olyan eset is, amikor a látszólag csillogó, meghökkentő újdonságok mögött felkészületlenség, féligazságok ismételgetése húzódott meg. Azt is belátták, hogy a vég nélküli panaszkodás, a jót soha meg nem látó szemlélet ugyanúgy unalmassá válhat, és hitelét veszti, mint a megalapozatlan sikerpropaganda. Mindezek fényében sem hitték, gondolták, hogy a szakmai hozzáértéssel és felelősséggel történő nyilvános szereplés kötelezően csak unalmas lehet. Ellenkezőleg, a megújuló társadalmi helyzetben észrevehetően az vált jellemzővé, hogy a korábban végtelenül unalmas dolgok – éppen mert értő emberek felelős és valós döntéseinek a fórumaira kerültek egyszeriben nagyon is érdekesekké váltak.

Mint a főszerkesztő előterjesztésében megállapította: „A szerkesztőség beosztottai megfelelnek a velük szemben támasztott erkölcsi, politikai és szakmai követelményeknek."[319] A szerkesztőségi tevékenység további javításához azonban még tervszerűbbé kellett tenni a lapkészítés folyamatát, rendszeres kapcsolatot tartva a szerzőkkel, és az eddigieknél több csatornán törekedve az olvasói vélemények megismerésére. Az eltelt évek tapasztalatai szerint elérkezett az ideje a hatályos szerkesztőségi ügyrend felülvizsgálatának és újjal felváltásának, ebben egyebek közt esetleg állandóvá téve a szintén itt rögzített főbb szempontok alapján a rovatvezetők és a többi beosztott munkavégzésének az értékelését.

Ekkoriban a szemlét felügyelő csoportfőnökség részéről ismét felmerült a kiüresedett szerkesztőbizottsági munkamódszer feltámasztása. Az új szerkesztőbizottságtól a szerkesztőség a folyóirat munkájának időszakonként visszatérő értékelését és a szakmai szervekkel való kapcsolattartás rendszeresebbé válását, a szakmai igények hatásosabb érvényesítését remélte. A főszerkesztő írásos anyagában javasolta ismételten felülvizsgálni a szemle működtetéséhez szükséges, elengedhetetlen írott és szóbeli információs forrásokat, amelyek bővítése a szerkesztőségnek is dolga, de a belügyi vezetés jövőbeni megértő támogatására is számítottak.

[319] MNLOL, M-KS 844 3cs 289 ő. e., MSZMP BM IV. főcsoportfőnökségi bizottság 51-8/2/16/1987/2. *A Belügyi Szemle szerkesztősége állományának erkölcsi, politikai helyzete.* p. 4.

Még a korszak pártirányításához tartozott, hogy a főszerkesztői értékelésnek kötelező, záró eleme volt a közvetlen pártirányítás helyzete. Ebből a részből kiderült, hogy a helyi pártalapszervezet figyelemmel kísérte a szerkesztőség tevékenységét. A főszerkesztő egy alkalommal a vezetőség előtt, egyszer pedig a taggyűlésen számolt be a Belügyi Szemle helyzetéről. A felsőbb pártszervek fokozódó érdeklődését pedig a fenti beszámoltatás tükrözi, valamint az, hogy az írásos előterjesztés szerint a Belügyminisztériumi Pártbizottság kibontakozási feladatterve, két területen is konkrét elvárásokat fogalmazott meg a belügyi sajtóval szemben.

Finszter Géza rendőr őrnagy, főszerkesztő szóban elhangzott válaszai a pártbizottsági ülésen felmerültek kérdésekre az alábbiakban foglalhatóak össze:
Elmondta, a lap készítéséhez milyen segítséget vár a pártbizottságtól, továbbá, hogy amióta főszerkesztővé nevezték ki, fegyelmi felelősségre vonásra nem volt szükség a szerkesztőségben. A külföldi folyóiratokból elsősorban saját erőből igyekeznek tájékozódni. Elmondta, hogy a szemle példányai többe kerülnek a lapon szereplő árnál. Nem érzékeltek kritikát a tudományos cikkek és a gyakorlati tapasztalatok arányára vonatkozóan.

A főszerkesztőt kérdésére a pártbizottság képviselői tájékoztatták, hogy a tervezett szervezetkorszerűsítés tartalmában nem érinti a szerkesztőséget. Ismét megerősítették, hogy kedvező a szemle belügyi fogadtatása. Növelni szükséges a folyóirat cikkeinek összbelügyi jellegét, a belügyi pártbizottság intenzívebben kíván a jövőben foglalkozni a folyóirattal „… főleg ma, amikor politikai bátorság is kell az újságíráshoz”.[320]

Szabó József ny. határőr ezredestől, a Határőr egykori főszerkesztőjétől kapott mélyinterjúban a rendszerváltást megelőző időszak politikai és belügyi sajtóviszonyairól jól jellemző kép rajzolódott ki.[321]

[320] MNLOL, M-KS 844 3cs 289 ő. e., MSZMP BM IV. főcsoportfőnökségi bizottság 51-8/2/16/1987/2. *A Belügyi Szemle szerkesztősége állományának erkölcsi, politikai helyzete.* p. 5.
[321] Mélyinterjú Szabó Józseffel: *Nem érvényesülhetett a Belügyi Szemle dominanciája a belügyi sajtóra*. MELLÉKLETEK

3.6. A RENDÉSZETI HIERARCHIA ÁTLÁTHATÓSÁGA; A TUDOMÁNY ÉS A SAJTÓ SZABADSÁGA, ESÉLYEGYENLŐSÉG

Mint a 2011-ben a Magyar Rendészettudományi Társaság határrendész tagozatának pécsi szakcsoportja által szervezett; „A rendészeti kutatások – a rendvédelem fejlesztése" témában megrendezett tudományos konferencián elhangzott „Aurea Mediocritas" (Arany középút) előadás, konferenciakötetben megjelent: „A rendészet/rendvédelem intézményrendszere továbbra is zárt a deklarált nyitottság ellenére. Ez tükröződik a szervezeti és szakmai kultúrák, kapcsolódási pontjaiban is. Az integrált működési igények ellenére továbbra is a szűkebb szakterületi szemlélet pillanatnyi dominanciája a jellemző, ami korlátozza a folyamat- és rendszerszemlélet érvényesülését. "[322]

A belügyi szerveknek, az ország biztonsága, és konkrétan, az állampolgárok szubjektív biztonságérzetének javítására irányuló tevékenysége is eredményesebb lehetne, ha az érthető szakterületi szemléletük mellett munkájuk során minden területen nagyobb teret engednének az általuk védett társadalom felé a meglévőnél nagyobb nyitottságnak. A Belügyi Szemlét is magában foglaló hierarchia működését, lehetőségeit a folyóirat időről-időre igyekezett mindjobban a rendőri szakmai kérdések, a tudományos problémák megvitatására felhasználni.

A Rendőrségi Szemlét Belügyi Szemlévé alakító 1962-es BM kollégiumi ülés döntése alapján az átalakítással járó feladatokat egy miniszteri parancsban rögzítették, amelynek elkészítésével Déri Pált bízták meg, aki örömmel vállalta, hisz az alapvető szerkesztési feltételeket így ő szövegezhette meg.[323]

„A szerkesztőség tagjai rovatokra szakosodva, az országot rendszeresen járva felkutatták a rendőri állományból azokat, akik felkérésünkre és segítségünkkel le tudták írni munkájuk sikereit és esetleges hibáit."[324]

[322] TEKE András: *Aurea Mediocitas.* URL: http://www.pecshor.hu/periodika/XII/teke.pdf. p.155. Letöltés ideje: 2013.03.01.
[323] DÉRI Pál: *Az 50 éves Belügyi Szemlére emlékezve.* In: Belügyi Szemle. 2003. 50. évfolyam. 1. szám. p. 11.
[324] DÉRI Pál: *Az 50 éves Belügyi Szemlére emlékezve.* In: Belügyi Szemle. 2003. 50. évfolyam. 1. szám. p. 6.

A folyóiratban megjelent cikkek kapcsán kipattant gyakori viták hevületében csak a kulturált hangnem volt elvárás, mindenki szabadon kifejthette álláspontját, a kidolgozott és megjelent miniszteri parancsban[325] lefektetettek alapján. Az utóbb helyesnek bizonyult kemény elvekhez, az alig befejeződött ötvenes évek hatása alatt még nem voltak hozzászokva az olvasók…,

A vitában egyenrangú félként szólaltak meg, cáfolták vagy támogatták egymást a beosztásuktól és rendfokozatuktól függetlenül a „Fórum" és a „Reflexió" rovatokban jelentkező szerzők. [326]

„Mindezek ismeretében a folyóirat szerkesztésének felügyeletét nem egy>>parancsnokra<< bízta a parancs, hanem a különböző szolgálati ágak vezető tisztségviselőiből összeállított szerkesztőbizottságra, amely évenként két alkalommal ülésezett, és ahol szótöbbséggel születhettek meg a döntések."[327]

A szemle a rendészeti jogalkotás legjelesebb eseményei közül a büntető anyagi jogi kódexek és a büntetőeljárási kodifikációk előzményeinek rendszeresen helyet adott hasábjain.

Két-három évenként büntetőjogi, kriminalisztikai és egyéb témájú pályázatokat hirdettek meg és versenyeztették a megyéket. Ez jól szolgálta a továbbképzést, és az olvasók közül szorosabban hozzájuk kapcsolt több száz embert, akik ilyen vagy olyan okból tudakozódás céljából megkeresték a szerkesztőséget, és ezzel megteremtődtek a személyes kapcsolatok.[328]

A lap hosszú évek óta a büntető tudományok egyik legfontosabb orgánumává vált. A rendőrségi szakembereknek és a büntetőjogászoknak egy egész nemzedéke nőtt fel ezeken az emberség diktálta tanításokon, amelyekből erőt meríthettek becsületük megőrzéséhez és ahhoz is, hogy később megállják a helyüket a jogállami

[325] A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0023. számú parancsa. Budapest. 1962.07.18. URL: http://www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_21_23_1962.pdf Letöltés ideje: 2016. 01. 11.
[326]DÉRI Pál: *Az 50 éves Belügyi Szemlére emlékezve.* In: Belügyi Szemle. 50. évfolyam. 1. szám. pp. 7–8.
[327] DÉRI Pál: *Az 50 éves Belügyi Szemlére emlékezve.* In: Belügyi Szemle. 2003. 50. évfolyam. 1. szám. p. 12.
[328] FINSZTER Géza: *Főszerkesztői önvallomás*. In. Rendészeti Szemle. 1993. 31. évfolyam 1. szám. p. 16.

Magyarország bűnüldözői és igazságszolgáltatási kötelezettségeinek a teljesítésében.[329]

Jó híre volt a folyóiratnak azért is, mert már alapítása óta törekedett a professzionalizmusra. Egy szakmát képviselt, és amennyire lehetett, igényesen.[330]
A Belügyi Szemle, vizsgált időszakában, a tudomány szabadságának, a sajtó nyilvánosságának és a rendészet rejtőzködő természetének a viszonyát, valamint a rendészeti szakfolyóirat és a rendészeti szervek hierarchikus működésének összhangját a maihoz mérve, érzékelhetőbb a különbség.

Dr Bócz Endre, a szemle állandó külső szerzője 1961 óta. Többé-kevésbé ettől fogva érzékelhette, vagy személyesen megélhette a folyóiratnál a belügyi, szakmai hierarchikus hatásokat.

„Dr. Bócz Endre munkássága kiemelkedően fontos szerepet játszott a lap tartalmának és színvonalának a meghatározásában. A múlt század ’60-as éveitől kezdődően mindannyiunk nagy örömére egészen mostanáig rendszeresen publikál folyóiratunkban. 58 írása látott napvilágot 1964-től napjainkig a Belügyi, illetve rövid ideig a Rendőrségi Szemlében.”[331] – rögzítette Korinek László

A nyugalmazott főügyész által tapasztaltakból, elmondottakból ekként tárul elénk a szemlénél a vizsgált időszakban a hierarchia és a tudomány viszonya: a szerkesztőség működéséről nem voltak mélyreható ismeretei, de amit írt, egyetlen kivételtől eltekintve közölték. A szemle rendszeres szerzőjétől megismerhettünk egy esetet, ami enged következtetni a párt és belügyi hierarchia hatására a folyóiratra, egyik szerzőjére. A nyolcvanas évek második felében – a Belügyi Szemlében megjelent a BRFK Gyermek- és Ifjúságvédelmi Osztálya vezető beosztású alezredesének egy cikke, amelyben angol nyelvű források alapján a szipuzás – „*sniffing*” – veszélyeit ecsetelte, hivatkozva arra, hogy a forrás szerint annak Angliában már halálos áldozatai is voltak. Ebből nagy botrány lett, az illetőt meg is fenyítették, mert – mint utólag kiderült –, a tudatmódosító szerek magyarországi használatának felfutása akkoriban a sajtó számára tiltott téma volt. Mindezt azonban

[329] KORINEK László: *Egy folyóirat évfordulói*. In. Rendészeti Szemle.1993. 31. évfolyam 1. szám. pp 6–7.
[330]FINSZTER Géza: *Főszerkesztői önvallomás*. In. Rendészeti Szemle. 1993. 31. évfolyam 1. szám. pp. 16–17.
[331] KORINEK László: *Bócz Endre a Belügyi Szemlében.* In: A tudós ügyész. tanulmányok Bócz Endre 80. születésnapja alkalmából. HVG–ORAC Lap- és könyvkiadó Kft. Budapest. 2017. p. 135.

egy, a fiatalkorúak bűnügyeivel kapcsolatos tanácskozáson mellékesen említette dr. Bócznak valaki, aki valószínűleg ezzel a közléssel is vétkezett, hiszen a tilalom maga is bizonyára titkos volt. Annyi biztos, hogy a tanácskozás valamennyi résztvevője elképedt; a szipuzás ugyanis köztudomású volt, és így senki sem értette, mi titkolni való lehet ebben. A megelőzést éppen a társadalom széleskörű tudatosítás útján történő mozgósítását igényelte volna.[332]

A megkérdezett, dr. Nyiri Sándor emlékei szerint: nyilvánosan a rendészeti hierarchia hatalom természete és a tudomány szabadsága közötti ellentét sosem jelent meg, de pletykaszinten mindig tudták a külső szerzők is, hogy a főszerkesztő Déri Pálnak, modern gondolkodása miatt, hányszor, mennyi konfliktusa támadt![333]
Szabó József ny. határőr ezredes a Határőr volt főszerkesztője által elmondottakból a belügyi sajtó szerkezetéről, irányításáról, a Belügyi Szemle valamiféle dominanciájáról a belügyi sajtóra, körvonalazódik, hogy ilyen dominancia nem érvényesülhetett, ez szervezetileg sem lett volna lehetséges.[334]

Dr. Déri Pál, összesen mintegy negyed századon át vezette a szemlét. Dr. Kertész Imre és dr. Katona Géza a Rendőrségi-, majd a Belügyi Szemle főszerkesztő-helyettesei is voltak éveken át, de a szemlék impresszumai csak a főszerkesztő nevét tüntették fel. Mindhárom életrajzból[335] kiviláglik, hogy komoly szakmai-tudományos előélettel kerültek a lap élére, és nem mozgalmi, vagy politikai múlttal, képzettséggel!... Dr. Kertész és dr. Katona, emellett több idegen-nyelvből is rendelkeztek felső vagy középfokú nyelvvizsgákkal. A szemlénél kifejtett szerkesztői munkásságuk során jelentős tudáshalmazt rendszereztek, hoztak létre.

Mint Korinek László akadémikus, a Belügyi Szemle főszerkesztője az újraindított BM Rendészeti Vezetőképző és Kutatóintézet ígéretes jövőjével kapcsolatban megjegyezte: „Építhet az első kutatóintézet hagyományain túl a Belügyi, majd Rendészeti és az idei évtől ismét Belügyi Szemle 58 év alatt

[332] Mélyinterjú dr. Bócz Endrével: *Kár, hogy a Belügyi Szemléből a kriminalisztika és különösen a krimináltechnika kérdései ügyszólván teljesen kimaradtak…* MELLÉKLETEK
[333] Mélyinterjú dr. Nyiri Sándorral: *A politika nem telepedett rá soha a folyóiratra!* MELLÉKLETEK
[334] Mélyinterjú Szabó Józseffel: *Nem érvényesülhetett a Belügyi Szemle dominanciája a belügyi sajtóra.* MELLÉKLETEK
[335] Lásd MELLÉKLETEK

összegyűlt ismeretanyagára, arra a fórumra, amely mindig a legfrissebb tapasztalatok gyors közzétételét kínálta, nemkülönben, a különböző nézetek ütköztetését."[336]

Dr. Finszter Géza szerint a Belügyi Szemlében, a „Szakértői gyakorlat", valamint a „Bűncselekmény nyomozások" rovatban, szakmai kérdésekben, vitáknak is helyt kívántak adni, de igazán ez nem sikerült. Mindenkor túl merev volt a hierarchia, hogy a hierarchiát nem követő lap még jobban működhessen.[337]

Dr. Dános Valér, a Belügyi Szemle, rendszerváltás előtti politikai befolyásolására, a hierarchiával kapcsolatos viszonyára, konkrét személyes példával is szolgált. Pályázaton elnyert, és elfoglalt főszerkesztői beosztása első napján hazaérkezve várta otthon egy csoportfőnöki levél arról, hogy, megsemmisítették a pályázatot és más kinevezési megoldást találnak…[338]

3.7. A SZEMLE A BELÜGYI SAJTÓNYILVÁNOSSÁGÉRT 1953–1990

„Természetesnek tűnő törekvés a rendőrség részéről, hogy a tömegtájékoztatás eszközeit saját munkája, elsősorban a nyomozás szolgálatába próbálja állítani. Eközben azonban háttérbe szorul az állampolgárok tájékoztatáshoz való joga, de az is gyakori eset, hogy a visszatartott információk torz formában, rémhírként terjednek el."[339] – Olvasható egy tudományos dolgozatban.

3.7.1. TITKOK, VAGY MŰKÖDÉSI ZAVAROK?...

A 64. évfolyamát jegyző Belügyi Szemle, fennállása során egyre nyíltabb fórummá válva hatékonyan szolgálta a belügyi szervek munkatársainak szakmai képzését, a legjobb hazai és nemzetközi gyakorlatok, tapasztalatok felkutatását, tudományos

[336] KORINEK László: *Rendészet a tudásalapú kockázati társadalomban*. In. Belügyi Szemle. 2011. 58. évfolyam. 1. szám. p. 20.
[337] DEÁK József: *A tudomány szabadsága; politikai és hierarchikus hatások régen és ma a Belügyi Szemlében*. ULR: http://www.pecshor.hu/periodika/XVII/deak.pdf. p. 274. Letöltés ideje: 2017. május.31.
[338] DEÁK József: A tudomány szabadsága, politikai és hierarchikus hatások régen és ma a Belügyi Szemlében. URL: http://www.pecshor.hu/periodika/XVII/deak.pdf, 274. o. Letölés ideje 2017. 09. 25.
[339] SZIKINGER István: *A rendőrség tevékenységének alkotmányos alapjai.* Kandidátusi értekezés. Budapest. 1989. pp. 199 –200.

igényű tökéletesítését, elterjesztését, ezzel a rendészettudomány kialakulását, fejlesztését. Miként igyekezett feloldatni a szerkesztőség, a lap elterjedését, olvasottságát akadályozó belügyi rendelkezéseket?

Az említett, hatvanas évek légkörében Szabó László, a Népszabadság újságírója a rendőrség és a sajtó kapcsolatáról írt vitaindító cikket. Az írás egyes megállapításai ma is tanulságosak…

„Idestova tíz esztendeje dolgozom a sajtó olyan területén, ahol rendszeres, közvetlen kapcsolatot kell tartanom a rendőrséggel. E tíz esztendő. során igen sok tapasztalatot szereztem a rendőrség és a sajtó kapcsolatából, s elöljáróban meg kell állapítanom, nem mindig volt egyértelmű, pozitív ez a tapasztalat."[340]

Néhány általa említett példa: egy betörőnek a Lágymányosi lakótelepen sikerült ötven betörést elkövetni, mire elfogták. „Tudom, milyen meggondolás vezette a nyomozókat: nincs meg a tettes, milyen fényt vet ez a rendőrségre? Mert ha a harmadik eset után megjelent volna egy megfelelő fogalmazású tudósítás, jelezve benne, milyen módszerekkel dolgozik a betörő, fokozottabb óvatosságra késztette volna az embereket, s talán az ötödik, vagy a tizedik bűncselekmény elkövetésekor „fülön lehetett volna csípni" az illetőt…[341]

Egy Budapest felett lezuhant MALÉV gép tényét az újságok csak a harmadik napon közölték, miközben az egész város tudott róla. A Kelenföldi Hőerőműben történt elektromos robbanásról az újságírók véletlenül szereztek tudomást, mégis csak kisebb „canossát kellett járniok", mire megjelentethették az anyagot, ugyanis addig ilyen cikket nem lehet közreadni, bizonygatták a rendőrségnél, amíg meg nem állapították a felelősöket. Egy-egy érdekes, a köz szempontjából is, számottevő bűnügy nyomozásának a bemutatásával például sokkal közelebb lehet hozni a rendőrséget az olvasókhoz, az állampolgárokhoz. Olyan mesterségesen felállított falakat lehet így ledönteni, amelyek választóvonalként meredeztek korábban. A titkolódzás ködébe burkolt rendőri munkáktól elsősorban félelemből idegenkednek az emberek. Ha nem látják világosan, hogy mit csinál a rendőrség, milyen módszerekkel dolgozik, hogyan küzd az államellenes és köztörvényi

[340] SZABÓ László: *A rendőrség és a sajtó*. Belügyi Szemle. 1963. 1. évfolyam. 9. szám. p.16.
[341] SZABÓ László: *A rendőrség és a sajtó*. Belügyi Szemle. 1963. 1. évfolyam. 9. szám. p. 19.

bűncselekmények ellen, akkor éppen a múlt rossz tapasztalataiból kiindulva félni kezdenek. A félelem bizalmatlanságot szül, a bizalmatlanság idegenkedést…[342]

Végezetül pedig: „Úgy hiszem, ideje lenne időnként bemutatni egy-egy államellenes bűncselekményt, annak tetteseit, az elkövetés, körülményeit, az elkövethetőséget elősegítő tényezőket… Ha ugyanis az újságokat olvassa az ember, akkor úgy tűnik, hogy Magyarországon már végképp megszűntek az államellenes, politikai bűncselekmények, szükségtelen mindenfajta éberség, az államtitkok féltő vigyázása, mert hiszen azok úgysem érdekelnek senkit.”[343]

A három éven át zajló vita fordulatait a szemle 2-4 havonta hozta, az utolsó előtti két számban nemzetközi kitekintést is közölve „I. M. Galperin: A szovjet sajtó és a bűnözés elleni harc néhány kérdése,”[344] valamint „Nemzetközi vita a sajtó és a rendőrség között a bűnügyi tudósításról (Fordítás a Revue Internationale de Police Criminelle 1963. évi 169. (jún. – júl.) számából.)”[345]

A Fórum rovat vitáit, a rendőrség és a sajtó kapcsolatáról, (Lásd: Belügyi Szemle 1963. évi 9., 11. és 12., illetőleg 1964. évi 2., 5., számaiban közölt cikkeket.) dr. Déri Pál főszerkesztő, 1965-ben a tanulságokat összegző cikkben kívánta lezárni, a gyakorlat számára is irányt mutató állásfoglalással. Ennek nagyrészt az volt az oka, hogy a rendőrség és a sajtó kapcsolatának kérdésében szélsőséges nézetek alakultak ki, egyes rendőri szakemberek a sajtóval szemben meglehetősen elutasító álláspontra helyezkedtek. S ezek a megmerevedett nézetek nem voltak leküzdhetők csak „belülről”, főleg nem egy szerkesztőségi vitazáró cikk állásfoglalásával. Az ideológiai irányelvek (Ebből idézett Déri: „A dolgozók aktivitását igényelni, ösztönözni kell. Elősegítheti ezt, ... a tömegek megfelelő tájékoztatása szóban; valamint a sajtó és a rádió útján.”[346]) közzététele azonban ehhez kedvező helyzetet teremtett.[347]

---

[342] SZABÓ László: *A rendőrség és a sajtó*. Belügyi Szemle. 1963. 1. évfolyam. 9. szám. p. 21
[343] SZABÓ László: *A rendőrség és a sajtó*. Belügyi Szemle. 1963. 1. évfolyam. 9. szám. p. 24.
[344] GALPERIN I. M.: *A szovjet sajtó és a bűnözés elleni harc néhány kérdése*. Belügyi Szemle. 1964. 1. évfolyam. 4. szám. 72– 74.
[345] (szerző nélkül) *Nemzetközi vita a sajtó és a rendőrség között a bűnügyi tudósításról*. Belügyi Szemle. 1964. 2. évfolyam. 5.szám. pp. 121–122.
[346] *Az MSZMP központi bizottságának irányelvei időszerű ideológiai feladatokról*. Kossuth Könyvkiadó. 1965. Budapest. p. 13.
[347] DÉRI Pál: *Az ideológiai irányelvek és a tájékoztatás (Még egyszer a rendőrség és a sajtó kapcsolatáról)*. Belügyi Szemle. 1965. 3. évfolyam 8. szám. p. 5.

A vitasorozatban a rendőr-szakemberek hozzászólásaikban – nem beszélve itt most azokról, akik a hírközlést és tájékoztatást a valódi vagy vélt rendőri érdekeknek rendelték alá – általában az a felismerés dominált, hogy a sajtónak jelentős szerepe van, illetve lehet a rendőri munka segítésében. A sajtó támogatása, közreműködése tehát számukra hasznos tevékenység.

Ugyanezt juttatták kifejezésre hozzászólásaikban az újságírók is.

„E nézetek képviselői a rendőri hírközléseket – kimondva vagy kimondatlanul is – abból a szempontból támogatják vagy támadják, hogy azok „hasznosak-e" a rendőri, bűnüldözési vélt vagy valódi érdekek számára. A „rendőri érdek" mint minden más állami, társadalmi vagy gazdasági szerv belső, közvetlen érdeke – a közérdeknek, az egész társadalom érdekének van alárendelve. Mindez megköveteli a lakosság tárgyilagos, megbízható tájékoztatását.[348]

Hisz, mint a főszerkesztő a továbbiakban kifejti, az állampolgárok joggal elvárják tehát, hogy a hírközlő szervek minden közérdeklődésre számot tartó kérdésről – akár a világ, akár az ország eseményeiről – hűen tájékoztassák. „A hírközlőknek nemcsak joga, hanem kötelessége: kommentálni az eseményeket, az összefüggésekre rámutatni; hozzásegíteni az olvasót, a nézőt, a hallgatót az események jelentőségének, kihatásának megfelelő értékeléséhez – de nincs joga elhallgatni! A tájékoztatásnak nemcsak hűnek és tárgyilagosnak, hanem rendszeresnek is kell lennie! Nem lehet szelektálni, hogy csak a kedvező eseményekről számoljunk be, a kevésbé kedvezőeket pedig elhallgassuk. Ez rövidlátó politika lenne. A technika mai állása mellett ez egyrészt megoldhatatlan, másrészt megrendítené a bizalmat hírközlő, tájékoztató szerveink iránt."[349]

Hogy a fentiek mennyire haladó, előremutató gondolatok voltak az adott korban, álljon itt egy a korszak kommunikációjának mai értékelését tartalmazó gondolatsor.

A kommunista rendszer zárt társadalmának, rejtőzködő magatartásának torz kommunikációs gyakorlata volt, hogy a hatalomban lévő felelős közszereplők a realitások tényszerű, és rájuk, szervezetükre nézve nem minden részletében

[348] DÉRI Pál: *Az ideológiai irányelvek és a tájékoztatás (Még egyszer a rendőrség és a sajtó kapcsolatáról)*. Belügyi Szemle. 1965. 3. évfolyam 8. szám. p. 6.
[349] DÉRI Pál: *Az ideológiai irányelvek és a tájékoztatás (Még egyszer a rendőrség és a sajtó kapcsolatáról)*. Belügyi Szemle. 1965. 3. évfolyam 8. szám. p. 7.

feltétlenül előnyös realitások közmegvitatása, az elvárható maximális kommunikációs együttműködés helyett lépten-nyomon megkísérelték a birtokukban lévő információkat elzárni a nyilvánosság elől. Ennek egyik bevett módja volt a (szolgálati vagy állam-)titokká nyilvánítás.[350]

A ma is megszívlelendő Déri gondolatok „kiverték a biztosítékot", ugyanis példái szerint nem adhattak hírt a szegedi ötrendbeli gyilkosságról (1961) A cselekmény felfedezése után még egy héttel később sem jelenhetett meg – még a helyi lapban sem – hír, a brutális elkövetés miatt, pedig a tájékoztatás a nyomozást is előbbre vitte volna. Egy másik esetben egy emberölés kísérletének tettesét lehetett volna kézre keríteni, ha a jó személyleírás megjelenhetett volna a sajtóban. De mivel a halálos lövést egy fegyveres testületeknél rendszeresített pisztolyból adták le, a hír csak egy félévvel később kaphatott nyilvánosságot, akkor már teljesen hatástalanul… „Pedig tudomásul kell venni, hogy vége van annak az időszaknak, amikor az emberek, ha félve is, de tisztelték a "tabut" Ma csak azt tisztelik és szeretik, amibe beleláthatnak, megismerhetik erényeivel, hibáival, eredményeivel és fogyatékosságaival együtt."[351] Mert egyetlen társadalmi, állami vagy gazdasági szerv sem vonhatja ki magát a társadalom ellenőrzése alól. Az a furcsa helyzet adódott, hogy a főszerkesztő lapjában, a szerkesztőbizottság nevében a decemberi szám egy, Dérit súlyosan elmarasztaló közleménnyel, értékeléssel kezdődött: Még egyszer a tájékoztatásról címmel.[352]

„Déri elvtárs cikkének az a megállapítása, hogy a hírközlő szerveknek nincs joguk bármit is elhallgatni, félreértésekre adhat okot; némelyek azt hihetik, hogy az anyagot most már válogatás és a tények alapos ellenőrzése nélkül ki kell adni. Mindenekelőtt az állami és hivatali titkokat kell feltétlenül megvédeni. De szelektálni kell az anyagokat azért is, mert a közvéleményt nem áraszthatjuk el, bűnügyi anyagokkal: társadalmi, politikai életünk közérdek1ődésre számot tartó eseményei, jelenségei között csak egy kis rész, néhány százalék lehet a belügyi vonatkozású

[350] TERESTYÉNI Tamás: *Együttműködés és konfrontáció a közéleti kommunikációban.* In: Buda Béla – Sárközy Erika(szerk.): Közéleti kommunikáció. Akadémia kiadó. Budapest. 2001. p. 43.
[351] DÉRI Pál: *Az ideológiai irányelvek és a tájékoztatás (Még egyszer a rendőrség és a sajtó kapcsolatáról)*. Belügyi Szemle. 1965. 3. évfolyam 8. szám. p. 8.
[352] KORINEK László: *Egy folyóirat útja a szolgálati használattól a társadalom szolgálatáig*. In. Belügyi Szemle 60 év, hatvan bűncselekmény. Belügyi Szemle Szerkesztősége. Budapest. 2012. p. 12.

anyag, azoknak is olyanoknak kell lenniük, hogy társadalmi érdekeinket szolgáljuk közlésükkel."[353]

A rendőrség helyzete ebben az időben még csak a szervezetet belülről ismerő vezetők számára volt világos. A titkosság nagyon sokáig megóvta ezt a testületet attól, hogy belső bajai ország-világ előtt feltáruljanak.[354]

Mindeközben lássuk, mik tekinthetők a jó kommunikáció alapelveinek:

„– Objektivitás: nem propaganda vagy manipuláció, objektív valóság, az igazság tisztelete, pártatlanság, előítélet-mentesség.

– Nyíltság: demokráciában a rendőrség az egyik legjobban átlátható szervezet, őszintén kell beszélni a problémákról, ez sokkal célravezetőbb, mint a köntörfalazás.

– Közérthetőség: világosan, pontosan és egyszerűn kell fogalmazni, a törvények szellemében a magyar nyelv szabályai szerint.

– Igazságosság: ez nem csak az objektív valóság feltárása; „Az igazat mondd, ne csak a valódit!" több annál; humánum, szimpátia, az ügy iránti alázat.

– Érzékenység: csakis a kommunikációs „érhálózat" képes jelezni (ez a legkiépítettebb) a szakmai és morális problémákat a szervezeten belül. Ugyanakkor „médiaérzékenységet is jelent, a külső kommunikációs aktusok időszerűségét, aktualitásait.

– Hitelesség: a kommunikáció alfája és omegája. A legnehezebb megszerezni és a legkönnyebb elveszíteni.., nem csak a szóvivő, hanem az egész szervezet szavahihetősége a tét!

– Időszerűség: a közvéleménynek joga van tudni mi történt, és mindig aktuálisan. A rendőrség tájékoztatási kötelezettségén túlmenően, gyorsan, haladéktalanul kell szólni az emberekhez.

– Függetlenség: a kommunikáció integráns része a szervezetnek, de mégis önálló, mint gyémántban a kristályszerkezet."[355]

Dr. Nyiri Sándor, hosszú ideje szerkesztőbizottsági tagként, a szemlében megjelentek ismeretében mondta el személyes tapasztalatait a rendészet rejtőzködő természetével és a tudomány szabadságának érvényesülésével kapcsolatban, amiből

[353]A Belügyi Szemle szerkesztőbizottságának Közleménye: *Még egyszer a tájékoztatásról*. Belügyi Szemle. 1965. 3. évfolyam. 12. szám. p. 6.

[354] FINSZTER Géza: *Főszerkesztői önvallomás*. Rendészeti Szemle 1993. 40. évfolyam. 1. szám. p. 16.

[355] FODOR István: *Válságkommunikáció*. Minerva. Budapest. 2008. pp. 88–89.

leszűrhető, hogy a rendvédelmi tevékenység szakelméleti cikkekben történő bemutatása előli elzárkózás „titkos"-ságra hivatkozva, gyakran teljesen fölösleges. Az ilyen, tisztázó írások jellemzően inkább előnyére szolgálnának a szervezetnek. A nyugalmazott ügyész jól ismeri a problémát, hisz neki is jelent meg két könyve a titkos információszerzésről, adatszerzésről. De a témából, a nyolcvanas évek végén, Kertész Imrének, a Bűnügyi Technikai Intézet egykori vezetőjének jelent meg négy dolgozatból álló hiánypótló kötete; „Rendőrség, rendőrállam, jogállam" címmel. Szerzője tudott angolul, németül, oroszul, így bemutatta; Európában hogy néz ki a titkosinformáció-gyűjtés. Az ügyészek természetesen tudták a rendszerváltás előtt is, hogy a rendőrség folytat titkos, úgynevezett operatív tevékenységet, amiről egymás között gyakran beszéltek. De, mivel az ilyen természetű rendőri tevékenység jogon kívül zajlott, nem tudtak vele mit kezdeni, hisz az ügyészség csak a nyomozás törvényességének felügyeletére volt jogosult, és kötelezett. [356]

Az ügyészségen belüli szakmai megbeszélések a jogalkotásról szóló törvény[357] elfogadása után élesebbé váltak. A jogrend értelmében ugyanis az állampolgárok alapvető jogait és kötelezettségeit törvényben kell szabályozni, különös tekintettel a személyi szabadságjogokra és korlátozásokra.

A titkosság szemlés feloldására is kaptunk példát a nyugalmazott vezető ügyésztől. A Magyarországon, 1963-ban megindult, a bűnözést és a bűnelkövetést mérő „Egységes Rendőrségi Ügyészségi Statisztikát" a Belügyminisztérium és a Legfőbb Ügyészség együtt dolgozta ki világszínvonalon.. A bűnözés változásairól szóló évente megjelenő statisztikának egyetlen, de legnagyobb baja volt, kötetei, csak „Belső használatra!" felirattal készültek. A titkosságot úgy lehetett áthidalni, hogy minden év elején a legfőbb ügyész tartott egy sajtótájékoztatót, ismertetve a bűnözés adatait, amiből a szemle készített egy szűkebb kiadványt.[358]

3.7.2. TOVÁBBI KÜZDELMEK A NYÍLT KOMMUNIKÁCIÓÉRT

Déri az ötvenéves szemlét méltató írásában ekként összegzi a folyóirat nyitottságáért folytatott szerkesztőségi küzdelmeit: „Mindent elkövettünk, hogy az általános

[356]Mélyinterjú dr. NYIRI Sándorral: *A politika nem telepedett rá soha a folyóiratra!* MELLÉKLETEK
[357] 1987. évi XI: törvény 5.§ b) pont.
[358] Mélyinterjú dr. Nyiri Sándorral: *A politika nem telepedett rá soha a folyóiratra!* MELLÉKLETEK

bizalmatlanságot, a titokzatosságot, az állomány „beltenyészetét” és „csőlátását” megszüntessük.”[359]

Persze ez nem történhetett meg egyik napról a másikra. Fokozatosan a szemle szerzőivé váltak a bűnözéssel összefüggő tudományok művelői, más szervek, testületek tagjai és eljutottak – ami a legfontosabb minden állami szerv tevékenységének megítélésénél – a lakosság véleményéhez is. A legtöbbször tudományos felmérések, összegzések formájában. Mindezzel tükröt tartva a szerkesztőség elé, látni az olvasók értékítéletét, mivel vannak megelégedve és mivel nem.

Sajnos, mint az egykori főszerkesztő felidézte – ez a gyakorlatban csak nagyon akadozva realizálódott, de félúton nem lehet megállni. A viták során felvetődött, a hivatalostól eltérő véleményeket, új vagy rehabilitálandó tudományok felszínre hozását, és körülírás helyett, nevüknek kimondását előbb-utóbb kikényszerítették. Értékelése szerint, alighanem a szemle használta a kelet-európai térségben sokszor először, ha jelzővel is – a kriminológia szót, a szociológiát, a pszichológiát, a kibernetikát, az informatikát, a prognosztikát, a szervezéstudományt és sok más új tudományt, mert a felvetődött problémákra nem lehetett másképp objektív választ adni. A tények kendőzetlen felvetésének igényén, a hibák, hiányosságok sokoldalú megközelítésén alapuló szerkesztési elveiket pedig gyakran áldozatokkal is járó küzdelemben kellett megvédeniük. [360]

„Egy szerkesztőségnek azonban – ha az nem elvnélküli, bürokrata lelkületű emberekből áll – az ilyen hátrányokat, a történelmi helyzettől függő mértékűen otromba beavatkozásokat, egy jó újság, folyóirat, vagyis az olvasó kedvéért mindig vállalni kellett és kell!”[361]

A dr. Déri Pált követő főszerkesztő, dr. Finszter Géza, tovább folytatta a lap, évtizedeken át kialakított kritikai hangvételét, nyíltságát. A rendszerváltást közvetlenül megelőző 1980-as évekről, sajtónyilvánosságáról, az akkori főszerkesztő így emlékezik:

---

[359] DÉRI Pál: *Az ötvenéves Belügyi Szemlére emlékezve*. Belügyi Szemle. 2003. 50. évfolyam. 1. szám. p. 6.
[360] DÉRI Pál: *Az ötvenéves Belügyi Szemlére emlékezve*. Belügyi Szemle. 2003. 50. évfolyam. 1. szám. p. 7.
[361] DÉRI Pál: *Az ötvenéves Belügyi Szemlére emlékezve*. Belügyi Szemle. 2003. 50. évfolyam. 1. szám. p. 11.

„Akik az újságírásban dolgoztunk, jól érzékelhettük a szókimondás határait. Meg is említek három témát, amiről nem volt szabad írni: Wallenberg, Bős-Nagymaros és a magyarországi kábítószerhelyzet. Az is igaz, hogy ezek puha tilalmak voltak, alig akadt újság, amelyik betartotta. Most is hallom a tájékoztatásért felelős pártfőnök Lakatos Ernő dörgő szavait - az ország helyzete biztató, csak néhány >>rossz hangulatú<< belvárosi szerkesztőség mondja az ellenkezőjét."[362]

A kötelező penzumokon túl a megjelentetett gondolatgazdag írások akkoriban kisebb-nagyobb csínytevésnek számítottak. Ilyen volt például, amikor egyetlen lapszámba helyezték el a kriminológia két egymással hadakozó professzorának, homlokegyenest ellenkező véleményt kifejtő dolgozatát; Illyés Gyula szavaival, fejezték ki ifjúságvédelmi lapszámuk mondanivalóját; közölték a közrendvédelmi parancsnok szellemes írását, amelyből kiderült, hány kiló a szolgálatteljesítő járőr felszerelése; megjelentették a hajdani budapesti főkapitány-helyettes panaszait arról, hogy miért csak az állománya negyedét tudja munkába állítani. Betették a közigazgatási jog szakértőjének a fejtegetését arról, miért törvénysértő a frissen megjelent belügyminiszteri rendelet. De mindezeken túlmenően a legjobban az olvasói reagálásoknak örültek, mert komolyan gondolták, hogy őket szolgálják.[363]

3.8. ESÉLYEGYENLŐSÉG AZ ÉRTÉKEKBEN…

A szemle hasábjain nem a magas beosztása, vagy rendfokozata miatt jelenhet meg valaki. Egy pályakezdő ugyanolyan eséllyel írhat, sőt ő lehet nagyon okos, a vezérőrnagy pedig mondhatja a butaságot, mint az a mélyinterjúkban ki is derült. Lehet persze egy ilyen folyóiratot hierarchikus módon is szerkeszteni, de akkor az már nem tudományos folyóirat, hanem egy hivatalos közlöny, jelentésgyűjtemény, PR-kiadvány. Egy folyóirat akkor folyóirat, ha szerkesztése is autonóm, és szerzőinek gondolatai szintén autonóm módon érvényesülhetnek.[364]

[362] FINSZTER Géza: *Főszerkesztői önvallomás*. In. Rendészeti Szemle. 1993. 31. évfolyam 1. szám. p. 15.
[363] FINSZTER Géza: *Főszerkesztői önvallomás*. In. Rendészeti Szemle. 1993. 31. évfolyam 1. szám. p. 15.
[364] Mélyinterjú dr. FINSZTER Gézával: *A központi, államigazgatási, jogi folyóiratok profilját tekintve, mi hiánypótló missziót töltöttünk be…* MELLÉKLETEK

A Belügyi Szemle szerkesztősége, ha nem is a kormányzat, hanem a Belügyminisztérium szintjén, az érlelődő, bontakozó reformfolyamatok áramában érzékelte, meglátta az érdekképviselet hiányát, e szerep jelentőségét.

„Volt idő, amikor a nagy tudományos problémák mellett, szinte egyedül ez a folyóirat vállalta fel a rendőrök érdekvédelmét. ”[365] – emlékezett vissza dr. Korinek László.

Dr. Finszter Géza elmondása szerint is először a Belügyi Szemlében lehetett olvasni a gyenge felszerelésről, a rossz kiképzésről, a tűrhetetlenül alacsony fizetésekről, és mindezt a nyolcvanas évek közepén, amikor a minisztérium szakmai vezetése a nyilvánosság előtt még hallani sem akart a gondokról. Akkoriban a folyóirat jobbító, kritikai hangvételéről – egyebek közt – a „Reflexió” rovat anyagai gondoskodtak. Ezekben a „kisrendőrök” is megszólaltak, és a nagy témákban megjelent anyagok mellett lehetett reflektálni a mindennapi szolgálattal kapcsolatos gondokra is. Az egyik anyagban egy őrmester leírta; „Ha 70 évig nem ennék semmit, családommal együtt, akkor tudnék az illetményemből egy lakást venni magamnak!...” Egy másik alkalommal, 1987-ben, a szervezési és mozgósítási csoportfőnökkel készítettek a „Konzultáció – Kerekasztal” rovatba anyagot, ami egy a frissen bevezetett differenciált bérezés anomáliáira utaló „tiszteletlen” kérdés miatt nem jelenhetett meg.[366]

3.8.1. ETNIKAI-E VAGY MULTIKULTURÁLIS A BŰNÖZÉS

Az emberi méltóság és az esélyegyenlőség, más megközelítésben az egyenlő bánásmód mellett, már az első számában síkraszállt a Belügyi Szemle. Éppen negyven évvel „Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló törvény,[367] 2003-as megjelenése előtt. A cigány lakosság társadalmi beilleszkedése, és ehhez kapcsolódóan a „cigánybűnözés”, mint kategória

[365] KORINEK László: *Egy folyóirat évfordulói.* In. Rendészeti Szemle. 40. évfolyam. 1. szám. p. 6.
[366] Mélyinterjú dr. Finszter Gézával: *A központi, államigazgatási, jogi folyóiratok profilját tekintve, mi hiánypótló missziót töltöttünk be…* MELLÉKLETEK
[367] 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról URL. https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0300125.TV, Letöltés ideje 2017. november 8.

létjogosultsága, avagy alaptalansága komoly problémaként jelentkezett, már 1963-ban is. A helyzet máig sem rendeződött teljesen.

Miként vett részt a kezdetektől a rendszerváltozásig – például a „cigánybűnözés" fogalom létjogosultságát versus alaptalanságát taglaló írásaival – a Belügyi Szemle a belügyi állomány, főként a rendőrség interkulturális nevelésében? A „cigánybűnözés", mint tudományos megalapozottság nélküli, hallgatólagos politikai támogatással, mesterségesen előállított, ezért inkább politikai, mint kriminológiai, bűnüldözési kategória, a vizsgált időszak évtizedeiben is, több vitacikksorozat alapjául szolgált a Belügyi Szemle hasábjain. Mennyire időt állók a főbb megállapítások? Az interkulturális nevelés problematikáját napjainkban az Európát elárasztó migrációs hullám ismét a figyelem középpontjába helyezte…

3.8.2. INTERKULTURALITÁS – MULTIKULTURALITÁS

Az UNESCO által javasolt definíció szerint az „interkulturális terminust a kultúrák közötti interakció értelmében használjuk, a multikulturális fogalom pedig kölcsönös együttélést, és megértést jelent egyazon társadalomban élő különböző kultúrák között" [368]

A két fogalom sem nem különböző, sem nem azonos. Egyszerre van jelen a szakirodalomban. A multikulturalizmus egyfajta szemléletmód, míg a kulturális sokféleség és a multikulturalitás arra a tapasztalati tényre utal, hogy egy adott területen és adott társadalmi szervezeten belül különféle kultúrák léteznek és hathatnak egymásra. Az interkulturalitás fogalma helyett a kultúrák közötti párbeszéd definícióját adják meg (angolul: intercultural dialogue): Kultúrák közötti párbeszéd: különböző etnikai, kulturális, vallási és nyelvi háttérrel, illetve örökséggel rendelkező egyének vagy csoportok közötti nyitott és a másik fél véleményének tiszteletben tartása mellett megvalósuló eszmecsere, amelynek alapja a kölcsönös megértés és tisztelet. Ez minden szintre vonatkozik: a társadalmon belül, az európai társadalmak között, valamint Európa és a világ más részei közötti párbeszédre

[368]LAKATOSNÉ TÖRÖK Erika – DORNER Helga: *Pedagógusok interkulturális kompetenciája nemzetközi partnerségben.* URL: http://epa.oszk.hu/00000/00035/00117/2007-10-ta-Tobbek-Pedagogusok.html Letöltés ideje: 2017. 03. 12.

egyaránt. Tehát Európában az interkulturalizmus fogalma alatt általában társadalmi csoportok közötti interakciót értenek, míg a multikulturalizmus fogalma alatt, a társadalom struktúráját értik.[369]

Lássuk, e folyamatosan kifejlődött nézetrendszerrel, milyen mértékben tartott lépést a szemle.

3.8.3. MŰHELYVITA A KEZDETEKTŐL A „CIGÁNYBŰNÖZÉSRŐL"

A cigányok Észak–Nyugat Indiából elhagyva őshazájukat, Indiát, szóródtak szét a nagyvilágban. Tömeges megjelenésük Európában – a Duna mentén is – XIV. századra tehető. A cigány kultúra eltér az európaitól, a hagyományos cigány ízlésvilág, viselkedés, gondolkodásmód, erkölcsi rendszer más, mint az európai.[370]
A cigány lakosság társadalmi beilleszkedésével kapcsolatban, 1961. június 20.-án jelent meg, az MSZMP Politikai Bizottságának első párthatározata,[371] amely megszabta e téren az állami és társadalmi szervek legfontosabb feladatait. Magyarországon 1960. január 1-én, 186536 cigányszemély élt, az ország összlakosságához viszonyítva, annak 1,8 %-a.[372]Így a kérdés, már csak a réteg nagy száma és súlyos elmaradottsága miatt is fontos társadalmi ügy. Ugyanis, mint akkoriban már nyilvánvalóvá vált, a cigányok problémáinak megoldása nemcsak anyagi, kulturális és egészségügyi kérdés, hanem politikaivá is vált a társadalmi réteg rendkívül elmaradott életkörülményei okán. A probléma társadalmi, belügyi jelentőségét, súlyát kiemeli, hogy már az 1963-ban induló Belügyi Szemle[373] első

[369]PÁVA Rita: *Interkulturális, multikulturális oktatás alapjai* (2013) URL: http://pedagoguskepzes.elte.hu/images/anyagok/ii3/27_interkulturalis_mutikulturalis_oktatas_alapjai.pdf Letöltés ideje: 2017. 03. 18.
[370] ROSTÁS-FARKAS György: *A cigányság hagyomány- és hiedelemvilága.* Budapest. 2000. Cigány Tudományos és Művészeti Társaság. pp. 12–23.
[371] *Az MSZMP központi bizottsága politikai bizottságának határozata a cigány lakosság helyzetének megjavításával kapcsolatos egyes feladatokról (1961. június 20)*. In. A Magyar Szocialista Munkáspárt Határozatai és Dokumentumai 1956–1962. Kossuth könyvkiadó. Budapest. 1973. pp. 519–521.
[372] DOBOS János: *A cigány lakosság társadalmi asszimilációja és a cigánybűnözés*. In. Belügyi Szemle. 1966 4. évfolyam. 6. szám. p. 31.
[373] DEÁK József: *The Police, then Interior Review for the forming of the science of law enforcement; from its beginning to the change of the political system.* In. West Bohemian Historical Review Department of Historical Sciences Faculty of Philosophy and Arts University of West Bohemia in Pilsen. – Department of History Faculty of Humanities University of Hamburg. 2014. 3. évfolyam. 2. szám. p. 241. URL: https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/11025/15549/1/Deak.pdf
Letöltés ideje 2017. szeptember. 12.

számának első harmadában helyet kap a témában egy vitaindító cikk. A párthatározatból a belügyi szervekre háruló feladatokkal részleteiben foglalkozott a színre lépő szemle megjelenése évének első felében folytatott vita.[374]

A hozzászólók többsége hangsúlyozta, hogy a „cigánybűnözés" felszámolásának fontos előfeltétele: a cigány lakosság teljes társadalmi beilleszkedése. Sok értékes javaslat is elhangzott, amelyek, azt követően a rendőri szervek munkájában érvényesültek és hozzájárultak a „cigánybűnözés" elleni harc eredményeihez.[375]

A témában – az akkoriban elképzelhető – nemzetközi kitekintést szolgálta, a hazaival sok rokon vonást tartalmazó, szovjet helyzetet, annak társadalmi, rendőrségi kezelését bemutató anyag. Például arról, hogy az 1 millió 200 ezernyi cigány lakosság körében „Több helyen, ahol a cigányok letelepedtek, a milícia szerveinek kezdeményezésére társadalmi bíróságok jöttek létre cigány és nem cigány lakosokból. Ezek kisebb jelentőségű jogellenes vagy egyéb, az együttélés szabályaival nem összeegyeztethető cselekményekért vonják felelősségre az elkövető cigányokat, és ilyen módon közösségi, társadalmi ráhatások segítségével nevelnek…

A cigányság – tehetséges népcsoport, amely muzikális lélekkel, a zene iránti természetes érzékkel, s találékony ésszel rendelkezik. Minden lehetségest meg kell tenni társadalmi és emberi felemelkedésük érdekében."[376]

Nemes Alajos írásából az is kiderül, hogy a Belügyminisztérium vezetői már jóval az említett, politikai bizottsági határozat megszületését megelőzően úgy értékelték, a cigány lakosság elmaradottságának felszámolása nem rendőri feladat, hanem elsősorban társadalmi probléma, amit csak a társadalom összefogásával, a különböző, érintett szervek egybehangolt intézkedésével lehet megoldani, amiben természetesen komoly szerepe van a rendőrségnek is, elsősorban a bűnöző cigányokkal kapcsolatban. Ennek a megállapításnak az eredményeként a cigányok által elkövetett bűncselekmények száma jelentősen,1954-hez viszonyítva 1961-ben 30%-kal csökkent. Ezt követően a szerző taglalja részletes statisztikai adatokkal

[374] NEMES Alajos: *A cigány lakosság helyzetének megjavításáról szóló párthatározat végrehajtásának tapasztalatai Baranya megyében.* In. Belügyi Szemle. 1963. 1. évfolyam. 1. szám. p. 30.
[375] DOBOS János: *A cigány lakosság társadalmi asszimilációja és a cigánybűnözés*. In. Belügyi Szemle. 1966 4. évfolyam. 6. szám. p. 31.
[376] SCHIFFER János –DOBOS János: *A cigány lakossággal kapcsolatos problémák a Szovjetunióban* .In. Belügyi Szemle. 1963. 1. évfolyam. 3. szám. pp. 66–73.

alátámasztva a Baranya megyében élő cigány lakosság akkori helyzetét, külön kitérve, a munka-, a kulturális és az egészségügyi viszonyokra, a társadalmi beilleszkedésük helyzetére. A lakosság 3,5%-át kitevő cigányok követik el az össz-bűncselekmények 7%-át. A megyében nyilvántartott szokásos bűntettesek 26%-a cigány. A cigányok helyzetének megváltoztatására végrehajtott, illetve tervezett intézkedések számbavételekor a szerző külön kitért a társadalmi vonalon teendőkre, az állami és gazdasági szerveknél szükségesekre, valamint a rendőri feladatokra.[377]

Ezeket a rendőri feladatokat az 1963 júniusában megjelent, első vitazáró cikkben dr. Györök Ferenc r. ezredes tömören így foglalta össze: „A cigánybűnözőknek állandóan érezniük kell, hogy a rendőrség ellenőrzi, számon tartja tevékenységüket, látniuk kell, hogy bűnelkövetés esetén leleplezésük elkerülhetetlen. Ez a visszatartó hatás a társadalmi beilleszkedés útjára tereli őket."[378]

Valószínűleg ezek az írások is jelentősen hozzájárultak az egységes rendőrségi és ügyészségi bűnügyi statisztikai rendszer, abban a „cigánybűnöző" kód, kategória létrejöttéhez.

Az 1964. január 1-jén - a belügyminiszter és a legfőbb ügyész közös utasítása alapján, hatályba lépett, az egységes rendőrségi, ügyészségi bűnügyi statisztika.[379]

Ha a bűnelkövetőknek minél több demográfiai, szociológiai, kriminológiai és egyéb ismérveit tárjuk fel, annál pontosabb terveket dogozhatunk ki a felderítés és a bűnmegelőzés érdekében.[380]

Kezdettől fogva az egyik legfőbb hiányossága, hogy a különböző bűnözői kategóriák (fiatalkorúak, visszaesők, veszélyes bűnözők, cigány- és utazóbűnözők) bűnözését csupán azok szerint az arányok szerint mérte, amelyeket az elkövetők között elfoglalnak.[381]

---

[377] NEMES Alajos: *A cigány lakosság helyzetének megjavításáról szóló párthatározat végrehajtásának tapasztalatai Baranya megyében.* In. Belügyi Szemle. 1963. 1. évfolyam. 1. szám. p. 30.

[378] GYÖRÖK Ferenc: *A cigány lakosság társadalmi beilleszkedése.* In. Belügyi Szemle. 1963. 1. évfolyam. 7. szám. p. 93.

[379] TÓTH Tihamér: *Viktimológiai jellegű bűnügyi statisztikai adatgyűjtés szükségességéről* In. Belügyi Szemle. 1973. 10. évfolyam 10. szám. p. 69.

[380] LÁZÁR Bertalan: *Az egységes új rendőrségi és ügyészségi statisztika*. In. Belügyi Szemle. 1964. 2. évfolyam. 1. szám. p. 16.

[381] DOBOS János: *Az elkövetői kategóriák értékelése.* In. Belügyi Szemle. 1988. 25. évfolyam. 1. szám. p. 10.

Az egységes rendőrségi, ügyészségi bűnügyi statisztikában a fentiek szerint már korán próbálták körvonalazni a „cigánybűnözőket”, külön kategóriát nyitva számukra.

Nemes Alajos vitaindító cikkére, e téma kapcsán, évtizedeken át helyet kap a folyóiratban több átfogó, országos, vagy megyei rendőr-főkapitányságok területén a cigányság helyzetét, bűnözésének jellemzőit, a szükséges teendőket számba vevő, a megjelent anyagokat új megállapításokkal, mind több külföldi tapasztalattal kiegészítő tanulmány.

Az első időszak anyagait Dobos János r. őrnagy fentebb említett, cikke összegezte 1966 júniusában, leszögezve, hogy 1960. január 1-jén Magyarországon – mint korábban láttuk, 186 536 cigány személy élt, az összlakosság 1,8%-a. A szerző megállapítása szerint a cigány lakosság társadalmi beilleszkedésének üteme és a „cigánybűnözés” helyzete között szoros összefüggés van. A befejezett ügyek 1964–65. évi vizsgálata arra utal, hogy több mint 10%-al nőtt azoknak a vádemeléssel átadott ügyeknek a száma, amelyeket cigánybűnözők követtek el. A „cigánybűnözés” területi eloszlását vizsgálva a szerző megállapítja, hogy eléggé magas a „cigánybűnözés” (mind a vádemeléssel átadott ügyek, mind a terheltté nyilvánítottak több mint 10%-a) Borsod, Nógrád, Szabolcs és Tolna megyében. Ugyanakkor az ország nagy részén, a fennmaradó 15 megyében a „cigánybűnözés” stagnál, vagy csökkenő tendenciát mutat. Emelkedés csak Csongrád, Fejér, Győr és Szabolcs megyében volt tapasztalható.[382]

A szemle, „Tudományos élet” rovatában, a teljességre törekedve, időről-időre, helyt adott a problémával kapcsolatos civil nézőpontoknak is. A cigány lakosság társadalmi asszimilációjának korabeli társadalmi megítélését jól tükrözte, a területen folyó munka tapasztalatait, az egészségügyi szakbizottság jelentését, a cigánytelepek felszámolását elősegítő 2014-es számú, 1964 (V.4.) kormányhatározat végrehajtásának problémáit feltáró anyag. A beilleszkedés problémáinak vizsgálatára, kiküszöbölésére felállított Országos társadalmi bizottság 1964 decemberében, az érdekelt szaktárcák és társadalmi szervezetek képviselői részvételével összehívott munkaértekezleten tekintette át a cigány lakosság helyzetét.

[382] DOBOS János: *A cigány lakosság Társadalmi asszimilációja és a cigánybűnözés.* In. Belügyi Szemle. 1966. 3. évfolyam. 6. szám. p. 37.

Az ankéton egyebek közt elhangzott, hogy a telepek leggyakoribb hivatalos látogatói még mindig a rendőrök és az egészségügyi dolgozók. A rendőrség munkájával kapcsolatban a minisztertanács tanácsszervek osztályának munkatársa elmondta, hogy a rendőrök intézkedéseiben az előző évekhez képest lemérhetően pozitív változás állt be. A cigány lakosság társadalmi beilleszkedése érdekében kötelességükön túlmenően is igen sokat tesznek.[383]

3.8.4. A „CIGÁNYÚTRA" TÉVEDT „CIGÁNYBŰNÖZŐ" FOGALMA

A Belügyi Szemlében, „cigánybűnözés" témában az összegzéseket követően sem apadt a szerkesztőségbe küldött cikkek mennyisége, tükrözve a probléma aktualitását.

Néhány közülük:

– A cigány lakosság bűnözésének társadalmi problémáiról (dr. Csendes Károly, a legfőbb ügyész helyettese, írásában megemlítve, hogy a szabadságvesztésre ítélt cigányok többsége életében először a börtönben kerül viszonylag kulturált körülmények közé…1972/6.).

– A Zala megyében élő cigány lakosság helyzete és bűnözésben való részvétele (Bognár F. r. alezredes 1972/7.).

– A cigány lakosság bűnözésének helyzete Békés megyében (dr. Sajti I. r. alezredes és Fekete Béla r. hadnagy, 1972/9.).

– A cigányság helyzete és bűnözése Szabolcs-Szatmár megyében (Kerezsi T. r. főhadnagy, 1972/10.).

– A cigánybűnözés felszámolását akadályozó tényezők (hozzászólás a Legfőbb Ügyész cikkéhez dr. Madách O. r. alezredes Fehér L. r. alezredes 1972/11.)

A cigány lakosság társadalmi beilleszkedése és bűnözése Tolna megyében (dr. Farkas M. r. őrnagy 1973/7.).

– Fiatalkorú cigányok által elkövetett emberölés nyomozása (Süle J. r. alezredes 73/9.).

[383] MAROSÁN Lajosné –VÁCZINÉ, dr. KONKOLY Magda: *A cigány lakosság társadalmi asszimilációja.* In. Belügyi Szemle. 1965. 2. évfolyam. 3.szám. pp. 47–54.

A szerkesztőség, a vita összefoglalása helyett ezúttal beszélgetésre hívta össze a cigányság problémáinak jó ismerőit: Zagyva Imrét, a minisztertanács tanácsi hivatala főosztályvezető-helyettesét; Ágoston Zoltánt, a Pest megyei tanács vb igazgatási osztálya vezetőjét és dr. Dobos János r. őrnagyot a BM bűnügyi osztály vagyonvédelmi alosztály vezetőjét. A „Konzultáció" rovatban közölt anyag célja, az volt, hogy az elhangzott vélemények tegyék árnyaltabbá a cigányság problémáiról eddig alkotott képet és orientálják az olvasókat mindennapi munkájuk végzésében.[384]

A „cigánybűnözés" helyzetének változatlan megoldatlansága hívta életre e témában, az 1976 júniusában Borsi Zoltán, Halász Kálmán: „Bűnözés és cigánybűnözés"[385] vitaindító tanulmányával a következő cikkfolyamot.

A „Bűnözés és cigánybűnözés" vitaindító cikkből kiderül: „Cigánynak kell tekinteni azokat a bűnelkövetőket, akiket nem cigány környezetük is cigánynak tekint, és

– rendszeresen vagy idényjelleggel vándorolnak, tartósan nem telepszenek le és a munkát kerülik;

– a nem cigány lakosságtól elkülönülve cigánysoron, telepeken, putrikban élnek, többnyire csak alkalmi munkát végeznek;

– életmódjukban a cigány hagyományokat (vérbosszú, leányszöktetés vagy vásárlás) követik;

– bűnelkövetési módszereik jellegzetesek. Például nem büntethető korban levő gyermekeikkel vitetik véghez a bűncselekményeiket, miközben azt felnőtt korúak biztosítják stb."[386] Ekkoriban már mintegy 300 ezerre tehető a hazai cigánynépesség száma. A kriminálstatisztikának a bűnelkövetőkre vonatkozó adataiból kiderül, hogy míg a tízezer lakosra jutó kriminalitási arányszám a cigány bűnelkövetőknél 133,4, addig a nem cigányoknál csupán 71,8. A cigány bűnelkövetők korabeli arányszáma legmagasabb Bács-Kiskun megyében, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében és Veszprém megyében, míg a legalacsonyabb a fővárosban és Vas megyében volt. Egyes bűncselekményeknél részesedési arányuk magasabbnak bizonyult, mint a nem

[384] NYERGES Lajos (szerk.): *A cigányság társadalmi beilleszkedéséről és bűnözéséről*. In. Belügyi Szemle. 1973. 10. évfolyam. 11. szám. pp. 39–46.
[385] BORSI Zoltán, HALÁSZ Kálmán: *Bűnözés és cigánybűnözés.* In. Belügyi Szemle. 1976. 13. évfolyam. 6. szám. p. 20.
[386] BORSI Zoltán, HALÁSZ Kálmán: *Bűnözés és cigánybűnözés.* In. Belügyi Szemle. 1976. 13. évfolyam. 6. szám. p. 23.

cigány bűnelkövetőké. Különösen az erőszakos és garázda bűncselekményeknél vált szembeötlővé, hogy a cigány bűnelkövetőknél ez mintegy negyven százalékos, míg a nem cigány bűnelkövetők között ez az arány mindössze 18%. A vagyon elleni bűncselekmények esetében már csak másfélszer annyi, 57,3%-os volt a cigány elkövető, de a fiatalkorú bűnelkövetők részesedésében ismét az összes bűnelkövetők arányának több mint a duplája, 21,6%. A gyermekkorúaknál még rosszabb alakult a helyzet, hisz arányuk az összes bűnelkövető közt 3,2% a cigány bűnelkövetők közt pedig 12%.Az elemzésvégi következtetés szerint a cigányság társadalmilag hátrányos helyzetén gazdasági, kulturális, szociális téren éppen úgy, mint a munkaerkölcs területén – társadalmi összefogással előnyösen változtatva az egyes és jelentős veszélyességű bűncselekményeknél is minden bizonnyal csökkenthető a bűnelkövetők köre.[387]

Ebben a szellemben, két év múltán, Tonhauser László rendőr főhadnagy, már „A budapesti „szervezett" cigánybűnözés elleni harc taktikájának egyes kérdései"[388]-t taglalja a szemle hasábjain.

A cigányság helyzetével, bűnözésével kapcsolatban, a Belügyi Szemlében másodszor kezdeményezett vitát. Az összegyűlt vitacikk anyagok, ezúttal kitekintettek egyebek közt a szlovákiai helyzetre is; 1978/4 és 11. szám. Az utóbbiban olvashatjuk, hogy Szlovákia lakosságának 3,9 százalékát kitevő cigányok, 12,5 százalékos hányadát képviselik a bűncselekményekért elítélt személyeknek. (128. o.) Az adatok értékelésére, 1979 májusában a folyóirat „Tudományos élet" rovatában Tauber István vállalkozott, „A cigányok által elkövetett bűncselekmények kriminológiai kutatása" címmel megjelent cikkében. Ekkor a cigány lakosság száma Magyarországon már 360 ezerre tehető és a cigány bűnelkövetők gyakorisága 1,5%-os, míg a nem cigányelkövetőké 0,73%-os az ország összlakosságához mérten, a cigányság körében tapasztalható jelentős társadalmi, kulturális fejlődés ellenére. Ha viszont a cigányság jelenlegi létszámából indulunk ki – vagyis a regisztrált 293 490 főn kívül még 67ezer cigánylakost veszünk alapul (ezek bűnelkövetéseinek száma az általánosnak felel meg), mármint 0,73%-nak – akkor az átlag, vagyis a

[387] BORSI Zoltán, HALÁSZ Kálmán: *Bűnözés és cigánybűnözés.* In. Belügyi Szemle. 1976. 13. évfolyam. 6. szám. pp. 24–26.
[388] TONHAUSER László: *A budapesti „szervezett" cigánybűnözés elleni harc taktikájának egyes kérdései,* In. Belügyi Szemle. 1978. 15. évfolyam. 11. szám. 73. o.

cigányelkövetőknek a cigány lakossághoz viszonyított százaléka I,3%. [389] <<Tauber István (1949 –2003) A Magyar Kriminológiai társaság, alapító tagja, 1973-tól a Rendőrtiszti Főiskola kriminológiai tanszék tanára, 1985-től vezetője, több mint 10 évig vizsgálta a cigányság bűnözésének helyzetét.>>[390]

Az alábbi meghatározással összevethetjük, hogy a következő évtizedben mennyire finomodott a kategória meghatározása, de egyre jobban kiderültek a „cigánybűnöző" statisztikai meghatározásának problémái is.

„Az elkövetőt cigánynak kell tekinteni, ha:

1. Cigány közösségben élnek, bejelentett lakásuk formális, rendszeresen vagy idényjelleggel vándorolnak, letelepednek ugyan, de munkát nem vállalnak,
2. életmódjukban a cigányhagyományokat követik,
3. bűnelkövetési módszereik hagyományosan cigány módszerek,
4. olyan, a környezet által cigánynak tartott személyek, akik felhagytak a lakosságtól elkülönülő, ősi cigányéletformával, de létfenntartásukat alapvetően cigány módszerekkel elkövetett bűncselekményekből biztosítják."[391]

A kétszer is előforduló, körülíratlan „cigány módszer" aligha körvonalazhatta pontosabban a „cigány" fogalmát…

Ugyanakkor a statisztikai szabályzat szerint „nem szabad cigánynak tekinteni azokat, akik korábbi életmódjukat és szemléletüket megváltoztatva letelepednek, rendszeres munkával tartják el magukat és családjukat, szakítottak a cigány hagyományokkal és életvitelüket a becsületes dolgozó állampolgárok közé való tartós beilleszkedés jellemzi."[392]

A fenti részletes, de viszonylag bonyolult fogalom-meghatározás a gyakorlati alkalmazásnál értékelési problémákat vetett fel, s ez ahhoz vezetett, hogy a statisztikai adatlapok kitöltésénél gyakran figyelmen kívül hagyták a cigánybűnözésre vonatkozó kódjeleket. A kitöltési tájékoztatóban meghatározott feladatok egységes értelmezése érdekben, adták ki a 3/1982. sz. bűnügyi első

[389] TAUBER István: *A cigányok által elkövetett bűncselekmények kriminológiai kutatása.* Belügyi Szemle.1979. 16. évfolyam. 5. szám. pp. 49–58.
[390] NÉMETH Zsolt (szerk.): *Németh Zsolt: Tauber István emléke és munkássága*. ELTE Állam- és Jogtudományi Kar – Magyar Kriminológiai Társaság – Rendőrtiszti Főiskola. Budapest. 2009. p. 10.
[391] A BRFK bűnügyi I. helyettesének 3/87.sz. Körlevele: *A cigánybűnözés megelőzés, felderítésének tapasztalatiról, valamint a további feladatokról szóló jelentés* (161-354/1986) megküldéséről 1987 02.22. Budapest Főváros Levéltára. VI.36a. 3. d.
[392] A BRFK bűnügyi I. helyettesének 3/'82 Intézkedése: *A cigány bűnözők helyes statisztikai számbavételéről* Budapest Főváros levéltára. VI.14.b. 4. d.

helyettesi intézkedést a „cigány elkövetők” kódnál felmerült hiányosságok megszüntetésére, tekintettel arra, hogy a fővárosi cigány lakosságra nem miden esetben jellemző egyebek közt a vidéken élők meghatározása. Az intézkedés azonban a várt eredményt nem hozta meg. A cigány elkövetők jelentős részét továbbra sem cigányként kódolták. Ebben továbbra is szerepe lehetett a bonyolult fogalom-meghatározásnak, de ténylegesen jelentősebbnek tartja az anyag az adatlapokat kitöltők felületességét és a parancsnoki revízió hiányát. „A cigányelkövetőkre vonatkozó kódolási hiányosságok miatt számszerűségében a valóságnak megfelelő statisztikai adatokkal nem rendelkezünk a cigánybűnözésről.”[393]

Ezt a megállapítást támasztja alá, a budapesti rendőr-főkapitány beszámolója a főkapitányság 1988. évi tevékenységéről, az 1989. évi feladatairól: „Jelentősen emelkedett, 546-ról 2074-re, 279,95%-kal – a cigány elkövetők száma. Ez a növekedés alapvetően nem a bűnözésben való részvételük emelkedő tendenciájával, hanem a megváltozott statisztikai adatszolgáltatási magatartással hozható összefüggésbe. A gyerekkorú elkövetők száma, viszont 473-ról 436-ra módosult.”[394] Szintén 1988-ban készült a XIX. kerületi kapitányság komplex ellenőrzéséről az a jelentés, amelynek megállapítása szerint: „A cigány bűnelkövetők száma erős szóródást mutat, amely feltehetően a statisztikai számbavétel hiányosságainak következménye.”[395]

A rendszerváltás előtt 1988-ban – negyed századdal, a Belügyi Szemlében, Nemes Alajos első, a hazai cigányság problémakörét felvető cikkét követően – dr. Dobos János r. őrnagy, „Az elkövetői kategóriák értékelése” témájú írásában, modellként a „cigánybűnözés”[396]-t választva, bemutatja az objektívnek hitt értékelés ellentmondásait, hangsúlyozva a statisztikai adatszolgáltatás értékelésének hiányosságait.

Például:

---

[393] A BRFK bűnügyi I. helyettesének 3/87.sz. Körlevele: *A cigánybűnözés megelőzés, felderítésének tapasztalatiról, valamint a további feladatokról szóló jelentés* (161-354/1986) megküldéséről 1987 02.22. Budapest Főváros Levéltára. VI.36a. 3. d.

[394] A budapesti rendőr-főkapitány beszámolója a főkapitányság 1988. évi tevékenységéről. Budapest Főváros Levéltára. VI.12.4. 34. d.

[395] Jelentés a XIX. kerületi kapitányság komplex ellenőrzéséről. Budapest Főváros Levéltára. VI. 12.a.4. 32.d.

[396]DOBOS János: *Az elkövetői kategóriák értékelése*. In. Belügyi Szemle. 1988. 25. évfolyam. 1. szám. pp. 6–14.

– A cigányelkövetőket az összes elkövetőtől megkülönböztető kódjelek a bűnügyi statisztikákban, eleinte nem szerepeltek; (Csak különféle megyei fő mutatók voltak a cigánybűnözési vonalvezetők felmérései alapján. A hivatalos statisztikába 1974-ben került be.[397])

– A kitöltési utasítást hosszú ideig rosszul értelmezve ez a kódjel lényegesen kevesebb T-lapra került rá, mint azt a helyes értelmezés lehetővé és szükségessé tette.

Emiatt a helyes értelmezés már önmagában is bizonyos fokú emelkedést okozott és az átmeneti években nehezen lehetett a pusztán statisztikai növekedést a ténylegestől megkülönböztetni.

– A cigány elkövetők összes elkövető közötti arányának alakulását a cigány- és nem cigány lakosság demográfiai helyzetének jelentős különbségei is komoly mértékben befolyásolták.[398]

1989. október 30.-ra, Budapest Főváros Tanácsa mellett működő – a cigány lakosság helyzetével foglalkozó – koordinációs bizottság, ülést hívott össze, amelynek első napirendi pontja megtartására felkérték dr. Konczer István rendőr vezérőrnagy főkapitányt; „A BRFK tájékoztatója a fővárosi cigány lakosság helyzetét érintő tevékenységéről”[399] címmel.

„A főváros bűnügyi helyzetét az öt év távlatában értve, az ismertté vált bűncselekmények száma az 1984 évi 45.844-ről 88-ban 50.743-ra 10,7%kal növekedett. Ebben az ismertté vált elkövetőkön belüli cigány elkövetők aránya 84-ben 2,9%- 1988-ban 14.6%”[400]

A Fővárosi Tanács végrehajtó bizottságának tervgazdasági és munkaügyi főosztálya által „A cigány lakosság foglalkoztatási, szakképzési és átképzési problémái” anyagból egyebek mellett kiderül, hogy a munkáltatók, illetve a munkaerő közvetítők semmiféle megkülönböztetést nem alkalmaznak a cigány

[397] DOBOS János: *Mégegyszer a cigánybűnözésről*. In. Belügyi Szemle. 1979. 16. évfolyam. 9. szám. p. 65.
[398] DOBOS János: *Az elkövetői kategóriák értékelése*. In. Belügyi Szemle. 1988. 25. évfolyam. 1. szám. p. 11.
[399] *Budapest Főváros Tanácsa mellett működő – a cigány lakosság helyzetével foglalkozó – Koordinációs bizottság ülése, 1989. október 30.* Budapest Főváros Levéltára. VI. 12.a. 1 63 d.
[400] *A BRFK tájékoztatójához készített háttéranyag*. Budapest Főváros Levéltára, VI. 12.a. 1 63 d.

munkavállalókkal szemben, így nem rendelkeznek ily jellegű nyilvántartással sem, miután nem definiált a „cigány” szó, fogalma sem egyértelműen.”[401]

Ebben a dobozban található a 2000 Irodalmi és társadalmi havilap’89. augusztusi számából Révész Sándor (egyetemi tanár, egy kerületi cigánykör tagja): „Nyílt levél Dr. Túrós András vezérőrnagyhoz, országos rendőrfőkapitányhoz” írott, a rendőrség cigánybűnözési adatgyűjtését pikírt stílusban bíráló, anyaga; „A cigányvonal országos hálózatának kiépítése, a cigányság iránt megnyilvánuló megkülönböztetett rendőri érdeklődés, a cigány-bűnmegelőzési tanácsok intézménye indokolatlan előnyhöz juttatja a cigányságot. … arra kérném vezérőrnagy urat, hogy a zsidóbűnözési statisztikák esetleges bevezetésével egy időben intézkedjék a zsidóvonal kiépítéséről és zsidó bűnmegelőzési tanok felállításáról…”

Alighanem a fenti, koordinációs bizottsági ülés egyik hatásaként született bő két hónap múltán, az 1990. január 10-én megtartott bűnügyi főkapitány-helyettesi értekezleten ismertetett döntés, hogy ezentúl „Az írott és elektronikus sajtóban történő szereplésnél a „cigánybűnözés” megfogalmazást használni nem lehet.”[402]

Mint látható, a rendszerváltás időszakához közeledve a Belügyi Szemle cikkeiben is mind gyakrabban felmerült az az álláspont, szabad-e különbséget tenni „cigánybűnözés” és nem „cigánybűnözés” között, van-e szabad-e egyáltalán cigányproblémáról beszélni. Szabad-e egy réteget, akár bűnözőit jellegzetességei, faji hovatartozása alapján külön kategóriaként kezelni?...

3.8.5. A „FÁBÓL VASKARIKA” HELYZET ÉS LEHETSÉGES KIUTAK

A Belügyi Szemle cikkei között több hasznosítható javaslat is született a cigányok bűnözéstől való visszatartására.

Például, helyzetük javítására és a bűnözésben való részvételük csökkentése érdekében 1977-ben célszerűnek látszottak a következő javaslatok:

[401] *A BRFK tájékoztatójához készített háttéranyag*. Budapest Főváros Levéltára, VI. 12.a. 1 63 d.
[402] Dr. BALATONI István r. ezredes: *Feladatok/ 2/1990 sz. Emlékeztető*. VI. 12. a. 4.37d.

1. A cigánytelepek megszüntetésével a lakáshelyzet megoldásában, a tanácsi költségvetés mellett a kedvezőbb hitelpolitikai szempontoknak, a munkahelyi igazgatásnak is a szerepét is szorgalmazni kell.
2. Telepítésük magas fokon szervezett munkát, nagy körültekintést igényel.
3. Adaptálódásuk elsődleges kérdése a rendszeres munkavégzés, ami hozzásegíti őket az integrálódás anyagi feltételeinek biztosításához.
4. Megfelelő óvodai elhelyezéssel ellensúlyozni kell körülményeik tárgy- és nyelvszegénységét. Általános iskolai jobb előmenetelük érdekében szorgalmazni kell iskolai előkészítésüket. Szükség szerint kisegítő iskolákban kell kulturálódásukról gondoskodni, felül kell vizsgálni az iskolai felmentések és évhalasztások engedélyezését, hogy ezáltal is csökkenjen az iskolázatlanul maradó cigánygyerekeknek a száma.
5. Családi körülményeik többségében még mindig rendezetlenek, sok cigánygyerek apa nélkül nő fel, a családról' való gondoskodás nehézségekbe ütközik, s fokozza ezt, hogy jövedelmüket nem tudják beosztani. Ezek a viszonyok veszélyeztető tényezők a gyermekekre, akiken sokszor segíteni kellene még az állami gondozásba vétellel is.
6. A cigánytelepek rendőri ellenőrzése nem megfelelő, sok esetben sematikusan történik egy-egy rendőri akció lebonyolítása.
7. A bűnöző cigányok rendőrhatósági felügyelet alá helyezését még szélesebb körűen kell alkalmazni, s mozgásuk korlátozására a lakhelyelhagyási tilalmat is igénybe kell venni.[403]

A cigányság helyzetével kapcsolatos társadalmi probléma megoldását nem lehetett egyedül a rendőrségre hárítani. A szervezet, „cigánybűnözés" felszámolására tett több évtizedes erőfeszítéseit sem övezte egyértelmű társadalmi elfogadottság, mint ez a koordinációs bizottsági ülésre, a budapesti rendőr-főkapitány részére készített háttéranyagból kiderül.

„Az alábbi kérdéskörök részletes elemzése várható:
– A cigány lakosság létszámának alakulása a fővárosban és a kerületekben (pl. III., VII., VIII, IX., XIII., XX.).

[403] BALÁZS László: *A Pest megyei cigánybűnözésről.* In. Belügyi Szemle. 1977. 14. évfolyam.1.szám. pp. 91–92.

– A cigány lakosság bűnözésének oka fokozottan hátrányos helyzete; „cigánybűnözés” nem létezik.

– A rendőrség fellépéseinek bírálata a „cigánybűnözéssel” szemben.

– A különböző kerületi cigány családokkal foglalkozó szociális gondozók szerint a rendőrség tőlük gyűjt adatokat válogatás nélkül, a nem bűnöző cigány családokra is.

– A rendőrség az igazoltatások, utcai intézkedések során, diszkriminatív módon jár el a cigánysággal szemben.

– A „bőrfejűekről” nem ad a rendőrség tájékoztatást.

– Ugyanígy a cigányságot sértő magatartásokról, cselekményekről, az ezekkel kapcsolatos eljárásokról sem tájékoztatnak.

– A Moldova könyvben megjelent cigányságot érintő „rendőri” nyilatkozatok

– Az egységes ügyészségi-rendőrségi statisztika alapján kérdések várhatók a „cigánybűnözés”-ről.

– A rendőrségen miért van külön csoport a „cigánybűnözésre”? Ez sérti a kisebbséget és „sugallja”, hogy a cigányok bűnözők, megbélyegzik az etnikumot vagy „nemzeti kisebbséget”

– A cigányság bűnözésen belüli szerepe lényegesen kisebb, mint ahogy az a közvélemény tudatában megjelenik, ennek egyik okozója a rendőrség.”[404]

Valóban, az évtizedek során, a társadalomban a rendőrség által is táplált „cigánybűnözés”-sel kapcsolatos sztereotípia a rendszerváltást megelőzően már-már önállóvá, önjáróvá hatalmasodott. Például közös publikáció született dr. Taurszik Nagyezsda, a biológiai tudományok kandidátusa és Tóth György rendőr alhadnagy ujjnyomat-szakértőktől „A hazai cigányság és a nem cigány lakosság dermatoglyphiai tulajdonságai közötti különbség” –ről.[405] Bevezetőjében olvashatjuk: „A XIX. század végén Francis Galton a világon először végzett összehasonlítást a különböző etnikumokhoz tartozó személyek ujjbegyi mintái között. Az ő összehasonlító munkája nyomán kezdődött meg a dermatoglyphiai tulajdonságok tanulmányozása különböző populációkban.”[406]

[404] *A BRFK tájékoztatójához készített háttéranyag*. Budapest Főváros Levéltára. VI. 12.a. 1 63 d.
[405] TAURSZIK Nagyezsda – TÓTH György: *A hazai cigányság és a nem cigány lakosság dermatoglyphiai (ujjnyom) tulajdonságai közötti különbség*. In. Belügyi Szemle. 1987. 24. évfolyam. 6. szám.
[406] TAURSZIK Nagyezsda – TÓTH György: *A hazai cigányság és a nem cigány lakosság*

A cikk konklúziója: „Amennyiben a magyar és a cigány lakosság dermatoglyphiai tulajdonságaiban, illetve azok egyes konkrét sajátosságaiban szignifikáns eltérések mutathatók ki, ezek a kriminalisztikai gyakorlatban is felhasználhatóvá válnak. Az eddig megvizsgált minták mennyisége jelenleg még nem teszi lehetővé, hogy adott esetekben egyértelműségre juthassunk. Így további anyaggyűjtés és számítógépes technikán alapuló matematikai analízis szükséges."[407]

Bárki eldöntheti, ez az út aligha járható!Mert „rendfenntartási szintre vinni (süllyeszteni) a roma problematikát több mint bűn, hiba, hogy Talleyrand mestert idézzük."[408]

Noha dr. Vavró István, az állam és jogtudományok kandidátusa, címzetes egyetemi tanár már 1984-ben ezzel a bevezetővel indította, a szemle „Fórum" rovatában, „A >>cigánybűnözés<< vizsgálatának elméleti és módszertani kérdéseiről" írott tanulmányát. „Sokszor és sok szó esett már e folyóirat hasábjain is a cigánybűnözésről. De van-e értelme egy olyan jelenség elemzésének, amely bizonytalan elkülönítési ismérveken nyugszik, és eddig még az önálló létezését sem sikerült bizonyítani."

„Cigánybűnözés"-sel kapcsolatos „cigány utak" fenti részletes bemutatása után Vavró tanulmányának végkövetkeztetései rávilágítanak a probléma kezelése során, évtizedeken át, egészen a rendszerváltásig – jó ideig azt követően sem – kellően értékelt tényezőkre.

„A cigánybűnözés kérdésével kapcsolatos álláspontomat összefoglalva tehát annak lényegét a következőkben jelölöm meg:

1. Az állampolgári jogegyenlőség és a jogérvényesítés lehetősége szempontjából homogén társadalomban az etnikailag különböző csoportok lehetőségei azonosak. Negatív társadalmi jelenséget ezért etnikai különbséggel magyarázni nem lehet. Az eltérések oka a kulturális színvonal különbözősége.

---

dermatoglyphiai (ujjnyom) tulajdonságai közötti különbség. In. Belügyi Szemle. 1987. 24. évfolyam. 6. szám. p. 111.

[407] TAURSZIK Nagyezsda – TÓTH György: *A hazai cigányság és a nem cigány lakosság dermatoglyphiai (ujjnyom) tulajdonságai közötti különbség*. In. Belügyi Szemle. 1987. 24. évfolyam. 6. szám. p. 115.

[408] BÍRÓ András: *Terminus technicus vagy fajelmélet?* In. Tauber István emléke és munkássága. ELTE Állam- és Jogtudományi Kar – Magyar Kriminológiai Társaság – Rendőrtiszti Főiskola. Budapest, 2009. p. 38.

2. A cigánynak tekintett népesség tudományos igényű vagy akár statisztikailag elfogadható pontosságú meghatározása mind ez ideig nem történt meg. Ennek megfelelően nem állnak rendelkezésre adatok létszámukról, népességstruktúrájukról, demográfiai és társadalmi jellemzőikről. Ilyen adatok hiányában pedig a kriminalitási gyakoriságuk különbözőségére vonatkozó álláspontok egzakt módon nem bizonyíthatók.

3. A kriminológiai kutatásokból ismeretesek a társadalmi-gazdasági jellemzők, s így ezek között, a bűnözés alakulásában szerepet játszó tényezőkre vonatkozók. Ezek között külön is kiemelendő az iskolai végzettség szerepe. Ha a bűnözést nem kulturális, hanem etnikai sajátosságnak tekintjük, akkor mindenképpen téves úton járunk, s e tévedés eredményeként elmulaszthatjuk felhívni a figyelmet azoknak a kötelezettségeknek a teljesítésére, amelyek bizonyos társadalmi rétegek kulturális elmaradottságának felszámolása érdekében nélkülözhetetlenek.

4. Az etnikai sajátosságok szerepének hangsúlyozása – különösen, ha egyrészt a sajátosságokat nem fogalmazzuk meg pontosan, másrészt, ha nem is bizonyítjuk –, szükségtelen különbségtételt, adott esetben elfogultságot, és ennek eredményeként szembenállást szülhet. Ennek hatásai oly mértékben nemkívánatosak, hogy az már messze túlnő a büntető jogalkalmazás s így a kriminológia tárgykörén is."[409]

3.9. ROVATREND-FEJLŐDÉS

3.9.1. AZ 1953 –1977-ES IDŐSZAKBAN

A Rendőrségi Szemléből 1963-ban Belügyi Szemlévé alakult folyóirat első száma, 96 oldalon a következő tartalommal indult: „Előszó"; Sebestyén László r. ezredes: „Emeljük magasabbra a vezetés színvonalát"; Rudas György r. alezredes: „A bűnügyi szolgálat és az őrszolgálat együttműködésének néhány kérdéséről"; Ladányi Ferenc r. százados: „A kriminalisztika jelentőségéről." A következő írások: Kertész Imre r. főhadnagy: „A nyomozás tervszerűsége a siker elengedhetetlen feltétele." L.

[409] VAVRÓ István: *A "cigánybűnözés" vizsgálatának elméleti és módszertani kérdéseiről* In. Belügyi Szemle.1984 21. évfolyam. 2. szám. pp. 67–68.

Szabó János r. főhadnagy: Egy rablás nyomozásának tanulságai, Salamon István r; százados: „A statisztika jelentősége a közlekedésrendészet munkájában”, „Lapszemle”, „Könyvszemle”, „Szerkesztői üzenetek”.

A Belügyi Szemle összesített tartalommutatója 686 oldalon, 1977-ig bezárólag már a következő rovatokat tartalmazza, 1953-tól, illetve a külön jelzett időponttól:

„Politikai és általános szakelméleti cikkek” (címei 51 oldalon); „Állambiztonsági cikkek” (1964-től, 8 oldalon); „A titkos háborúk történetéből” (1963-tól, 6 oldalon). „Bűnüldözés és kriminalisztika”, amely további három részből állt: „Krimiáltechnika”, „Kazuisztika” (48 oldalon), „Kriminál taktika” (67 oldalon,) „Kriminálmetodika” (67 oldalon). A következő, ötödik fejezetcím a „Közrendvédelem, karhatalom” (30 oldalon). Ezt követi a „Közlekedésrendészet” (35 oldalon); „Igazgatásrendészet” (1962-től, 3 oldalon), „Határőrség” (1966-tól, 16 oldalon). „Tűzrendészet” (1966-tól, 6 oldalon). A tizedik a felsorolásban, a „Személyügyi és anyagi, pénzügyi cikkek” (1968-tól, 11 oldalon); majd a „Jogi cikkek” (1963-tól, 44 oldalon), illetve a „Kriminológia” (1963-tól 49 oldalon), „Kriminálpszichológia” (1962-től, 4 oldalon), „Vezetés- és szervezéselmélet” (1966-tól 22 oldalon) következnek. Ezután jött a „Kiképzés, oktatás” (1953, majd 1964-től) 6,5 oldalon, az „Egyéb” (1954-től a fenti kategóriákon kívüli írások 17 oldalon), a „Lapszemle” (80 oldalon). A Rendőrségi Szemle egyetlen megjelent „Tájékoztatója” (1 oldalon), illetve, tizenkilencedikként a „Belügyi Szemle Tájékoztatója” a „Külföldi Figyelő” (1–25 számok tartalma, 49 oldalon) zárják a sort. [410]

A cím-tartalmak alapján kifejezetten politikai témájú cikkek a jelzett 51 oldalnak évente változó, de mindig meghatározó részét teszik ki, az általános szakelméleti cikkek mellett. A korszak elvárásainak megfelelő politikai tartalommal születtek a szakmai írások is, de ezek túlnyomórészt szakmai témákba illő elnevezéseket viseltek.

[410] BARANYÓ György (szerk.): *A Belügyi Szemle (Rendőrségi Szemle) 1953–1977. évi cikkeinek összesített tartalommutatója*. BM Tanulmányi és propaganda csoportfőnökség. Budapest. 1978.

3.9.2. 1977–1984 KÖZÖTT

A némiképp más rendszerben készült második összesített tartalommutató 271 oldalas.

„Általános elméleti és elemző cikkek” nyitják a sort, 254 címmel. Az „Interjú” rovat 83 cikket tartalmaz; a „Tükör” 29, a „Konzultáció” 30, a „Vezetés-szervezéselmélet kérdései” 5, a „Nemzetközi tanácskozás” fejezet 8, a „Tudományos élet” pedig 145 címet. A „Rendőrség története”-t, csak 1982-től kezdődően,17 cikk dolgozza fel, míg a „Fórum”-ban 292 címet találhatunk. A „Reflexió” rovat 310 írást tartalmaz, a „Titkos háborúk történetéből” pedig 83-at. A „Párbeszéd” alatt 29 cím, a „Szignalizáció” („Észrevételek, panaszok, javaslatok”, csak 1984-ben volt) 5 cikkel szerepel. A „Szolgálati tapasztalatok” 288 írást tartalmaz, a „Bűncselekmények nyomozások” pedig 270-et. A „Technika” rovat 11 cikket, a „Szakértők gyakorlatából” 13-at, a „Könyvszemle” 775-öt, a „Tájékoztató – kis hírek” 82 anyagot. A „Belső közlemények, pályázatok” pedig 24-et. A „Névmutatóban”, előfordulásuk helyével együtt, 41 oldalon át kereshettünk, az abc-rendbe szedett szerzőkből, míg a „Tárgymutatóban”, szintén előfordulásukkal, 50 oldalon ilyen adatot tartalmaz. A „Lapszemle” rovatban ismertetett újságok, folyóiratok országonkénti felsorolása is szerepel, amelyek egységes rövidítésjegyzéke az összesített tartalommutató kötetet záró két oldalon található.

A kiforrott rovatrendre vall, hogy csak a „Rendőrség története”-t feldolgozó anyagok fejezet kezdődik 1982-től. A rovatcímekből is jól láthatóan egyre interaktívabbá vált a szemle szerkezete, mind inkább számított az olvasók véleménye.

A szerkesztőség, a lapszerkesztés, az 1984-ben kinevezett új főszerkesztő, dr. Finszter Géza r. őrnagy elmondása alapján a következőképp nézett ki: három rovatát, a bűnügyi technikait Szabó Endre; a vizsgálati és ifjúsági rovatot Harangi István; a közlekedést pedig Lencsés Károly vezette. A felépítését tekintve nagyon szigorú szerkezetű folyóiratban dolgozott még egy leíró-adminisztrátor, egy olvasó- és egy tördelőszerkesztő, illetve egy titkárnő a főszerkesztőnek és helyettesének.[411]

[411] Mélyinterjú dr. FINSZTER Gézával: *A központi, államigazgatási, jogi folyóiratok profilját tekintve, mi hiánypótló missziót töltöttünk be…* MELLÉKLETEK

3.9.3. 1985–1990 KÖZÖTT

Az előző időszakhoz képest, 1985-ben jelent meg a „Szerkesztőségi tájékoztató”, ’90-ig 1 oldalnyi témával a „Körinterjú”, 3 oldalnyi címen. 1988-ban indult az „Információ” rovat, ’90-ig 3,5 oldalnyi témával, ugyanekkortól és ugyanennyi témát tartalmaz, a szintén két évet élt a „Hírek” rovat.

1989–1990-ben a „Vélemények” rovat két oldalt betöltő címekkel, a „Külföldi tapasztalatok” 6 oldal címmel.

(Az anyag adatai diagramokon a mellékletekben:

– Rovatrend fejlődés I. 1953–1977.

– Rovatrend fejlődés II. 1977–1984.

– 1985–1990 között megjelenő új rovatok.)

3.10. A RENDSZERVÁLTÁSOK HATÁSA AZ EGYKORI „SZOCIALISTA” BEL- ÉS IGAZSÁGÜGYI SZAKMAI LAPOKRA[412]

A Belügyi Szemle 1953-tól a rendszerváltásig vizsgált korszakában egyfajta ablakot jelentett a világra, derült ki a szerkesztőbizottság néhány tagjával készített mélyinterjúk közül például dr. Korinek László, a szemle szerkesztőbizottságának titkára, jelenlegi felelős szerkesztő, dr. Dános Valér egykori és jelenlegi főszerkesztő, dr. Bócz Endre, illetve dr. Janza Frigyes.[413] Dr. Déri Pál, aki összesen, mintegy negyed századon keresztül, a Rendőrségi Szemlétől kezdve volt főszerkesztője a Belügyi Szemlének, kisebb megszakításokkal 1984-ig, jubileumi visszaemlékezéseiben szintén hangsúlyozta a szemlében közölt külföldi cikk fordítások kedvező hatását a Belügyminisztérium szakterületeinek fejlődésére. Eleinte jellemzően a szocialista tábor társországainak, főként a Szovjetuniónak a bel-, illetve igazságügyi, folyóirataiból, szaklapjaiból tallózott a szerkesztőség, megjelentetve a rövidített cikkfordításokat eleinte a szemle utolsó oldalain, majd

[412] Az orosz–szovjet–orosz belügyi sajtótörténet napjainkig tartóan párhuzamos lényegi történéseiről, valamint a CEPOL és az EUROPOL uniós rendvédelmi szervezetek modern sajtójáról, a dolgozat időkorlátját (1953–1990) meghaladó részt lásd MELLÉKLETEK: *Az Oroszországi Föderáció Belügyi sajtótörténete, mai rendészeti sajtó Nyugat Európában.*

[413] Mélyinterjúk: MELLÉKLETEK

1963-tól a folyóirat Külföldi Figyelőjében, más néven Tájékoztatójában. Ez a kiadvány nem volt előfizethető, megfelelő szintű vezetők kapták, és mind több nyugat-európai, illetve az Amerikai Egyesült Államok tekintélyes, bűnügyi, jogi lapjaiban megjelenő tudományos színvonalú anyagot közölt a „nyugati" bűnüldözési tapasztalatokról is. Ha a szemle Külföldi Figyelő melléklete a rendszerváltást követően lassan el is enyészett, azonban a külföldi tapasztalatok ismertetése más keretek között új megoldásokkal napjainkban is fellelhető a szemlében.

A Külföldi Figyelőben megjelent cikkfordítások forrásainak címei alapján szembe ötlik, hogy az egykori szocialista országokban a rendszerváltást követően továbbéltek az egykori belügyi, bűnügyi, bűnüldözési, illetve a jogi, igazságszolgáltatási témájú szakmai-tudományos folyóiratok, sőt Csehszlovákia szétválása okán mindkét államban új címekkel folytatódott a tartalom.

Külön megvizsgáltam az orosz–szovjet–orosz belügyi szakmai, tudományos sajtó történetét, amely két rendszerváltást is túlélt.[414]

3.11. RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

A második világháborút követően, Magyarország északi, keleti és déli szomszédaival együtt a szovjet érdekszféra részévé vált. A szovjet („szocialista") táborban az ország szuverenitása mindvégig korlátozott volt. A sokak által felszabadítóként aposztrofált, ám a győztes hatalmakhoz hasonlóan, később megszállóként viselkedő szovjet Vörös Hadsereg jelenléte nélkül a szuverenitásvesztés, valamint az ország szovjetizálása aligha következett volna be. „Az önállóság meghagyott vagy kivívott szintje időről időre változott."[415] Ezt a szuverenitásvesztést példázza jellemzően, hogy: „Szovjet tanácsra döntött a minisztertanács 1953. július 17-i ülésén az önálló ÁVH megszüntetéséről BM-be olvasztásáról.[416]

Magyarországon a második világháborút követően létrehozott politikai berendezkedés, a keleti blokk országaiéhoz hasonlóan a hidegháború időszakában

[414] *Az orosz Belügyminisztérium sajtó és civilkapcsolatok szolgálatának története*.URL: https://mvd.ru/upload/site1/document_file/0NNNIGno3q.pdf Letöltés ideje: 2017. november 7.
[415] ROMSICS Ignác: *Magyarország – története – a XX. században.* Budapest. 2010. Osiris Kiadó. p. 273.
[416] BODA József: *A felderítés, hírszerzés, titkos információgyűjtés elvei, gyakorlata*. In. Belügyi Szemle. 2015. 63. évfolyam 9. szám. p. 8.

szintén hangos, harsány volt az ideológiai harctól. A rendszer sajátosságaiból adódóan nem különbözhetett ebben a magyar rendészet-történet korabeli meghatározó, közbiztonságot szavatoló szervezetének, a rendőrségnek, majd a Belügyminisztériumnak a központi elméleti folyóirata a Rendőrségi-, majd a főként belőle létrehozott Belügyi Szemle sem.

A szemle szintén nem vonhatta ki magát a pártállam rendőrségképének mindent átpolitizáló hatásai alól, ennek a folyóiratnak is meg kellett küzdenie azzal a szemlélettel, amelyben a sajtó nem lehetett más, mint a hatalom engedelmes szolgálója.[417]

Az ideológiai harc vizsgált időszaka alatt a Magyar Népköztársaság, az úgynevezett szocialista világrendszer részeként – annak működési alapelveiből következően – sajtójával végigasszisztálta a moszkvai erőközpont által kezdeményezett, és főként kivitelezett, a szemben álló Nyugat morális instabilitását célzó szisztematikus, főként a közölt anyagok mennyiségi mutatóit szem előtt tartó masszív tudati–pszichikai fellazítást. Ennek megfelelően, a korabeli szocialista magyar állam legfőbb párt/állami belső erejét jelentő Belügyminisztérium, központi folyóirata, a Rendőrségi-, majd Belügyi Szemle révén szintén bekapcsolódott az ideológiai küzdelembe. Főként belső terjesztésű folyóiratként azonban, szisztematikus belügyi (egyben párt-) propagandája inkább a saját feladat-végrehajtás és a fennálló politikai-gazdasági rendszer mellett igyekezett minél több munkatársban, együttműködőben rokonszenvet kelteni. Kisebb részben pedig, az „Általános politikai és szakcikkek"; továbbá az „Állambiztonsági cikkek", valamint a „Titkos háborúk történetéből" rovatában megjelent cikkeivel próbálta leleplezni a nyugati fellazítási politika céljait, módszereit, eszközeit, ezzel egyben tompítva hatásukat a belügyminisztériumi munkatársak körében.

A Belügyminisztérium központi folyóirata és jogelődje számára, a fennálló rendszerben, a (párt) politika szolgálata nem volt „szabadon választható", sőt kezdetben a párthierarchia a szerkesztőség konstruktív hozzáállásának is kijelölte a határait…

[417] Szerkesztőségi cikk: *A Rendészeti Szemle első évfolyamának első száma elé*. Rendészeti Szemle. 1991. 38. évfolyam. 1. szám. p. 3.

Ezt támasztotta alá, a kutatásom során a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában felfedezett három, a Belügyi Szemle tevékenységét értékelő eredeti forrásanyag. A pártállami rendszerben a Belügyminisztérium illetékes belügyminisztériumi, illetve csoportfőnökségi, majd főcsoport-főnökségi pártbizottságok számára készített főszerkesztői, csoportfőnöki írásos előterjesztések, valamint az első és utolsó ülés szóbeli hozzászólásai dolgozatom számára sok értékes megállapítást tartalmaznak.

A rendészeti szakfolyóirat és a politika kapcsolatáról a három jelentés szövegösszefüggéséből világosan szembeötlött, hogy az első jelentésben volt található legtöbbször az állampártot jelölő MSZMP betűszó. Az 1976-os írásos anyag a szemlét együtt értékelte a Magyar Rendőrrel. Azonban változatlanul mindkettőben közös a kor elvárásai szerint, a rendészeti téma átpolitizálása. Ez viszont a szemle esetében azt is jelentette, hogy a tudomány tisztaságát erősen torzíthatta az ideológiai elvárásnak történő megfelelni akarás, ami azonban nem csak a belügyi lapoknál volt jellemző.

„Mindenfajta hírközlést alárendeltek a hivatalos ideológiának és propagandának, így a bűnügyi tudósításokat is. Egyrészt igazolni kellett azt a tételt, hogy a bűnözés a kapitalizmus, a kizsákmányolás, az elidegenedés miatt alakult ki, és a szocializmusban meg kell szűnnie, vagy legalábbis nagyságrenddel csökkennie kellene, másrészt olyan bűncselekményeket kellett általában bemutatni, amelyek az éppen aktuális ellenséget leplezték le.”[418]

Az ideológiának alárendelt hírközlésre ma már például szolgálhat, az akkoriban a korszak szabályai szerint helyén való időben, módon megjelent tanulmány a Belügyi Szemle Külföldi Figyelőjében, „A szovjet büntetés-végrehajtás 50 éve” címmel.[419]

„A Szovjetunió büntetés-végrehajtása a második világháború befejezése után példát mutatott a népi demokratikus országoknak büntetés-végrehajtásuk szocialista átépítéséhez. Szerepet játszott hazánk büntetés-végrehajtásának fejlődésében is.”[420]

[418] HORVÁTH Attila: *A magyar sajtó története a szovjet típusú diktatúra idején*. Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatanács Médiatudományi Intézete. Budapest. 2013. pp. 75–76.
[419] PÁL László: *A szovjet büntetés-végrehajtás 50 éve.* Külföldi Figyelő. 1968/7. p. 49.
[420] PÁL László: A szovjet büntetés-végrehajtás 50 éve. Külföldi Figyelő. 1968/7. p. 54.

Azóta nyilvánosságra került a GULAG, és kistestvére a hazai recski tábor működése…

Mindeközben a szakfolyóirat a politika szolgálatát nem szolgai, hanem a körülményekhez képest „alkotó módon" próbálta teljesíteni – mint Déri Pál főszerkesztő visszaemlékezéséből is kiderül, noha az önálló gondolkodást, a párthierarchia a Belügyi Szemle szintjén sem vette jónéven…

A sajtó nyilvánossága és a rendészet rejtőzködő természetének konfliktusára is találunk példákat mindhárom, az MSZMP pártbizottság számára készített jelentésben. Ezek szerint a szakmai problémák cikkben történő feltárása gyakran jellemző, nehezen vállalható konfliktusforrás a szerző elöljáróival, akik közül néhányan a szemlébe szánt anyagok előzetes véleményezését is megkövetelték.

Ismétlődően jelentkezett, hogy az állambiztonsági terület bemutatásában nagy a lemaradás, illetve időről időre felbukkan a Belügyi Szemle esetleg egy titkos változata megjelentetésének szükségessége.

A korszak, talán legjellemzőbb, legmeghatározóbb írása a nyílt kommunikáció, tájékoztatás ellenében született „szerkesztőbizottsági közlemény". Ebből jól kiviláglik az egész 1990-ig vezető korszak jellemzője, az egypárti ideológia minden szakmai megfontolást maga alá gyűrő törekvése. Annál nagyobb elismerés illeti azokat a szakembereket, akik képesek voltak olyan színvonalas bűnelemzésekre, amelyek a jelenben és a jövőben is haszonnal forgathatók.[421]

Mégis, a legfontosabb levonható következtetés: a folyóirat pártellenőrzése a rendszerváltás közeledtével egyre formálisabb lett, mindinkább a szakmai színvonal fokozása, mind többrétű bemutatása, a tudományosság érvényesülésének követelménye vált meghatározóvá.

A Belügyminisztérium és a minisztériumi tevékenységről, folyamatokról írásaiban pontosan beszámoló, és azt mindinkább – szakmai, majd tudományos alapon – formálni is próbáló Belügyi Szemle – közigazgatás-fejlesztő tevékenységének értékelése talán legkitapinthatóbb a rendszerváltozás-kori belügyminiszter és belügyi kormányzat váltásakor.

[421] Korinek László: *Egy folyóirat útja a szolgálati használattól a társadalom szolgálatáig, Belügyi Szemle 60 év, hatvan bűncselekmény.* Belügyi Szemle Szerkesztősége. 2012. p. 13.

Hosszú vajúdás után, 1989. október 19-én mondta ki az országgyűlés a „pártállam" trónfosztását, amely egyúttal a BM „rendőr-minisztériumi" korszakának a végét is jelölte.[422]

A rendészeti hierarchiájával kialakult viszonyában szintén visszatérő motívum a belügyi szakmai vezetéstől elvárható szintű közvetlen szakmai tájékoztatás színvonala a szerkesztőség irányába.

A Belügyi Szemle főszerkesztőinek egyik beszámoltatása sem tért ki a többi belügyi lap, szemle általi felügyeletére, irányításának helyzetére, annak méltatására, hiányosságaira. Tehát feltételezésemmel ellentétben nem volt domináns szerepe a Szemlének a többi belügyi lap felett.

A szemle szerkesztősége, ha nem is a kormányzat, hanem a Belügyminisztérium szintjén, az érlelődő, bontakozó reformfolyamatok áramában különösen, de azt megelőzően is érzékelte, értékelte az esélyegyenlőség súlyát, értelmét, jelentőségét. A bűnmegelőzés területei közül ennek alátámasztására kutattam az etnikai bűnözés témáját. Az előítéletek diszkrimináció formájában való megjelenésének két alapvető korlátja lehet. Az egyik a törvényi szabályozás, amely – ha a napi gyakorlatban érvényre jut – megtiltja a hátrányos megkülönböztetést. A másik korlát a társadalmi attitűdök, szokásrendszerek megváltoztatása, olyan átalakulása, amely nem támogatja, hanem elítéli a diszkrimináció minden formáját. Európa multikulturális világában, napjainkban is mindinkább felértékelődik az interkulturális párbeszéd jelentősége.

A fentiek alapján kirajzolódik, hogy pártpolitikai tartalmú cikkek dominanciája a pártállami rendszerben, a folyóiratban mindvégig kifejezett volt, ami a politikai konszolidáció előrehaladtával, a diktatúra folyamatos „felpuhulásával", a hatvanas évek végétől fokozatosan teret engedett a közpolitikai, szakma-politikai, majd a tudományos szempontoknak. Ezzel párhuzamosan, levéltári és könyvészeti kutatások útján feltártam a szakfolyóiratban a rendészeti hierarchia fegyelmet és végrehajtást követelő, ellentmondást semmilyen körülmények közt nem tűrő természetének nyomasztó hatását a tudományos szabadság kibontakozására. Kutatási eredményeim alapján jól látszik, ez a hatás a kezdetektől érvényesült és a lapot

[422] FORRÓ János: *A Kádár-rendszer korszaka 1956. november 1-jétől 1989-ig (A rendőrminisztérium), Fejezetek a Belügyminisztérium történetéből 1956–1989.* BM Kiadó. Budapest. 2001. p. 62.

íróknak a hierarchia alá-, illetve fölérendeltségi rendszerében elfoglalt pozíciója – eleinte többé, később kevésbé, de – gyakran akadályozta a szerzői, szerkesztői, tudományos értékű gondolatok kifejtését, érvényesülését. Bemutattam a folyóirat készítésére negatívan ható téves szakmai (politikai) vezetési érdekek ütközését, meghatároztam az ilyen jellegű konfliktusok fejlődési irányát.

A nyilvánosságban testet öltő sajtószabadság, a rendészet „rejtőzködő természete" miatt, eleinte jellemzően indokolatlanul szenvedett csorbát. A felkutatott anyagok alapos elemzése útján konkrét példákkal alátámasztottam, hogy a titkolózás többnyire nem jogi, parancsból adódó, avagy szakmai szükséglet volt, hanem a rendőrségi – magasabb összefüggésben, akár a párt-államszervezet – működési zavarainak elleplezését szolgáló eszköz. Ez pedig – ugyan a rendszerváltásig enyhülő mértékben –, de komoly gátja volt a tudományos vitáknak, kritikai megközelítésnek. Ugyanakkor kiderült, hogy a BM vezető folyóiratának, nem volt semmilyen dominanciája a többi belügyi lap felett. A Belügyi Szemle kiadói, irányítói, a folyóirat működését parancsokban, utasításokban szabályozva nem határoztak meg ilyen vezető, koordináló feladatot, szerepet. A többi belügyi lap ugyanazon pártirányítási struktúra részeként működött, legfeljebb, pl. a Határőr, másik megyei jogú pártbizottság felügyelete alatt.

A szakmai tudományos lap létének társadalmi rendszereken átívelő objektív szükségszerűsége körvonalazódik a korabeli szocialista országok, szemle által gyakran idézett rendészeti szaksajtó palettájából, és az orosz–szovjet–orosz belügyi sajtótörténet párhuzamos lényegi történéseiből.

A Belügyi Szemle harminchét év alatt megjelentetett publikációit rendőr-szakmai szempontok alapján csoportosítva, meghatároztam arányaikat és ezeket a társadalomban bekövetkezett változások tükrében tudományos megközelítéssel elemeztem, egyben összevetve a belügyi irányítás rendszerének változásaival.

A sajtótermékek elemzésének példáiból is látszik; amikor a politika és a rendészeti hierarchia, annak titkolózó mindent tiltó természete rátelepedett a tudományos folyóiratra, akkor nem tudott érvényesülni a lapalapítók eredeti szándéka; akik szellemi munícióval kívánták segíteni a belügyi igazgatást, a korabeli politika által értelmezett fejlődés szolgálatát várták el, sőt azt is, hogy váljon a legszélesebb értelemben felfogott tudományos (elsősorban jogtudományi)

periodikákkal egyenrangú szellemi műhellyé. Amint a polgári jogállam sem tud meglenni bizalmas adatok nélkül, úgy az egy-párti diktatúra sem működtethető a nyilvánosság vállalása nélkül. A polgári jogállam rendészete is teret kap a szabad belátás (generális klauzula) számára, és az autokratikus rendszerek sem utasíthatják el teljes egészében a jogi korlátokat és a garanciákat. A különbségek a minőségben és a mértékben vannak.

4. A RENDÉSZETTUDOMÁNY KIALAKULÁSA ÉS A BELÜGYI SZEMLE

A Belügyminisztériumban folyó tudományos tevékenység kezdeteiről: „A BM Tudományszervezési Osztály megszervezésekor, 1972-ben a Belügyminisztériumban 12 fő rendelkezett tudományos fokozattal. Ma (– 1979-ben – D. J.) ezek száma 26 (ebből 2 a tudományok doktora, 24 pedig kandidátus)” [423]

A szerző a továbbiakban kifejtette; a középtávú kutatási tervek elkészítésekor a kutatóhelyek jelezték, a tudományos munkában 128 főt szándékoznak foglalkoztatni a jelenlegi 169 mellé, akik közül azonban mindössze 11 a függetlenített kutató, míg a többség operatív vagy más szakmai feladatai végrehajtása mellett végzi tudományos tevékenységét. A tudományos munka személyi feltételeinek javítását célozta a tudományos kutatások pályázói rendszerének továbbfejlesztéséről intézkedő 10/1978. számú belügyminiszteri parancs.

(Az anyag adatai diagramokon a Mellékletekben:

– Tudományterület és –szak szerinti megoszlás.

– Tudományos fokozat megszerzésére készülők 1979.)

Dr. Janza Frigyes életútja során végigkísérte a rendészeti szaklap és a rendészettudomány fejlődésének meghatározó szakaszát. A vele készített interjúban több részlet is kiderült; a Belügyi Szemle, valamint a rendészettudomány születéséről, fejlődéséről. Az utóbbi „folyamatot, anélkül, hogy néven nevezte volna, a Belügyi Szemle mindig támogatta.”[424]

A dr. Felkai Lászlóval készített mélyinterjú szemlével kapcsolatos gondolataiból kiviláglik, hogy a folyóirat a rendészettudományt óhatatlanul szolgálta, hisz némi túlzással, a rendészettudomány is a jogelőd, Rendészeti Szemléből alakult ki. „De egy tudományág fejlődését nemcsak a megjelenő publikációk mozdítják elő,

[423] SZALMA László (r. ezredes kandidátus a BM Tudományszervezési Osztály vezetője)*: Az MSZMP tudománypolitikai irányelveinek realizálódása az MNK Belügyminisztériumában.* In: A Belügyi Tudományos kutatások időszerű kérdései. BM könyvkiadó. Budapest. 1979. p. 96–97. ÁBTL: 4.1. A4382

[424] Mélyinterjú dr. Janza Frigyessel: *A Belügyi Szemle primer úttörő szerepe a minisztériumban meghatározó volt.* MELLÉKLETEK

hanem az is, hogy az e tudományt nem művelő rétegben, mekkora presztízst tud kialakítani."[425]

A 90-es években, dr. Korinek László főszerkesztősége idején fontosabbá vált a Belügyi Szemlében megjelent anyagok minősége, ismét szerkesztőbizottságot hoztak létre és azóta, minden cikket lektoráltatnak.

A Belügyi Szemle szerkesztőségének a kezdetektől, 1963-tól fogva az volt a véleménye, hogy a folyóiratnak nemcsak formailag kell nyitottnak lennie külső szerzők publikációinak megjelentetésével, hanem helyet kell adnia a „hivatalostól" eltérő véleményeknek is. „A szerkesztőségben folytatott kerekasztal-beszélgetések során az „illetékes" rendőrök mellett rendszerint ott ültek a társadalmi, gazdasági, kulturális élet kiemelkedő képviselői is, akik nem „bűncselekmény–tettes–rendőr" szűk kapcsolatrendszerében magyarázták a bűnözést, hanem sokkal szélesebb összefüggésben."[426]

A Belügyi Szemle, közölt szakmai-elméleti cikkei, tanulmányai révén a rendszerváltásig is jelentősen hozzájárult a rendészet fogalomtárának kialakulásához, formálódásához, népszerűsítéséhez.[427]

4.1. BEKAPCSOLÓDÁS A HAZAI TUDOMÁNYOS ÉLETBE

A periodika tudományos rangját jelezte, hogy a neves rendőrségi kutatók a szemle megjelenésének évtizedei során tanulmányaikat a Belügyi Szemlében jelentették meg. A lap arculatának kialakításában részt vettek a rendészettel foglalkozó legjelesebb tudósok. Így, pl. Déri Pál alapító szerkesztő mellett kiemelendő Katona Géza és Kertész Imre munkássága. A hat évtized alatt a szemle nemcsak egy jó tudományos szaklappá, hanem igazi szellemi műhellyé vált. Akik itt publikáltak, tudják, hogy álláspontjuk, véleményük olyanokhoz jut el, akik a téma ismerői,

[425] Mélyinterjú dr. Felkai Lászlóval: *Nagyon komoly szerepe volt a Szemlének a rendészettudomány kialakításában…* MELLÉKLETEK

[426] DÉRI Pál: *Az 50 éves Belügyi Szemlére emlékezve.* In: Belügyi Szemle. 50. évfolyam. 1. szám. p. 7.

[427]DEÁK József: *The Police, then Interior Review for the forming of the science of law enforcement; from its beginning to the change of the political system.* In: West Bohemian Historical Review Department of Historical Sciences Faculty of Philosophy and Arts University of West Bohemia in Pilsen. – Department of History Faculty of Humanities University of Hamburg. 2014. 3. évfolyam. 2. szám. p. 249. URL: https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/11025/15549/1/Deak.pdf
Letöltés ideje 2017. szeptember. 12.

szakemberei. „Ez a szellemi műhely teret engedett a tudományos vitáknak, szakmailag megalapozott érvek ütköztetésének is, amelynek végül eredménye a rendészeti tudományok fejlődése volt.”[428]

Eleinte nem volt könnyű hozzászoknia a szemle kiadójának, hogy a folyóirat nem mindig és mindenben csak a hivatalos véleményt tolmácsolta, helyt adott más véleményeknek, nézőpontoknak is. „Természetesen elöljáróim mellett mások is felhívtak az első években telefonon, ha egy-egy cikk valamiért nem nyerte meg a tetszésüket, de az ilyen hívásokat udvariasan azzal hárítottam el, hogy a következő számban szívesen közlöm az észrevételeit. A válaszcikkek máig nem érkeztek be a szerkesztőséghez…”[429]

A szemle szerkesztői szándéka szerint a lap hidat kívánt alkotni az elmélet és gyakorlat, azaz a tudomány képviselői és a végrehajtásban részt vevő tapasztalt szakemberek között. A folyóirat szerzői között egyaránt ott van a bűnügyi nyomozó, a tanszékvezető egyetemi tanár, a közlekedési szakember és az alkotmányjogász, a rendőrségi szolgálatvezető és a tudományos főmunkatárs. „E lap ad arra lehetőséget, hogy véleményt és információt cseréljenek, hogy megismerjék egymás gondolkodását, hogy az elmélet és a gyakorlat kiegyensúlyozottságában készüljenek feladataik megoldására.”[430]

Nem csoda, hogy a vitákról megjelent cikkek váltották ki az olvasók legnagyobb érdeklődését. „Ebből nemcsak a beosztott olvasók látóköre bővült jelentősen, hanem a rendőri szakágak vezetőié is. Sajnos ez a gyakorlatban csak nagyon akadozva valósult meg.”[431]

Ilyen célok megvalósítása során, félúton nem lehetett megállni a szerkesztőség munkatársainak. A viták hevében felvetődött „hivatalostól” eltérő véleményeket, új vagy rehabilitálandó tudományok felszínre hozását és körülírás helyett nevüknek kimondását előbb-utóbb kikényszerítették a résztvevők.

---

[428] PINTÉR Sándor: *Hatvanéves lett a Belügyi Szemle.* In: Belügyi Szemle. 2013. 60. évfolyam. 1. szám. p. 5.

[429] DÉRI Pál: *Az 50 éves Belügyi Szemlére emlékezve.* In: Belügyi Szemle. 2003. 50. évfolyam. 1. szám. p. 13.

[430] LAMPERTH Mónika: *Miniszteri köszöntő a Belügyi Szemle megjelenésének 50. évfordulójára.* In: Belügyi Szemle. 2003. 50. évfolyam. 1. szám. pp. 3–4.

[431] DÉRI Pál: *Az 50 éves Belügyi Szemlére emlékezve.* In: Belügyi Szemle. 2003. 50. évfolyam. 1. szám. p. 7.

Dr. Nyiri Sándor is megerősítette mélyinterjújában, hogy a szemle szerkesztőségében dolgozó jó nevű munkatársak, például Borsi Zoltán, Halász Kálmán, illetve a BM-ben dolgozó kriminálstatisztikusok, rengeteg cikket írtak témájukban. „Így az akkori jogirodalomban sokan hivatkoztak a Belügyi Szemlében publikált anyagokra."[432]

Dr. Déri főszerkesztő szerint a szemle használta a térségben sokszor először – ha jelzővel is –, a „burzsoá áltudományként" megbélyegzett kriminológia szót, a szociológiát, a pszichológiát, a kibernetikát, az informatikát, a prognosztikát, a szervezéstudományt, sok más új tudománnyal együtt, mert a felvetődött problémákra nem lehetett másképp objektív választ adni. „Le kell szögeznem, hogy szerkesztési elveinket, amely a tények kendőzetlen felvetésének igényén, a hibák, hiányosságok sokoldalú megközelítésén alapult, gyakran áldozatokkal járó küzdelemben kellett megvédenünk.[433]

A fontosabb, a lakosság vagy az állomány szélesebb körét érintő, a szerkesztőség által kezdeményezett viták, 6–8 hónapig, sőt tovább is, valósággal „vitték" a folyóiratot. Csak a vitaindító cikket és – az átfutási idő miatt – az első választ szervezte meg a szerkesztőség előre. Ha eltalálták – többnyire sikerült – hogy, mi érdekli az olvasót, a továbbiakban ment minden a maga útján. A vita hevében megismerve a különböző koncepciók előnyeit és hátrányait, formálódtak a vélemények és megteremtődött egy egységes állásfoglalás, valamint a végrehajtás lehetősége. Igaz, hogy sok minden csak lehetőség maradt, de közben az olvasók új ismeretekhez, felismerésekhez is jutottak.

Például mit írt a belügyi tájékoztatásról az alapító főszerkesztő, Déri Pál 1965-ben? Miként alakult a városi kapitányságokhoz beérkezett feljelentések sorsa 1974-ben? Nyomozzon-e a körzeti megbízott? – ez volt a kérdés 1986-ban. Szakmai kérdések, amelyek ma is alapos elemzést igényelnek, és ez már kockázat nélkül megtehető. „Lehetne névsort összeállítani a fiatal, pályakezdő rendőrökről és határőrökről, akik egykoron írt cikkeikkel bizonyították tehetségüket, írásaik révén

[432] Mélyinterjú dr. Nyiri Sándorral: *A politika nem telepedett rá soha a folyóiratra!* MELLÉKLETEK
[433] DÉRI Pál: *Az 50 éves Belügyi Szemlére emlékezve.* In: Belügyi Szemle. 2003. 50. évfolyam. 1. szám. p. 7.

váltak elismert belügyi szakemberekké, ma pedig a rendőri vagy a határőrségi vezetés fontos posztjain szolgálnak."[434]

Vagy ki hinné el, hogy egy fegyveres testület folyóiratában jelent meg a rendőrök intézkedési készségéről folytatott vitában a következő szöveg: „… rendszerint más a helyzet, ha valamilyen vezető beosztású emberrel vagy annak beosztottjával, legtöbbször gépkocsivezetőjével szemben intézkednek. Ilyenkor a feljelentést még meg sem írták, de már szól a telefon a járástól, vagy sokszor egyenesen a megyétől."[435]

Meg kellett tehát teremteni a belügyi vezetés és a végrehajtás közötti őszinte, nyílt, rendszeres együttgondolkodást. Ennek feltételeit csak úgy tudta a szerkesztőség megvalósítani, ha a folyóiratban átlépte a fegyveres testületeknél nélkülözhetetlen alá- és fölérendeltség szigorúan őrzött határait. Ezért foglaltatta be dr. Déri a Belügyi Szemléről készült belügyminiszteri parancsba, hogy minden szerző rangjától és beosztásától függetlenül egyenlő jogokkal rendelkezik, amit senki nem sérthet meg. A parancsot bírálni nem lehet, de a gyakorlatban megmutatkozó fogyatékosságaira mindenki felhívhatja a figyelmet. „Megteremtettük tehát a szólás szabadságát, amely nélkül egy folyóirat az olvasók szemében csak reklámkiadvány, amelynek nincsen semmi hatása, sőt kontreminálja (ellenakcióval meghiúsítja – a szerző) a kiadó helyes célkitűzéseit."[436]

A szemle alighanem a korabeli „Magyar Rendőr" meghatározott szerepe szerinti szakmai, üzemi lap viszonylatában kívánt más jellegű kiadvány lenni, amely: „Tudósított a mindenkori vezetők szája íze szerint, a mindenkori szempontok alapján, a testület (szakma) mindenkori belső életéről. Visszafogottan, kerülve az indokolatlan szószátyárságot és a felesleges kritikát. A szerkesztők – éppúgy, mint más lapoknál – pontosan ismerték korlátaikat, tudták meddig merészkedhetnek."[437]
Ezzel szemben a Belügyi Szemle szerkesztősége, a vizsgált, csaknem négy évtizedes tevékenységében, arculatában, többé-kevésbé mindig arra törekedett, hogy „Legyen

[434] KORINEK László: *Egy folyóirat évfordulói.* Rendészeti Szemle. 1993. 40. évfolyam 1. szám. p. 6.
[435] DÉRI Pál: *Az 50 éves Belügyi Szemlére emlékezve.* In: Belügyi Szemle. 2003. 50. évfolyam. 1. szám. pp. 7–8.
[436] DÉRI Pál: *Az 50 éves Belügyi Szemlére emlékezve.* In: Belügyi Szemle. 2003. 50. évfolyam. 1. szám. pp. 12.
[437] DVORÁK Ede: *A „Magyar Rendőr", illetve a „Zsaru" magazin társadalomképe a rendszerváltás során*. BM Kiadó. Budapest. 1992. p. 5. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 4.1., A-4423/3

nyitott minden értékes gondolat, a rendészeti szolgálat területeinek jövőjét építő valamennyi tudományos felismerés számára, és őrizze meg azt a képességét, amellyel egyszerre képes szólni a kutatóhoz és a közrendvédelmi járőrhöz. Őrizze meg négy évtized eredményeit, és az ideológia béklyóit levetve legyen jobban, mint eddig, egyszerre a rendészeti szakmák mással nem helyettesíthető fóruma és tudományos műhelye."[438]

A minisztérium el is ismerte a szemle erőfeszítéseit a tudományos megközelítés népszerűsítésében. „A tudományos munka hasznosítását szélesebb körben való megismertetését segíti elő a – kutatóhelyi kiadványokon és a BM IV/II. csoportfőnökség kiadványain túl – a Belügyi Szemle Tudományos élet rovata."[439]
A belső tudományos eredményekről való tájékozódás és tudományos vitafórum biztosítása céljából 1977 januárjától a BM Tudományszervezési Osztálya gondozta a Belügyi Szemle „Tudományos élet" rovatát, amelynek fő célkitűzése volt tájékoztatni a hazai és nemzetközi konferenciákról, ülésekről; doktori, kandidátusi értekezések megvédéséről; a kutatások eredményeinek produktumainak publikálása; az osztály tudományos pályázatai legjobb pályaműveinek közzététele. Csaknem öt év alatt „39 publikáció jelent meg (14 tájékoztató jellegű, 25 tudományos tanulmány)."[440]

Dr. Janza Frigyes, a hetvenes évek közepén létrejött BM Tudományszervezési Osztályon a folyóirat irányába kapott instruktori feladatokat. Így, egyaránt jó ismerte a Belügyi Szemle és a tudományos tevékenysége alakulását. Szerinte 1975 és 1985 között kezdődött az igazi kibontakozás.

[438] KORINEK László: *Egy folyóirat évfordulói.* Rendészeti Szemle. 1993. 40. évfolyam 1. szám. p. 7.
[439] SZALMA László: *A belügyi tudománypolitika és a tudományszervezés helyzete*. In: A Belügyi Tudományos kutatások időszerű kérdései. BM könyvkiadó. Budapest. 1982. p. 14. ÁBTL 4. 1. A4382
[440] SZALMA László*: A belügyi tudománypolitika és a tudományszervezés helyzete,* In: A Belügyi Tudományos kutatások időszerű kérdései BM könyvkiadó. Budapest. 1982. p. 101. ÁBTL 4. 1. A4382

4.2. TUDOMÁNY VERSUS POLITIKAI ELKÖTELEZETTSÉG

A Belügyi Szemle elmúlt évtizedekben megjelent számaiban megtalálható információtömeg elemző-értékelő feldolgozása, hasznosítása hogyan szolgálhatná a közszolgálat, a belügyi igazgatás fejlesztését, a szervezet működését? A folyóiratnak a hazai tudományos életbe való bekapcsolódása, annak szabályaihoz történő illeszkedése, napjainkban is hozzájárul a minisztériumi tevékenység tudományos szintű elismeréséhez, népszerűsítéséhez. A rendészeti szaklap propaganda-eszközkénti alkalmazása pedig tovább gazdagította a belügyi vezetés lehetőségeit saját szakpolitikai törekvései kifejezésére. A folyóirat történetében a kezdetben nyíltan hirdetett politikai elkötelezettsége a hatvanas évektől fokozatosan teret engedett a szakmai és a tudományos szempontoknak, de mindvégig akadályozta a magasabb szakmai hatásfok kifejtését, korszakonként más és más intenzitással.

Dr. Nyiri Sándor a politika és a szaktudomány arányairól, mértékéről a Belügyi Szemlében úgy érzékelte, hogy:„A politika nem telepedett rá soha a folyóiratra! Voltak ugyan néha vonalas vezércikkek, de inkább a szaktudomány dominált a szemlében.”[441]

Az alábbiakban egyebek közt megvizsgálom miként alakultak a folyóirat szerkesztési elvei, tematikája, belső rovatszerkezete Magyarország történelmi sorsfordulóinak időszakában (1950-es évek eleje; az 1956–1963 évek; az ezt követő és a rendszerváltást megelőző időszak), mennyiben haladt a változásokkal, előttük, esetleg utánuk? A szemlében megjelent írások statisztikai elemzésével feltárom a politikai, szakmai anyagok részarányának változását. Miként alakult a folyóirat tájékoztató, gondolkodásmód-formáló és tudományos szerepe az egyes korszakokban készült minisztériumi vezetők interjúinak szövegkritikai elemzése alapján?

[441] Mélyinterjú dr. Nyiri Sándorral: *A politika nem telepedett rá soha a folyóiratra!* MELLÉKLETEK

4.2.1. KÖZSZOLGÁLAT-FEJLESZTÉS A SZEMLE HASÁBJAIN – ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS A HASONLÓ TEMATIKÁJÚ JOGI SZAKFOLYÓIRATOKKAL

A Belügyi Szemle hosszú éveken, évtizedeken át a büntetőtudományoknak egyik legfontosabb orgánumának számított. „Gödöny József, Gönczöl Katalin, Irk Ferenc, Katona Géza, Kertész Imre, Kilényi Géza, Király Tibor, Pusztai László, Schmidt Péter, Szabó András, Szamel Lajos cikkei már a rendszerváltás előtti évtizedben az idegen eszmeiséget levetni kész, az európai jogi kultúra legjobb hagyományait őrző tudományos közélet becses darabjai voltak.”[442]

Nekik és kutatótársaiknak köszönhető, hogy a pártállam büntetőjog-alkalmazása nem vált az önkény martalékává. A rendőrségi szakembereknek és a büntetőjogászoknak egy egész nemzedéke nőtt fel az emberség diktálta tanításaikon, amelyekből erőt meríthettek becsületük megőrzéséhez, és ahhoz is, hogy megállják a helyüket a jogállami Magyarország bűnüldözői és igazságszolgáltatási kötelezettségei teljesítésében.

A lap oldaláról nézve, a Belügyminisztérium átfogja az egész civil közigazgatást, a rendőrséget, a hírszerzés kivételével a civil nemzetbiztonsági terület egészét, a büntetés-végrehajtást. A központi államigazgatásnak ez a nagy szelete indokolja egy központi szakmai folyóirat működtetését. Ez, ha nem lett volna tudományos, csak szakmai folyóirat, akkor is értékhordozónak tekinthetnénk. De már az alapítók, majd tudományban járatos vezetői, Déri Pál, Katona Géza, mindig is ambícionálták, a lap tudományos szemléletmódját. Ezt a Belügyminisztérium akceptálta, a főszerkesztő képesítési követelményében előírva a tudományos fokozatot. A hasonló központi, államigazgatási, jogi folyóiratok profilját tekintve, a szemle hiánypótló missziót töltött be. Ugyanis a Magyar Jog, a Jogtudományi Közlöny, tartalmában sokkal nagyobb mértékben támaszkodott az alkotmányjog, a közigazgatásjog és különösen a polgári jog témakörökre, mint a büntetőtudományokéra. Így, az utóbbi területen publikálni akarók felfedezték: a szemlében, sokkal jobb eséllyel tudják elhelyezni anyagaikat. Így a szemlében

[442] Korinek László: *Egy folyóirat évfordulói.* Belügyi Szemle. 1993. 50. évfolyam. 1. szám pp. 6–7.

„Összegyűltek a büntetőjog-tudomány legjobbjai: Király Tibor, Pusztai László, Szabó András, Vígh József, akikkel a szemle tudományos rangja már adott volt."[443] Például Király Tibor a kriminológiai cikkekhez hasonlóan nívós, a korszakot összefoglaló büntetőeljárás-jogi cikkében a korszak szakaszolását követően kiderült: „A büntetőeljárás-jognak mindig, mindenütt – ha csak nem akar a féktelen elnyomás eszközévé vagy a bűnöző tehetetlen bűnpártolójává lenni – kényes egyensúly megteremtésére kell törekednie. Biztosítva a társadalmat arról, hogy a normáit a büntetőtörvénybe ütköző módon megszegőket felelősségre vonják, és a polgárokat arról, hogy a bűnözők elleni fellépés során a hatalom nem korlátozza jogaikat alaptalanul és mértéktelenül… A törvénytelen perek nemcsak azért voltak törvénytelenek, mert koholt vádak alapján folytak, hanem azért is, mert bennük, félretéve a büntetőeljárás minden garanciális szabályát, megengedhetetlen eljárási módszereket alkalmaztak."[444]

4.2.2. HASONLÓSÁGOK ÉS KÜLÖNBÖZŐSÉGEK AZ ÁLLAM ÉS IGAZGATÁS, VALAMINT A BELÜGYI SZEMLE FOLYÓIRAT FEJLŐDÉSÉBEN

Az 1949. május elsejétől megjelenő hasonló arculatú Állam és Igazgatás folyóirat, a korszak jellemzőiből is következő fejlődés csaknem ugyanazon lépcsőfokain haladt, mint az alábbiakban láthatjuk. Egyebek mellett a Belügyi Szemléhez hasonlóan nagyratörő célokat tartalmazó, valamint a rendszer működését illetően a megengedett határok közt kritikus és a lap kezdeti lépéseivel kapcsolatosan mértéktartóan önkritikus hangvételt illetően is.

„A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének júniusi és októberi határozatai, az új kormányprogram végrehajtása fokozottabb követelményeket támaszt tanácsainkkal szemben. Az Állam és Igazgatás eddigi munkája során igyekezett ugyan a gyakorlati élet követelményeinek megfelelni, azonban ezt csak részben sikerült megoldania. Nem elég élesen és nem elég világosan vetettük fel

[443] Mélyinterjú: dr. FINSZTER Gézával: *A központi, államigazgatási, jogi folyóiratok profilját tekintve, mi hiánypótló missziót töltöttünk be…* MELLÉKLETEK
[444] KIRÁLY Tibor: *A magyar büntető eljárásjog fél évszázados történetének vázlata.* In: Belügyi Szemle. 2003. 50. évfolyam. 1. szám. p. 20.

azokat a kérdéseket, amelyeket pedig az élet, a gyakorlat félreérthetetlenül megjelölt. Nem elég bátran és ugyanakkor nem elég építően bíráltunk. Sokszor csak a >>sorok között<< mutattunk rá a hibákra és különösen nem vetettük fel a hibák megoldásának módszereit. Nem jelöltük meg a fejlődés helyes irányát. Nem figyeltünk fel eléggé az egészséges, helyes kezdeményezésekre, nem harcoltunk azok általánosításáért. Pedig ez az elmélet feladata."[445]

Természetesen az Állam és Igazgatás folyóiratnak a szemlétől eltérően nem pusztán egyetlen, a Belügyminisztérium és az alá tartozó rendőrség, állambiztonsági szervek, határőrség, tűzoltóság, büntetés-végrehajtás új szervezetét, működését kellett szolgálnia, hanem a korszak egész magyar államszervezetéét, közigazgatásáét is: „Államunk, államszervezetünk és közigazgatásunk új jellegének megfelelően új közigazgatási szakirodalmat kell létrehozni. Meg kell ismernünk az állam igazi tartalmát, az államok igazi funkcióit, az új államapparátus sajátosságait… Elsőrendű kötelességünk felmérni országunk államberendezkedésének mai helyzetét, mai adottságát, a hibákat, az előttünk álló közvetlen problémákat és mindezt összhangba kell hozni a népi demokrácia általános igényeivel."[446]

Az Állam és Igazgatás hasábjain közölt, a Magyar Jogász Szövetség 1955–56. évi pályázati felhívásából kiderült, hogy a szemle mellett a korszak jogi folyóirataiban is próbáltak kellő hangsúlyt adni a büntetőjog fejlesztésének, ezzel is elismerve azt a szemlében szintén többször hangsúlyozott gondolatot, hogy a bűnözés elleni küzdelem nem pusztán belügyi, rendőrségi feladat:

„Tanulmány a büntetőjog köréből;

1. A motívumok szerepe a büntetés kiszabásában.

2. A garázdaság bűntette a szovjet és a magyar jogban."[447]

Az Állam és Igazgatás szándékai szerint szintén teret kívánt adni a szakmai vitáknak, persze az „elvi tisztaság" számukra is előírt korlátok lehetőségei között: „A sok új probléma különféle megoldási lehetőségeket vet fel, ezért szükségesnek tartjuk, hogy a lap teret adjon vitáknak is. Nagyon éberen kívánunk ügyelni az elvi tisztaságra, de

[445] Állam és Igazgatás szerkesztőségi cikke. Állam és Igazgatás. 1953. 5. évfolyam. 12. szám. pp. 605–606.
[446] Állam és Közigazgatás szerkesztőbizottsága: Állam és Közigazgatás. 1949. 1. évfolyam 2–3. szám.
[447] Szerkesztőségi cikk Állam és Igazgatás 1955. 5. évfolyam. 5. szám. p. 756.

nem gátoljuk, hanem ösztönözzük íróinkat a problémák merész felvetésére és a megoldási javaslatok kidolgozására."[448] – biztatták a jövő szerzőit.

A rendszerváltást közvetlenül megelőző időszakban, az Állam és Igazgatásban is egyre nagyobb teret kaptak a politikai rendszer reformjával kapcsolatos viták, állásfoglalások, gondolatok: „A köztársasági elnöki funkció kialakításának csak akkor van értelme, ha az Elnöki Tanács egyetlen nem kívánatos jelensége sem fog újra megjelenni e jogintézményben."[449] – vélte a szerző.

Az Elnöki Tanács intézményével kapcsolatban a Belügyi Szemle már 1987 szeptemberében közölt egy interjút, Kilényi Gézával, az MTA Államtudományi Kutatások Programirodájának vezetőjével, aki sürgette a parlament valódi törvényhozó szerepének helyreállítását, az Elnöki Tanács törvényhozásban birtokolt általános helyettesítési jogkörének megszüntetését, a kormányzati munka tartalmi megerősítését, a tanácsrendszer önkormányzattá alakítását.[450]

A magyarországi politikai reform egyik fontos kérdése a különböző érdekpartikularitásokat közvetítő érdekképviseleti szervezetek részvétele a kormányzati akarat kialakítási folyamatokban.[451]

Az Állam és Igazgatás más feladataiból adódóan a szemlénél részletesebben számolt be a reformfolyamatok állásáról, a politikai-társadalmi véleményformálás, -alakulás jelentősebb eseményeiről, például a tervezett új alkotmánnyal kapcsolatban. A tudományos ülésen felmerült problémák is hasznos adalékok lehetnek az új alkotmány koncepciója körül kibontakozó társadalmi vitában – mutatott rá az elismert szakember.[452]

A tudományos közigazgatási szakfolyóirat írásaiban is mindinkább tükröződött, hogy a hazai bűnügyi helyzet, romló mutatóinak, trendjeinek, tendenciájának javítása, nem lehet pusztán rendőrségi feladat.

A fővárosi gyermek- és ifjúságvédelmi munkaértekezlet a két hivatásos pártfogó kísérleti munkája alapján állást foglalt a pártfogó-felügyeleti feladatok

[448] Szerkesztőségi cikk. Állam és Igazgatás 1959. 10. évfolyam. 1. szám. p. 2.
[449] PÁRICSI Viktor: *A Népköztársaság Elnök Tanácsa vagy a Népköztársaság elnöke? (Gondolatok a köztársasági elnöki intézmény időszerűségéről).* Állam és Igazgatás. 1989. 41. évfolyam. 3. szám. p. 302.
[450] KORINEK László: *Egy folyóirat útja a szolgálati használattól a társadalom szolgálatáig.* Belügyi Szemle 60 év, hatvan bűncselekmény. Belügyi Szemle Szerkesztősége. Budapest. 2012. p. 14.
[451] TÖLGYESSY Péter: *Érdekképviseleti részvétel az állami döntéshozatali eljárásokban.* Állam és Igazgatás. 1989. 41. évfolyam. 5. szám. p. 408.
[452] IJJAS József: Alkotmány és jogállam. *Állam és Igazgatás*.1989. 41. évfolyam. 6. szám. p. 563.

hivatásos ellátásának szükségessége mellett, de úgy, hogy ez megvalósítsa az állami és a társadalmi segítség összhangját.[453]

4.2.3. A MAGYAR JOG, A JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY ÉS A BELÜGYI SZEMLE AZ ÁLLAMREND, A HAZAI JOGFEJLŐDÉS, JOGALKALMAZÁS SZOLGÁLATÁBAN

Az 1954. január 1-évl alapított Magyar Jog és Külföldi Jogi Szemle tudományos folyóirat lapindító gondolatai igen hasonlóak a Rendőrségi Szemle beköszöntő cikkéhez, például a jog tiszteletben tartásával kapcsolatban.

Erdei Ferenc lapindító gondolatai szerint az új szakasz politikája nagymértékben megnövelte a jog szerepét és a jogászi munka jelentőségét. A jog tiszteletben tartása és a jogászi munka megbecsülése terén is új helyzetet teremtettek a kormányprogramban meghatározott elvek, valamint a Magyar Dolgozók Pártja II. kongresszusának határozatai. [454]

„A Magyar Jognak az a különösen fontos és megtisztelő feladata, hogy hónapról hónapra lépést tartson igazságszolgáltatásunk munkájával, időről időre felismerje azokat a legfőbb feladatokat, amelyek jogszolgáltatásunk terén felmerülnek és ezek minél eredményesebb megoldását a tájékoztatás, a véleménynyilvánítás és bírálat eszközeivel segítse elő. A jelenlegi időszakban például azt kell legfontosabb feladatának tekintenie, hogy a társadalmi tulajdon védelmében, az állami rend és fegyelem erősítésében s az állampolgárok javainak a megóvásában támogassa az igazságszolgáltatás munkájának eredményességét mind a bíróságok munkájának eredményességét, mind a bíróságok büntető gyakorlatának figyelemmel kísérésével, mind a bűnüldözés egyéb kérdéseinek feltárásával. A Magyar Jogot azzal indítjuk útjára, hogy minden magyar jogászt segítsen jogászi feladatainak legszebb jogászi hagyományainkhoz méltón és nagyszerű feladataink szolgálatában minél teljesebben betöltse.” – hangsúlyozta Erdei Ferenc.[455]

---

[453] GÁBOR József: *A hivatásos pártfogókról*. Állam és Igazgatás.1969. 21. évfolyam. 12. szám. p. 1141.

[454] ERDEI Ferenc: *Mit vár az igazságszolgáltatás a „Magyar Jog”-tól?* Magyar Jog. 1954. 1. évf. 1. szám. p. 2.

[455] ERDEI Ferenc: *Mit vár az igazságszolgáltatás a „Magyar Jog”-tól?* Magyar Jog. 1954. 1. évfolyam. 1. szám. p. 2.

A demokratikus és haladó jogászok feladata, hogy a törvénysértések leleplezésével érveket adjanak az imperialista burzsoázia elleni harcban a legszélesebb tömegmozgalmak részére. – szólat meg egy „más hangszerelésű" szólam.[456]

A szemle szintén síkra szállt a törvényesség mellett (akkor is, ha ehhez mindig hozzá kellett illeszteni a „szocialista" jelzőt), emberi jogok, Nyugat-Európa büntetőjogi integrációja: mindezekről csaknem húsz év óta rendszeresen publikáltak a belügyi folyóiratban. Nem csoda tehát, hogy a rendőrtudományok nyugati szakemberei ismerték, becsülték a szemlét, és szívesen hivatkoztak a megjelent írásokra.[457]

A Magyar Jogban a Markója Imre, az igazságügy-miniszter első helyettese tollából 1969-ben született írás: Büntető jogpolitikánk és a büntetőjog kodifikációja[458] címmel jegyzett, korabeli figyelemre méltó gondolatsora is igazolta a Belügyi Szemlében bő három évtized múltán, Király Tibor tollából megjelent esszé[459] tudományos értékét.

Kiváló fórumává fejlődött a Belügyi Szemle a kriminalisztikának, a jogalkalmazásnak, a kriminológiának, a vezetéselméletnek és a nemzetközi tapasztalatcserének is. Tekintélyt, megbecsülést vívott ki magának e tudományágak hazai és külföldi művelőinek körében egyaránt[460] – támasztotta alá a fenti „ünnepi véleményt" egy 30 évvel korábbi értékelés is.

A Belügyi Szemle jubileumi évfordulós számaiban megjelent belügyminiszteri köszöntők, méltatások szintén jelentős értékként említették a rendészeti tudományos szakfolyóirat hasábjain biztosított vitafórumok írásainak köszönhetően létrejött tudományos elméleti megállapításokat, ehhez igazodó gyakorlati megoldásokat.

---

[456] VAS-ZOLTÁN Péter: *A törvényesség követelése – az osztályharc eszköze a burzsoá országokban*. Jogtudományi Közlöny. 1953. 8. évfolyam.10–11. szám. p. 424.
[457] KORINEK László: *Egy folyóirat évfordulói.* Rendészeti Szemle. 1993. 40. évfolyam 1. szám. Budapest. p. 6.
[458] MARKÓJA Imre: *Büntető jogpolitikánk és a büntetőjog kodifikációja.* In: Magyar Jog.1969. 25. évfolyam. 1. szám. p. 265.
[459] KIRÁLy Király Tibor: *A magyar büntető eljárásjog fél évszázados történetének vázlata.* In: *Belügyi Szemle*. 2003. 50. évfolyam. 1. szám. pp. 17–35.
[460] KOVÁCS Jenő –TOLDY János: *A testvéri lapok szerkesztőségének üdvözlete* In. Belügyi Szemle. 1973. 21. évfolyam. 1. szám. pp. 5–6.
et all. (1973) 5.

A rendszerváltást közvetlenül megelőző 1989-ben született megállapítás a szocialista állam, fennen hirdetett jogegyenlőségének évtizedeken át megoldatlanul görgetett mély hiányosságainak egyikére is, utalóan dr. Tóth Mihály osztályvezető ügyész tollából olvashatjuk: „A vizsgálat alapján úgy ítéljük meg, hogy a hatóságok a védelem jogaival kapcsolatos kötelezettségeket javuló színvonalon teljesítik.”[461]

Pedig a tartalmát tekintve szintén jogi témájú társfolyóirat, az 1946. január 1-jén újraalapított Jogtudományi Közlöny, már az 1953-ban megjelent első külföldi mellékletében, az ügyvédségre vonatkozó hatályos jogszabályokból a Csehszlovák Köztársaságból hat jogszabályt, a Lengyel, a Román és a Bolgár Népköztársaságból kettőt-kettőt közölt.[462]

Utalva arra, hogy a frissen létrehozott népköztársaságokban az ügyvédség működésének újraszabályozása nem kevés gondot jelentett. De nem a szocialista politikai berendezkedés működésének alapjaiban találták (a kor viszonyai között nem is igen kereshették – a szerző megjegyzése) meg a kiváltó okot.

„A burzsoa erkölcsök, a burzsoa tudatmaradványok, a burzsoa szemléleti mód mélyen gyökerező akadályai a szocialista védelem és az új típusú védők általános kialakulásának.”[463] – szólt a verdikt 1953-ban.

A védelem megoldatlanságának korabeli problémája tükröződött a Belügyi Szemlében is. Az 1956-ot követő szabadabb légkör[464] jele volt, hogy könyvismertetés jelent meg Király Tibor „A védelem és a védő a büntető ügyekben” című munkájáról,[465] hisz: „A védelem és a védői működés nélkülözhetetlen a szocialista törvényesség megvalósulása érdekében.”

Szerzője még fél évszázad múltán is kitért, a szemlében közölt egyik cikkében erre a hiátusra: „A hazai viszonyok között például a Büntető perrendtartás nem ismerte a nyomozásban a terheltté nyilvánítást, vagyis a terhelt kötelező tájékoztatását arról, mi miatt folyik ellene az eljárás. Ha ehhez hozzávesszük, hogy a

---

[461] TÓTH Mihály: *Nyomozás és védelem (A fal lehet üveg is.),* In: Magyar Jog.1989. 35. évfolyam 4. szám p. 353.

[462] Cikkgyűjtemény: *Az ügyvédség problémái a népi demokratikus államokban.* A Jogtudományi Közlöny melléklete. 1953. 8. évf. 1. sz. p. 2.

[463] OLTI Vilmos: *A védő szerepe a burzsoá és a szocialista büntető eljárásban.* Jogtudományi Közlöny. 1953. 8. évfolyam. 5. szám. p. 428.

[464] DEÁK József: *A Belügyi Szemle közpolitikai, rendészetelméleti és szerkezeti fejlődése a rendszerváltásig*. Hadtudományi Szemle. 2017 10. évfolyam. 2. szám. p. 346.

[465] KIRÁLY Tibor: *A védelem és a védő a büntető ügyekben.* Belügyi Szemle. 1963. 10. évfolyam. 1. szám. p. 90.

nyomozásban nem volt a védelem, kötelező és a terhelt kihallgatásánál a védő nem lehetett jelen, akkor a terhelt meglehetősen kiszolgáltatott helyzete világossá válik."[466]

A Jogtudományi Közlöny lehetőségei, és hivatása szerint szintén síkra szállt, az 1956-os forradalmat követő megtorlások során is az – ugyan „szocialista" –, törvényesség betartásáért.

„Persze ha a törvény mást mond, mint amit a mögötte meghúzódó szándék célzott, nyilvánvalóan a törvényt kell alkalmazni."[467]

Már a rendszerváltozás előtti 80-as évek jogi viszonyai tárulnak fel a Jogtudományi Közlöny 1984. októberi számában, a Belügyi Szemle oldalain is gyakran publikáló dr. Diczig István rendőr ezredes tanulmányának gondolataiból. „A bűnözés megelőzéséhez fűződő társadalmi érdek a politikai döntésekben, a jogalkotásban és a jogalkalmazásban is kifejezésre jut. Különösen az 1960-as évek közepétől indult meg intenzív – a bűnözés megelőzésére irányuló – jogalkotási tevékenység."[468] A cikk zárómondataiban olvashatjuk, hogy a bűnözés megelőzése társadalmi feladat. Ha valamennyi állami, társadalmi és gazdasági szerv a lakosság széles körű támogatásával teljesíti feladatát, az eredmény nem marad el.[469]

Az említett intenzív jogalkotási tevékenység egyik termékeként született és jelent meg Ádám Antalnak, a politikai rendszer alapjait érintő tanulmánya, a szocialista alkotmányosság gyakorlatának, problémáiról.[470]

Már közvetlenül a rendszerváltás hangulatát idézi Hevényi Attila, a Rendőrtiszti Főiskola főiskolai adjunktusának reflexiója, Szabó Andrásnak a büntetőjog reformjáról született írására: „A büntetőjognak nem szabad alattvalóként szolgálnia a közérdeket…" olvasható a cikkben. „Szerintem viszont a büntetőjognak – és közvetítőjének – bizony alattvalóként kell szolgálniuk társadalmunk tagjait."[471]

---

[466] KIRÁLY Tibor: *A magyar büntető eljárásjog fél évszázados történetének vázlata.* In: Belügyi Szemle. 2003. 50. évfolyam. 1. szám. 20.p.
[467] HABERMANN Gusztáv: *A büntetőbírósági ítélet kötelező erejének kérdéséhez*. Jogtudományi Közlöny. 1957. 11. évf. 1–3 szám. p. 73.
[468] DICZIG István: *A bűnözés megelőzésének néhány kérdése a jogalkotás és a jogalkalmazás tükrében.* 1984. Magyar Jog 30. évfolyam. 10. szám. p. 835.
[469] DICZIG István: *A bűnözés megelőzésének néhány kérdése a jogalkotás és a jogalkalmazás tükrében.* 1984. Magyar Jog 30. évfolyam. 10. szám. p. 844.
[470] ÁDÁM Antal: *A szocialista alkotmányosság gyakorlatának, problémái.* Állam és Igazgatás. 1969. 21. évfolyam. 5. szám. p. 5.
[471] HEVÉNYI Attila: *Reflexió Szabó András: „A büntetőjog reformja – a reform büntetőjoga" című cikkére.* 1989. Magyar Jog. 35. évfolyam. 5. szám. p. 445.

A Belügyi Szemle által is meginterjúvolt dr. Kilényi Géza cikke pedig lényegében a két hónap múltán kikiáltott Magyar Köztársaság alkotmányos működése egyik fő kérdésének jogi megoldásához kívánt nemzetközi kitekintéssel hozzájárulni: „A hangsúlyozottan vázlatos nemzetközi jog-összehasonlítással egyetlen célom volt: alapot teremteni a vitához és elősegíteni, hogy megismerhessük ne csupán egymás véleményét, hanem azokat a saját nemzeti megoldásokat is, amelyekkel az egyes népek gazdagították valamennyiünk közös kincsét: a jogállam eszmerendszerét."[472]

4.3. RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

Az előző fejezet összegzéséből kiolvashatjuk, hogy a Belügyi Szemle, a Belügyminisztérium központi folyóirata és jogelődje, mint rendészeti szakfolyóirat számára, a korabeli fennálló társadalmi rendszerben, a (párt-) politika szolgálata, a rendszer működésének jellemzőiből adódóan nem volt szabadon választható. Sőt kezdetben a párthierarchia a szerkesztőség konstruktív hozzállásának is kijelölte a határait.

Ez a nyíltan hirdetett politikai elkötelezettség azonban a hatvanas évektől fokozatosan, korszakonként más és más intenzitással, teret engedett a szakmai és a tudományos szempontoknak.

A minisztérium el is ismerte a szemle erőfeszítéseit a tudományos megközelítés népszerűsítésében.

A belső tudományos eredményekről való tájékozódás és tudományos vitafórum biztosítása céljából 1977 januárjától a BM Tudományszervezési Osztálya gondozta a Belügyi Szemle „Tudományos élet" rovatát, amelynek fő célkitűzése volt a tájékoztatás a hazai és nemzetközi konferenciákról, ülésekről, doktori, kandidátusi értekezések megvédéséről; a kutatások eredményeinek produktumainak publikálása; az osztály tudományos pályázatai legjobb pályaműveinek közzététele.

A Belügyi Szemle hosszú éveken, évtizedeken át a büntetőtudományoknak egyik legfontosabb orgánumának számított. A neves szerzői gárdának valamint

[472] KILÉNYI Géza: Az alkotmányosság védelmének szervezeti garanciái a különböző országokban. Magyar Jog.1989. 35. évfolyam. 7. szám. p. 8.

kutatótársaiknak köszönhetően, a pártállam büntetőjog-alkalmazása meg tudott maradni többé-kevésbé autonómnak és nem vált a pártpolitikai önkény martalékává. Így a rendőrségi szakembereknek és a büntetőjogászoknak egy egész nemzedéke nőtt fel az emberség diktálta tanításaikon. Ezekből erőt meríthettek becsületük megőrzéséhez, és így megállták helyüket a jogállami Magyarország bűnüldözői és igazságszolgáltatási kötelezettségei teljesítésében.

5. BEFEJEZÉS

5.1. ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK

Az első hipotézisemben foglaltakra tekintettel: a Belügyminisztérium a pártállam politikai rendszerében kulcsszerepet töltött be, tevékenységének tudományos módszerekkel történő vizsgálata nélkülözhetetlen a korszak megértéséhez. Joggal feltételezhetjük, hogy a pártállami belügy tevékenysége megismerésének egyik lehetséges útja a szakfolyóirat munkásságának a feltérképezése, ami eddig nem értékelt új ismeretekkel gyarapíthatja a múltról való tudásunkat. Az első feltevésem, a rendészeti szakfolyóiratban érvényesülő pártpolitika dominanciára vonatkozott. Az általam felkutatott, rendszerezett és értékelt források *egyértelműen igazolták,* hogy a párt politikájának dominanciája a pártállami rendszerben, a korszak elvárásaihoz igazodó, nyíltan hirdetett politikai elkötelezettség volt. Ugyanakkor azt is *bebizonyítottam*, hogy a politikai konszolidáció előrehaladtával, a diktatúra folyamatos „felpuhulásával", ez a hatvanas évek végétől fokozatosan teret engedett a szakmai és a tudományos szempontoknak, de mindvégig akadályozta a magasabb szakmai hatásfok kifejtését, ha korszakonként más és más intenzitással is. Ebből választ kaphattunk: milyen értékeket tartogat a számunkra a nem jogállami gyakorlat, amelyben azért a munka mindennapjai időnként mégis erősebbnek bizonyultak a politikai propagandánál.

A második hipotézisemben feltételezettekre figyelemmel: a közbiztonság védelmezése és különösen a bűnüldözés politikailag a leginkább színtelen terepek, ezért – az ideológiai terhek ellenére – nagy esélye van annak, hogy rendőri mesterség szakmaiságát itt sikerült a legjobban megőrizni. A vizsgált történelmi időszak nem tekinthető homogénnek. Ezek a fordulatokban, drámai önvallomásokban és sötét hazugságban is bővelkedő időszakok visszatükröződnek a folyóirat évfolyamaiban is. *Feltártam, majd igazoltam* a szakfolyóiratban a tudományos szabadságot nyomasztó

rendészeti hierarchia fegyelmet és végrehajtást követelő, ellentmondást semmilyen körülmények közt nem tűrő természetét. Kutatási eredményeim alapján *bebizonyítottam*, hogy ez a hatás érvényesült és a lap készítőinek, a hierarchia alá-, illetve fölérendeltségi rendszerében elfoglalt pozíciója szerint többé, vagy kevésbé gyakran akadályozta tudományos értékű gondolatok kifejtését, érvényesülését, de egyértelműen magakadályozni nem tudta!

Harmadik hipotézisem szerint a sajtószabadság, a rendészet rejtőzködő természete miatt többnyire indokolatlanul szenvedett csorbát. A felkutatott anyagok alapos elemzése útján *igazoltam*, néhány konkrét példával is alátámasztva, hogy a titkolózás – eleinte többnyire – nem a jog, parancs, avagy szakmai szükséglet, hanem a rendőrségi vagy, magasabb összefüggésben, akár az államszervezet működési zavarainak elleplezését szolgáló eszköz volt, így egyben komoly akadálya is a tudományos vitáknak, kritikai megközelítésnek.

Negyedik hipotézisemből kiindulva megvizsgáltam, a BM vezető folyóiratának esetleges dominanciáját a többi belügyi lap felett. Kutatásaim, elemzéseim és összevetéseim alapján egyértelmű bizonyítást nyert, hogy *ez az előzetes feltételezésem nem igazolódott be*: a Belügyi Szemlének nem volt a többi belügyi lapokat irányító koordináló szerepe, feladata. Azok ugyanolyan pártirányítási struktúra részeként működtek, legfeljebb, pl. a Határőr, másik megyei jogú pártbizottság felügyelete alatt.

Doktori értekezésem bevezetésében megfogalmaztam a választott témám aktualitását, amit a releváns szakirodalom, a tudományos előzmények áttekintése is megerősített. Bemutattam a kutatási problémát, felvázoltam a kutatásom céljait. Hipotéziseim szem előtt tartva lefolytattam kutatásomat a felvázolt kutatási stratégiának megfelelően kiválasztva a kutatási módszereket.

A kül-, belpolitikai, történeti előzmények tömör kivonata nem nélkülözhető háttér a belügyi folyóiratokban megjelentek értelmezéséhez. A külpolitikai viszonyoknál a kétpólusú, hidegháborús vonásokra koncentráltam, a belső viszonyok krónikáját pedig, a szemle történelmi jogelődeire és a folyóirat vizsgált időszaka alatt

a belügyi tárca alakváltozásaira összpontosítva vettem számba. A nagy és kis hidegháború jellemzőinek, hatásainak számbavételét követően kiderült, hogy a magyar rendszerváltás, a többi, szintén szovjet érdekszférába tartozó országéval egyetemben főként azért következett be, mert a nyolcvanas évek közepére-végére a Szovjetunió csődbe jutott: gazdasága válságba került, tagországainak jó része önállósult, korábbi világhatalmi jelentőségét elveszítette.

A szovjet táborhoz tartozó Magyarország szuverenitása mindvégig korlátozott volt. A hazai belpolitikai helyzet is a szovjet függvényeként alakult. A Sztálin, 1953-ban bekövetkezett halálát követő desztalinizáció átmeneti lefékeződése miatt ismét létrejött, és az azt megelőző rémuralomra a magyar válasz, az 1956 őszén egy néhány nap alatt vérbe fojtott, de jelentőségében a XVIII–XIX. századi függetlenségi harcokkal rokonítható felkelés volt. Mindez reálisabb önszemléletre tanította meg Magyarországot és arra, hogy függetlenségi harcukban nem számíthatnak hatékony külső támogatásra.

Kádár János első „uralmi" korszaka 1956. november 7.-i hatalomra kerülésétől 1962–1963- ig tartott, amit a forradalmárokkal való leszámolás, a diktatúra intézményrendszerének restaurálása, Kádár személyi hatalmának megszilárdulása, végül a rendszer nemzetközi elismertetése jellemezett. A második szakasz, az 1960-as évek elejétől a rendszer bukásáig, az 1980-as évek végéig tartott. A BM szervezete, igazgatása leképezve a hazai belpolitikai viszonyokat, az erősen központosított szovjet mintájú hierarchiától a feladatok szerint delegált hatásköröket is megjelenítő, mind szerteágazóbb, bonyolultabb felépítésű, korszerűsödő struktúra irányába változott.

A szemlének a rendészeti kultúrába és kommunikációba történt illeszkedéséről kiderült, hogy a BM a tartós, jól bevált felépítéssel rendelkező szervezetekhez hasonlóan a szervezeti kultúra, a szervezeti és vezetői kommunikáció segítségével törekedett a minisztérium érdekeinek megfelelő személyiségi és viselkedési formák kialakítására munkatársaiban. A speciális belügyi rendvédelmi tevékenységek kommunikációjának néhány sajátosságára tekintettel született, működött a szemle. A szakfolyóirat vizsgált időszakában szervezeti kommunikáció tárgykörben megjelent cikkek igen haladó szelleműek voltak, célkitűzéseik középpontjába a BM, a rendőrség iránti bizalmat, s az ennek nyomán javuló

eredményességet tűzték és az ideológiai töltet leválasztásával akár a ma rendőri állományához is szólhatnának.

A XIX. század második felétől megjelenő rendőri szaklapok megemlítéséből, bemutatásából kirajzolódik a szemle születéséig megerősödött rendészeti szaksajtó elméleti alapja és az egyre gazdagodott szerkesztési gyakorlati tapasztalata. Ezekre is épült a Belügyi Szemle létrehozását, működését lehetővé tevő belügyi szabályrend, amelyben mind kitapinthatóbbá vált a politikai elemek háttérbe szorulásával erősödő szakmai színvonal.

A vizsgált évtizedekben a lap tárgyalta a rendvédelem aktuális problémáit, a világban érzékelhető tendenciákat és tudományos eredményeket, majd ez a folyóirat volt az első, amely foglalkozott a rendvédelem soron következő kihívásaival is.
Magyarországon a második világháborút követően létrehozott politikai berendezkedés, a keleti blokk országaiéhoz hasonlóan a hidegháború időszakában szintén hangos, harsány volt az ideológiai harctól. A második világháborút követően, Magyarország – az északi, keleti és déli szomszédaival együtt a szovjet érdekszféra részévé vált. A szovjet („szocialista") táborban az ország szuverenitása mindvégig korlátozott volt. A sokak által felszabadítóként aposztrofált, ám a győztes hatalmakhoz hasonlóan, később megszállóként viselkedő szovjet Vörös Hadsereg jelenléte nélkül a szuverenitásvesztés, valamint az ország szovjetizálása aligha következett volna be. „Az önállóság meghagyott vagy kivívott szintje időről időre változott."[473] Ezt a szuverenitásvesztést példázza jellemzően, hogy: „Szovjet tanácsra döntött a Minisztertanács 1953. július 17-i ülésén az önálló ÁVH megszüntetéséről, a BM-be olvasztásáról.[474]

Magyarországon a második világháborút követően létrehozott politikai berendezkedés, a keleti blokk országaiéhoz hasonlóan a hidegháború időszakában szintén hangos, harsány volt az ideológiai harctól. A rendszer sajátosságaiból adódóan nem különbözhetett ebben a magyar rendészettörténet korabeli meghatározó, közbiztonságot szavatoló szervezetének, a rendőrségnek, majd a

[473] ROMSICS Ignác: *Magyarország – története – a XX. században.* Budapest. 2010. Osiris Kiadó. p. 273.
[474] BODA József: *A felderítés, hírszerzés, titkos információgyűjtés elvei, gyakorlata*. In. Belügyi Szemle. 2015. 63. évfolyam. 9. szám. p. 8.

Belügyminisztériumnak a központi elméleti folyóirata a Rendőrségi-, majd a főként belőle, és utódjakén létrehozott Belügyi Szemle sem.

A folyóirat szintén nem vonhatta ki magát a pártállam rendőrségképének mindent átpolitizáló hatásai alól, ennek a folyóiratnak is meg kellett küzdenie azzal a szemlélettel, amelyben a sajtó nem lehetett más, mint a hatalom engedelmes szolgálója.[475]

Az ideológiai harc vizsgált időszaka alatt a Magyar Népköztársaság, az úgynevezett szocialista világrendszer részeként – annak működési alapelveiből következően – a sajtójával végigasszisztálta a moszkvai erőközpont által kezdeményezett, és főként kivitelezett, a szemben álló Nyugat morális instabilitását célzó szisztematikus, főként a közölt anyagok mennyiségi mutatóit szem előtt tartó masszív tudati–pszichikai fellazítást. Ennek megfelelően, a korabeli szocialista magyar állam legfőbb párt/állami belső erejét jelentő Belügyminisztérium központi folyóirata, a Rendőrségi, majd Belügyi Szemle révén szintén bekapcsolódott az ideológiai küzdelembe. Főként belső terjesztésű folyóiratként azonban, szisztematikus belügyi (egyben párt-) propagandája inkább a saját feladatvégrehajtás és a fennálló politikai-gazdasági rendszer mellett igyekezett minél több munkatársban, együttműködőben rokonszenvet kelteni. Kisebb részben pedig, az „Általános politikai és szakcikkek", továbbá az „Állambiztonsági cikkek", valamint a „Titkos háborúk történetéből" rovatában megjelent cikkeivel próbálta leleplezni a nyugati fellazítási politika céljait, módszereit, eszközeit, ezzel egyben tompítva hatásukat a belügyminisztériumi munkatársak körében.

A Belügyminisztérium központi folyóirata és jogelődje számára, a fennálló rendszerben, a (párt) politika szolgálata nem volt „szabadon választható", sőt kezdetben a párthierarchia a szerkesztőség konstruktív hozzáállásának is kijelölte a határait.

Ezt támasztja alá, a kutatásom során a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában felfedezett három, a Belügyi Szemle tevékenységét értékelő eredeti forrásanyag. A pártállami rendszerben a Belügyminisztérium illetékes belügyminisztériumi, illetve csoportfőnökségi, majd főcsoport-főnökségi

[475] Szerkesztőségi cikk: *A Rendészeti Szemle első évfolyamának első száma elé.* Rendészeti Szemle. 1991. 38. évfolyam. 1. szám. p. 3.

pártbizottságok számára készített főszerkesztői, csoportfőnöki írásos előterjesztések, valamint az első és utolsó ülés szóbeli hozzászólásai dolgozatom számára sok értékes megállapítást tartalmaznak.

A rendészeti szakfolyóirat és a politika kapcsolatáról a három jelentés szövegösszefüggéséből világosan szembeötlött, hogy az első jelentésben található legtöbbször az állampártot jelölő MSZMP betűszó. Az 1976-os írásos anyag a szemlét együtt értékelte a Magyar Rendőrrel. Azonban változatlanul mindkettőben közösként jelentkezett a kor elvárásai szerint, a rendészeti téma átpolitizálása. Ez viszont a szemle esetében azt is jelentette, hogy a tudomány tisztaságát erősen torzította az ideológiai elvárásnak történő megfelelni akarás, ami azonban nem csak a belügyi lapokra volt jellemző.

Mindeközben a szakfolyóirat a politika szolgálatát nem szervilis, hanem a körülményekhez képest „alkotó módon" próbálta teljesíteni, mint Déri Pál főszerkesztő visszaemlékezéséből is kiderül, noha az önálló gondolkodást, a párthierarchia a Belügyi Szemle szintjén sem vette jónéven.

A sajtó nyilvánossága és a rendészet rejtőzködő természetének konfliktusára is találunk példákat mindhárom, az MSZMP pártbizottság számára készített jelentésben. Ezek szerint a szakmai problémák cikkben történő feltárása gyakran jellemző, nehezen vállalható konfliktusforrás volt a szerző és elöljárói között, akikből néhányan a szemlébe szánt anyagok előzetes véleményezését is megkövetelték.

Ismétlődően jelentkezett, hogy az állambiztonsági terület bemutatásában nagy volt a lemaradás, illetve időről időre felbukkant a Belügyi Szemle esetleg egy titkos változata megjelentetésének szükségessége.

A korszak, talán legjellemzőbb, legmeghatározóbb írása a nyílt kommunikáció, tájékoztatás ellenében született „szerkesztőbizottsági közlemény". Ebből jól kivilággott az egész 1990-ig vezető korszak jellemzője, az egypárti ideológia minden szakmai megfontolást maga alá gyűrő törekvése. Annál nagyobb elismerés illeti azokat a szakembereket, akik képesek voltak olyan színvonalas bűnelemzésekre, amelyek a jelenben és a jövőben is haszonnal forgathatók.[476]

[476] Korinek László: *Egy folyóirat útja a szolgálati használattól a társadalom szolgálatáig, Belügyi Szemle 60 év, hatvan bűncselekmény.* Belügyi Szemle Szerkesztősége. Budapest. 2012. p. 13.

Mégis, a legfontosabb levonható következtetés az, hogy a folyóirat pártellenőrzése a rendszerváltás közeledtével egyre formálisabb lett, mindinkább a szakmai színvonal fokozása, mind többrétű bemutatása, a tudományosság érvényesülésének követelménye vált meghatározóvá.

A Belügyminisztérium, és a minisztériumi tevékenységről, folyamatokról írásaiban pontosan beszámoló, és azt mindinkább – szakmai, majd tudományos alapon – formálni is próbáló Belügyi Szemle – közigazgatás-fejlesztő tevékenységének értékelése talán legkitapinthatóbb a rendszerváltozás-kori belügyminiszter és belügyi kormányzat váltásakor.

Hosszú vajúdás után, 1989. október 19-én mondta ki az országgyűlés a „pártállam" trónfosztását, amely egyúttal a BM „rendőr-minisztériumi" korszakának a végét is jelölte.[477]

A rendészeti hierarchiájával kialakult viszonyában szintén visszatérő motívum volt belügyi szakmai vezetéstől elvárható szintű közvetlen szakmai tájékoztatás színvonala a szerkesztőség irányába.

A Belügyi Szemle főszerkesztőinek egyik beszámoltatása sem tért ki a többi belügyi lap, szemle általi felügyeletére, irányításának helyzetére, annak méltatására, hiányosságaira. Tehát feltételezésemmel ellentétben nem volt domináns szerepe a szemlének a többi belügyi lap felett.

A folyóirat szerkesztősége, ha nem is a kormányzat, hanem a Belügyminisztérium szintjén, az érlelődő, bontakozó reformfolyamatok áramában különösen, de azt megelőzően is érzékelte, értékelte az esélyegyenlőség súlyát, értelmét, jelentőségét. A bűnmegelőzés területei közül ennek alátámasztására kutattam az etnikai bűnözés témáját. Az előítéletek diszkrimináció formájában való megjelenésének két alapvető korlátja lehet: az egyik a törvényi szabályozás, amely – ha a napi gyakorlatban érvényre jut – megtiltja a hátrányos megkülönböztetést. A másik korlát a társadalmi attitűdök, szokásrendszerek megváltoztatása, olyan átalakítása, amely nem támogatja, hanem elítéli a diszkrimináció minden formáját. Európa multikulturális világában, napjainkban is mindinkább felértékelődik az interkulturális párbeszéd jelentősége.

[477] FORRÓ János: *A Kádár-rendszer korszaka 1956. november 1-jétől 1989-ig (A rendőrminisztérium), Fejezetek a Belügyminisztérium történetéből 1956–1989.* BM Kiadó. Budapest. 2001. p. 62.

A fentiek alapján kirajzolódott, hogy pártpolitikai tartalmú cikkek dominanciája a pártállami rendszerben, a folyóiratban mindvégig kifejezett volt, ami a politikai konszolidáció előrehaladtával, a diktatúra folyamatos „felpuhulásával", a hatvanas évek végétől fokozatosan teret engedett a közpolitikai, szakma-politikai, majd a tudományos szempontoknak.

Ezzel párhuzamosan, levéltári és könyvészeti kutatások útján feltártam a szakfolyóiratban a rendészeti hierarchia fegyelmet és végrehajtást követelő, ellentmondást semmilyen körülmények közt nem tűrő természetének nyomasztó hatását a tudományos szabadság kibontakozására. Kutatási eredményeim alapján jól látszik, ez a hatás a kezdetektől érvényesült és a lapot íróknak a hierarchia alá-, illetve fölérendeltségi rendszerében elfoglalt pozíciója – eleinte többé, később kevésbé, de – gyakran akadályozta a szerzői, szerkesztői, tudományos értékű gondolatok kifejtését, érvényesülését. Bemutattam a folyóirat készítésére negatívan ható téves szakmai (politikai) vezetési érdekek ütközését, meghatároztam az ilyen jellegű konfliktusok fejlődési irányát.

A nyilvánosságban testet öltő sajtószabadság, a rendészet „rejtőzködő természete" miatt, eleinte jellemzően indokolatlanul szenvedett csorbát. A felkutatott anyagok alapos elemzése útján konkrét példákkal alátámasztottam, hogy a titkolózás többnyire nem jogi, parancsból adódó, avagy szakmai szükséglet volt, hanem a rendőrségi – magasabb összefüggésben, akár a párt-államszervezet – működési zavarainak elleplezését szolgáló eszköz. Ez pedig – ugyan a rendszerváltásig enyhülő mértékben –, de komoly gátja volt a tudományos vitáknak, kritikai megközelítésnek. Ugyanakkor kiderült, hogy a BM vezető folyóiratának, nem volt semmilyen dominanciája a többi belügyi lap felett. A Belügyi Szemle kiadói, irányítói, a folyóirat működését parancsokban, utasításokban szabályozva nem határoztak meg ilyen vezető, koordináló feladatot, szerepet. A többi belügyi lap ugyanazon pártirányítási struktúra részeként működött, legfeljebb, pl. a egy Határőr, másik megyei jogú pártbizottság felügyelete alatt.

A szakmai-tudományos lap létének társadalmi rendszereken átívelő objektív szükségszerűsége körvonalazódott a korabeli szocialista országok, szemle által gyakran idézett rendészeti szaksajtó palettájából.[478]

Példáikból is látszik, hogy a hatékony bűnüldözés érdekében jöttek létre az egyes országok szakmai tudományos lapjai, függetlenül az adott ország társadalmi berendezkedésétől, földrajzi elhelyezkedésétől. Az emberiség történelmében a bűn megteremtette a bűnüldözést, ami pedig, tevékenységének még eredményesebbé tételéhez létrehozta eleinte szakmai lapjait később szakmai-tudományos folyóiratait.
A Belügyi Szemle harminchét év alatt megjelentetett publikációit rendőr-szakmai szempontok alapján csoportosítva, meghatároztam arányaikat és ezeket a társadalomban bekövetkezett változások tükrében tudományos megközelítéssel elemeztem, egyben összevetve a belügyi irányítás rendszerének változásaival.

A sajtótermékek elemzésének példáiból is látszik, hogy amikor a politika és a rendészeti hierarchia, annak titkolózó mindent tiltó természete rátelepedett a tudományos folyóiratra, akkor nem tudott érvényesülni a lapalapítók eredeti szándéka, akik szellemi munícióval kívánták segíteni a belügyi igazgatást, a korabeli politika által értelmezett fejlődés szolgálatát várták el, sőt azt is, hogy váljon a legszélesebb értelemben felfogott tudományos (elsősorban jogtudományi) periodikákkal egyenrangú szellemi műhellyé. Amint a polgári jogállam sem tud meglenni bizalmas adatok nélkül, úgy az egy-párti diktatúra sem működtethető a nyilvánosság vállalása nélkül. A polgári jogállam rendészete is teret kap a szabad belátás (generális klauzula) számára, és az autokratikus rendszerek sem utasíthatják el teljes egészében a jogi korlátokat és a garanciákat. A különbségek a minőségben és a mértékben vannak.

Az előző fejezet összegzéséből kiolvashatjuk, hogy a Belügyi Szemle, a Belügyminisztérium központi folyóirata és jogelődje, mint rendészeti szakfolyóirat számára, a korabeli fennálló társadalmi rendszerben, a (párt-) politika szolgálata, a rendszer működésének jellemzőiből adódóan nem volt szabadon választható. Sőt

[478] Az orosz–szovjet–orosz belügyi sajtótörténet napjainkig tartóan párhuzamos lényegi történéseiről, valamint a CEPOL és az EUROPOL uniós rendészeti szervezetek modern sajtójáról, a dolgozat időkorlátját (1953–1990) meghaladó részt lásd MELLÉKLETEK: *Az Oroszországi Föderáció Belügyi sajtótörténete, mai rendészeti sajtó Nyugat Európában.*

kezdetben a párthierarchia a szerkesztőség konstruktív hozzáállásának is kijelölte a határait.

Ez a nyíltan hirdetett politikai elkötelezettség azonban a hatvanas évektől fokozatosan, korszakonként más és más intenzitással, teret engedett a szakmai és a tudományos szempontoknak.

A minisztérium el is ismerte a szemle erőfeszítéseit a tudományos megközelítés népszerűsítésében.

A belső tudományos eredményekről való tájékozódás és tudományos vitafórum biztosítása céljából 1977 januárjától a BM Tudományszervezési Osztálya gondozta a Belügyi Szemle „Tudományos élet" rovatát, amelynek fő célkitűzése; tájékoztatás a hazai és nemzetközi konferenciákról, ülésekről, doktori, kandidátusi értekezések megvédéséről; a kutatások eredményeinek produktumainak publikálása; az osztály tudományos pályázatai legjobb pályaműveinek közzététele.

A Belügyi Szemle hosszú éveken, évtizedeken át a büntetőtudományoknak egyik legfontosabb orgánumának számított. A neves szerzői gárdának, valamint kutatótársaiknak köszönhetően, a pártállam büntetőjog-alkalmazása meg tudott maradni többé-kevésbé autonómnak és nem vált a pártpolitikai önkény martalékává. Így a rendőrségi szakembereknek és a büntetőjogászoknak egy egész nemzedéke nőtt fel az emberség diktálta tanításaikon. Ezekből erőt meríthettek becsületük megőrzéséhez, és így megállták helyüket a jogállami Magyarország bűnüldözői és igazságszolgáltatási kötelezettségei teljesítésében.

A Belügyi Szemle, hasonló tematikájú jogi szakfolyóiratokkal: a Jogtudományi Közlönnyel, a Magyar Joggal, további az indulásakor Állam és Igazgatásként megjelenttel történő összehasonlító elemzéséből kiolvasható, hogy a rendészeti szaklap propagandaeszközkénti alkalmazása tovább gazdagította a belügyi vezetés lehetőségeit saját törekvései szervezeten belüli és társadalmi kifejezésére. A folyóiratnak a hazai jogi tudományos életben való bekapcsolódása, annak szabályaihoz történő illeszkedése, egészen a rendszerváltásig és ezt követően napjainkban is hozzájárul a belügyminisztériumi tevékenység tudományos szintű elismeréséhez, népszerűsítéséhez.

5.2. ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

1. Az ezeket az iratokat őrző levéltárakban elsőként tártam fel, rendszereztem, majd a tudományos elemzést követően igazoltam, hogy a pártpolitikai tartalmú cikkek dominanciája a pártállami rendszerben, a folyóiratban mindvégig kifejezett volt, ami a politikai konszolidáció előrehaladtával, a diktatúra folyamatos „felpuhulásával", a hatvanas évek végétől fokozatosan teret engedett a közpolitikai, szakmapolitikai, majd a tudományos szempontoknak.

2. Konkrét példákkal bizonyítottam a szakfolyóiratban a rendészeti hierarchia, fegyelmet és végrehajtást követelő, ellentmondást nem tűrő természetének nyomasztó hatását a tudományos szabadság kibontakozására. Kutatási eredményeim alapján, egyértelművé tettem, hogy ez a hatás a kezdetektől érvényesült és a lapot íróknak a hierarchia alá-, fölérendeltségi rendszerében elfoglalt pozíciója – eleinte többé, később kevésbé, de – gyakran akadályozta a szerzői, szerkesztői, tudományos értékű gondolatok kifejtését, érvényesülését.

3. Igazoltam, hogy a nyilvánosságban testet öltő sajtószabadság, a rendészet „rejtőzködő természete" miatt, eleinte többnyire indokolatlanul szenvedett csorbát. A felkutatott anyagok alapos elemzése útján konkrét példákkal alátámasztottam, hogy a titkolózás többnyire nem a jog, parancs, avagy szakmai szükséglet volt, hanem a rendőrségi – magasabb összefüggésben, akár a párt-államszervezet – működési zavarainak elleplezését szolgáló eszköz. Ez pedig – ugyan a rendszerváltásig enyhülő mértékben –, de komoly gátja volt a tudományos vitáknak, kritikai megközelítésnek.

4. Eredeti feltételezésemmel szemben – a feltár tények fényében – megcáfoltam, hogy a BM vezető folyóiratának, dominanciája lett volna a többi belügyi lap felett. A Belügyi Szemle kiadói, irányítói nem határoztak meg ilyen vezető, koordináló feladatot, szerepet. A többi belügyi lap ugyanazon pártirányítási struktúra részeként működött, legfeljebb, pl. a Határőr, másik megyei jogú pártbizottság felügyelete alatt.

5. Külföldi, hazai példákkal alátámasztva igazoltam a szakmai tudományos lap létének társadalmi rendszereken átívelő objektív szükségszerűségét; továbbá komplexitásra törekedve bemutattam, elemeztem, értékeltem a folyóirat készítésére negatívan ható téves szakmai (politikai) vezetési érdekek ütközését, meghatároztam az ilyen jellegű konfliktusok fejlődési irányát.

6. A harminchét év során megjelentetett publikációit rendőr-szakmai szempontok alapján, statisztikailag értékeltem, meghatároztam arányaikat és ezeket a társadalomban bekövetkezett változások tükrében tudományos megközelítéssel elemeztem, egyben összevetve a belügyi irányítás rendszerének változásaival.

5. 3. AJÁNLÁSOK

Álláspontom szerint a Belügyi Szemle és lapelődei által felhalmozott szellemi potenciál jól hasznosítható értékekkel szolgál napjaink közszolgálata, belügyi igazgatása, belügyminisztériumi működése, a mai rendészeti tudományos folyóirat fejlesztéséhez.

Az 1953 óta megjelenő periodika évtizedei során értékes hagyatékot halmozott fel a bűnüldözés napi gyakorlatának követésében, a kriminalisztikai kutatásokban, a jogtudomány és a kriminológia eredményeinek bemutatásában.
Mindezek alapján hasznosítható lehet a Rendészettudományi Karon folyó rendészeti képzés során, és különös hangsúllyal a MAB által akkreditált[479] Rendészettudományi Doktori Iskola hallgatóinak doktori képzésében. A fentieken túlmenően pedig, a hazai fegyveres és rendvédelmi szervek külső, belső közpolitikai kapcsolódását, kommunikációját, sajtótörténetét feldolgozó munkák sorában, újszerű megközelítésével ötletet adhat másoknak is a terület további feltárásához.

[479] MAB titkárság információs rendszer. URL: http://web.mab.hu/tir/index.php?pid=711&fid=711 Letöltve: 2016.03.27.

5.4. A KUTATÁSI EREDMÉNYEK GYAKORLATI FELHASZNÁLHATÓSÁGA

1. A Belügyi Szemle és a Magyar Honvédség, hasonló tudományos folyóiratai szakmai fejlődésének összevetése a rendszerváltásig.
2. A Belügyi Szemle és a „szocialista tábor” hasonló belügyi lapjainak kapcsolata, hatásuk egymásra.
3. A Belügyi Szemle előfordulásai, méltatása, tallózása tükröződése a többi belügyi lapban.
4. Hasonló profilú sajtókiadványok esetében a dolgozatban elemzett-értékelt szerkesztési tapasztalatok alkalmazása.
5. A rendőrség és a tudományos értékű szakmai sajtókiadványok viszonyának pontosítása, fejlesztése.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. *A Belügyi Szemle 10 éves tartalommutatója 1985–1994.* Belügyminisztérium
2. A Belügyi Szemle Szerkesztőbizottságának Közleménye: *Még egyszer a tájékoztatásról* Belügyi Szemle. 1965. 3. évfolyam. 12. szám ISSN 1789-4689
3. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1963/1–2., 1964/3., 4., 5.; 1966/5, 6.; 1968/7., 1968/8., 9., 10; 1970/11., 1971/12., 13., 14., 15.,
4. *A Belügyminisztérium szervezeti ábrája Benkei András minisztersége idején.* URL: https://www.neb.hu/asset/phpbslirS.pdf
5. A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai. Kossuth Könyvkiadó. Budapest. 1974. 1967–1970.
6. *A tartalomból.* Rendőrségi Szemle. 1953. 1. évfolyam 1. szám
7. ACZÉL György: *Néhány ideológiai kérdésről.* Belügyi Szemle. 1969. 7. évfolyam. 12. szám. ISSN 1789-4689
8. ÁDÁM Antal: *A szocialista alkotmányosság gyakorlatának, problémái.* Állam és Igazgatás. 1969. 21. évfolyam. 5. szám. ISSN 0324-7171
9. *Alaptörvény*: URL:https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100425.ATV
10. Állam és Közigazgatás szerkesztőbizottsága: *Közös feladataink.* Állam és Közigazgatás. 1949. 1. évf. 1. sz.
11. ANISZIMOV E. V.: *Isztorija Rosszii ot Rjurika do Putyina, Ljugyi szobütvija datü.* [Oroszország története Ruriktól Putyinig, Emberek, események, dátumok.] Pityer. Szentpétervár. 2010. ISBN 978-5-388-00696-7
12. *Az MSZMP központi bizottsága politikai bizottságának határozata a cigány lakosság helyzetének megjavításával kapcsolatos egyes feladatokról (1961. június 20).* A Magyar Szocialista Munkáspárt Határozatai és Dokumentumai 1956–1962. Kossuth könyvkiadó. Budapest. 1973. ISBN: 963-09-1367-4
13. *Az MSZMP központi bizottságának irányelvei időszerű ideológiai feladatokról.* Kossuth könyvkiadó. Budapest. 1965.
14. *Az orosz Belügyminisztérium sajtó és civilkapcsolatok szolgálatának története.* URL: https://mvd.ru/upload/site1/document_file/0NNNIGno3q.pdf
15. BALÁZS László: *A Pest megyei cigánybűnözésről.* Belügyi Szemle. 1977. 14. évfolyam.1. szám. ISSN 1789-4689

16. BARANYÓ György (szerk.): *A Belügyi Szemle (Rendőrségi Szemle) 1953–1977. évi cikkeinek összesített tartalommutatója*. BM Tanulmányi és Propaganda csoportfőnökség. Bp. 1978.
17. BARTA Ferenc: *Reinhardt Gehlen.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1968/9. szám.
18. BEKŐ István: *Az USA lélektani hadviseléséről.* Belügyi Szemle. 1963. 1. évfolyam 5. szám. ISSN 1789-4689
19. BENKEI András: *Miniszteri köszöntő.* Belügyi Szemle. 1973. 10. évf. 1. sz. ISSN 1789-4689
20. BERECZ János: *A szocialista hazafiság, internacionalizmus és békés egymás mellett élés.* Belügyi Szemle. 1977. 14. évfolyam. 1. szám. ISSN 1789-4689
21. BÍRÓ András: *Terminus technicus vagy fajelmélet? Tauber István emléke és munkássága.* ELTE Állam- és Jogtudományi Kar – Magyar Kriminológiai Társaság – Rendőrtiszti Főiskola. Budapest. 2009.
22. BM Központi Személyügyi Archívum
23. BODA József – Sallai János: *A belügyminisztérium feladatrendszerének változásai 1848–1959 között.* Nemzetbiztonsági Szemle. 2016 4. évfolyam 1. szám.
24. BODA József: *A felderítés, hírszerzés, titkos információgyűjtés elvei, gyakorlata.* Belügyi Szemle. 2015. 63. évfolyam 9. szám.
25. BODA József: *A tudomány az állambiztonság és a nemzetbiztonság szolgálatában.* In. Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán: Rendészettudományi gondolatok, írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalapításának egy évtizedes jubileuma alkalmából. Budapest. 2014. ISBN 978-615-5305-51-1
26. BOGNÁR Károly (szerk.): *Világpolitikai kislexikon.* Kossuth Kiadó. Budapest. 1978.
27. BORSI Zoltán – HALÁSZ Kálmán: *Bűnözés és cigánybűnözés.* Belügyi Szemle. 1976. 13. évfolyam. 6. szám. ISSN 1789-4689
28. BRZEZINSKI Zbigniew: *Stratégiai vízió, Amerika és a globális hatalom válsága.* Antall József Tudásközpont. Budapest. 2013. ISBN 978-963-87486-2-1
29. BURJÁN Jenő: *Propaganda az ideológiai diverzió szolgálatában.* Belügyi Szemle. 1988. 25. évfolyam. 11. szám.
30. CERMAN Frantisek: *Felderítés szervezése a határőrség egységeiben.* A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1972/13. szám.
31. Cikkgyűjtemény: *Az ügyvédség problémái a népi demokratikus államokban.* A Jogtudományi Közlöny melléklete. 8. évfolyam. 1. szám. ISSN 0021-7166
32. CSERÉP Attila – MOLNÁR Katalin: *A rendőrség kommunikációs stratégiája és belső kommunikációja.* Rendészeti Szemle. 2010. 58. évfolyam. 2. szám. pp.
33. DANKÓ László: *A fellazítási politika kialakulása, ideológiai háttere, szakaszai. (I.).* Belügyi Szemle. 1980. 18. évfolyam 12. szám. ISSN 1789-4689

34. DEÁK József: A Belügyi Szemle a közpolitika szolgálatában (1953–1990) In: Hadtudományi Szemle. 10. évfolyam. 1. szám. URL: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2017/2017_1/17_1_alt_deak.pdf
35. DEÁK József: A Belügyi Szemle közpolitikai, rendészetelméleti és szerkezeti fejlődése a rendszerváltásig. Hadtudományi Szemle. 2017 10. évfolyam. 2. szám. pp. 339–355. URL: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2017/2017_2/17_2_alt_deak.pdf
36. DEÁK József: A Belügyi Szemle Tájékoztatójában a médiával kapcsolatban megjelent anyagok (1963–1972) Magyar Rendészet. 2014. 14. évfolyam 2. szám
37. DEÁK József: *A polgári magyar állam (1867-1944) rendvédelmi sajtója.* In. Parádi Ákos (szerk.): Ünnepi tanulmányok Parádi József 65. születésnapja tiszteletére. Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. Budapest. 2015. ISBN:978-963-89-8289-6
38. DEÁK József: *A rendészettudomány kialakulása és fejlődése a Belügyi Szemle tükrében (1953-2013).* In: Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XV. kötet 2014. HU ISBN 978-615-00-0454-9 URL: http://pecshor.hu/periodika/XV/deakjozsef.pdf
39. DEÁK József: *A tudomány szabadsága, politikai és hierarchikus hatások régen és ma a Belügyi Szemlében.* HU ISBN 978-615-00-0454-9 URL:http://www.pecshor.hu/periodika/XVII/deak.pdf
40. DEÁK József: *Az állambiztonsági propagandától a nemzetbiztonságig – a Belügyi Szemlében megjelentek tükrében.* In. *Rendvédelem*. 2013. 2. évfolyam. 3. szám. URL:http://www.rvki.hu/images/downloads/rentudfoly/2013.%20vi%203.%20szm.pdf
41. DEÁK József: *Hatvanéves a Belügyi Szemle.* Rendőr ORFK Szóvivői Iroda Belső szakmai Intranetes lapja. 2013/1–3 szám.
42. DEÁK József: *The Police, then Interior Review for the forming of the science of law enforcement; from its beginning to the change of the political system.* In: *West Bohemian Historical Review*. Department of Historical Sciences Faculty of Philosophy and Arts University of West Bohemia in Pilsen – Department of History Faculty of Humanities University of Hamburg. 3. évf. 2. sz. https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/11025/15549/1/Deak.pdf
43. DEÁK József: *The Psychological Struggle between East and West as Reflected in the Interior Review up to the European Safety and Cooperation Conference (1953–1975).* Charles University. 7. évfolyam. 1. szám. Prague, 2015. URL:http://digitool.is.cuni.cz:1801/webclient/StreamGate?folder_id=0&dvs=1516533727311~879
44. DÉRI Pál: *Az 50 éves Belügyi Szemlére emlékezve.* In. Belügyi Szemle. 2003. 50. évfolyam. 1. szám. ISSN 1789-4689

45. DÉRI Pál: Az ideológiai irányelvek és a tájékoztatás (Még egyszer a rendőrség és a sajtó kapcsolatáról). Belügyi Szemle. 1965. 3. évfolyam 8. szám ISSN 1789-4689
46. DICZIG István: *A bűnözés megelőzésének néhány kérdése a jogalkotás és a jogalkalmazás tükrében.* Magyar Jog.1984. 30. évfolyam. 10. szám. ISSN 0025-0147
47. DOBOS János: *A cigány lakosság társadalmi asszimilációja és a cigánybűnözés*. In. Belügyi Szemle. 1966 4. évfolyam. 6. szám. ISSN 1789-4689
48. DOBOS János: *Az elkövetői kategóriák értékelése.* In. Belügyi Szemle. 1988. 25. évfolyam. 1. szám. ISSN 1789-4689
49. DOBOS János: *Mégegyszer a cigánybűnözésről.* In. Belügyi Szemle. 1979. 16. évfolyam. 9. szám. ISSN 1789-4689
50. ERDEI Ferenc: *Mit vár az igazságszolgáltatás a „Magyar Jog"-tól?* Magyar Jog. 1954. 1. évf. 1. szám. ISSN 0025-0147
51. ERNYES Mihály: *Sajtótermékek a rendészet területéről.* „A rendészeti kommunikáció történeti és fogalmi megközelítése" címmel kiírt pályázat „Javuló" jeligével, 2008. 04. 25.-én beadott és díjazott pályaműve.
52. FEKSZI László: *Néhány gondolat a szovjet állambiztonsági szervek tevékenységéről, az ellenséges hírszerzők és diverzánsok elleni harcáról, a II. világháború alatt a szovjet–német arcvonalon.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1968/7. szám.
53. *Felhívás.* In. Rendőrségi Szemle. 1954. 2. évfolyam 1. szám.
54. FELKAI László: *A politika értékelvűsége, a tudomány autonómiája.* Belügyi Szemle. 2011. 59. évfolyam. 1. szám ISSN 1789-4689
55. FENCSIK László (szerk.): *Politikai kisszótár*. Kossuth Kiadó. Budapest. 1986.
56. FILONENKO Sz.I. – FILONENKO M. I.:*Психологическая война на Дону. Мифы фашистской пропаганды. 1942–1943 гг.* Филоненко С.И., Филоненко М.И. Воронеж, 2007. [*Pszichológiai háború a Donnál: a fasiszta propaganda mítoszai 1942 –1943*]. Kvarta Voronyezs, 2007. ISBN 5-89609-078-1
57. FINSZTER Géza: *A közigazgatási és a rendvédelmi kutatások helye és perspektívája.* In. Belügyi Szemle. 1998. 45. évfolyam. 1 szám. ISSN 1789-4689
58. FINSZTER Géza: *Főszerkesztői önvallomás.* In. Rendészeti Szemle. 1993. 31. évfolyam 1. szám.
59. FINSZTER Géza: *Jogtudós mikroszkóppal és távcsővel.* In: Egy jobb világot hátrahagyni… Tanulmányok Korinek László professzor tiszteletére. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar. Kódex Nyomda Kft. Pécs. 2017. ISBN 978-963-429-035-3
60. FINSZTER Géza: *Közrend – közbiztonság – jogbiztonság (2000–2015).* In: FINSZTER Géza – Sabjanics István (szerk.) Biztonsági kihívások a 21. században. Dialóg Campus. Budapest. 2017. ISBN 978-615-5680-50-2
61. FINSZTER Géza: *Rendészetelmélet.* Nemzeti Közszolgálati Egyetem. Rendészettudományi Kar. Budapest. 2014. ISBN 978-615-5305-59-7

62. FISCHER Ferenc: *A kétpólusú világ 1945–1989.* Dialóg Campus Kiadó. Budapest–Pécs. 2014. ISBN 978-963-9542-85-3
63. FODOR István: *Válságkommunikáció.* Minerva. Budapest. 2008. ISBN 978-963-87106-3-5
64. FÓRIZS Sándor – GÁSPÁR László: *Határőrizet a kilencvenes években*. Pályamű. 1989.
65. FÓRIZS Sándor: *A rendészeti változások iránya, tendenciái, mozgatórugói.* URL: http://www.forizs-sandor.hu/pdf/50.pdf
66. FÓRIZS Sándor: *Az államhatár műszaki megerősítésének kezdete 1948-ban.* URL: http://www.forizs-sandor.hu/pdf/42.pdf.
67. FÓRIZS Sándor: *Határesemények a magyar–jugoszláv államhatáron 1951–1952-ben*. In. Új Honvédségi Szemle. 1993. 47. évfolyam 12. szám.
68. FÓRIZS Sándor: *Menekültügyi válsághelyzet 1947-ben.* In. Belügyi Szemle 2015. 63.évfolyam. 2. szám. ISSN 1789-4689
69. FORRÓ János: *A Kádár-rendszer korszaka 1956. november 1-jétől 1989-ig (A rendőrminisztérium).* BM Kiadó. Budapest. 2001
70. FORSTER József: *Nyílt kérelem.* In. Közbiztonság. Mutatványlap. 1869.07.
71. FÜSTÖS Gedeon: *A kihágási bíráskodás szerepe és feladatai népi demokráciánkban.* In. Rendőrségi Szemle. 1953. 1 évfolyam 3. szám
72. GÁBOR József: *A hivatásos pártfogókról*. Állam és Igazgatás.1969. 21. évfolyam. 12. szám. ISSN 0324-7171
73. GALPERIN I. M.: *A szovjet sajtó és a bűnözés elleni harc néhány kérdése*. Belügyi Szemle. 1964. 1. évfolyam. 4. szám ISSN 1789-4689
74. GEOFFREY Moss: *Az eredményes kommunikáció kézikönyve.* Bagolyvár Könyvkiadó kft. Budapest. 1988. ISBN 963-9071-79
75. GERGELY Jenő – IZSÁK Lajos: *A huszadik század története*. Pannonica Kiadó. Szekszárd. 2000. ISBN 963-9252-13-1
76. GESKÓ Sándor: *Rendőrök és romák: konfliktusok, vagy párbeszéd.* Mediátor tanácsadó iroda. Budapest. 2000.
77. GY. T.: *A szicíliai partraszállás előkészítése.* In. Belügyi Szemle. 1963. 1. évfolyam 4. szám.
78. GYÖRÖK Ferenc: *A cigány lakosság társadalmi beilleszkedése*. Belügyi Szemle. 1963. 1. évfolyam. 7. szám. ISSN 1789-4689
79. HABERMANN Gusztáv: *A büntetőbírósági ítélet, kötelező erejének kérdéséhez.* Jogtudományi Közlöny. 1957. 11. évf. 1–3 szám. ISSN 0021-7166
80. HAIG Zsolt – VÁRHEGYI István: *Hadviselés az információs hadszíntéren.* Zrínyi kiadó. Budapest. 2005. ISBN: 9633273919
81. *Hazánk felszabadulásának 20. évfordulójára.* In. Belügyi Szemle. 1965. 3. évfolyam. 4. szám. ISSN 1789-4689
82. HELLER Farkas Tamás: *A „szervezett bűnözés" mint a kapitalista társadalom bomlásának kísérőjelensége.* Belügyi Szemle. 1964. 2. évfolyam. 1. szám. ISSN 1789-4689
83. HERBER Attila – MARTOS Ida – MOSS László –TISZA László: *Történelem 2.* Reáltanoda Alapítvány. Budapest. 2007.

84. HEVÉNYI Attila: *Reflexió Szabó András: „A büntetőjog reformja – a reform büntetőjoga” című cikkére.* 1989. Magyar Jog. 35. évfolyam. 5. szám. ISSN 0025-0147
85. HORVÁTH Attila: *A magyar sajtó története a szovjet típusú diktatúra idején.* Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatanács Médiatudományi Intézete. Budapest. 2013. ISBN 978-615-530-203-9
86. HORVÁTH Balázs: *A civil Belügyminisztérium a jövő rendőrségéért*. In. Belügyi Szemle. 1990. 28. évfolyam. 10. szám.
87. HORVÁTH István: *5 éves a Rendőrségi Szemle.* In. Rendőrségi Szemle. 1958. 6. évfolyam. 1. szám.
88. HORVÁTH István: *Felelősen végiggondolva!* In. Belügyi Szemle. 1990. 28. évfolyam. 2. szám. ISSN 1789-4689
89. HORVÁTH Jenő – PARAGI Beáta – CSICSMANN László: *Nemzetközi Kapcsolatok története 1941–1991*. Antall József Tudásközpont. Budapest. 2013.
90. HUNTINGTON Samuel P.: *A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása.* Európa Kiadó. Budapest. 2014. ISBN978-963-07-9572-2
91. HVG.hu: Meghalt a szovjet katona, aki a gépet felülbírálva megakadályozta a nukleáris világháborút. URL: http://hvg.hu/tudomany/20170920_sztanyiszlav_petrov_nuklearis_haboru_amerika_szovjetunio_raketatamadas
92. IJJAS József: Alkotmány és jogállam. *Állam és Igazgatás*, 1989. 41. évf. 41. évf. 6. sz. ISSN 0324-7171
93. *Interjú dr. KILÉNYI Géza elvtárssal, az Államtudományi Kutatások Programirodájának vezetőjével, a politikai intézményrendszer továbbfejlesztéséről*. In. Belügyi Szemle. 1987. 25. évfolyam 9. szám. p. 18.
94. JANZA Frigyes: *A Magyar Rendészettudományi Társaság megalakulásának előzményei, a Társaság szervezeti és működési céljai.* In. Határrendészeti Tanulmányok. 1. évfolyam 2. szám. 2004.
95. KÁLLAI Ernő: *A kisebbségi ombudsman tevékenysége és a roma közösségek.* In. Rendészeti Szemle. 2008. 46. évfolyam. 5. szám
96. KARAKOZOV: *A matematikai ismeretek felhasználása a határőrizetben.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1972/11. szám.
97. KARDOS Sándor István: *A rendőri jogsértések között jelentkező korrupció megvalósulási körülményeinek, tendenciáinak vizsgálata a beosztotti állomány körében. PhD értekezés.* 2016.
98. KÁSA Tibor: *A nacionalizmus, mint az államellenes bűntettek elkövetésének eszmei indítéka.* In. Belügyi Szemle. 1964. 2. évfolyam. 11. szám. ISSN 1789-4689
99. KEREZSI Klára: *Konfrontáció és kiegyezés; a helyreállító igazságszolgáltatás szerepe a közpolitikában.* Akadémiai doktori értekezés, Budapest. 2011.
100. KILÉNYI Géza: *Az alkotmányosság védelmének szervezeti garanciái a különböző országokban.* Magyar Jog.1989. 35. évfolyam. 7. szám. ISSN 0025-0147

101. KIRÁLY Tibor: *A magyar büntető eljárásjog fél évszázados történetének vázlata.* In: Belügyi Szemle 2003. 50. évfolyam. 1. szám. ISSN 1789-4689
102. KIRÁLY Tibor: *A védelem és a védő a büntető ügyekben.* Belügyi Szemle. 1963. 10. évfolyam. 1. szám. ISSN 1789-4689
103. KOLONTÁRI Attila: *A forradalom felfalja gyermekeit.* In. Rubicon. 2012/12. szám.
104. KORINEK László: *Bócz Endre a Belügyi Szemlében.* In: A tudós ügyész. tanulmányok Bócz Endre 80. születésnapja alkalmából. HVG–ORAC Lap- és könyvkiadó Kft. Budapest. 2017. ISBN 978-963-258-326-6
105. KORINEK László: *Egy folyóirat évfordulói.* In. Rendészeti Szemle. 1993. 40. évfolyam. 1. szám. ISSN 1789-4689
106. KORINEK László: *Egy folyóirat útja a szolgálati használattól a társadalom szolgálatáig, Belügyi Szemle 60 év, hatvan bűncselekmény.* Belügyi Szemle Szerkesztősége Budapest. 2012.
107. KORINEK László: *Géza fejedelem.* In: Gályapadból laboratóriumot, Tanulmányok Finszter Géza professzor tiszteletére. ELTE Eötvös kiadó. Budapest. 2015. ISBN 978-963-312-225-9
108. KORINEK László: *Rendészet a tudásalapú kockázati társadalomban.* In. Belügyi Szemle. 2011. 58. évfolyam. 1. szám.
109. KOVÁCS Gábor: *A rendészeti szervezetekben lejátszódó vezetési folyamatok.* In HORVÁTH J. – KOVÁCS G. A rendészeti szervek vezetés és szervezéselmélete. NKE. Budapest. 2014.
110. KOVÁCS Gábor: *A Nemzeti Közszolgálati Egyetem alapképzésben végzett rendőrtisztekkel szemben támasztott követelmények változásai.* In: Gaál Gyula, Hautzinger Zoltán (szerk.) A határrendészettől a rendészettudományig. Pécs: MHTT Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, 2016. URL: http://pecshor.hu/periodika/XVII/kovacs.pdf
111. KOVÁCS Gábor: *A szervezeti és vezetői kommunikáció sajátosságai a rendészeti szerveknél.* In. Hadtudományi Szemle, p. 387. URL: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2016/2016_1/16_1_vez_kovacsg.pdf
112. KOVÁCS Gábor: Kovács Gábor: *A szervezeti kultúra megjelenésének sajátosságai a rendészeti szerveknél.* In: Boda József – Felkai László – Patyi András (szerk.): Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes Tiszteletére. Dialóg Campus. Budapest. 2017. ISBN 978-615-5680-44-1
113. KOVÁCS Jenő – TOLDY János: *A testvéri lapok szerkesztőségének üdvözlete.* In. Belügyi Szemle. 1973. 21. évfolyam. 1. szám. ISSN 1789-4689
114. KRÉMER Ferenc – MOLNÁR Katalin – SZAKÁCS Gábor – VALCSICSÁK Imre: *A rendészeti foglalkozási kultúra átalakítása – stratégiai koncepció.* In. Rendészeti Szemle. 58. évfolyam. Különszám 2010. március
115. KRISKÓ Edina: *A rendőrség társadalmi rendeltetése és a rendőrségi kommunikáció.* Doktori disszertáció. URL: http://nydi.btk.pte.hu/sites/nydi.btk.pte.hu/files/pdf/Krisko_Edina2013_disszertacio.pdf

116. KRÜSZKO V. G. : *Секреты психологической войны (цели, задачи, методы, формы, опыт). [A pszichológiai háború titkai (célok, feladatok, módszerek, formák, tapasztalat]*. Minszk, 1999. Крысько Владимир Гаврилович: URL: http://svitk.ru/004_book_book/2b/465_krisko-sekreti_psihologiheskoy_voyni.php#_Toc55411404
117. LAKATOS Ernő: *A békés egymás mellett élés alakulása.* In. Belügyi Szemle. 1979. 17. évfolyam. 1. szám. ISSN 1789-4689
118. LAKATOSNÉ TÖRÖK Erika – DORNER Helga: *Pedagógusok interkulturális kompetenciája nemzetközi partnerségben.* URL: http://epa.oszk.hu/00000/00035/00117/2007-10-ta-Tobbek-Pedagogusok.html
119. LAMPERTH Mónika: *Miniszteri köszöntő a Belügyi Szemle megjelenésének 50. évfordulójára.* In: Belügyi Szemle. 2003. 50. évfolyam. 1. szám. ISSN 1789-4689
120. LÁZÁR Bertalan: *Az egységes új rendőrségi és ügyészségi statisztika.* In. Belügyi Szemle. 1964. 2. évfolyam. 1. szám. ISSN 1789-4689
121. LUKÁCS József: *Katonai hírlapok a Magyar Honvédség megalakításától a világháború kitöréséig.* URL: http://epa.oszk.hu/00000/00021/00210/pdf/MKSZ_EPA00021_1942_66_03_290-300.pdf
122. M. SZABÓ Miklós: *A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia Története 1961–1969*. Zrínyi Kiadó. Budapest. 2008. ISBN 978-963-327-463-7
123. M. SZABÓ Miklós: *A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1970–1979*, HM Zrínyi Kommunikációs Szolgáltató Kht. – Zrínyi Kiadó, 2010. ISBN 978-963-327-497-2
124. MARJANUCZ L. – SZABÓ P.: *Egyéb állami szervek 1949–1956*. URL: http://gepeskonyv.btk.elte.hu/adatok/Tortenelem/14Szab%F3_Marjanucz/html/8_6.htm
125. MARKÓJA Imre: *Büntető jogpolitikánk és a büntetőjog kodifikációja.* In: Magyar Jog.1969. 25. évfolyam. 1. szám. ISSN 0025-0147
126. MARKOVICH Miklós: *A szaklap problémája*. In. Rendőr. 1927.07.16.
127. MAROSÁN Lajosné –VÁCZINÉ, dr. KONKOLY Magda: *A cigány lakosság társadalmi asszimilációja.* In. Belügyi Szemle. 1965. 2. évfolyam. 3. szám. ISSN 1789-4689
128. MELLO Anthony de: *Abszurd egypercesek.* Korda kiadó. Kecskemét. 2005.
129. MÜLLER Rolf: *Belügyi Információs jelentések, 1964–1990.* In: Gyarmati György (szerk.): Az átmenet évkönyve. 2003. Trezor 3. Sorozatszerkesztő Kónyáné dr. Kutrucz Katalin. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára. Budapest. 2004.
130. NAGY József: *A magyar határőrség szervezete, létszáma és területi elhelyezkedése 1958–1990.* URL: http://epa.oszk.hu/02100/02176/00011/pdf/RTF_25_067-078.pdf

131. NEMES Alajos: *A cigány lakosság helyzetének megjavításáról szóló párthatározat végrehajtásának tapasztalatai Baranya megyében.* In. Belügyi Szemle. 1963. 1. évfolyam. 1. szám. ISSN 1789-4689
132. NÉMETH István: *A goebbelsi propagandagépezet*. URL:http://www.rubicon.hu/megrendelheto/termek_cikkek/nemeth_istvan_a_goebbelsi_propagandagepezet/1/1/0#5
133. NÉMETH Zsolt (szerk.): *Tauber István emléke és munkássága.* ELTE Állam- és Jogtudományi Kar – Magyar Kriminológiai Társaság – Rendőrtiszti Főiskola. Budapest. 2009.
134. NYERGES Lajos (szerk.): *A cigányság társadalmi beilleszkedéséről és bűnözéséről*. In. Belügyi Szemle. 1973. 10. évfolyam. 11. szám. ISSN 1789-4689
135. NYERGES Lajos: *Olvasói vélemények a Belügyi Szemle cikkeiről, szerkesztéséről.* In. Belügyi Szemle. 1978. 26. évfolyam 1. szám. ISSN 1789-4689
136. NYERGES Lajos: *Ünnepi köszöntő.* In. Rendészeti Szemle. 31. évfolyam 1. szám. Budapest. 1993. ISSN 1789-4689
137. NYIRI Sándor: *A múlt mindig velünk van*. Ardlea kiadó. Nyíregyháza. 2012. ISBN: 978-963-85702-8-4
138. OLTI Vilmos: *A védő szerepe a burzsoá és a szocialista büntető eljárásban.* Jogtudományi Közlöny. 1953. 8. évfolyam. 5. szám. ISSN 0021-7166
139. OPÁL Sándor: *A rendvédelem néhány tudományelméleti és fogalmi kérdése*. In. Belügyi Szemle. 1992. 29. évfolyam. 6. szám. ISSN 1789-4689.
140. ŐRY Károly: Őry Károly: *A Belügyminisztérium és szervei az egypárti diktatúrától az 1956-os forradalomig. Fejezetek a Belügyminisztérium történetéből 1948–1956*. BM Kiadó. Budapest. 2001.
141. PÁL László: *A szovjet büntetés-végrehajtás 50 éve.* Külföldi Figyelő. 1968/7.
142. PAP János: *A Belügyi Szemle elé*. In. Belügyi Szemle. 1963. 1. évfolyam 1. szám. A Belügyi Szemle elé, *Belügyi Szemle*, 10. évf. 1. sz. ISSN 1789-4689
143. PARÁDI József: *A dualista Magyarország rendvédelmi szervei.* Rendőrtiszti Főiskola. Budapest. 1990.
144. PÁRICSI Viktor: *A Népköztársaság Elnök Tanácsa vagy a Népköztársaság elnöke? (Gondolatok a köztársasági elnöki intézmény időszerűségéről).* Állam és Igazgatás. 1989. 41. évfolyam. 3. szám. ISSN 0324-7171
145. PÁVA Rita: *Interkulturális, multikulturális oktatás alapjai*. (2013) URL:
146. PINTÉR Sándor: *Hatvanéves lett a Belügyi Szemle.* In: Belügyi Szemle. 2013. 60. évfolyam. 1. szám. ISSN 1789-4689
147. POLGÁR András: *A nemzetközi enyhülés és az imperialista titkosszolgálatok.* In. Belügyi Szemle. 1977. 15. évfolyam. 6. szám. ISSN 1789-4689

148. RÁCZ Sándor: *Az MSZMP központi bizottsága 1969. november 28-i határozata végrehajtásának főbb tapasztalatai.* In. Belügyi Szemle. 1972. 9. évfolyam. 4. szám. ISSN 1789-4689
149. RÁTKAI György: *Fizika a kriminalisztika szolgálatában.* In. Rendőrségi Szemle. 1953. 1. évfolyam. 12. szám.
150. ROMSICS Ignác: *Magyarország – története – a XX. században.* Budapest. 2010. Osiris Kiadó. ISBN 978-963-276-179-4
151. ROSTÁS-FARKAS György: *A cigányság hagyomány- és hiedelemvilága.* Budapest. 2000. Cigány Tudományos és Művészeti Társaság.
152. RUDAS György: *A bűnügyi és az őrszolgálat együttműködésének néhány kérdéséről.* In. Rendőrségi Szemle. 1953. 1. évfolyam 1. szám. A bűnügyi és az őrszolgálat együttműködésének néhány kérdéséről. Rendőrségi Szemle, BM, Bp., 1953/1,
153. SALGÓ László: *A biztonság új típusú megközelítése.* Kandidátusi értekezés. JATE. Szeged. 1993.
154. SALLAI János: *A magyar rendészettudomány etablációja*. In. Belügyi Szemle. 2015. 58. évfolyam. 6. szám. ISSN 1789-4689
155. SALLAI János: *Egy idejét múlt korszak lenyomata, a vasfüggöny története.* Budaörs, Hanns Seidel. 2012. ISBN 998-973-88484-3-7
156. SALLAI János: *Első rendészetelméleti szakközlöny folyóiratunk a „Közbiztonság"(1869)*. URL: http://www.pecshor.hu/periodika/XVII/sallai.pdf HU ISBN 978-615-00-0454-9
157. SCHIFFER János – Dobos János: *A cigány lakossággal kapcsolatos problémák a Szovjetunióban.* In. Belügyi Szemle. 1963. 1. évfolyam. 3. szám. ISSN 1789-4689
158. SUBA László: *A pénzügyőrségi sajtó kezdetei.* URL: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_ szemle/szamok/2014/2014_1/2014_1_tt_subal.pdf
159. SZABÓ József (szerk.): *Hadtudományi Lexikon II. köt. M–Zs.* Magyar Hadtudományi Társaság. Budapest. 1995. ISBN 963-04-5228-6
160. SZABÓ László: *A rendőrség és a sajtó.* Belügyi Szemle. 1963. 1. évfolyam. 9. szám.
161. SZALMA László: *A Tudományos élet rovat új célkitűzései.* Belügyi Szemle. 1977. 15. évfolyam. 1. szám. ISSN 1789-4689
162. SZÉKELY János: *Jelentés a nyugati határszakaszon kiépített elektromos jelzőrendszer műszaki-technikai állapotáról, alkalmazásának tapasztalatairól.* URL: http://www.historia.hu/archivum/2006/0605_07.htm, (1987)
163. SZEMENYEI Pál: *Visszaélési lehetőségek a nyugat-berlini személyi igazolvánnyal.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1970/12. szám.
164. SZEPES Ödön: *Néhány probléma az osztrák útlevél- és vízumrendszerrel kapcsolatban.* In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1968/10. szám
165. Szerkesztőbizottság: *Előszó.* In. Rendőrségi Szemle. 1953. 1. évfolyam 1. szám.

166. Szerkesztőség: *A Rendőrségi Szemle búcsúja*. In. Rendőrségi Szemle. 1962. 10. évfolyam 12. szám
167. Szerkesztőségi cikk: *A Rendészeti Szemle első évfolyamának első száma elé.* Rendészeti Szemle. 1991. 29. évfolyam 1. szám. Budapest. 1991.
168. *Szerkesztőségi cikk*: Állam és Igazgatás. 1953. 5. évf. 12. sz. ISSN 0324-7171
169. Szerkesztőségi cikk: Állam és Igazgatás. 1953. 5. évfolyam 12. szám ISSN 0324-7171
170. Szerkesztőségi cikk: Állam és Igazgatás. 1955. 7. évfolyam. 12. szám. ISSN 0324-7171
171. Szerkesztőségi cikk: *Közös feladataink*. Állam és Igazgatás. 1959 11. évf. 4. sz. 0324-7171
172. Szerző nélkül: *A Szovjetunió új alkotmányáról.* Belügyi Szemle. 1977. 14. évfolyam. 11. szám. ISSN 1789-4689
173. Szerző nélkül: *Nemzetközi vita a sajtó és a rendőrség között a bűnügyi tudósításról.* Belügyi Szemle. 1964. 2. évfolyam. 5.szám ISSN 1789-4689
174. Szerző nélkül: *Osztrák–nyugatnémet egyezmény a határforgalom ellenőrzéséről*. In. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési csoportfőnöksége. 1968/ 8. szám.
175. SZIKINGER István: *A rendőrség tevékenységének alkotmányos alapjai.* Kandidátusi értekezés. Budapest. 1989.
176. SZLAZSÁNSZKY Ferenc – HAZAFI Zsolt: *A hatalomgyakorlás nem sokat változott.* URL:http://www.hetek.hu/interju/201302/a_hatalomgyakorlas_nem_sokat_valtozott
177. *Szótár plurális társadalmaknak*: Ideológia címszó. URL:http://tarstudszotar.adatbank.transindex.ro/?szo=33
178. SZŐLLŐSSY Alfréd: *Az első rendőri szaklap.* In. A Rend. 1927. 02. 17.
179. SZUN-CE: *A hadviselés törvényei.* URL:http://mek.oszk.hu/01300/01345/01345.htm
180. TAMÁSKA Lóránd: *A terrorista orvos csoport leleplezésének néhány tanulsága.* In. Rendőrségi Szemle. 1953. 1. évfolyam 2. szám
181. TAUBER István: *A cigányok által elkövetett bűncselekmények kriminológiai kutatása.* Belügyi Szemle.1979. 16. évfolyam. 5. szám ISSN 1789-4689
182. TAURSZIK Nagyezsda – TÓTH György: *A hazai cigányság és a nem cigány lakosság A hazai cigányság és a nem cigány lakosság dermatoglyphiai (ujjnyom) tulajdonságai közötti különbség.* In. Belügyi Szemle. 1987. 24. évfolyam. 6. szám. ISSN 1789-4689
183. TEKE András: *Aurea Mediocitas.* URL: http://www.pecshor.hu/periodika/XII/teke.pdf HU ISBN 978-615-00-0454-9
184. TERESTYÉNI Tamás: *Együttműködés és konfrontáció a közéleti kommunikációban.* In: Buda Béla – Sárközy Erika (szerk.): Közéleti kommunikáció. Akadémia kiadó. Budapest. 2001. ISBN: 9789630578349

185. TONHAUSER László: *A budapesti „szervezett” cigánybűnözés elleni harc taktikájának egyes kérdései.* In. Belügyi Szemle. 1978. 15. évfolyam. 11. szám ISSN 1789-4689
186. TÓTH Mihály: *Nyomozás és védelem (A fal lehet üveg is.),* In: Magyar Jog.1989. 35. évfolyam 4. szám ISSN 0025-0147
187. TÓTH Tihamér: *Viktimológiai jellegű bűnügyi statisztikai adatgyűjtés szükségességéről* In. Belügyi Szemle. 1973. 10. évfolyam 10. szám ISSN 1789-4689
188. TÖLGYESSY Péter: *Érdekképviseleti részvétel az állami döntéshozatali eljárásokban.* Állam és Igazgatás. 1989. 41. évfolyam. 5. szám. ISSN 0324-7171
189. UJHELYI Gabriella: A Belügyi Szemle.1978–1984. évi cikkeinek összesített tartalommutatója, BM Könyvkiadó, 1986. VÁRY Miklós: *A Belügyi Szemle 1988-as évfolyama elé*. In. Belügyi Szemle. 1988. 36. évfolyam. 1. szám ISSN 1789-4689
190. VAS-ZOLTÁN Péter: *A törvényesség követelése – az osztályharc eszköze a burzsoá országokban.* Jogtudományi Közlöny. 1953. 8. évfolyam.10–11. szám ISSN 0021-7166
191. VAVRÓ István: *A "cigánybűnözés" vizsgálatának elméleti és módszertani kérdéseiről* In. Belügyi Szemle.1984 21. évfolyam. 2. szám ISSN 1789-4689
192. VÉGVÁRI Piroska: *A belügyi tudományos kutatás néhány elméleti kérdése*. In. Belügyi Szemle. 1976. 14. évfolyam. 12. szám ISSN 1789-4689
193. VEREBÉLYI Imre: *A belügyi igazgatás reformja.* Belügyi Szemle 1989. 27. évfolyam 5. szám ISSN 1789-4689

Levéltári anyagok

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára: ÁBTL
Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára: MNLOL
Budapest Főváros Levéltára: BFL

1. ÁBTL: 4.1. A-4423/3. DVORÁK Ede: *A „Magyar Rendőr”, illetve a „Zsaru” magazin társadalomképe a rendszerváltás során.* BM Kiadó. Budapest. 1992. ISBN 963-7703-63-2
2. ÁBTL: 4.1. A4382. KERTÉSZ Imre (r. ezredes, az állam- és jogtudományok doktora a BM Bűnügyi Technikai Intézet vezetője): *A BM szerveinél folyó tudományos kutató munka néhány elméleti és módszertani sajátossága*. In: A Belügyi Tudományos kutatások időszerű kérdései BM könyvkiadó. 1979.
3. ÁBTL: 4.2. II. sor 39. d. 5/1980 (10.24.) 13-8-5/1980 MÁNDI Sándor. r. ezredes, csoportfőnök: *A Magyar Rendőr című, képes hetilap és a Belügyi Szemle központi folyóirat. (a továbbiakban: sajtótermékek) terjesztésének előfizetésének rendje, A BM Oktatási és Közművelődési csoportfőnökség körlevele.*

4. ÁBTL: 4.1. A4382. SZALMA László (r. ezredes kandidátus a BM Tudományszervezési Osztály vezetője): *Az MSZMP tudománypolitikai irányelveinek realizálódása az MNK Belügyminisztériumában.* In: A Belügyi Tudományos kutatások időszerű kérdései BM könyvkiadó. 1979.
5. ÁBTL: 4. 1. A4382. SZALMA László: *A belügyi tudománypolitika és a tudományszervezés helyzete.* In: A Belügyi Tudományos kutatások időszerű kérdései. BM könyvkiadó. 1982.
6. ÁBTL: 2. II. sor. 10-21/3/1973, 24. d. A Belügyi Szemle, a Magyar Rendőr és a Kék Fény szerkesztőbizottsági tagjainak kinevezése. 3/1973.(II.7) BM parancs,
7. ÁBTL: 4. 2.1sor 18. doboz. A BM III/IV. csoportfőnökének 02. számú intézkedése. Bp., 1976. május hó 12-én.
8. ÁBTL: 4.2.1. sor, 2. doboz. A BM IV/I. (Tanulmányi és Propaganda) csoportfőnökség ügyrendje.
9. ÁBTL: 4.2.2 sor 31. doboz. A BM külső – a lakosság körében végzendő – propagandamunkájának 1977–80-as évekre szóló irányelvei. 1977. 3. 28.
10. BFL: VI.36a. 3. d. A BRFK bűnügyi I. helyettesének 3/82 Intézkedése: „A cigány bűnözők helyes statisztikai számbavételéről.
11. BFL: VI.36a. 3. d. A BRFK bűnügyi I. helyettesének 3/87.sz. Körlevele: „A cigánybűnözés megelőzés, felderítésének tapasztalatiról, valamint a további feladatokról szóló jelentés (161-354/1986) megküldéséről. 1987 02.22. Budapest Főváros Levéltára,
12. BFL: VI. 12. a. 1 63 d. A BRFK tájékoztatójához készített háttéranyag.
13. BFL: VI. 12. a. 4.37d. Budapest Főváros Tanácsa mellett működő – a cigány lakosság helyzetével foglalkozó – Koordinációs Bizottság ülése. 1989. október 30. ; Dr. BALATONI István r. ezredes: Feladatok/ 2/1990 sz. Emlékeztető.
14. MNLOL: M-KS 844 3cs 63 ő. e. MSZMPBMBIZ, KAR 17808 51-1/3/-4/1973. KAR:7972. MSZMP BM BIZ, 51-1/3/-4/1973. *Jegyzőkönyv: az 1973. február 23-án a BM Pártvégrehajtó Bizottsága üléséről, Hozzászólások.*
15. MNLOL: 51-8/2/12/1976. *Jegyzőkönyv az 1976. szeptember 16-i végrehajtó bizottsági ülésről.*
16. MNLOL: M-KS 844 3cs 289 ő. e. *A Belügyi Szemle szerkesztősége állományának erkölcsi, politikai helyzete*: MSZMP BM IV. főcsoportfőnökségi bizottság. 51-8/2/16/1987/2.
17. MNLOL: M-KS 844 3cs 289 ő. e., MSZMP BM IV. főcsoportfőnökségi Bizottság 51-8/2/16/1987/2. *A Belügyi Szemle szerkesztősége állományának erkölcsi, politikai helyzete.*
18. MNLOL: M-KS 844 3cs 73 ő. e., MSZMP Bm 8-as Bizottsága 51-8/2/12/1976. *Jegyzőkönyv az 1976. szeptember 16-i végrehajtó bizottsági ülésről.*

MELLÉKLETEK

Mellékletek jegyzéke

1. Grafikonok

2. Saját publikációs jegyzék

3. Szakmai tudományos életút

4. Mélyinterjúk

5. Szakmai életutak

6. Fókuszcsoportos beszélgetések

7. Az Oroszországi Föderáció Belügyi sajtótörténete, mai rendészeti sajtó Nyugat Európában.

GRAFIKONOK

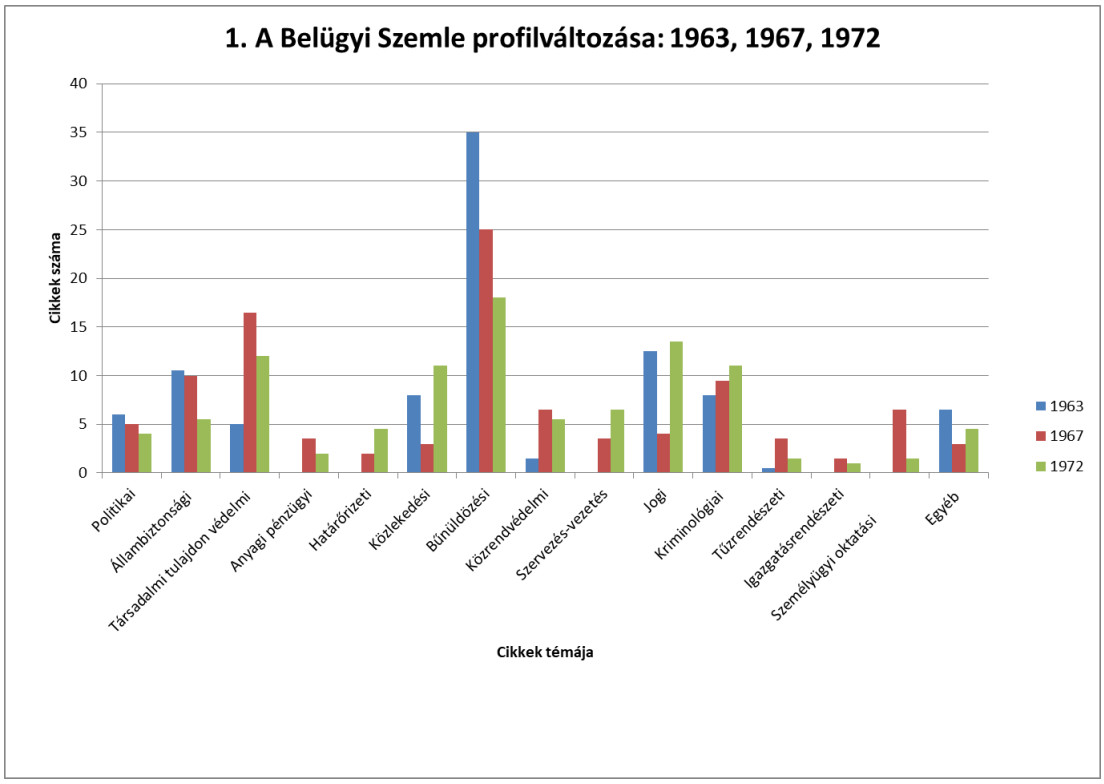
1. A Belügyi Szemle profilváltozása: 1963, 1967, 1972
Cikkek száma
40
35
30
25
20
15
10
5
0
Politikai
Állambiztonsági
Társadalmi tulajdon védelmi
Anyagi pénzügyi
Határőrizeti
Közlekedési
Bűnüldözési
Közrendvédelmi
Szervezés-vezetés
Jogi
Kriminológiai
Tűzrendészeti
Igazgatásrendészeti
Személyügyi oktatási
Egyéb
Cikkek témája
1963
1967
1972

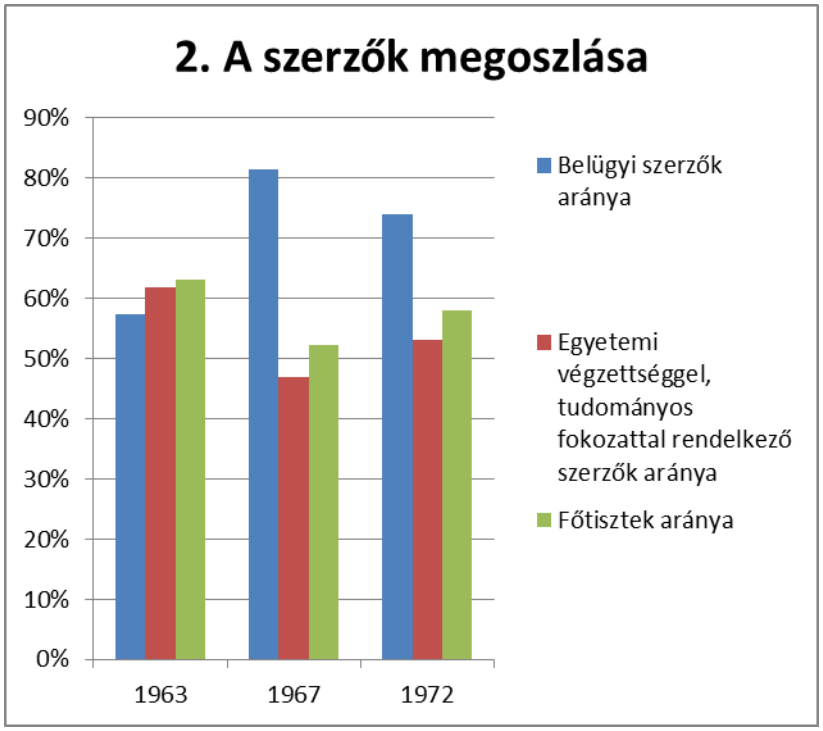
2. A szerzők megoszlása
90%
80%
70%
60%
50%
40%
30%
20%
10%
0%
1963
1967
1972
Belügyi szerzők aránya
Egyetemi végzettséggel, tudományos fokozattal rendelkező szerzők aránya
Főtisztek aránya

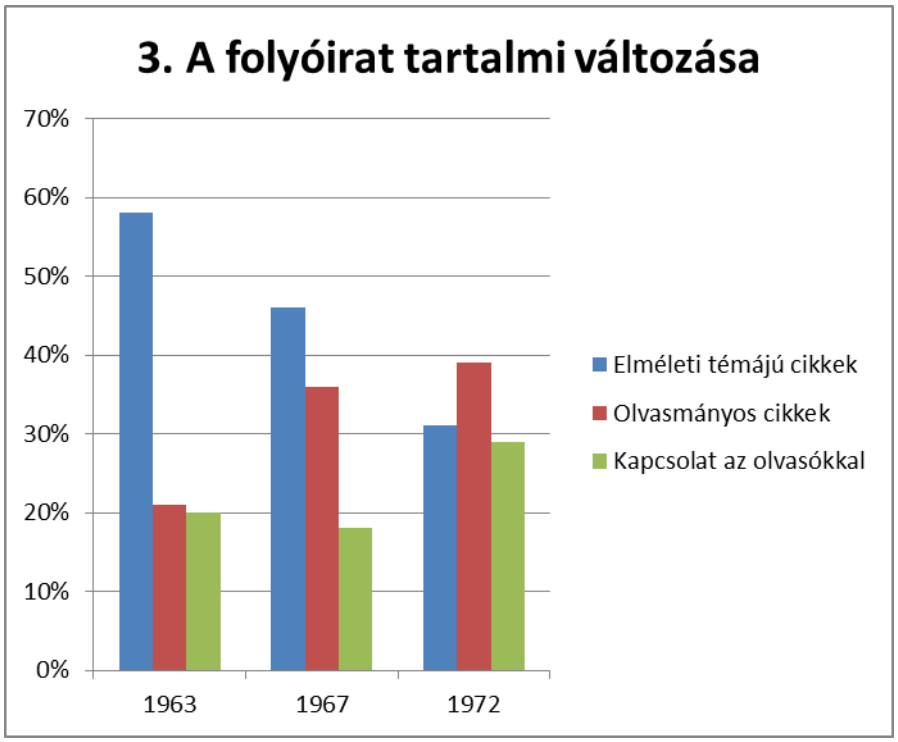
3. A folyóirat tartalmi változása
70%
60%
50%
40%
30%
20%
10%
0%
1963
1967
1972
Elméleti témájú cikkek
Olvasmányos cikkek
Kapcsolat az olvasókkal

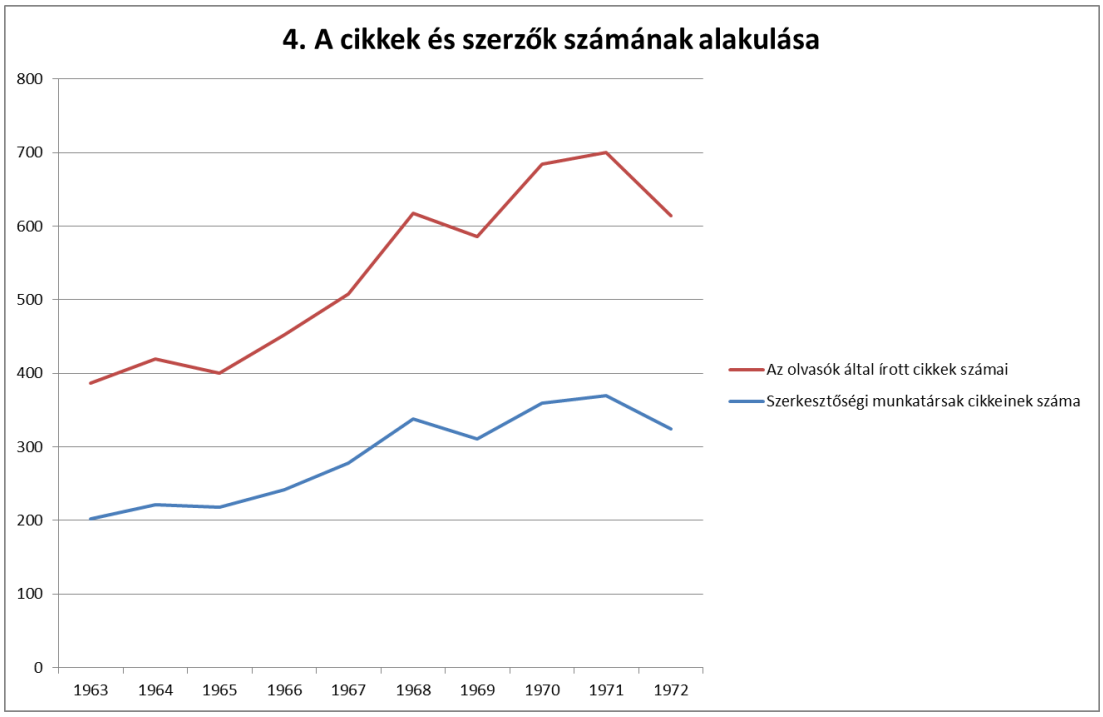
4. A cikkek és szerzők számának alakulása
800
700
600
500
400
300
200
100
0
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
Az olvasók által írott cikkek számai
Szerkesztőségi munkatársak cikkeinek száma

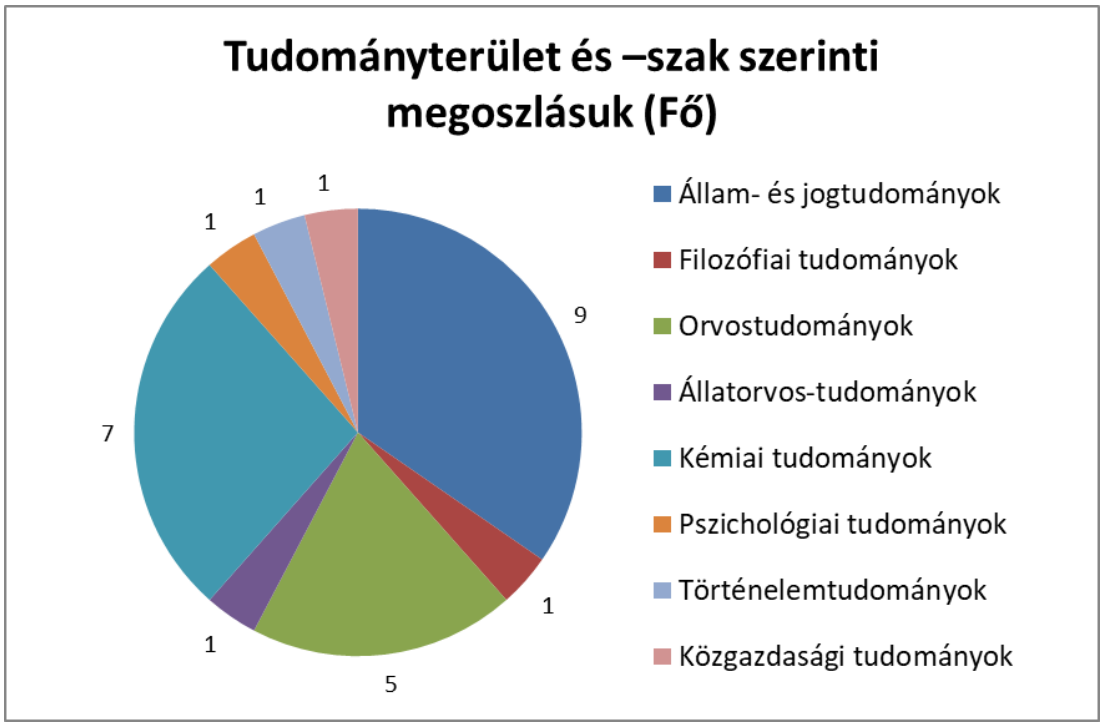

A Belügyminisztérium tudományos kezdeteiről: „A BM Tudományszervezési Osztály megszervezésekor, 1972-ben a Belügyminisztériumban 12 fő rendelkezett tudományos fokozattal. Ma ezek száma 26 (ebből 2 a tudományok doktora, 24 pedig kandidátus)

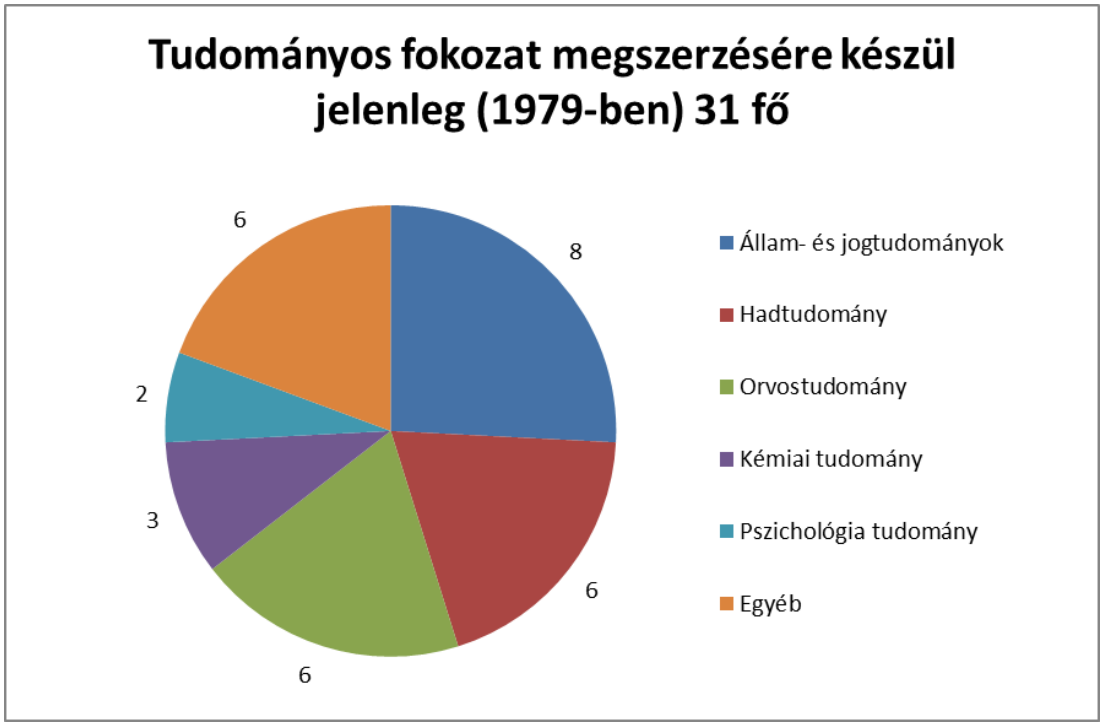

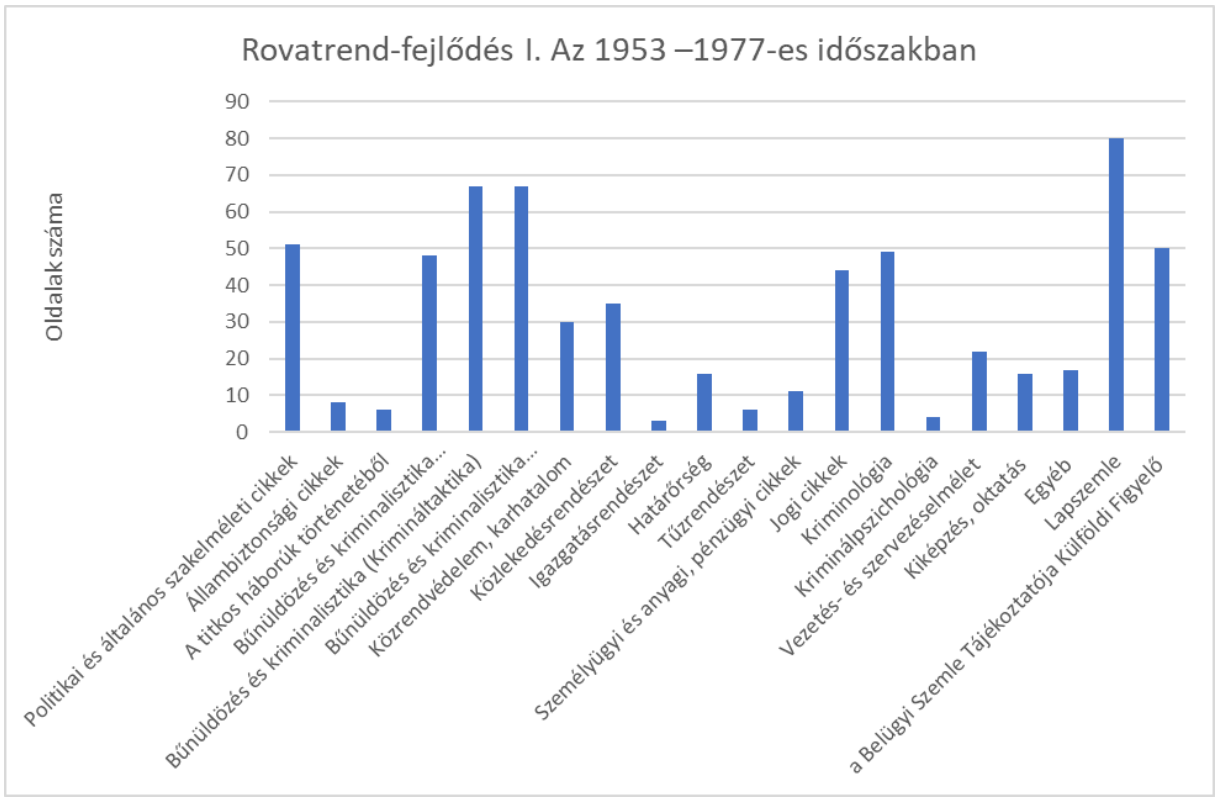
Rovatrend-fejlődés I. Az 1953 –1977-es időszakban
Oldalak száma
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
Politikai és általános szakelméleti cikkek
Állambiztonsági cikkek
A titkos háborúk történetéből
Bűnüldözés és kriminalisztika...
Bűnüldözés és kriminalisztika (Krimináltaktika)
Bűnüldözés és kriminalisztika...
Közrendvédelem, karhatalom
Közlekedésrendészet
Igazgatásrendészet
Határőrség
Tűzrendészet
Személyügyi és anyagi, pénzügyi cikkek
Jogi cikkek
Kriminológia
Kriminálpszichológia
Vezetés- és szervezéselmélet
Kiképzés, oktatás
Egyéb
Lapszemle
a Belügyi Szemle Tájékoztatója Külföldi Figyelő

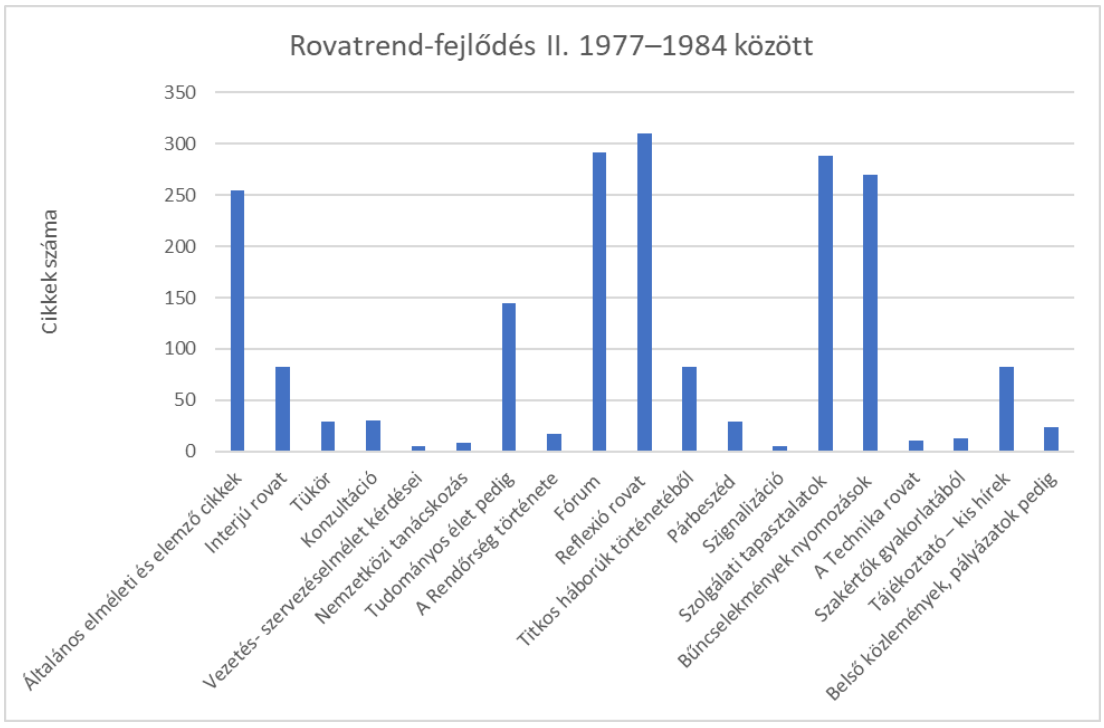
Rovatrend-fejlődés II. 1977–1984 között
Cikkek száma
350
300
250
200
150
100
50
0
Általános elméleti és elemző cikkek
Interjú rovat
Tükör
Konzultáció
Vezetés- szervezéselmélet kérdései
Nemzetközi tanácskozás
Tudományos élet pedig
A Rendőrség története
Fórum
Reflexió rovat
Titkos háborúk történetéből
Párbeszéd
Szignalizáció
Szolgálati tapasztalatok
Bűncselekmények nyomozások
A Technika rovat
Szakértők gyakorlatából
Tájékoztató – kis hírek
Belső közlemények, pályázatok pedig

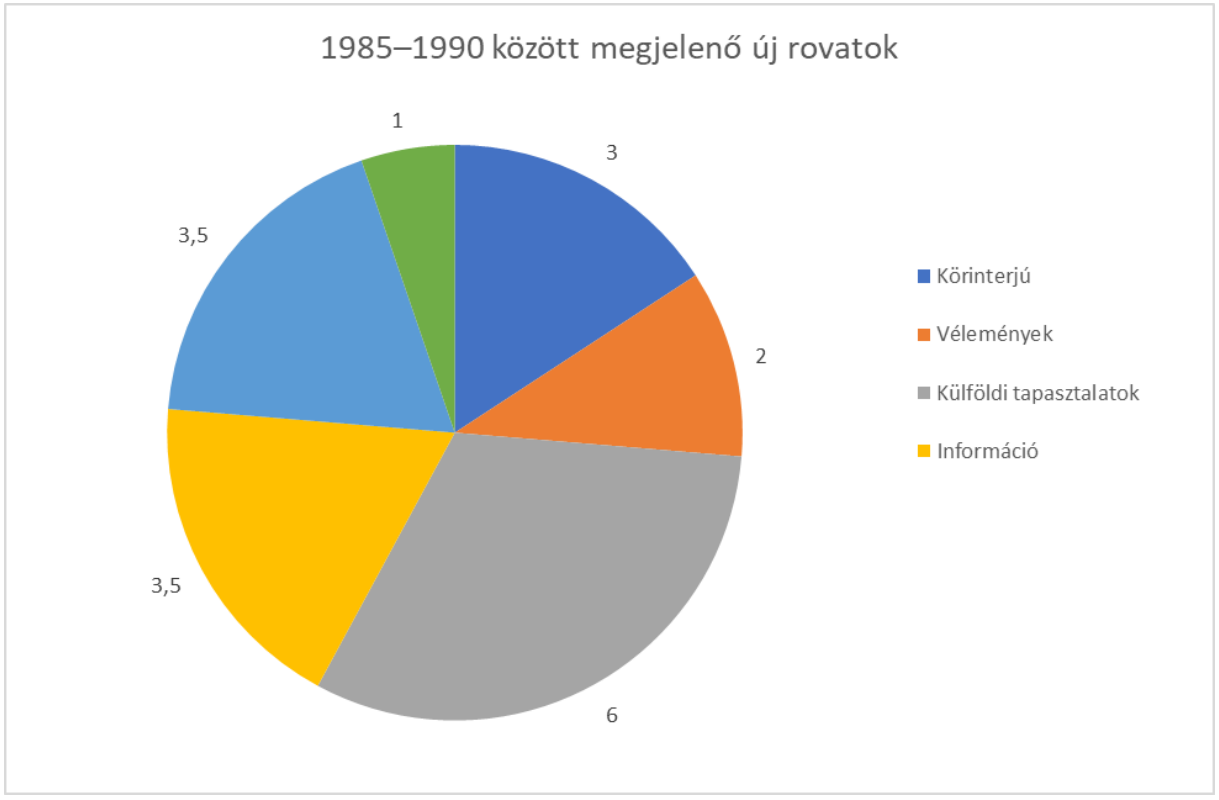
1985–1990 között megjelenő új rovatok
1
3
3,5
2
3,5
6
Körinterjú
Vélemények
Külföldi tapasztalatok
Információ

SAJÁT PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉK

1. DEÁK József: *A Belügyi Szemle a pártfórumok értékeléseiben (1973–1987).* In. Belügyi Szemle. Ordinem Facere. Időszaki kiadvány. 1. évfolyam 1. szám. Budapest. 2018. ISSN 1789-4689 pp.16–26.

2. DEÁK József: *Oroszország válaszainak rövid története az űrhadviselés, a migráció és a terrorizmus biztonsági kihívásaira.* In. Hadtudományi Szemle. 11. évfolyam 1. szám. 2018. eISSN: 2060-0437 pp. 414–426.
   URL: http://archiv.uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2018/2018_1/18_1_forum_deakjozsef.pdf

3. DEÁK József: *Határőrizeti és testületi modernizációtól a mai népvándorlás határrendészeti kezeléséig: a határrendészeti tisztképzés negyedszázada.* In. Határrendészeti tanulmányok. 14. évfolyam. 2. szám. 2017. ISSN: 1786-2345 pp. 70–79.
   URL: https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/2017-2.%20sz%C3%A1m.pdf

4. DEÁK József: *A Belügyi Szemle a sajtónyilvánosságért 1953–1990.* In. Gaál Gyula, Hautzinger Zoltán (szerk.): Szent Lászlótól a modernkori magyar rendészettudományig. Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport. Pécs. 2017. pp. 225–231. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények; 19. ISBN:978-615-00-0454-9
   URL: http://www.pecshor.hu/periodika/XIX/deak.pdf

5. DEÁK József: *Etnikai-e vagy multikulturális a bűnözés?* In. Belügyi Szemle. 65. évfolyam 7–8. szám. Budapest. 2017. ISSN 1789-4689 pp. 93–107

6. DEÁK József: *A Belügyi Szemle közpolitikai, rendészetelméleti és szerkezeti fejlődése a rendszerváltásig.* In. Hadtudományi Szemle. 10. évfolyam 2. szám. 2017. eISSN: 2060-0437 pp. 339–355.
   URL: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2017/2017_2/17_2_alt_deak.pdf

7. DEÁK József: *A Belügyi Szemle a közpolitika szolgálatában* (1953–1990). In. Hadtudományi Szemle. 10. évfolyam 1. szám. 2017. eISSN: 2060-0437 pp. 375–390.
   URL:http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2017/2017_1/17_1_alt_deak.pdf

8. DEÁK József: *A Belügyi Szemle és jogelődei a mindenkori politika és a rendészettudomány szolgálatában (1918–1990).* In: Orbók Ákos (szerk.): A

hadtudomány és a XXI. század. Tanulmánykötet. Doktoranduszok Országos Szövetsége. Budapest. 2016. ISSN 2498-5228 pp. 31–48.

9. DEÁK József: *Külföldi határőrizeti anyagok megjelenése a Belügyi Szemle Tájékoztatójában (1964–1972)*. In. Magyar Rendészet 16. évfolyam 1. szám. NKE Szolgáltató Nonprofit Kft. Budapest. 2016. ISSN 1586-2895 pp. 25–32.

10. DEÁK József: *A Belügyi Szemle létrehozását, működését szabályozó parancsok, utasítások, 1962–1966.* In. Hadtudományi Szemle. 9. évfolyam 4. szám. 2016. eISSN:2060-0437 pp. 20–34.
URL:http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2016/2016_4/16_4_tt_deakj.pdf

11. DEÁK József: *A rendészettudomány kialakulása és gondozásának nemzetbiztonsági, határőrizeti példái a Belügyi Szemlében a rendszerváltásig.* In. Nemzetbiztonsági Szemle (online) (eISSN: 2064-3756) 4. évfolyam 4. szám. 2016. pp. 43–75.
URL: http://uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2016-4-1.original.pdf

12. DEÁK József: *A tudomány szabadsága, politikai és hierarchikus hatások régen és ma a Belügyi Szemlében.* In. Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVII. kötet. Pécs. 2016. HU ISBN 978-615-00-0454-9 pp 271–276.
URL: http://www.pecshor.hu/periodika/XVII/deak.pdf

13. DEÁK József: *Az eszmék harcának tükröződése a Belügyi Szemlében a rendszerváltásig.* In. Magyar Rendészet 15. évfolyam 2. szám. NKE Szolgáltató Nonprofit Kft. Budapest. 2015. ISSN 1586-2895 pp. 77–84.

14. DEÁK József: *A Belügyi Szemle és az ideológiai háború a helsinki konferenciáig 1953-1975.* In. Bencsik Péter, Boda József, Deák József, et. all. (szerk.): Ünnepi tanulmányok Gáspár László 65. születésnapja tiszteletére. Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. Budapest. 2015. ISBN:9786158030908 pp. 57–70.

15. DEÁK József: *A polgári magyar állam rendvédelmi sajtója 1867-1944.* In. Parádi Ákos (szerk.): Ünnepi tanulmányok Parádi József 65. születésnapja tiszteletére. Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. Budapest. 2015. ISBN:978-963-89-8289-6 pp. 65–88.

16. DEÁK József: *The Psychological Struggle between East and West as Reflected in the Interior Rewiew up to the European Safety and Cooperation Conference (1953–1975).*
In. Prague Papers on the History of International Relations. Charles University. Vol 11. Issue 1. Prague. 2015. ISSN: 2336-7105 pp. 102–113.

17. DEÁK József: *A Magyar Királyi Belügyminisztérium a hátország közbiztonságáért a Nagy Háború idején.* In. Társadalom és honvédelem. 19. évfolyam 4 szám. NKE Szolgáltató Nonprofit Kft. Budapest, 2015. ISSN 1417-7293 pp. 79–84.

18. DEÁK József: *A Belügyi Szemle Tájékoztatójában a médiával kapcsolatban megjelent anyagok (1963-1972).* In. Magyar Rendészet 14. évfolyam 2. szám. NKE Szolgáltató Nonprofit Kft. Budapest. 2014. ISSN 1586-2895 pp.127–137.

19. DEÁK József: *Military industry and readjustment in the Hungarian hinterland in the First World War.* In. Central European Papers Vol 2. Issue 2. Opavai Sziléziai Egyetem Közpolitikák Kara. Opava. 2014. ISSN 2336-369X pp. 23–35.
URL:http://www.slu.cz/fvp/cz/web-cep-hu/a-folyoirat-archivuma/copy_of_2013-vol-1-no-1/20140202_deak

20. DEÁK József: *The state security articles of the Interior Ministry Review prospectus at the service of the current politics and the internal affairs propaganda (1963-1972).* In. Central European Papers Vol 2. Issue 1. Opavai Sziléziai Egyetem Közpolitikák Kara. Opava. 2014. ISSN 2336-369X pp. 150–159.
URL:http://www.slu.cz/fvp/cz/web-cep-hu/a-folyoirat-archivuma/2014-vol-2-no-1/20140201-deak

21. DEÁK József: *The Police, then Interior Review for the Forming of the Science of Law Enforcement; from its Beginning to the Change of the Political System.* In. West Bohemian Historical Review) 4. évfolyam 2. szám. Pilsen–Hamburg. 2014. ISSN:1804-5480 pp. 237–250.
URL: https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/11025/15549/1/Deak.pdf

22. DEÁK József: *A rendészettudomány kialakulása és fejlődése a Belügyi Szemle (1953–2013) tükrében.* In. Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XV. kötet. Pécs. pp. 2014. HU ISBN 978-615-00-0454-9 355–359.
URL: http://pecshor.hu/periodika/XV/deakjozsef.pdf

23. DEÁK József: *Az állambiztonsági propagandától a nemzetbiztonságig - a Belügyi Szemlében megjelentek tükrében.* In. Rendvédelem. A Belügyminisztérium Oktatási, Képzési és Tudományszervezési Főigazgatóság online folyóirata. 2. évfolyam 3. szám pp. Budapest. 2013. pp. 15–22.
URL:
http://regi.oktf.hu/images/downloads/rentudfoly/2013.%20vi%203.%20szm.pdf

24. DEÁK József: *Kétkötetnyi hiánypótló tisztázás titkosszolgálatainkról.* In. Rendvédelem. A Belügyminisztérium Oktatási, Képzési és

Tudományszervezési Főigazgatóság online folyóirata. 2. évfolyam 3. szám Budapest. 2013. pp. 23–32.
URL:
http://regi.oktf.hu/images/downloads/rentudfoly/2013.%20vi%203.%20szm.pdf

25. DEÁK József: *Az állambiztonsági propaganda, annak kialakulása és fejlődése – nemzetbiztonság és civil kapcsolatok.* In. Társadalom és honvédelem. 17. évfolyam 3–4. szám. NKE Szolgáltató Nonprofit Kft. Budapest. 2013. ISSN 1417-7293 pp. 408–417.

SZAKMAI-TUDOMÁNYOS ÉLETRAJZ

NÉV Dr. jur. Deák József

MUNKAVISZONY ADATAI

Hivatásos BM jogviszony kezdete: 1982. augusztus 01.
Jelenlegi szolgálati hely: Országos Rendőr-főkapitányság Humánigazgatási Szolgálat Rendelkezési állományból vezényelve a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Nemzetbiztonsági Intézet, Polgári Nemzetbiztonsági Tanszék
Beosztás: Tanársegéd
Rendfokozat: rendőr alezredes

POLGÁRI ÉS RENDŐR-SZAKMAI FELSŐFOKÚ VÉGZETTSÉGEK Az intézmény megnevezése		**Megszerzett iskolai végzettség jellege**	**A végzettség megszerzésének éve**
1.	Szegedi Tudományegyetem Állam- és jogtudományi Kar	*egyetemen szerzett oklevél*	2000.
2.	Magyar Újságírók Országos Szövetsége	*újságíróképző szaktanfolyam*	1987.
3.	Rendőrtiszti Főiskola	*állambiztonsági átképző rendőri szaktanfolyam*	1986.
4.	Moszkvai Határőrparancsnoki Főiskola	*egyetemen szerzett oklevélként elismerve*	1984.

IDEGEN-NYELV ISMERET

Orosz nyelv: felsőfokú „C” típusú komplex nyelvvizsga - megszerzés éve: 1989.
Angol nyelv: középfokú „A”típusú - megszerzés éve: 2007
Angol nyelv: alapfokú „B” típusú - megszerzés éve: 2016

EGYÉB TUDOMÁNYOS, KUTATÓI TEVÉKENYSÉG

2016. év

Oktatói, vizsgáztatói tevékenység

Diplomamunka, szakdolgozat készítés tárgy oktatása MSc és BSc szakos végzős hallgatóknak

Pályázati szereplés

Részvétel a Belügyi Tudományos Tanács Biztonsági Kihívások és válaszok a 21. században 2016-ban meghirdetett pályázatán. „Az Oroszországi Föderáció válaszai a biztonsági kihívások közül az űrhadviselés, a migráció, a terrorizmus kérdéseire” című pályaművel.

2015. év

Oktatói, vizsgáztatói tevékenység

Az NKE-re vezényelve szeptember 1-el, a Nemzetbiztonsági Intézete Polgári Nemzetbiztonsági Tanszék állományában tanársegédjeként a Nemzetbiztonsági Szakmai Ismeretek -2, -3 tárgy oktatása BSc szakos hallgatóknak

2014. év

Tagsági jogviszony

– Felderítők Társasága Közhasznú Egyesület tagság
– Magyar Hadtudományi Társaság tagság

.

2013. év

Tagsági jogviszony

– Magyar Rendészettudományi Társaság tagság
– Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagság
– Rendészeti Doktoranduszok Országos Egyesülete tagság
– Doktorandusz Országos Szövetsége Hadtudományi Osztály tagság

FÜGGETLEN HIVATKOZÁSOK

2018. év

1. SALLAI János: *A rendészeti folyóiratok hatása a rendészettudományra*. In. Magyar Rendészet. 17. évfolyam. 2. szám. 2018. pp. 183–204. p. 184.

2. SALLAI János: *A rendészeti folyóiratok hatása a rendészettudományra*. In. Magyar Rendészet. 17. évfolyam. 2. szám. 2018. pp. 183–204. p. 184.

3. SALLAI János: *A rendészeti folyóiratok hatása a rendészettudományra*. In. Magyar Rendészet. 17. évfolyam. 2. szám. 2018. pp. 183–204. p. 192.

4. SALLAI János: *A rendészeti folyóiratok hatása a rendészettudományra*. In. Magyar Rendészet. 17. évfolyam. 2. szám. 2018. pp. 183–204. p. 196.

5. SALLAI János: *A rendészeti folyóiratok hatása a rendészettudományra*. In. Magyar Rendészet. 17. évfolyam. 2. szám. 2018. pp. 183–204. p. 198.

6. SALLAI János: *A rendészeti folyóiratok hatása a rendészettudományra*. In. Magyar Rendészet. 17. évfolyam. 2. szám. 2018. pp. 183–204. p. 198.

7. SALLAI János: *A rendészeti folyóiratok hatása a rendészettudományra*. In. Magyar Rendészet. 17. évfolyam. 2. szám. 2018. pp. 183–204. p. 199.

8. SALLAI János: *A rendészeti folyóiratok hatása a rendészettudományra*. In. Magyar Rendészet. 17. évfolyam. 2. szám. 2018. pp. 183–204. p. 199.

9. SALLAI János: *A rendészeti folyóiratok hatása a rendészettudományra*. In. Magyar Rendészet. 17. évfolyam. 2. szám. 2018. pp. 183–204. p. 199.

10. SALLAI János: *A rendészeti folyóiratok hatása a rendészettudományra*. In. Magyar Rendészet. 17. évfolyam. 2. szám. 2018. pp. 183–204. p. 200.

11. SALLAI János: *A rendészeti folyóiratok hatása a rendészettudományra*. In. Magyar Rendészet. 17. évfolyam. 2. szám. 2018. pp. 183–204. p. 200.

12. SALLAI János: *A rendészeti folyóiratok hatása a rendészettudományra*. In. Magyar Rendészet. 17. évfolyam. 2. szám. 2018. pp. 183–204. p. 200.

13. SALLAI János: *A rendészeti folyóiratok hatása a rendészettudományra*. In. Magyar Rendészet. 17. évfolyam. 2. szám. 2018. pp. 183–204. p. 200.

14. SALLAI János: *A rendészeti folyóiratok hatása a rendészettudományra*. In. Magyar Rendészet. 17. évfolyam. 2. szám. 2018. pp. 183–204. p. 200.

15. SALLAI János: *A rendészeti folyóiratok hatása a rendészettudományra*. In. Magyar Rendészet. 17. évfolyam. 2. szám. 2018. pp. 183–204. p. 200.

16. SALLAI János: *A rendészeti folyóiratok hatása a rendészettudományra*. In. Magyar Rendészet. 17. évfolyam. 2. szám. 2018. pp. 183–204. p. 200.

17. SALLAI János: *A rendészeti folyóiratok hatása a rendészettudományra*. In. Magyar Rendészet. 17. évfolyam. 2. szám. 2018. pp. 183–204. p. 201.
18. SALLAI János: *A rendészeti folyóiratok hatása a rendészettudományra*. In. Magyar Rendészet. 17. évfolyam. 2. szám. 2018. pp. 183–204. p. 201.

19. SALLAI János: *The History of Law Enforcement in Hungary.* Dialóg Campus Kiadó. Budapest. 2018. pp. 1–168. p. 65.

20. SALLAI János: *The History of Law Enforcement in Hungary.* Dialóg Campus Kiadó. Budapest. 2018. pp. 1–168. p. 67.

21. SALLAI János: *Beköszöntő a Rendőrségi Tanulmányok első számához. (Rendőrségi szakfolyóiratok a „Közbiztonság”-tól napjainkig).* In. Rendőrségi tanulmányok. 2018. 1. évfolyam. 1. szám. pp. 7–14. p. 7.

22. SALLAI János: *Beköszöntő a Rendőrségi Tanulmányok első számához. (Rendőrségi szakfolyóiratok a „Közbiztonság”-tól napjainkig).* In. Rendőrségi tanulmányok. 2018. 1. évfolyam. 1. szám. pp. 7–14. p. 13.

23. SALLAI János: *Beköszöntő a Rendőrségi Tanulmányok első számához. (Rendőrségi szakfolyóiratok a „Közbiztonság”-tól napjainkig).* In. Rendőrségi tanulmányok. 2018. 1. évfolyam. 1. szám. pp. 7–14. p. 13.

24. SALLAI János: *Beköszöntő a Rendőrségi Tanulmányok első számához. (Rendőrségi szakfolyóiratok a „Közbiztonság”-tól napjainkig).* In. Rendőrségi tanulmányok. 2018. 1. évfolyam. 1. szám. pp. 7–14. p. 13.

25. SALLAI János: *Beköszöntő a Rendőrségi Tanulmányok első számához. (Rendőrségi szakfolyóiratok a „Közbiztonság”-tól napjainkig).* In. Rendőrségi tanulmányok. 2018. 1. évfolyam. 1. szám. pp. 7–14. p. 14.

26. SALLAI János: *Beköszöntő a Rendőrségi Tanulmányok első számához. (Rendőrségi szakfolyóiratok a „Közbiztonság”-tól napjainkig).* In. Rendőrségi tanulmányok. 2018. 1. évfolyam. 1. szám. pp. 7–14. p. 14.

2017. év

27. SALLAI János: *Mérföldkövek az adó- és vámigazgatás történetéből, Válogatott tanulmányok az évfordulók tükrében.* a Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata. 2017. pp. 86–123. p. 115.

28. SALLAI János: *Mérföldkövek az adó- és vámigazgatás történetéből, Válogatott tanulmányok az évfordulók tükrében.* a Magyar Rendészettudományi Társaság

Vám- és Pénzügyőri Tagozata. 2017. pp. 86–123. p. 117.

29. SALLAI János: *Mérföldkövek az adó- és vámigazgatás történetéből, Válogatott tanulmányok az évfordulók tükrében.* a Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata. 2017. pp. 86–123. p. 117.

30. SALLAI János: *Mérföldkövek az adó- és vámigazgatás történetéből, Válogatott tanulmányok az évfordulók tükrében.* a Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata. 2017. pp. 86–123. p. 118.

31. KOVÁCS Gábor: *A szervezeti kultúra megjelenésének sajátosságai a rendészeti szerveknél.* In: Boda József – Felkai László – Patyi András (szerk.): Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes Tiszteletére. Dialóg Campus. Budapest. 2017. ISBN 978-615-5680-44-1 p. 329.

32. KOVÁCS Gábor: *A határvadászszázadok alkalmazása a határőrség kötelékében.* In: Pósán László – Veszprémy László – Boda József – Isaszegi János: Őrzők vigyázzatok a határra! Határvédelem, határőrizet, határvadászok a középkortól napjainkig. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2017. ISBN 978-963-327-560-3 pp. 675–703. p. 681.

33. KOVÁCS Gábor: *A határvadászszázadok alkalmazása a határőrség kötelékében.* In: Pósán László – Veszprémy László – Boda József – Isaszegi János: Őrzők vigyázzatok a határra! Határvédelem, határőrizet, határvadászok a középkortól napjainkig. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2017. ISBN 978-963-327-560-3 pp. 675–703. p. 680.

34. RITECZ György: *Határőrizet a rendszerváltástól napjainkig 1990–2017.* In: Pósán László – Veszprémy László – Boda József – Isaszegi János: Őrzők vigyázzatok a határra! Határvédelem, határőrizet, határvadászok a középkortól napjainkig. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2017. ISBN 978-963-327-560-3 pp. 643–674. p. 644.

35. FÓRIZS Sándor: *A német szövetségi belügyminisztérium 2015. évi bűnügyi statisztikája.* In: Boda József – Felkai László – Patyi András (szerk.): Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes Tiszteletére. Dialóg Campus. Budapest, 2017. ISBN 978-615-5680-44-1 pp. 177–188. p. 187.

2016. év

36. KOVÁCS Gábor: Kovács Gábor: A Nemzeti Közszolgálati Egyetem alapképzésben végzett rendőrtisztekkel szemben támasztott követelmények változásai. ISBN 978-963-12-7484-4 p. 263. URL: http://www.pecshor.hu/periodika/XVII/kovacs.pdf

37. KOVÁCS Gábor: *A migráció bűnügyi hatásai a magyar határrendészet kockázatelemzési rendszerére.* In: Hautzinger Zoltán (szerk): A migráció bűnügyi hatásai. Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozata. Budapest. 2016. ISBN 978-615-80567-0-0 p. 149.

38. KARDOS Sándor István: *A rendőri jogsértések között jelentkező korrupció megvalósulási körülményeinek, tendenciáinak vizsgálata a beosztotti állomány körében.* pp. 1–272. p. 8. URL: http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/10875/Teljes%20sz%c3%b6veg%21?sequence=1&isAllowed=y

2015. év

39. LESS Ferenc: *A közösségi hálózatok és a közösségi rendőrség kapcsolata (Mi keresni valója van a rendőrségnek a Facebookon?)* Nemzetbiztonsági Szemle. pp. 26–51. p. 31.
URL: http://uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2015-1-1.original.pdf

40. LESS Ferenc: *A közösségi hálózatok és a közösségi rendőrség kapcsolata (Mi keresni valója van a rendőrségnek a Facebookon?)* Nemzetbiztonsági Szemle. pp. 26–51. p. 32.
URL: http://uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2015-1-1.original.pdf

41. LESS Ferenc: *A közösségi hálózatok és a közösségi rendőrség kapcsolata (Mi keresni valója van a rendőrségnek a Facebookon?)* Nemzetbiztonsági Szemle. pp. 26–51. p. 32. URL: http://uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2015-1-1.original.pdf

RENDFOKOZATI ELŐMENETEL

1982. határőr törzszászlós *(soron kívüli előléptetés)*
1984. határőr főhadnagy *(soron kívüli előléptetés)*
1988. határőr százados
1992. határőr őrnagy *(soron kívüli előléptetés)*
1998. határőr alezredes
2008. rendőr alezredes

MÉLYINTERJÚK

A Belügyi Szemle szerkesztőségéből folyamatos támogatást, segítséget kaptam kutatásom során. Dr. Finszter Géza nyugállományú rendőr ezredes, főszerkesztő-helyettes javasolta, jelentős eredménnyel kecsegtető kutatási módszerként a mélyinterjúk készítését és a fókuszcsoportos beszélgetéseket. Interjúalanyokként az egyszerű szerzőtől kezdve, a folyóirat szerkesztőbizottságának néhány tagján, titkárán, a kiadó képviselőjén keresztül, a rendészeti hierarchia képviselőjét; a szerkesztőbizottság elnökét ajánlotta.

Az interjúalanyok kiválasztásánál fő szempont volt, hogy a megkérdezett a folyóirat működését, szakmaiságát, rálátása, szakmai tapasztalata alapján, meg tudja ítélni, ismerte a belügyi viszonyokat, működést, volt, vagy van rálátása a tudományos, belügyi-tudományos életre, szerkesztője volt a lapnak vagy jelenleg szerkeszti. Állást tud foglalni a lap és a hierarchiával szembeni autonómia (tudományos és a sajtószabadság lehetőségei, korlátai), valamint a lap és a politika kérdéskörében.

*

Senki nem szól bele életünkbe, de az autonómiánkkal nem élünk vissza…

Dr. Korinek László, a Belügyi Szemle főszerkesztője, egyetemi tanár, az MTA rendes tagja Az interjú felvétel időpontja: 2016. 06. 09. 11.00.

Főszerkesztő úr, hogy került jogi pályára, mikor találkozott először a Belügyi Szemlével?

Elsőgenerációs értelmiségi vagyok; apám, mind a két nagyapám asztalosok voltak. Jó tanulóként középiskolát javasoltak, ahol inkább a humán tárgyak érdekeltek és így jelentkeztem Pécsre, a jogi karra, ahol 1971 februárjában végeztem. Ott, a Statisztikai tanszékre kerültem gyakornoknak, majd tanársegédnek és oda járt a szemle. Azóta, 45 éve kapcsolatban vagyok a folyóirattal, 1993-től vagyok főszerkesztő.

A Statisztikai tanszék oktatójaként, a „kiosztásban” nekem a szakstatisztikák közül az igazságügyi statisztika jutott és annak a módszertani részével foglalkoztam. Elég korán megismertem az akkori nyugatnémet irányzatokat és 1981-ben ösztöndíjat kaptam Freiburgba, a Max Planck Intézetbe. Ott akkor indult egy, Baden-Würtenberg és Texas közötti rejtett bűnözést összehasonlító kutatás, amibe magyarként bekapcsolódhattam. E hármas összehasonlításból született a „Rejtett bűnözés” című első könyvem, ami a kandidátusi disszertációm is lett. Ez volt az első szocialista – úgynevezett látens bűnözési kutatás. Ennek az eredményeit olvasva, egy akkori szaktekintély megtámadva érezte magát és a Magyar Népköztársaságra nézve is sértőnek találta. Az anyagról két fordulóban volt egy vita, előbb a szemlében, majd a Jogtudományi Közlönyben.

Aztán 1990-ben, a rendszerváltáskor Horváth Balázs belügyminiszter felhívott, hogy olyan embert keresnek rendészeti helyettes államtitkárnak az új Belügyminisztériumba, aki nem volt párttag, de van fogalma a rendőrségről. Ugyanis úgy vált ismertté a nevem, miután ebből a kutatásból kiderült, hogy a rendőrség elsikkaszt ügyeket az úgynevezett szelekció során.

Ezt a szelekciós gyakorlatot ismertető írásomat akkor nem merte lehozni a Belügyi Szemle. Ez akkor már a második cikkem volt, ami nem kerülhetett a lapba… Az előzőt még 1980-ban, bécsi ösztöndíjam során küldtem arról, hogy felbontják a leveleinket, és miként ismerhetjük ezt fel… Végül a fent említett cikkemet arról, hogy a rendőrök elsikkasztják a kisebb súlyú, nekik kellemetlen, statisztikát rontó ügyeket, a „Belügyi Szemle Tájékoztatója” mellékletében lehozták.

Horváth Balázs megkeresésére tehát elvállaltam a rendészeti helyettes államtitkárságot, majd létrejött Boross Péter minisztersége alatt a Rendészeti Hivatal, annak lettem az elnöke. A harmadik gerincműtétem után, 1993-ban kértem felmentésem. Ekkor a belügyminiszter felajánlotta: ha maradnék a minisztériumban, akkor a Belügyi Szemle főszerkesztőségét rám bízná.

Milyen változások kezdődtek főszerkesztősége idején?

Jobban rámentünk a minőségre. Ezt a Magyar Tudományos Akadémia elismerte, így 2004-től, a hazai folyóiratok besorolásában az MTA IX. Osztály

Állam- és Jogtudományi Bizottsága döntése szerint „A” kategóriás minősítést kaptunk, míg a megelőző időszakban „B” besorolású volt a Belügyi Szemle. A 90-es években ismét szerkesztőbizottságot hoztunk létre és azóta, minden cikket lektoráltatunk.

Hogyan alakult, a rendészeti szakfolyóirat és a politika kapcsolata, egymásra hatása?

Talán nem mindenki tudja, hogy Kádár János krimikedvelőként rendszeresen nézte a szemle bűncselekmények, nyomozások rovatát, és belelapozott a folyóirat többi részébe is. Ha úgy gondolta, vissza is jelzett az olvasottakról. De ’90 óta nem ismerek olyan esetet, hogy bárki beleszólt volna a folyóirat szerkesztésébe. Ez egy független lap, a szerkesztőség saját szempontjai szerint fogad, vagy utasít el kéziratokat.

Milyennek értékeli a szakfolyóiratban, a rendészet átláthatósága, a tudomány szabadsága és a rendészeti hierarchia ellentmondást nem tűrő természete; valamint a sajtó nyilvánossága és a rendészet rejtőzködő tulajdonságának viszonyát?

Senki nem szól bele életünkbe, ugyanakkor természetesen az autonómiánkkal nem élünk vissza. Ha valamiről más véleményen vagyunk és kritizáljuk a rendőrséget Finszter Gézával, aki csaknem tíz éve van a lapnál, azt nem a Szemlébe írjuk meg, hanem máshová, publicisztikában. A folyóiratnak változott a neve kétszer is: Rendészetire, illetve Belügyire, de ezek csak formai változások voltak.

Főszerkesztő úr, köszönöm az interjút!

*

A központi, államigazgatási, jogi folyóiratok profilját tekintve, mi hiánypótló missziót töltöttünk be…

Dr. Finszter Géza ny. r. ezredes, professzor emeritus, az MTA doktora, a Belügyi Szemle főszerkesztő-helyettese
Az interjúfelvétel időpontja: 2016. 06. 01. 10.00.

Főszerkesztő-helyettes úr, miként került jogi pályára, mikor találkozott először a Belügyi Szemlével?

A Szemléhez, 1984-ben kerültem, az Állambiztonsági főcsoportfőnökség, III/1.-es, vizsgálati osztályáról, ahol előtte 16 évig dolgoztam, ahová rövidke bírósági gyakornoki múlttal a Pesti Központi Kerületi Bíróságról kényszerültem át. Itt ugyanis, hirtelen közölték velünk, fogalmazói kinevezésre váró gyakornokokkal, hogy az Igazságügyi Minisztérium súlyosan tévedett, amikor mindannyiunkat idevett gyakornoknak, mert a bíróságnak most nincs szüksége ekkora utánpótlásra. A legkiválóbban végzetteknek sem tudják garantálni a kinevezést, (én akkor, 1968-ban, szintén summa cum laude-vel végeztem az ELTE jogi karának nappali tagozatán). Tanácsolták, hogy nézzünk állás után. (A többségünk pályát is váltott.) Én visszarohantam az egyetemre tanácsot, segítséget kérni. Két lehetőség kínálkozott. Mivel a polgári jogot jobb szerettem a büntető anyagi jognál, először a Külkereskedelmi Minisztérium jogi osztályvezetőjénél jelentkeztem, de itt hamarosan svédül, angolul meg kellett volna tanulnom. Rossz nyelvtanulóként visszariadtam ettől, és inkább a számomra kisebb kihívást jelentő Gyorskocsi utcai vizsgálati osztályt választottam, ahová szintén toboroztak végzett jogászokat. Gondolkodásmódom, mentalitásom ismeretében, döntésemen nem csak ismerőseim képedtek el, de jómagam is!... Mert a büntető anyagi jog mellett a kriminalisztika is nagyon távol állt tőlem. Ráadásul detektívregényt életemben soha kezembe nem vettem, sőt utáltam ilyen témát még filmen is! Pedig 1956 után egyre-másra jelentek meg az ilyen alkotások és kortársaim falták ezeket.
Tehát a rendőri pályát, 1968 elején kényszerből választottam – én bíró szerettem volna lenni.
A Gyorskocsi utcában rögtön állományba vettek egy év próbaidőre, alhadnagyi rendfokozatban. Fél év múltán, a csehszlovákiai bevonulásunk után nagyon meg is bántam ezt a választásom… Az 1968-as év első felében ugyanis az „Új gazdasági

mechanizmus", kiegészítve és az egyetemen elsajátított humanista jogi szemlélettel, azt az illúziót sugallta, hogy egy igazságos, nem kapitalista világ fog következni. Mindezek után villámcsapásként ért az augusztusi intervenció, mert kiderült, hogy alaptalan minden bizakodásunk… Én pedig alhadnagyként ott ülök egy állambiztonsági vizsgálati osztályon. Ide vettek fel, ahol én, naivan, pusztán nyomozásokra gondoltam. Hogy ez alatt állam elleni és politikai bűncselekményeket kellett érteni, számomra ezután derült ki… (Szerencsére ilyen jellegű bűncselekmények abban az időben alig fordultak elő.) Amikor ezzel szembesültem, fel kellett volna mondanom még a próbaidőben. De nem mertem megtenni, noha jogász barátaim 1968. augusztus 21.-én felkerestek lakásomon, hogy lépjek ki az ilyen állambiztonsági szervezetéből.

Tömören összefoglalva: jellemhibáim vittek a rendőri pályára, tartottak ott, a rendőri pálya választását később sem bántam meg! Humán beállítottságomnál fogva én teljesen kívülállóként szemléltem az állambiztonsági tevékenységet, sőt magam is, így a működési rendellenességek nekem jobban szembe ötlöttek. Nem tudtam, hogy lehetne ebből a helyzetből szabadulni, ráadásul hamar kiderült: a munkámhoz szükséges speciális adottságokkal sem rendelkezem. A jó vizsgálónak, sajátos memóriájával a lényegtelennek látszó, érdektelen mozzanatokra is figyelni kell, hisz az ügy szempontjából ezek még döntőek lehetnek. Én csak a számomra fontos, érdekes dolgokat tudom megjegyezni. A mindenáron való győzni akarás is nélkülözhetetlen a jó bűnüldözőnek. Én – mi tagadás egy-egy ügyben –, magamban inkább annak szurkoltam, hátha tévedés van, és nem derül ki a bűnös szándék…

Az, hogy a vizsgálaton tudományt lehet művelni, eszembe nem jutott. Azonban 1969-ben, egy fiatal lány jogesetét vizsgáltam, aki Fertőrákosnál tiltott határátlépést akart elkövetni, hogy Olaszországba juthasson, a szerelméhez. (Divat volt akkoriban, Olaszországba férjhez menni.) Elmondta, hogy sötétedett, fázott, félt, és fogalma nem volt merre a határ. Már fordult volna vissza, amikor elfogták a határőrök. Azonnal rohantam a főnökömhöz: ezt önkéntes visszalépésnek nevezi a büntető törvénykönyv! Úgy néztek rám, mint egy eszementre, mert egy rendőr ne arra hajtson, hogy lehet kimosni a „bűnözőt"! Én viszont nagyon pipa lettem, mert úgy gondoltam, én nem rendőr vagyok, hanem jogalkalmazó; és nem a parancsnak kell érvényesülni, hanem a jognak! Egy ilyen konfliktus a jó rendőrnek még a

gondolataiban sem merülhet fel, én viszont axiómának tartottam ezt a hozzáállást… De tudomásul vettem az egész más szemléletet. Elmentem az ügyészhez, őt is meg akartam győzni az igazamról!

Nagyon bántott, hogy nem akartak megérteni, ezért könyvtárban, életemben először büntetőjogi terület felől érdeklődve, megtaláltam Angyal Pál tanulmányát az önkéntes visszalépésről.

A munkahelyemen ugyanis, minden hónapban volt egy szakmai értekezlet valamilyen témában, ahol a katonai alá-fölérendeltség mellőzésével mindenki hozzászólhatott. Ezt nagyon jónak tartottam – nem tudom ma van-e ilyen a vizsgálati osztályokon bárhol is. Alig vártam, hogy valamelyik témához kapcsolódóan hozzászólhassak az önkéntes visszalépésről. A mégiscsak katonás merev, feszült légkört a humoros, de életszerű példákkal sikerült alaposan feloldanom. A jó hangulatúra végződött értekezlet után volt, aki elkezdett tisztelni.

Ekkoriban olvastam Németh László egyik önéletrajzi ihletésű tanulmányát a „Gályapadból laboratóriumot" címmel. Ezt választottam a jubileumi emlékkötetem címéül is, mert e tanulmányból rájöttem: helyzetemből a menekülés egyetlen módja a tudományos kutatás. Az új, megvalósítható élettervem birtokában egyszeriben elpárolgott belőlem az egyre elhatalmasodó nyomasztó érzés, hogy elszúrtam a pályaválasztásom! Ügyvéd, jogász osztálytársaimmal találkozva, immár látták rajtam, hogy a rideg környezet mit sem változtatott gondolkodásmódomon, sőt egyikük megjegyezte: úgy látszik, én mindenhol jól érzem magam!...

Az újonnan választott úton tájékozódtam, hol tudom az önkéntes elállással kapcsolatban született írásaimat közzétenni. Ekkor találtam rá a Belügyi Szemlére.

Foglalkoztatni kezdett egy másik törvényességi probléma is. (Megjegyzem az, hogy a titkos nyomozás akkoriban nem volt törvényben szabályozva, nekem nem tűntek fel a kialakult gyakorlat jogszerűnek, evidensnek tűnt számomra, noha a súlyos jogállami hiátusra Katona Géza már 1969-ben egy ORFK-konferencián felhívta előadásában a figyelmet. Ez Géza bácsi jogállami meggyőződése volt, jóval a rendszerváltás előtt!)

A gyanú fogalma érdekelt, mivel a nyomozás indításához alapos gyanú felmerülése kellett. Abban láttam a törvényességi kérdést, mennyire lehet a gyanút tartalmában úgy megfogalmazni, hogy a nyomozás megindítása ne adjon lehetőséget az

önkényre. Ezekből születtek a további publikációim. Utána pedig elkezdtem foglalkozni az államellenes bűncselekményekkel. Ebből írtam a kandidátusi értekezésemet is, az összeesküvések és a kémkedések tárgyában. Első, általános része, sok, külföldi szakirodalom feldolgozásával a politikai deliktumokról szólt. A második pedig, miután statisztika nem volt, empirikus módon, jogerősen lezárt, bírósági ügyek tanulmányozásából született. Az OKRI (Országos Kriminológiai Intézet) alapító igazgatója volt a témavezetőm, aki rendben lévőnek találta az egészet, de megkérdezte, muszáj-e a második részt is leadnom. A rendszerváltáskor jöttem Rá, hogy témavezetőm már húsz évvel korábban érezte a konkrét esetek politikai terhét.

Hogy került a Belügyi Szemle élére?

1984-ben, a korábbi főszerkesztő, 60 évesen már 5 évet túlszolgált. E beosztáshoz szigorú kritérium volt a tudományos fokozat. A már említett kandidátusi értekezésem keltett néhány konfliktust, bár megvédését nem akadályozták meg. (Viszont 2010-ben egy neves akadémikus azért hívott meg a születésnapi rendezvényére, mert emlékezett az általam 1979-ben leírt értekezésre, ami – mint megjegyezte – akkor nagyon bátor dolog volt!) Ráadásul a Társadalmi Szemlétől felkértek egy, a hazai nyomozási gyakorlat, Helsinki Szellemében történő feldolgozásáról szóló tanulmányra. Én pedig ennek – tudományos alapossággal – eleget tettem, ami ismét nagy port kavart, így a munkahelyemen külön vitát kellett összehívni pártos bírálatomra…

1984-ben tehát megkerestek, hogy a belügybe tudományos fokozatú vezetőt keresnek a Belügyi Szemle főszerkesztőjének, illetve a tudományszervezési osztály élére. A Belügyi Szemlét Déri Pál idejében profi módon működő szakmai lapnak tartottam és a tudományos rangja is elfogadott volt, hiszen a rendőrök mellett komoly reputációval rendelkező tudós emberek is írtak bele. Ezért választottam a Belügyi Szemlét, két hét múlva már ott is voltam és megismerhettem a szerkesztőséget.

Milyen volt akkoriban a szerkesztőség?

A maihoz képest egészen döbbenetes helyzetre emlékszem: a főszerkesztő-helyettes, Nyerges Lajos, abszolút felvilágosult gondolkodású emberként rendkívül értett a lapszerkesztéshez és szerette is. Amit tudnom kellett, majdnem mindent tőle tanultam meg. Abban az időben három rovat volt: a bűnügyi technikait Szabó Endre, a vizsgálati területet, ifjúság rovatot Harangi István, a közlekedést pedig Lencsés Károly vezette. Továbbá dolgozott egy leíró-adminisztrátor, valamint egy olvasó- és egy tördelőszerkesztő, illetve egy titkárnő a főszerkesztőnek és helyettesének. Felépítését tekintve egy nagyon szigorú szerkezetű folyóiratként a szemlében megtalálható volt a vezércikk, az interjú, a konzultáció, a kerekasztal, valamint a szolgálat egy-egy területét visszatükröző tükör-, illetve a titkos háborúk története sorozat, de mindig volt bűncselekményt-nyomozást, és bűnügyi technikaalkalmazást bemutató cikk is. Egy ilyen feszes rovatrendet csak megfelelő apparátussal lehet fenntartani. A szigorú rovatrendet szívesen oldottam volna, de Nyerges Lajos, kérdésemre azt válaszolta, hogy egy komoly folyóirat ettől komoly.

Déri Pál főszerkesztő nagy érdeme volt, hogy el tudta érni: ide a szolgálati úton kívül lehetett írni. Senkinek sem volt bárki felé előzetes cikkbemutatási kötelezettsége. Ma ezt nem tudnánk elérni, de nem is mernének úgy írni, hogy ne mutassák meg beküldés előtt főnöküknek. Ez jól mutatja, hogy egy, a változó világhoz alkalmazkodva nyitottság felé elinduló hierarchia, hogyan tud visszafordulni. Ennek nyilván az a magyarázata, hogy a rendőrséget nem érintette meg ez a váltás – a hierarchia egyre merevebbé válik. Akkoriban voltak olyan repedések a rendszeren, amit mi természetesnek tartottunk… Nem volt soha gond a bűncselekmény-nyomozások és a bűnügyi technika rovat megtöltésével. A két rovatvezető, Harangi István és Szabó Endre korábban nyomozók voltak és jó kapcsolatokkal rendelkeztek. Ma nagyon nehéz elérni, hogy leírják a nyomozásokat. Még a sikeres nyomozásokat sem hajlandók beküldeni. Ugyan nagyobb a munkateher is, de még inkább a fortélyos félelem; mi lesz velem, ha elkezdek írogatni?! A Nemzeti Közszolgálati Egyetemen tanítva, hallgatóimtól gyakran kérek a kollokvium teljesítéséhez, megadott témában, egy-egy kis esszét. Elég gyakran, nagyon jók születnek, de amikor megkérdem meg lehetne-e jelentetni, 90%-uk nem vállalja a nyilvánosságot… Ezek lehangoló, de makacs tények!

Akkoriban a folyóirat jobbító, kritikai hangvételéről – egyebek közt – a reflexió rovat anyagai gondoskodtak, amelyekben a „kisrendőrök" is megszólalhattak. Itt a nagy témákban megjelent anyagok mellett lehetett reflektálni a mindennapi szolgálattal kapcsolatos gondokra is. Például az egyik anyagban egy őrmester leírta; „Ha 70 évig nem ennék semmit, családommal együtt, akkor tudnék az illetményemből egy lakást venni magamnak!..." Ezeket is lehoztuk. Nem mondom, hogy ebből nem voltak problémák, de engem például nem rúgtak ki. Az említett cikkel kapcsolatban Kamara János belügyminiszter utasította Péter János személyügyi helyettest – akihez tartoztunk – egy válaszcikk megírására, amit persze nekem kellett megírnom, a rendelkezésemre bocsátott összes lehetséges forrásból.

Egy másik alkalommal, 1987-ben, a szervezési és mozgósítási csoportfőnökkel készítettünk a Konzultáció – Kerekasztal rovatba anyagot, ami egy kérdésem miatt nem jelenhetett meg. Akkoriban vezették be a Belügyminisztériumnál és szerveinél a területi, központi és minisztériumnál dolgozóknak az említett kategóriák szerinti differenciált bérezését. Megkérdeztem, miként lehet, hogy mondjuk a Bűnügyi csoportfőnökség népgazdaság-védelmi osztályán dolgozó beosztott vizsgálóval szembeni követelmény mindössze a Rendőrtiszti Főiskola elvégzése, míg egy központi szervnél, például a Bűnügyi Technikai Intézet szerológiai laboratóriumában a szakértőnek egyetemi végzettséggel, legalább öt éves gyakorlattal kell rendelkeznie, és két nyelv minimum középfokú ismeretével. Miközben a minisztériumi dolgozónak legalább 20%-kal többet kellett keresnie az azonos szintű, központi munkatársnál! A vezérőrnagy, „neveletlen" kérdésemen igen csak meglepődött, de mondtam neki: a kérdésem – válaszától függetlenül – szerepelni fog az anyagban, ami emiatt nem jelenhetett meg. Aztán később, 2002-ben a Belügyi Dolgozók Szakszervezetének vezetőjétől megtudtam, hogy ez a helyzet a rendszerváltás után is fennmaradt, azaz a belügyi igazgatás komplex struktúrája szintén érintetlenül működött tovább.

Ma milyennek látja a rendszerváltás előtti szemlét?

A lap oldaláról nézve, a Belügyminisztérium átfogja az egész civil közigazgatást, a rendőrséget, a hírszerzés kivételével a civil nemzetbiztonsági terület

egészét, a büntetés-végrehajtást. A központi államigazgatásnak ez valóban akkora szelete, hogy indokolt egy központi szakmai folyóirat működtetése. Amely, ha nem lenne tudományos, csak szakmai folyóirat, akkor is értékes lenne. De már az alapítók, Déri Pál, Katona Géza is ambícionálták, a lap tudományos szemléletmódját. A Szemlét mindig is a tudományban járatos emberek vezették. Ezt a Belügyminisztérium akceptálta, a főszerkesztő képesítési követelményében előírva a tudományos fokozatot. Történetünkben szerencsénk volt, hogy a hasonló, központi, államigazgatási, jogi folyóiratok profilját tekintve, mi hiánypótló missziót töltöttünk be. Ugyanis az igazán patinás, régi jogi szakfolyóiratok, mint a Magyar Jog és a Jogtudományi Közlöny, tartalmában sokkal nagyobb mértékben támaszkodott az alkotmányjog, a közigazgatásjog és különösen a polgári jog témakörökre, mint amilyen mértékben helyt adott a büntetőtudományoknak. Így, az utóbbi területen publikálni akarók egy idő múltán felfedezték, hogy a mi folyóiratunkba, sokkal nagyobb eséllyel tudják elhelyezni anyagaikat, mint az említett patinás lapokba. Akkoriban ugyanis létezett egy tudományági arisztokratizmus, amely szerint az igazi tudomány az a polgárjog, a civilisztika. Még éltek a nagy magyar hagyományok és úgy tartották a közigazgatás jog, a jogelmélet szintén rangos dolog, de a büntetőjog az átpolitizált terület, a hatalom egy bunkója, amivel hadakoznak és ezért az nem igazi tudomány. E kimondatlan vélemény miatt büntetőjogi anyagot sokkal nehezebb volt a fenti folyóiratokba elhelyezni. Nálunk pedig összegyűltek a büntetőjog-tudomány legjobbjai: Király Tibor, Pusztai László, Szabó András, Vígh József, akikkel a szemle tudományos rangja már adott volt.

De igazán – ismerjük el –, hogy a lap az utóbbi húsz évben, Korinek László főszerkesztősége alatt emelkedett fel arra a színvonalra, amelyet már a Magyar Tudományos Akadémia is elismert és 2004-től „A” kategóriás folyóiratkén sorolt be. Azonban ehhez kellettek az általam említett előzmények.

Ambíciója volt a Belügyi Szemlének, hogy a szakmai kérdésekben vitáknak is helyt adjunk. A szakértői gyakorlat, valamint a bűncselekmény-nyomozások rovat adtak lehetőséget az ilyen szakmai vitákra, de igazán ez nem sikerült. Mindenkor túl merev volt ez a hierarchia, hogy a hierarchiát nem követő lap még jobban működhessen. A szemlében ugyanis nem azért szólalhat meg valaki, mert mondjuk vezérőrnagy. Egy főhadnagy ugyanolyan eséllyel írhat, sőt ő lehet nagyon okos, a vezérőrnagy pedig

mondhatja a butaságot, mint ez ki is derült. Természetesen lehet egy ilyen folyóiratot hierarchikus módon is szerkeszteni, de akkor ez már nem tudományos folyóirat, hanem egy hivatalos közlöny, jelentésgyűjtemény, PR-kiadvány stb. Egy folyóirat akkor folyóirat, ha annak szerkesztése is autonóm, és annak szerzői gondolatai szintén autonóm módon érvényesülhetnek. Nagy lehetőségek rejlenének a folyóiratban egy olyan vezetés számára, amely igényelné az útkereső vitákat. (Nyilvánvalóan azok a kérdések, amelyekben azonnali döntéseket kell hozni, nem alkalmasak ilyen fórumra.) Ahol egy hosszabb előkészítő szakasz van, ahol szemléleteket, érveket kell ütköztetni, például stratégiaalkotásnál és egyéb hosszabb előkészítést igénylő kérdésekben. Emlékszem, egyszer például felmerült, nyomozzon-e a körzeti megbízott. A Közbiztonsági csoportfőnökségnek a mindennapi közrend, közbiztonság fenntartásához, a lakossággal történő kapcsolattartáshoz fűződött érdeke „megkövetelte", hogy a körzeti megbízottat ne terheljék újabb feladattal. A Bűnügyi csoportfőnökség viszont szeretett volna a bűnügyi szolgálat vállára nehezedő hatalmas terhen enyhíteni, hisz például a helyben elkövetett bagatell cselekmények vizsgálatában a leghatékonyabban, leggyorsabban a körzeti megbízott tud eljárni. Láthatóan ez egy létező probléma volt, de nem emlékszem, hogy az elmúlt huszonöt-huszonhat évben ilyen vita a lap hasábjain kialakult volna.

Hasonló volt az előzetes letartóztatás kérdése. Igaz, nem a nyomozó hatóság jogosult letartóztatni, hanem korábban az ügyész, most pedig a nyomozási bíró. De a kérdésről, hogy mikor indokolt a letartóztatás, annak mi az ésszerű időtartama, hogy a különböző letartóztatási okok miként értelmezhetők a gyakorlatban, utoljára, ha jól emlékszem, 1985-ben, vagy 86-ban volt anyag a konzultáció rovatunkban, Kacziba Antal, Diczig István és a tudományt képviseletében Király Tibor részvételével.

Most például folyik a büntetőeljárási törvény kodifikációja, kerestem valakit, aki az MTA Gazdaság- és Jogtudományok osztályának Rendészeti Albizottsága sokkal szűkebb nyilvánossága előtt beszámolna a pillanatnyi állapotról, de nem találtam senkit! Miután a kormányzati gyakorlat egyre kevésbé tűri a külső kontrollt (amit mostanság azzal a leleménnyel magyaráznak, miszerint a kormányzás tisztán politikai tevékenység), és a jog elmélete éppen a hatalom gyakorlásának egy ilyen

külső kontrollja, várhatóak azok az idők, amikor az elmélet egyetlen feladata a gyakorlat igazolása lesz, mi pedig újra elkezdhetünk olvasni tanulni a sorok között…

Főszerkesztő-helyettes úr, köszönöm az interjút!

*

Büszke vagyok arra, hogy a Belügyi Szemle, a Magyar Tudományos Akadémia legmagasabb szorzószámú tudományos lapjai közé tartozik…

Dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár, először 1992 novemberétől egy éven át is volt a Belügyi Szemle főszerkesztője és jelenleg is az, a szemlét szervezetileg magában foglaló, Belügyminisztérium Közszolgálati Személyzetfejlesztési főigazgatóság vezetőjeként.
Az interjú felvétel időpontja: 2016. 06. 08. 9.00.

Vezérőrnagy úr mikor találkozott először a Belügyi Szemlével?

1974 körül, vehettem először kézbe a folyóiratot, még, mint a Rendőrtiszti Főiskola hallgatója. Akkoriban minden számban megjelent egy kriminalisztikai tartalmú feltevéspályázat, azon elindultam és díjat is nyertem. Ekkor felfigyeltem a folyóiratra és később, tanulmányaimhoz is hozzáolvastam belőle a kapcsolódó cikkeket, nagyon jó forrásmunkákat találtam benne. Ráadásul a Szemlékben hátul, önálló részben nemzetközi kitekintést is lehetett olvasni. Szinte a világ nyílt meg előttünk, mert akkoriban nem nagyon találtunk itthon más külföldi szakirodalmat. A Hűvösvölgyi úton készített külföldi cikkfordítás-összeállításokhoz pedig ritkán juthattunk hozzá.
Később pedig, a kilencvenes évek elején kerültem kapcsolatba a Szemlével, amikor Korinek László professzor, a Belügyi Szemle főszerkesztője kint volt Freiburgban egy évig, és Szkinger István, a Rendészeti Kutatóintézet igazgatója helyettesítette. Én is az intézetnél dolgoztam. Később Szikinger is külföldre utazott hosszú tanulmányútra, ezért 1992 novemberében engem bíztak meg egy évig a lap vezetésével.

De a Belügyi Szemle, rendszerváltás előtti politikai befolyásolására, a hierarchiával kapcsolatos viszonyára, konkrét személyes példával is szolgálhatok, ugyanis nem sokkal korábban volt egy, közvetlenül a Szemléhez kötődő érdekes fordulat is az életemben. Finszter Géza főszerkesztő utódját keresendő kiírtak egy pályázatot a főszerkesztői beosztás betöltésére. Erre én is beadtam az anyagomat és megnyertem a pályázatot. Földesi Jenő, belügyminiszter-helyettes behívott, kihirdette az eredményt, és mondta, hogy vegyem át az Ó utcában, Finszter Gézától a főszerkesztői beosztást. Így is történt. Géza annyira udvarias, figyelmes volt, hogy mikor megérkeztem a szerkesztőségbe, már ki is volt téve a nevem az iroda táblájára. A Rendőrtiszti Főiskolán pedig összecsomagoltam a dolgaimat és elköszöntem. Otthon Vári Miklós aláírásával kaptam egy levelet, a következő tartalommal: megsemmisítették a pályázatot azzal, hogy más kinevezési megoldást találnak. Végül pályázat nélkül kinevezték az új főszerkesztőt, én pedig az elbúcsúzásom után rögtön térhettem vissza a főiskolára adjunktusi, vagy docensi beosztásomba.

Milyennek értékeli a mai szemlét?

Büszke vagyok arra, hogy a Belügyminisztériumnak van egy olyan lapja, amelyik a Magyar Tudományos Akadémia legmagasabb szorzószámú tudományos orgánumai közé tartozik. Amióta Korinek László a lap főszerkesztője, akihez helyettesként később Finszter Géza is csatlakozott a Belügyi Szemle tudományos és sajtószabadsága teljes mértékben megvolt, hisz a tudomány nem tűri meg egy külső hierarchia érvényesülését. De immár nincs a megyék és különféle szervek számára kötelezően megrendelendő példányszám sem! Itt kell elmondani, hogy meglátásom szerint nagyon jól működik a folyóirat szerkesztőbizottsága. Ne gondolja senki, hogy formális szerkesztésről van szó! Az összetételében egyaránt képviselt a szakma, az oktatás, a tudomány és – egy bírónő, valamint a pécsi jogi kar egy tanszékvezetője révén – a civil szféra. Évente minimum kétszer jövünk össze, amikor megbeszéljük, milyen témákat kell az idén kiemelten kezelni, miről szóljon a különszám, és elfogadjuk az éves laptervet.

A politika pedig ma már nem szól bele a folyóirat életébe, ezt minden tekintetben látom. A cikkek megjelentetése teljesen a főszerkesztő és helyettese hatáskörébe

tartozik. Mint Finszter Géza nemrégiben megjegyezte a főszerkesztő, 70. születésnapi köszöntésekor; Korinek úr igazság kereső és nem igazság hirdető ember. A tudományos igazságkeresést jól tükrözi a folyóirat szerkesztése, szemlélete. Az igazsághirdető csak hiszi, hogy az igazság birtokában van. A szemle szerzői között jól megférnek egymással a tapasztalt, idősebb korosztály, a már elismert tudósok írásai, és a legfiatalabb pályakezdőké, a doktoranduszoké. Emellett nagyon komoly tudományelméleti (lásd rendészetelmélet) és szakmai kérdések is szerepelnek a folyóiratban. Hiányolom ugyanakkor a Szemlékből azokat a leíró jellegű tudományos publikációkat, amelyek bemutatnák az utókornak a jelen bűnügyi, kriminológiai kriminalisztikai helyzetét. Egy-egy tematikus lapszámban előfordulnak bizonyos kísérletek, de ezek nem azok, amikre én gondolok! Bár tudom, nagyon nehéz rábeszélni a szerzőket, hogy az ilyen összefoglaló, bemutató, helyzetfeltáró elemző cikkeket megírják. Szinte minden lapszámban vannak esetleírások, de társulnak-e ezekhez megfelelő színvonalú, tanulságos esetelemzések? Bűncselekmény-leírást olvashatok a Zsaruban, és bármelyik bulvár lapban is. A megtörtént esetek tanulságos elemzésére lenne szükség, amiből én tanulok!...

Mi a véleménye a folyóirat cikkeit ismerve a rendészet rejtőzködő természetével, és a tudomány szabadságával kapcsolatban?

Finszter Gézát nem nyomasztja a hierarchia! Mint, a főszerkesztő, már említett születésnapi köszöntésén megjegyezte, Korinek úrral három dolgot nem látnak megoldottnak. Az első, hogy a rendőrségi törvény nem tükrözi napjaink XXI. századát. Másodikként hiányolja, hogy nem történt meg igazán a magyar rendészet reformja, valamint nem íródott meg, nem valósult meg, egy rendészeti stratégia.
Én a magam részéről gyakran vitatkozom, a rendőrségnél zajló folyamatokkal kapcsolatban; a revolúció, vagy az evolúció lenne a fontosabb?.. Én úgy gondolom, a rendőrség az evolúciós folyamatokban jól halad. Az viszont kétségtelen, hogy a szervezetnél nem volt revolúció és nincs is ilyen szándék! Mert ha figyelembe vesszük, hogyan történt nálunk a rendszerváltás, azt gondolom, nincs szükség arra a revolúcióra, amit a környező országokban néhol megélt a rendőrség. Nálunk ez az evolúciós folyamat ugyanoda el fog vezetni! Nem rossz úton haladunk ebbe az

irányba! A stratégiával kapcsolatban is azt gondolom; ha rossz lenne a helyzet, akkor egy ilyen azonnal szükséges! De nem érzem ilyennek a mostanit, amelyben szerintem elég távlati elképzelésekben, javaslatokban, megoldásokban gondolkodni. Átfogó, rendészeti stratégiára szükség van-e jelen helyzetben? Ebben lehet, hogy igaza van, én még nem gondolkodtam rajta. A rendőrségi törvénnyel kapcsolatban viszont úgy látom, azt nem szabad kiragadni a rendészet területén hatályos jogszabályok összefüggés-rendszeréből! Gondoljunk a rendvédelmi életpályához kapcsolódó legutóbb kidolgozottakra.

Egy másik példaként hadd említsem a mi, a közszolgálati személyzetfejlesztési rendszerben elfoglalt helyzetünket. A rendőri vezetők kiválasztása a mi feladatunk, és nem a hierarchia telepszik rá erre a folyamatra. Ha például egy városi kapitányt ki akarnak nevezni, akkor a megyei főkapitány három jelöltet állít, főigazgatóságunk pedig megállapít-egy vezetői alkalmassági sorrendet. A szakmai alkalmasságot nem tudom mérni. Ha nem a mi sorrendünket tartja be a főkapitány, akkor az elöljárójánál ezt mindig indokolnia kell, miért tért el a hierarchián kívüli szervezet megállapításától. Jelenleg pedig, a vezetői alkalmasság megállapításnak, jól bevált mintájára a korrupcióellenes folyamatok keretében, a rendvédelmi pályát választók szilárd erkölcsiség mérési kérdőívének kidolgozásán munkálkodunk.

Tehát ha összefüggésében vizsgáljuk a rendészeti környezet normatív szabályait, akkor nem biztos, hogy a napi működés szempontjából rossz a rendőrségi törvény; az jól működik. Gézának véleményem szerint egy túlzott alkotmányossági érzékenysége van, de amíg ilyen emberek vezetik a Belügyi Szemlét, akkor nincs nagy baj, és addig nyugodtak lehetünk!

Főigazgató úr, köszönöm az interjút!

*

2004. óta tagja lettem a Belügyi Szemle szerkesztő-bizottságának

Dr. Lukács János r. dandártábornok, Csongrád megyei főkapitány. 1983-tól a Belügyi Szemle külső szerzője.

Az interjú elkészítésének időpontja: 2016. 07. 07.

Hogyan lett rendőr, főkapitány úr?

Középiskolás koromtól a Debreceni Dózsa első osztályú kézilabdacsapatában játszva az érettségi után szinte automatikusan a Hajdú-Bihar Megyei Rendőr-főkapitányság polgári alkalmazottja lettem. Itt szereztem a testületről az első benyomásokat. A Szegedi József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán szereztem diplomát. Sportpályafutásom befejezése egybeesett az egyetem elvégzésével. A korábbi kedvező rendőrségi tapasztalatok, valamint a munkahelykeresés szerencsés találkozása eredményezte, hogy jogi területen, 1982 októberétől, a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság Szegedi Rendőrkapitányságának vizsgálója, két év múlva csoportvezetője lettem. Hamarosan, 1985-ben beiskoláztak a Rendőrtiszti Főiskola átképzőjére. Ezután a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság kiemelt fővizsgálója, vizsgálati csoportvezetője, '87 májusától osztályvezetője, '91 augusztusától a főkapitány bűnügyi helyettese, bűnügyi igazgatója, 1997 augusztusától megbízott, majd kinevezett főkapitány lettem.

Mikor találkozott a Belügyi Szemlével?

Ha jól emlékszem 1983 tavaszán egy jogeset megoldó versenyt bocsátott útjára a lap, és a városi rendőrkapitányság vizsgálóinak ismert leterheltsége ellenére felkeltette az érdeklődésemet. Nyerni nem nyertem, de a Szemlével kapcsolatban felejthetetlen élményeket szereztem.

Tudományos tanácskozásokon 1993 óta, minden évben felkérnek és tartok néhány közbiztonsági, az utóbbi időben az illegális migrációval összefüggő előadást. Társszerzőkkel közös, első angol nyelvű publikációm 1995-ben Berlinben jelent meg. A Szemlébe először, Schádné Zámolyi Judittal közösen publikáltunk; „Csongrád megye közbiztonsága. A tanyai lakosság biztonságérzetére ható egyes tényezők elemzése." címmel, ami 2000 decemberében jelent meg. Ezt követően szinte majd minden évben jelenik meg társszerzőkkel közös vagy egyedül írt cikkem

főként bűnüldözési, határbiztonsági, közbiztonsági témákban. 2004. óta pedig tagja lettem a Belügyi Szemle szerkesztő-bizottságának.
(A kérdésekre ennyi válasz érkezett.)
*

Kár, hogy a Belügyi Szemléből a kriminalisztika és különösen a krimináltechnika kérdései úgyszólván teljesen kimaradtak…

Dr. Bócz Endre a Belügyi Szemle külső szerzője 1961 óta, jelenleg a szerkesztőbizottsági ülések állandó meghívottja, nyugalmazott fővárosi főügyész
Az interjú felvétel időpontja 2016. 06. 02. 14.00

Főügyész úr mikor találkozott a Belügyi Szemlével?

1960-ban végeztem az egyetemen, a következő évben kerültem az ügyészségre. A fogalmazói joggyakorlat idején a XIII. kerületi ügyészségre voltam beosztva három hónapig. Közigazgatási hatóságok általános törvényességi felügyeletét kellett tanulnom, ami nem túl sok munkával járt, rengeteg időm maradt. Ott megvolt visszamenőleg 1953-ig az összes Rendőrségi Szemle. Végig is olvastam őket. A cikkek szerkezete sablonos volt, de a tárgyuk érdekessé tette számomra őket. Munkakapcsolatba úgy kerültünk, hogy 1961-ben a vezető ügyész rám bízta egy olyan ügy feldolgozását, amelyben a későbbi neves újságíró, Martinkó Károly, (akkor még „dr.” nélkül) rendőr hadnagy, a BRFK Vizsgálati Osztályának beosztottja, éppen a nyomozás befejezésére készült. Főnököm utasítására elmentem a Tolnai Lajos utcába, ellenőriztem a nyomozás állapotát, és közben Martinkóval rájöttünk, hogy hasonló srófra jár az agyunk. Az összefoglaló jelentés közös munka eredménye lett, és megbeszéltük, hogy az ügyet felajánljuk a Rendőrségi Szemlének. Ezt ő intézte, el is fogadták és az 1961/8. számban meg is jelent. Az én érdeklődésemet már egyetemi hallgató koromban felkeltette a személyi társadalom-veszélyesség problematikája. 1962-ben szolgálati használatra kihirdették „*A jogalkalmazás jogpolitikai elvei*” című dokumentumot, amely erőteljesen hangsúlyozta a – korábban „*áltudomány*”-ként kárhoztatott - kriminológia számos

tantételének fontosságát, így azt is, hogy az elkövető személyiségi sajátosságait fel kell deríteni. Akkor már a Fővárosi Főügyészség Nyomozó Osztályán teljesítettem joggyakorlatomat, és kollégámmal, dr. Miklós Lajossal egy elméleti cikk formájában felvázoltuk ennek a követelménynek egy kriminalisztikai értelmezését. Az 1961-62.-ben hatályba lépett új büntető-, és büntetőeljárási jogi szabályokhoz kapcsolódóan más elméleti természetű cikkeket is írtunk közösen, így pl. a feljelentés-kiegészítés intézményesítése kapcsán a gyanú alaposságának mibenlétéről, amiről egész vita alakult ki. Így jó személyes viszonyba kerültünk a szerkesztőség tagjaival: dr. Déri Pállal, dr. Tóth Tihamérral, dr. Pál Lászlóval, dr. Baranyó Györggyel és a viszonylag fiatalon elhunyt dr. Nyerges Lajossal.

Miután kineveztek ügyésszé, a III. kerületi ügyészségen láttam el nyomozás-felügyeleti feladatokat. A III. kerületi *Sípos-halászkertben* akkoriban sorozatos betörések történtek. Ennek nyomozása, majd vizsgálata igen érdekes feladatot jelentett, un. „szoros ügyészi felügyelet" alatt folyt, a nyomozási cselekmények jelentős hányadán – tárgy felismerésre bemutatásán, „mikronyomok" (mai terminológiával anyagmaradványok) bizonyításbeli felhasználáshoz történő összehasonlító minta biztosításban, a terhelt és több tanú kihallgatásán) magam is részt vettem. Az eljárás sikeresen zárult és nagyon tanulságos volt. Akkor volt ott egy betöréssorozat például, és az ismeretlen tettes felderítése, aminek a tetteseit elfogták. Ezt az ügy rendőrségi előadójával szintén megírtuk cikként a Szemlébe. A Rendőrségi Szemlében jelentek meg ugyan cikkek a „*mikronyomokról*"is, de a napi szokványos ügyekben szereplő helyszíni szemlejegyzőkönyvek még távolról sem hasonlítottak azokhoz, amelyeket a kriminalisztikai szakirodalomban követelményként szorgalmaztak. Bosszantónak találtam, hogy pl. vendéglői betörések ügyében az ujjnyom-kutatásról még akkor sem esett szó, ha a helyszín általános képe – pl. pálinkás pohár és üveg a pulton – arra mutatott, hogy a betörő ivott. A helyszíni szemlét az e fajta esetekben a BRFK Központi Ügyeleti Osztályának szakosított bizottságai végezték, és én a szerzett tapasztalatokra alapozva e cikkben ezt a tényt szóvá is tettem, mint kritikát (1964/9. szám). Szerzőtársam – egy rendőr főtörzsőrmester – e megjegyzést nem tette magáévá, mondván, hogy ő vizsgálati beosztott, ezeket a jegyzőkönyveket nem látta, és egyébként sem jogosult az elöljáró szerv munkájának bírálatára. A BRFK Központi

Ügyeleti Osztályának vezetője (dr. Vincze Elek alezredes) cikkben válaszolt, mondván: nem tud arról, hogy az ügyészség vizsgálatot végzett volna a helyszíni szemlék témakörében, és arra hivatkozott, hogy a statisztika szerint a megelőző évihez képest 50%-kal több ujjnyomot rögzítettek! Válaszomban leírtam, hogy természetes számokban az 50 %-os emelkedés egyetlen rögzített ujjnyomot jelent, és az eredményességet csak az tükrözné, hogy a rögzítettekből az azonosításra alkalmasak aránya mennyit nőtt. Dr. Déri Pál azonban nem kívánta ezt a vitát folytatni, és válaszomat nem közölte.

Hogy épült fel, készült a Rendőrségi Szemle?

Mindig volt egy politikai vezércikk, amit valamilyen belügyi vezető írt. A lap tekintélyes részét kriminalisztikai esettanulmányok tették ki. A rovatvezetőknek – akik közül Tóth Tihamért különösen jól ismertem, mert a felesége évfolyamtársam volt – tűvé kellett tenniük a vidéket, keresve a tanulságosnak ígérkező ügyeket, majd rá kellett beszélni az előadót, vagy az illetékes főkapitányságról valami írástudó embert, hogy írja meg. A szerzőket segíteni is kellett, hogyan írják meg! Kívánalom volt, hogy a megírt anyag azt tükrözze, miként kellett volna a kriminalisztikai tanok szerint eljárni – függetlenül attól, hogy az eljárás valójában úgy folyt-e. Ebből adódott, hogy szinte minden cikkben található utalás egy részletes nyomozási terv készítésére és e terv tartalmát ismertetik is. Ezt az alapos tervezést – ami egyáltalán nem biztos, hogy valóban lezajlott – igazolja azután a nyomozás. Ettől voltak a cikkek szerkezetileg sablonosak. Az biztos, hogy abban az időben nehéz kenyér volt a Rendőrségi Szemlét csinálni! Még a hatvanas években egyszer Miklós Lajossal ketten megkaptuk a Rendőrségi Szemle, következő havi számának a teljes nyersanyagát – a szerkesztőségben közlésre elfogadott kéziratokat – azzal, hogy állítsunk elő belőlük annyi emészthető írásművet, ami egy folyóiratszámhoz elegendő. Lényegében lektori munkát bíztak ránk, de valami rettenetes kéziratokkal kínlódtunk. Ekkor ébredt bennem részvét a lap készítői (Tóth Tihamér, Pál László, Nyerges Lajos, Baranyó György) iránt. Akkoriban a szerkesztőségben három-négy rovatvezető dolgozott.

Miként választotta meg cikkei témáját?

A Fővárosi Főügyészség Nyomozó Osztályán mindig voltak érdekes ügyeim, bár meggyőződésem, hogy minden ügy érdekes; a kérdés inkább az, hogy aki foglalkozik vele, megtalálja-e benne az érdekességet? Ha sikerült rábukkannia, akkor egyúttal tanulságosnak is fogja találni. További kérdés, hogy él-e benne a késztetés arra, hogy amit ő tanulságosnak talált, közzé tegye azért, hogy másnak már ne kelljen kitalálnia, hanem előre tudhassa, hogy bizonyos helyzetekben mire érdemes figyelni! Természetesen azzal, ahogy időről-időre változott a feladatköröm, változott az a problematika is, amivel a napi munkámban foglalkoztam, és ehhez igazodott írásaim tematikája is. Ám minden feladatkörben ez a szellem vezérelt, munkámat nagyon élveztem, és mindig találtam benne olyan érdekességet, ami szerintem nagyon tanulságos lehet, és másnak is jó, ha értesül róla. Sok ilyen célú írásom jelent meg. Később már általánosabb, inkább elméleti jellegű kérdések is érdekeltek, majd aspirantúra kerültem, ami alatt az orosz mellé angol nyelvet tanultam. Kandidátusi disszertációmban is – amit 1976-ban védtem meg – a Rendőrségi Szemlében megjelent cikkem témáját folytattam: „A személyi társadalomra veszélyesség fogalma, összetevői és értékelése a büntetőjogban és a kriminológiában”,

A Belügyi Szemle miben különbözött a Rendőrségi Szemlétől?

Úgy emlékszem 1963-ban alakult át a *Rendőrségi Szemle Belügyi Szemlévé.* A Legfőbb Ügyészség minden kerületi ügyészség, és minden főügyészségi csoportvezető vagy ennél magasabb beosztású ügyész számára előfizette. Nagyon szép kivitelű folyóirat lett. Ekkoriban kerültem a III. kerületi ügyészségre és emlékszem az új folyóirat első számának egyik cikkére, amelyben egy vendéglőben tapasztalt különös visszaélésről számoltak be. Kihasználva a Kőbányai világos és a Kinizsi sör árkülönbözetét (vö. *fűtőolaj – dízelolaj, 1990*) a koronadugók leszedésével az olcsóbb sört töltötték a drágábbra felcímkézett üvegekbe. A koronadugók manipulálásának lehetőségét az 1962-ben intézményesített *nyomozási kísérlet* segítségével ellenőrizték.

A Belügyi Szemlét szerkesztőbizottság készítette. Differenciálódott a rovatrend, a szerkesztőség is megváltozott. A korábban domináns kriminalisztika – amelynek Déri nagy tekintélyű tudósa volt – teret veszített. A Rendőrségi Szemle kifejezetten hasznos volt a rendőrségnek, mert a kriminál-metodikát nagymértékben szolgálták a folyóiratban a nyomozási gyakorlatról megjelent írások. Az azonos jellegű bűncselekmények nyomozását össze lehetett hasonlítani. Ezek általánosításával ki lehetett alakítani olyan protokollt, amit érdemes volt követni, mert a gyakorlatban kipróbált módszereket tartalmazott. Rengeteg esettanulmány jelent meg a Rendőrségi Szemlében, számonként mintegy 70% ezzel foglalkozott. A Belügyi Szemlében, a vezetők vezércikkei után az különféle jogpolitikai, anyagi büntetőjogi, eljárásjogi vagy kriminalisztikai tárgyú elméleti cikkek következtek. Igaz, külön rovat volt „*A nyomozások gyakorlatából*" címmel, de ez már a folyóiratnak jó, ha 20%-át kitette.

A szerkesztőség kapott egész sor nyugati, valamint szocialista szakfolyóiratot és lapot. Időnkét ezek anyagából összeállítottak egy „*Külföldi Figyelő*" című mellékletet, amely számomra annyiban rejtélyes, hogy fogalmam sincsen, milyen időrendben jelent meg és mi volt terjesztésének módja. Az aspirantúrán megszerzett nyelvtudásomat a szerkesztőség arra vette igénybe, hogy odaadták nekem az orosz és az angol nyelvű szakfolyóiratokat (Szovjetszkoje Goszudarsztvo i Pravo, Szocialisztyicseszkoje Zakonnoszty, Journal of Criminal Law and Criminalistics, British Jouurnal of Criminology) azzal, hogy nézzem őket végig, és a szemle profiljába vágó közleményeket teljesen vagy kivonatosan fordítsam le, illetve készítsek belőlük ismertetést. Ez nekem is jól jött, mert – eltekintve a munkáért kapott fizetségtől – így figyelemmel tudtam kísérni az ottani tendenciákat. Így értesültem pl. a számítógépes ujjlenyomat-azonosítás kezdeteiről, a különféle amerikai jogpolitikai irányzatokról, bűnüldözési megoldásokról stb. Később egy ismerősöm, aki az USA-ban járt, becsempészte *Eric Fromm* bestsellerré vált nagy művének, az *Anatomy of Human Destructness*-nek (New York, 1973.) egy példányát, amely az erőszak és agresszió természetével foglalkozik, s erről írtam ismertetést is a Külföldi Figyelőbe. Az eredeti mű függelékében részletes elemzés olvasható Hitler, Himmler és Sztálin személyiségéről. Úgy emlékszem, már a rendszerváltozás után budapesti könyvkereskedés kirakatában láttam a könyv magyar fordítását is. Tudomásom szerint a Figyelő nem járt automatikusan a Belügyi Szemléhez.

Publikációim nagy hányada – nyomozási esettanulmányok, büntető-eljárásjogi és kriminalisztikai elméleti cikkek stb. – a Belügyi Szemlében jelent meg. Folyamatosan, ügyészként is figyelemmel kísérve a folyóiratban megjelent cikkeket, tanúja lehettem a rendőrségi felderítési eredményességi statisztika-zsonglőrködés meg-megújuló eseteinek, egész történetének is.

– A Szemlénél a hierarchia és a tudomány viszonyáról milyen véleménye alakult ki munkássága során?

– A Belügyi Szemle szerkesztőségének tagjait ugyan jól ismertem, de a szerkesztőség működését illetően nincsenek mélyreható ismereteim. Azt tudom, hogy amit én írtam, azt az előbb említett egyetlen kivételtől eltekintve közölték. De úgyszólván minden héten írtam a Magyar Rendőrbe is. Szóbeszéd tárgya volt, hogy Dérinek volt konfliktusa valamelyik minisztériumi felettesével, de ennek részleteiről semmit nem tudok.

Egyszer – már a nyolcvanas évek második felében – a Belügyi Szemlében megjelent a BRFK Gyermek- és Ifjúságvédelmi Osztálya vezető beosztású alezredesének egy cikke, amelyben angol nyelvű források alapján a szipuzás – „*sniffing*" – veszélyeit ecsetelte, hivatkozva arra, hogy a forrás szerint annak Angliában már halálos áldozatai is voltak. Ebből nagy botrány lett, az illetőt meg is fenyítették, mert – mint utólag kiderült –, a tudatmódosító szerek magyarországi használatának felfutása akkoriban a sajtó számára tiltott téma volt. Mindezt azonban egy, a fiatalkorúak bűnügyeivel kapcsolatos tanácskozáson mellékesen említette valaki, aki valószínűleg ezzel a közléssel is vétkezett, hiszen a tilalom maga is bizonyára titkos volt. Annyi biztos, hogy a tanácskozás valamennyi résztvevője elképedt; a szipuzás egyébként köztudomású volt, és így senki sem értette, mi titkolni való lehet ebben. A megelőzést éppen a társadalom széleskörű tudatosítás útján történő mozgósítását igényelte volna.

A mostani Szemléről mi a véleménye?

A kriminalisztikai tárgyú írásaimat továbbfejlesztve, és későbbi tapasztalataimmal kiegészítve 2005-ben egy bizonyításelméleti témájú könyvön

dolgoztam. Ennek keretében a krimináltechnika alkalmazási lehetőségének szemléltetéshez gyakorlati példákat kerestem, és meglepődve tapasztaltam, hogy ilyeneket szinte kizárólag a Rendőrségi Szemlében és a csendőrségi egykori lapjában találtam. Ekkor szembesültem azzal, hogy a Belügyi Szemléből a kriminalisztika és különösen a krimináltechnika kérdései úgyszólván teljesen kimaradtak. Ez – szerintem – nem szerencsés dolog. A Belügyi Szemle rangos tudományos folyóirat; a Magyar Tudományos Akadémia jogtudományi területen a legmagasabb kategóriába sorolja – és méltán. Óriási hiányosság, hogy a kriminalisztika elméleti és gyakorlati kérdéseinek abban a sávjában, amelyet valaha a Rendőrségi Szemle gondozott, nincsen olyan fórum, amelyből az olyan érdeklődő kezdő szakember, amilyen a hatvanas évek első felében én is voltam, megszerezhetné a szükséges kriminalisztikai ismereteket. Az egyetemek jogi karain – ahol a leendő bírák, ügyészek és ügyvédek az alapképesítést szerzik – általában 2x30 órás kriminalisztikai kurzus van, és ennek keretében is általában a Rendészettudományi Kar több száz órás tananyagának egy kivonatát oktatják, holott egy büntetőügyekben közreműködő jogásznak másfajta kriminalisztikai ismeretekre van szüksége, mint egy nyomozónak. Természetesen vannak – általában fakultatív – szakmai továbbképző tanfolyamok, de a rendszeres, folyamatos önképzés, egyéni tanulás nehezen valósítható meg szaksajtó nélkül. Nem állítom, hogy csak a Belügyi Szemle lehetne ez a szaksajtó, de hogy ilyennek lennie kellene, az meggyőződésem. Nem is tudom, hogy ebben a tárgykörben hol tájékozódhatnának rendszeresen a fejleményekről, szakmai újdonságokról, új gondolatokról, módszerekről és megoldásokról a bűnügyi szakterületen dolgozó rendőrök, hisz a Rendészettudományi Kar elvégzése után már nem juthatnak hozzá az ottani tansegédletekhez. A Rendőrségi Szemlében megjelentekhez mérhető, aktuális, praktikus dolgok tapasztalatok manapság hozzáférhetetlenek! Közismert az is, hogy a frissdiplomást az „*öreg rókák*” többnyire általában mindenütt azzal fogadják: „*felejtsd el, amit az iskolapadban tanultál! Az élet, a gyakorlat más!*” Sokan ezt a bölcselmet el is fogadják. Ahelyett, hogy a közös nevezőt próbálnák megtalálni a gyakorlatban kialakult szokások és az elméleti követelmények logikája között, az utóbbiakat felcserélik az előbbiekkel. Egy részműveletet sikeres elvégzése lehetséges mechanikusan, az elméleti alapok, elvek és szabályok egészének ismerete híján is, de ha mindez feledésbe merül, mire pl. helyszínparancsnoki feladatot kap,

hogyan lesz képes komplex nyomozati intézkedéseket felelősen megszervezni? Félelmetes példa erre a roma-gyilkosságok sorozata ügyében a debreceni elfogáskor lebonyolított intézkedéssorozat. Ezt, ha jól emlékszem egy hadnagy tervezte és ő volt a parancsnok. A tárgyaláson kiderült; a helyszínen készített jegyzőkönyvek, dokumentumok közül gyakorlatilag semmit nem lehetett a bírósági eljárás során okirati bizonyítékként felhasználni, mert rosszul készítették el… Tucatnyi embernek kellett tanúskodni járni a bíróságra, mert a jegyzőkönyvek jobb esetben súlyosan kellékhiányosak, és ezért érvénytelenek voltak, de sokszor – és ez volt a rosszabb eset - kölcsönösen cáfolták egymást…

Főügyész úr, köszönöm az interjút!

A politika nem telepedett rá soha a folyóiratra!

Dr. Nyiri Sándor a Belügyi Szemle szerkesztőbizottsági tagja, nyugalmazott vezető ügyész
Az interjú felvétel időpontja: 2016. 06. 06. 14.00

Vezető ügyész úr, hogy került jogi pályára?

Anyám özvegyasszony volt, kis keresetéből gondoskodott húgomról és rólam. Arra gondoltam, érettségi után kitanulok egy szakmát, hogy minél előbb keresetemmel segíthessem anyámat. Miután szerettem a zenét, több hangszeren is játszottam, gondoltam hangszerkészítő tanulónak megyek. Amikor ez gimnáziumi igazgatónk fülébe jutott, lejött az osztályba, s közölte velem, hogy „Fiam, neked nem szakmát kell tanulnod, hanem jogásznak kell lenned, hiszen te voltál az osztály szószólója!.” Indokaimra azt válaszolta, hogy „Küldd be anyádat.” Neki is kifejtette véleményét, hogy éveken keresztül az osztályban és az iskolában az „igazság bajnoka” voltam. Hozzátéve, hogy a szegény sorsú gyerekeket az egyetemen ösztöndíjjal és különböző támogatásokkal segítik. Szegény anyám nagyon meghatódott, és ha az igazgatónak ez a véleménye, jelentkezzek az egyetemre…

Mikor találkozott a Belügyi Szemlével?

1964-ben végeztem az ELTE jogi karán, ekkor kerültem az ügyészségre, ahová ősidők óta mindig járt a Belügyi Szemle én is ettől kezdve olvasom. Akkoriban Déri Pál volt a főszerkesztője, Tóth Tihamér a helyettese, akinek ügyész feleségével együtt dolgoztam. Nagyon szerettem a lapot, igen népszerűnek számított. Emlékeim szerint a lapban mindig volt „Tudomány", és „Szolgálati tapasztalatok" rovat, amiben jogeseteket dolgoztak fel. A szemle úttörő szerepet játszott a kriminológia fejlődésében is. Nagynevű tudósok, mint például Vígh József professzor, Szabó András és más tudósok, gyakorlati szakemberek írtak rendszeresen bele, akikből később tudományok doktora lett. Számunkra, a Belügyi Szemle, mint folyóirat cikkei értékének érzékeltetésére hadd ugorjak egy kicsit időben a rendszerváltás idejére, 1990-re, amikor jött a pénztelenség időszaka. Amikor ennek ellenére, Györgyi Kálmán legfőbb ügyész úrral együtt eldöntöttük, hogy a Belügyi Szemlét lemondani nem szabad! Tehát a Belügyi Szemle a mai napig, minden egyes helyi ügyészségre jár! Ellentétben azzal, hogy a kerületi rendőrkapitányságokon nem biztos, hogy feltalálható a Belügyi Szemle… Ha pedig még is járna, nem kizárt, hogy a folyóirat, a kapitányi dolgozószoba vitrinjében gyűlik, talán érintetlenül.

A folyóirat mennyiben járult hozzá a rendészettudomány kialakulásához, fejlődéséhez?

Ez igen érdekes kérdés, hiszen a háború előtt a rendészetelmélet nagyon gazdagon művelt tudományterület volt. Aztán a háború után, amikor a Belügyminisztérium kebelén kezdett el működni,… nos a belügy soha nem volt egy nyitott intézmény, a rendszerváltásig! A rendészetelmélet is háttérbe szorult, mert nem nagyon voltak művelői a „nagy öregek": Kertész Imre, Katona Géza, Déri Pál, Diczig István kivételével.

Amikor aztán legutóbb, Korinek László került a szemle élére, majd helyettese Finszter Géza lett, nagy pezsgést vittek a szerkesztőség életébe. A kilencvenes években már a Magyar Tudományos Akadémia figyelmét is sikerült felkelteni, és hamarosan besorolta a rendészettudományt a többi tudomány közé. Akkoriban meg

is alakult a Rendészettudományi Bizottság, amelyben Szabó András professzor úr, tekintélyes akadémikusként nagy segítségre volt. A bizottság ma is működik, albizottságként. Meg kell jegyezni, hogy a rendészettudomány fejlődéséhez nagyban hozzájárult a 2004-ben megalakult Magyar Rendészettudományi Társaság is.

A politika és a tudomány milyen arányokban, mértékben jelent meg a Belügyi Szemlében?

A politika nem telepedett rá soha a folyóiratra! Voltak ugyan néha vonalas vezércikkek, de inkább a szaktudomány dominált a szemlében. Magyarországon 1963-ban indult meg a bűnözést és a bűnelkövetést mérő Egységes Rendőrségi Ügyészségi Statisztika. Ezt a Belügyminisztérium és a Legfőbb Ügyészség együtt dolgozta ki. Világszínvonalú volt, ma is megtalálható számítógépen 1964-től az egész bűnözés alakulása az Országos Kriminológiai Intézetben. A bűnözés változásairól szóló statisztikának egyetlen, de egyben legnagyobb baja volt, hogy nem volt nyilvános. Minden évben megjelentek kötetei, csak „Belső használatra!", felirattal. A titkosságot úgy lehetett áthidalni, hogy minden év elején a legfőbb ügyész tartott egy sajtótájékoztatót. Ezen ismertette a bűnözés adatait, amiből a szemle készített egy kiadványt, ami szűkebb volt. A szemle szerkesztőségében dolgoztak olyan jó nevű munkatársak, mint Borsi Zoltán, Halász Kálmán, illetve a BM-ben dolgozó kriminálstatisztikusok, rengeteg cikket írtak e témában akkortájt. Ennyiben is jól informált, modern lap volt a Belügyi Szemle! Az akkori jogirodalomban rengetegen hivatkoztak a Belügyi Szemlében publikált anyagokra, és nem volt cenzúra! Ennek köszönhetően olyan briliáns viták alakultak ki, sőt megjelentek kifejezetten olyan vitacikkek, amikre lehetett reflektálni. A könyvismertetések is nagyon jók voltak.

A politikában változás akkor történt, amikor Horváth István lett a belügyminiszter. Az „átkosban", három terület működött direkt pártirányítás alatt: a Belügy-, a Honvédelmi és a Külügyminisztérium.

Amikor Horváth István lett a belügyminiszter, egyszer csak beszámolt a korabeli országgyűlés előtt, a minisztérium tevékenységéről. Ez akkor óriási szenzáció volt! Mert egészen odáig, még a kormányüléseken se került szóba a Belügyminisztérium

működése. A direkt pártirányítás abból állt, hogy a központi bizottság és a politikai bizottság foglalkozott ezekkel a szervekkel, a KB közigazgatási és adminisztratív osztályán keresztül. Itt egy ideig én is dolgoztam, az igazságügyi alosztály vezetőjeként. Emlékszem olyan osztályértekezletekre, amikor nekünk, „civileknek", a tanácsi rendszer és az országgyűlés működését felügyelő alosztályvezetőkkel ki kellett menni, amikor az osztályvezető a belügyi, valamint a honvédségi alosztállyal külön tárgyaltak, mert az ott elhangzottak, még előttünk is tabuk voltak.

Horváth István művelt jogászember volt, aki, amikor kirobbant a Duna-gate botrány, akkor fölállt a magyar parlamentben és azt mondta; „Én itt ezennel lemondok, mert Európában ez így szokás!" Ilyenre, azóta sem volt példa a magyar parlamentben, történhetett bármilyen nagy horderejű botrány.

Milyennek ítéli a hierarchia és a tudomány viszonyát a Belügyi Szemlében?

Nyilvánosan ez sosem jelent meg. Pletyka szinten mindig tudtuk, hogy például Déri Pálnak, modern gondolkodása miatt, hányszor, mennyi konfliktusa támadt. Ő elsősorban tudós ember volt, így aztán csak nyugdíjazása előtti évben lett ezredes. Ő volt a legtovább alezredes az ezredesi, főszerkesztői beosztásban, de talán még a belügyben is…(A sors elégtétele, hogy a rendszerváltozás után Kertész Imrével és Katona Gézával együtt megkapta a tábornoki csillagot.) Az integrált bűnözésről írt egy briliáns, nagyszerű könyvet, amit csak szűk szakmai körben ismertek.

Mi a véleménye a folyóirat cikkeiről a rendészet rejtőzködő természetével, és a tudomány szabadságával kapcsolatban?

A rendvédelmi tevékenység szakelméleti cikkekben történő bemutatása előli elzárkózás „titkos"-ságra történő hivatkozással, gyakran teljesen fölösleges! Az ilyen, tisztázó írások jellemzően inkább előnyére szolgálnának a szervezetnek. Nekem is megjelent két kis elméleti könyvem a titkos információszerzésről, adatszerzésről. De ebből a témából, a nyolcvanas évek végén, Kertész Imrének, a Bűnügyi Technikai Intézet egykori vezetőjének jelent meg 1989-ben négy

dolgozatból álló hiánypótló kötete; „Rendőrség, rendőrállam, jogállam” címmel. Ő tudott angolul, németül, oroszul, így bemutatta, hogy Európában hogy néz ki a titkosinformáció-gyűjtés; hivatkozom is rá a könyvemben. Az én személyes történetemet e témában, érintem „A múlt mindig velünk van”, 2012-ben megjelent visszaemlékezéseimben.[480]

Ebben megírom, hogy mi ügyészek természetesen tudtuk – másokhoz hasonlóan – hogy a rendőrség folytat titkos, úgynevezett operatív tevékenységet, amiről magunk között gyakorta beszéltünk. Mivel az ilyen természetű rendőri tevékenység jogon kívül zajlott, nem tudtunk vele mit kezdeni, az ügyészség csak a nyomozás törvényességének felügyeletére volt jogosult, és kötelezett. Az ügyészségen belüli szakmai megbeszélések a jogalkotásról szóló törvény elfogadása után élesebbé váltak. A jogrend értelmében ugyanis az állampolgárok alapvető jogait és kötelezettségeit törvényben kell szabályozni, különös tekintettel a személyi szabadságjogokra és korlátozásokra.[481]

1988 nyarán, a Legfőbb Ügyészségen meghirdettünk egy tudományos ülést „Az önálló ügyészi szervezet munkájának fejlődése és mai szerepe a társadalmi-gazdasági kibontakozásban” címmel. Az ülésre készülve, a kor adta lehetőség szellemében elhatároztam, hogy a rendőrség titkos tevékenységének kérdését a nyilvánosság elé viszem. Előadásomban többek között a következőket mondtam: „A bűnüldözés a rendőrség kettős jellegű tevékenysége. Az egyik a büntetőeljárás szabályai szerint folyó nyomozás, a másik pedig az általános bűnüldözési, elsősorban felderítési és a bűncselekmény elkövetésének gyanúját megalapozó adatok összegyűjtése. Ez utóbbi kívül esik a büntetőeljárás keretein, eszközei és módszerei is eltérőek. A mai felfogás szerint ez az általános bűnüldözési tevékenység kívül esik a jogilag szabályozott hatósági tevékenység körén, annak nincsenek nyílt, törvényes szabályai, következésképp e fölött ügyészi felügyelet nem érvényesül. Ennek a helyzetnek az indokoltsága kétségbe vonható. Különösen áll ez azokra az esetekre, amikor a törvény szerint a nyílt nyomozással párhuzamosan a bizonyítékok összegyűjtésére a bűnüldözés más módszereivel is dolgoznak. Ez utóbbinak nemcsak az eszközei és eredményei, hanem léte, az alkalmazása is eltitkolt még az ügyész előtt is.

[480] NYIRI Sándor: *A múlt mindig velünk van*. Ardlea kiadó. Nyíregyháza. 2012.
[481] 1987. évi XI: törvény 5.§ b) pont.

Nyilvánvalóan nem lehet egy folyamatban lévő nyomozás érdemi részének, elsősorban az eredményességét célzó bizonyítás előmozdításában közreműködni úgy, hogy féloldalas ismeretek megszerzésére van lehetőség. Fel kell vetni tehát azt a kérdést, meddig lehetséges a mai helyzet fenntartása, s nem kellene-e a kérdést törvényben szabályozni, s az ügyésznek megfelelő felügyeleti eszközöket biztosítani. A válasz csak „igen" lehet, mivel az ilyen tevékenység sokszor alapvető, törvény által egyedileg is védett állampolgári jogokat érint."[482]

A Belügyminisztérium képviseletében a konferencián megjelent vizsgálati osztályvezető elképedt a előadásom felvetései hallatán… Viszont Kacziba Antal nyugállományú rendőr altábornagy – aki aktív korában az ORFK bűnügyi főigazgatója, majd a Belügyminisztérium rendészeti helyettes államtitkára volt –, 2007 őszén az ORFK fennállásának 50. évfordulója alkalmából rendezett tudományos konferencián nem kevesebbet állított, mint hogy a rendészet területén ezzel az előadással kezdődött meg a rendszerváltás…

Az viszont biztos, hogy ha akkor, a konferencián elhangzott javaslatomnak lett volna foganatja, elkerülhették volna a Duna-gate botrányt...

Vezető ügyész úr, köszönöm az interjút!

A Belügyi Szemle primer úttörő szerepe a minisztériumban meghatározó volt

Dr. Janza Frigyes ny. vezérőrnagy, Belügyminisztérium oktatási főszemlélő, az NKE Fenntartói Testületének belügyminisztériumi megbízottja, a Magyar Rendészettudományi Társaság főtitkára (2016.06.06.)

Vezérőrnagy úr mikor találkozott először a Belügyi Szemlével?

1971-ben kezdtem a szolgálatomat és ez alatt rendszeresen láttam a lapot is. Amikor a hetvenes évek közepén létrejött a BM Tudományszervezési Osztály, ott a folyóirat irányába instruktori feladatokat kaptam. Így egészen közelről ismerhettem a

[482] NYIRI Sándor: *A múlt mindig velünk van.* Ardlea kiadó. Nyíregyháza. 2012. p. 105.

Belügyi Szemle és a tudomány alakulását. Nagyon szoros együttműködésben dolgozott az akkori munkahelyem, a Dunakeszi kutyavezető-képző iskola a Kertész Imre vezette Bűnügyi Technikai Intézettel is.

A Belügyi Szemle címlapján szereplően: szakmai, tudományos folyóiratról van szó.

A tudomány sokáig hiányzott a rendőrség és a Belügyminisztérium életében. A lap első felelős szerkesztőinek egyike, Katona Géza, az ötvenes években, mindenképpen a szakmai kérdések tudományos igényű feldolgozását tartotta első rendű feladatnak, hisz a szakmai kérdések megtárgyalása volt akkor a legsürgetőbb, és nem az önálló tudományos kutatás. Nem is volt ilyen célra állomány. A szakmai lapban aztán egyre-másra megjelentek a tudomány oldaláról érkező elméleti cikkek is. Ezek igen nagymértékben gazdagították a folyóiratot és a rendőri szerzők, vagy potenciális szerzők gondolkodását is egy sokkal komolyabb, tudományos gondolkodásmód irányába terelték.

A szemle, következő – jellemzően a 70-es éveket felölelő – időszakában a folyóiratnak már meg kellett felelnie mind a szakmai, mind a tudományos igénynek. A szakmát tudományos igényességgel leíró cikkek mellett mind több, komoly tudományos publikáció is megjelent. Igaz, ezek jellemzően kívülről érkeztek, de már egy-két kutató megmutatta az „oroszlánkörmét”. Gondolok itt Déri, Katona és Kertész, valamint néhány fiatal szerző publikációira. Mindenképp megemlíteném Nyerges Lajos, mint szerkesztő szerepét, aki hihetetlen szellemi eleganciával vitte ezt a lapot. Erre az időszakra tehető a szemle mellékleteként megjelenő Külföldi Figyelő, igen gazdag szemlézése is. Ekkor már nemcsak hazai, vagy éppen a szocialista tábor kontextusában zajlott ez a szemlézés, hanem a nyugati szakirodalomból is. Ezek segítségével meg tudtuk ítélni, körülbelül hol tartunk.

A Belügyi Szemle hogy kapcsolódott be a Belügyminisztériumnál születő tudományos életbe?

A Belügyi Tudományszervezési osztály megalakulásához köthetően volt egy nagyobb szabású kutatás is a 70-es években, amely során a kutatók, mindenekelőtt Szabó András és csapata, másokkal vállvetve, rendkívül komoly eredményeket mutathattak fel. Ekkoriban indult a IV/II. Személyügyi csoportfőnökség által

gerjesztve a tudományos fokozatszerzés is, amit kandidatúrának hívtunk. Ide nagyon sokan jelentkeztek és értelemszerűen publikáltak is a szemlében. Akkoriban már megjelentek bizonyos prediktív, jósló jellegű cikkek is, általában a bűnözéssel, bűnmegelőzéssel, bűnözési tendenciákkal kapcsolatban. Különösen Déri Pál munkásságát tudnám kiemelni. Nagy vihart is kavart az ő könyve; „A korszerű nyomozás, integrált bűnüldözés". Ebben néhány, tabunak számító korlátot is áttört. Például, adatokkal alátámasztva előre jelezte a bűnözés növekedését, miközben a hivatalos ideológia ennek ellenkezőjét állította. Igen nagy lendületet kapott a Belügyi Szemle azáltal, hogy megszületett a Belügyi Tudományos Munka Szabályzata. A több mint százoldalas kiadványt, Komáromi István és néhány fiatalember készítette elő, Stefán Géza osztályvezető irányításával. Az akkori Személyügyi pártbizottsági, sőt BM-bizottsági üléseken is, állandó vitatéma volt, hogy a szolgálati tapasztalatok nem jelennek meg kellő súllyal a Belügyi Szemlében. Mi viszont – a tudományszervezési osztály szemszögéből –, el tudtuk képzelni, hogy a tudomány területén alapkutatás jellegű témákban is jelenjenek meg írások. Ezek ugyan a szolgálati tapasztalatokkal nem függtek össze, de az elméleti igényesség az alapokat illetően is kívánatos volt. Én minden évben, mintegy húsz éven keresztül részese voltam a szemle éves beszámolóinak. Mi, a tudományszervezési osztály részéről, mindig dicsérőleg szóltunk a folyóiratról. Ez volt az a lap, ahol az önazonosságunkat tetten tudtuk érni, mint a Belügyminisztérium legmagasabb tudományos nívójú megnyilvánulása. Igyekeztünk soha nem bántani a lapot, mert a lap primer úttörő szerepe a minisztériumban meghatározó volt. Igen sokan olvasták akkoriban a szemlét. A jogásztársadalom képviselőivel folytatott tárgyalásaink során, mindig felfedeztük náluk a folyóiratot. Az akkori 12 ezres példányszáma igen magas volt; terjesztettük a különféle szerveknél, és kisebb egységeknél is. Mindenhol volt hét-nyolc előfizetője, főleg a fiatal tiszteket érdekelte. Akkoriban ugyanis egyedül a Belügyi Szemlében lehetett hozzáférni valóságos ügyekhez. A „Titkos háborúk történetéből" sorozatát pedig különösen a civilek szerették olvasni. A szemle korabeli példányszáma is jelzi, hogy az átlagos érdeklődésű olvasó igényeit ki tudta elégíteni a Belügyi Szemle. Szerintem körülbelül az 1975 és 1985 között kezdődött az igazi kibontakozás. Mert a rendszerváltás után Korinek László nevéhez köthetően következett be a fordulat. Ő ugyanis elhatározta, hogy egy nagyon nívós, színvonalas

tudományos folyóiratot csinál, ami a szakmáról szól. Ezt sikerült is megvalósítania; a Belügyi Szemle a Magyar Tudományos Akadémia által a legjobb öt között minősített, „A" kategóriás folyóirattá vált.

– Miként lehetne összefoglalni a Belügyi Szemle fejlődését?

– Alapítását az motiválta, hogy a szakmáról tapasztalatokat kellett megosztani a rendőrség szakembereivel. Ekkor még szakmai és tudományos folyóiratról beszélhetünk. Ezt egyre színvonalasabban kellett megszerkeszteni, megírni, amit Katona Géza, Kertész Imre, Déri Pál – és akik utána jöttek – igen szigorúan vették. Ennek eredményeként vált a szemle szakmai-tudományos folyóirattá. Az utóbbi húsz év alatt pedig rohamléptekben tudományos folyóirattá fejlődött.

Az elején, amikor még szakmai lapként funkcionál a Belügyi Szemle, teljes egészében belesimul a szakmai vezetés elképzeléseibe. Nem konfrontálódott, ami az akkori politikai viszonyok között nem is lett volna nagyon szerencsés. De ez nem azt jelenti, hogy közben, a jog oldaláról ne emelt volna folyamatosan kifogásokat, ne tett volna észrevételeket a gyakorlattal szemben. A Belügyi Szemlében mindig meg volt az a potenciál, hogy jobbítsa a szakmai munkát. A mindenkori szerkesztők ezt szentírásnak tartották. Ez egy óriási szerencséje a folyóiratnak az elmúlt bő hatvan évben! A szemle egyre elmélyültebb cikkek irányába indult el. Ebben az időben a parancsnoki beszámolók kötelező eleme volt az adott szervtől megjelent publikációk száma. A belügyi szakmai cikkek mellett a különféle tudományterületekről készült tanulmányok is egyre-másra megjelentek a folyóiratban, például természettudományi, illetve szociológiai, etikai témákban, amelyek jobban rávilágítottak a rendészettudomány multidiszciplinaritására. Napjaink elvárásaihoz igazodva pedig a szemle éppen a szakmai tapasztalatok hatékonyabb népszerűsítésére indít online folyóiratot. A szemle szerkesztőbizottságának elnöke pedig ragaszkodott hozzá, hogy a jogvégzett doktoranduszokat és más egyetemek doktoranduszait is fogadjuk be a Szemléhez gyakorlati munkára.

Hogy kapcsolódott ehhez a folyamathoz a rendészettudomány kialakulása?

Korábban a hadtudomány adott bázist a rendészeti kérdéseknek, ezért a tudományos munka nem a belügy keretein belül folyt, hanem azon kívül; a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián és jogutódjain. Következésképpen ez nagy belügyi közérdeklődésre nem is tarthatott számot. Közben egymás után megszülettek a tudományos munka szabályzatát követően a tudományos tevékenységgel kapcsolatos, aktuális egyéb jogszabályok, BM utasítások. Egészen sokáig, tavaly februárjáig hatályban volt a közös HM-BM utasítás is a doktoranduszok képzéséről.

Az 1990-es évek elején merült fel az igény, a rendészettudomány megalkotására. Egyebek közt erre, ennek keretében alakult meg a Rendészeti Kutatóintézet. 1998 augusztusában a rendészettudomány létrehozásával kapcsolatos elképzeléseim, benne a szükséges négy feltétellel eljuttattam a belügyminiszter úrhoz. Az anyagban első lépcsőként a Belügyi Tudományos Tanács megalakítása és ennek, a Belügyminisztérium folyóirata, a Belügyi Szemle által történő kiszolgálása szerepelt. A másik feltétele az akadémiai etabláció, ami meg is történt 2005-ben, az MTA IX-es osztályán belül a Rendészeti Bizottság megalakulásával. Ezt az időközben, 2004-ben megalakult és ekkor már működő, Magyar Rendészettudományi Társaság (MRTT) generálta, egyebek közt Sallai János, az MRTT titkáraként megírt az rendészettudomány etablációjáról szóló cikkével. A társaság életre hívása, egyben a harmadik feltétel teljesülését, a rendészettudomány „civil" lábának a megteremtését, is jelentette. A fentiekre tekintettel, nyilvánvalóvá vált, hogy nem szabad a belterjességet erőltetni! Nyitni kell a társtudományok felé – miután multidiszciplináris tudományról van szó –, és ez volt a negyedik feltétel; a szakmai oktatást a közös állami felsőoktatás részévé kell tenni. Volt ugyan egy Rendőrtiszti Főiskolánk, de az akkori logika szerinti – a főiskolát jogi-közigazgatásiként definiáló Bolognai folyamat –, elképzelés számunkra szűk kereteket szabott. Nem azért, mert nem szeretjük a jogot és a közigazgatást, hanem mert bezárta volna az utat előttünk a rendészettudomány önállósítása felé; hisz létezik önállóan a közigazgatás tudomány is, és a jogtudomány is.

Ha mind a négy feltétel teljesült, akkor ott lebegett még egy, mondhatni fél feltétel, hogy idővel létre kell hozni a Rendészettudományi Kutató Intézetet. A feltételek teljesítéséhez először is egy vezetőképző és továbbképző intézetet kellett megalapítani. Ezért az önálló Rendészeti Kutatóintézetet beolvasztottuk az Ady-

ligeten, 2004-ben névváltoztatással létrehozott, 2002-től már működő Rendészeti Vezető- és Továbbképző Kutató Intézetbe. A még 1999-ben létrejött Belügyi Tudományos Tanács, mindvégig támogatta elképzeléseinket. Korinek Lászlót, a Belügyi Szemle főszerkesztőjét pedig megkértük, hogy az MRTT elnökeként álljon a rendészettudomány létrehozása folyamatának az élére. Világosan láttuk, hogy a szemle nélkül és főszerkesztője kapcsolatrendszere nélkül ez a folyamat nehezen halad előre, ő van abban a helyzetben, hogy a felsőoktatási és tudományos akadémiai fórumokon kellőképpen tudjon érvelni egy önálló diszciplína megjelenése mellett. Ezt a folyamatot, anélkül, hogy néven nevezte volna, a Belügyi Szemle mindig támogatta. Tehát mindez egy nagyon tudatos, tervszerű folyamat volt! Még ha az időközben bekövetkezett kormányváltással a politikai hangsúlyok átrendeződése miatt előbb a kutatóintézet, majd a továbbképző intézet ki is került az ady-ligeti intézet nevéből.

Milyen volt a szemle és a politika viszonya?

Az állampárt politikai befolyása, a korabeli kurzusnak megfelelően minden folyóiratnál érvényesült, ez nem a Belügyi Szemle sajátossága volt. Meg kellett felelni az akkori politikai irányvonalnak, mert különben a lap létjogosultsága került volna veszélybe. De a mindenkori főszerkesztők Katona Gézától kezdődően a rendszerváltásig, Finszter Gézáig nem engedték, hogy a direkt párpolitikai befolyás érvényesüljön! Szalonképessé tudták tenni bármelyik publikációt, ugyanakkor méltatlan vitáknak nem adtak teret a lapban, ezzel védték is a folyóiratot.
Manapság pedig, jogállamban a joguralom pártpolitikai befolyásolásnak nem enged teret, mint ahogy a tudomány sem lehet a pártpolitika szolgáló leánya!

Nagyon komoly szerepe volt a Szemlének a rendészettudomány kialakításában…

Dr. Felkai László, a Belügyminisztérium közigazgatási államtitkára, a Belügyi Szemle szerkesztőbizottságának elnöke, a Belügyi Tudományos Tanács elnöke
Az interjú felvétel időpontja: 2016. 06. 03. 14.30.

Államtitkár úr hogy került jogi pályára, mikor találkozott először a Belügyi Szemlével?

Tipikus életút: a középiskolában kiválasztódnak a tanulók humán, és reálérdeklődés szerint. A humán orientációjúak közül, aki kicsit úgy érzi, hogy van igazságérzete is, az a jogi pálya felé indul. Így kerültem jogi egyetemre. De végig a közszolgálatban dolgoztam: 12 évet – két részletben –, előbb helyi, majd a főügyészségen. A Belügyminisztériumba 1986-ban kerültem, az Igazgatásrendészeti csoportfőnökség rendészeti osztályára, majd a rendszerváltás előtt két hónappal, amikor az ORFK kivált a BM-ből, akkor az ORFK-n maradtam. A minisztériumba 1996-ban kerültem vissza. Főosztályvezető voltam, majd közigazgatási államtitkár. Ezután a Fővárosi Közigazgatási Hivatal vezetője lettem, ahonnan két év múltán visszamentem a Legfőbb Ügyészségre, innen jöttem el 2010-ben. Azaz végig jogi szervezői területen dolgoztam; vezetői, középvezetői, majd felsővezetői szinten.
A Belügyi Szemle jogelődjével a BM-ben találkoztam először. Más-más intenzitással, azóta is kapcsolatom van vele. Szerkesztőbizottsági beosztásom 2010-től kezdődött, amitől ódzkodtam, mert ez a beosztás pozícióhoz kötődik, de hagytam magam meggyőzni, hogy éljek vele.

A mostani Szemléről mi a véleménye?

Az elmúlt bő félévtized Szemléje mindinkább tematikussá vált és nyitott a különböző belügyi területek felé. A rendszerváltást közvetlenül megelőző időszakkal kezdődően az egész Belügyminisztérium, profilját tekintve átalakult rendészeti és közigazgatási minisztériummá. Így a szemle is, némi fáziskéséssel, szintén igazodott elnevezésében is. Rendészeti folyóiratból belügyi folyóirattá vált, megvárva az új területek megszilárdulását, illetve kormányváltáskor egy másik kormányzati filozófia alapján elkezdte lekövetni ezeket a változásokat.

A rendészettudomány, a szakma fejlődését mennyiben szolgálta, szolgálja a Belügyi Szemle?

A rendészettudományt óhatatlanul szolgálta, hisz némi túlzással, a rendészettudomány is a jogelőd, Rendészeti Szemléből fejlődött ki. Korábban a rendészettudomány fejlődése nagyon esetleges volt, nem volt összefogott. E tudomány fejlődése, a mai Nemzeti Közszolgálati Egyetem több karból álló intézményéhez képest, korábban egyetlenre; a Rendőrtiszti Főiskola intézményi kereteire szűkült le. A rendszer velejárója volt, hogy az RTF működésébe nem nagyon lehetett belelátni, az ottani eredmények publikálása is ezt követte le. De ha egy tudományágat szűk körben ismernek meg és művelnek, akkor az, nem tud részévé válni a társadalomnak. Amikor a Belügyi Szemle túllépett azon, hogy kizárólag egyedi eseteket ismertet – ami egyébként a szakma szempontjából hasznos volt, csak kevésbé volt tudományos –, és amikor nyitott más tudományágak felé is, akkor innentől kezdve szerintem nagyon komoly szerepe volt a Szemlének a rendészettudomány kialakításában. De egy tudományág fejlődését nemcsak a megjelenő publikációk mozdítják elő, hanem az is, hogy abban a rétegben, amelyik ezt a tudományt nem műveli, mekkora presztízst tud kialakítani. A belterjesen művelt tudományt kevesen ismerik. A mértékadó tudományos körök nem tudnak róla véleményt formálni, ha az előnyeit nem ismerik meg. Viszont azáltal, hogy a rendészettudomány kiteljesedett, a tudomány olyan berkeiben is tudott presztízst szerezni magának, ahol ugyan nem művelik ezt a tudományt, de a terület tudományként történő elismertetéséhez gyökeret kell ereszteni más közegben is.

A Belügyi Tudományos Tanács működését mennyiben segíti a szemle tevékenysége?

Egzakt módon ezt nehéz meghatározni, mert nem végeztek ilyen kutatást. De miután a munkamódszer és a művelt terület, ha nem is teljes egészében, de jelentős részben lefedi egymást, szükségszerű az egymásra hatása és egymás fejlesztése. Személyi átfedések is vannak, hisz aki műveli a rendészettudományt, annak ismeretanyagát, nem vetkőzi le ezt a képességét, amikor a Tudományos Tanács keretei között tevékenykedik.

Államtitkár úr hogy látja a tudomány szabadságának, a sajtó nyilvánosságának és a rendészet rejtőzködő természetének a viszonyát?

Ha elismerjük a jog primátusát, a jog, bíróság előtti kikényszeríthetőségét és ezzel az információszabadságról szóló törvényi rendelkezéseket összevetjük, akkor rejtőzködésről nem nagyon lehet beszélni! Persze hozzá tehetjük, hogy ez, akár egy anyag minősítésénél, vagy egy nem minősített anyag döntést-előkészítővé, ez által nem publikussá minősítésénél, nyilvánvalóan a vezető szubjektumán keresztül érvényesül. Mondhatnám, hogy egyáltalán nincs rejtőzködés, mert a közérdekű adat nyilvános. Ez pedig annyiban nem igaz, hogy minden jogszabály az emberek tudatán keresztül szűrődik meg, és függ attól is, hogy bizonyos vezető beosztásokat ki tölt be. De ez szerintem nem attól függ, hogy az illető rendész, vagy sem, egyenruhás múlttal rendelkezik vagy nem, hanem a szocializációjától. Hisz az újságokban is találkozhatunk olyan cikkekkel, amelyekben olyan embereket is túlzott titoktartás miatt kritizálnak, akik egyetlen nap rendészeti múlttal sem rendelkeznek. Tehát ez szocializáció, értékrend kérdése. Önmagában a rendészet jellegéből – nem számítva a titkosszolgálatokat –, nem következik a befelé fordulás, a túlzott titkosítás. Arról nem beszélve, hogy ha azt gondolnánk, miszerint azért érdemes valamit nem publikussá tenni, hogy a szakmai kritikákat elkerülje, akkor azt meg sem tudom tenni, mert az országgyűlés bizottságai, mint kormányt felügyelő intézmények előtt, be kell számolni. Alig van olyan kérdés, amit tabunak lehet tekinteni a bizottság szempontjából. Ott pedig, fő szabály szerint nyilvánosak az ülések, másrészt ott vannak ellenzéki képviselők is, ezért ez a befelé fordulás szerintem, és fő szabály szerint, most már nem igaz. Ha mégis van, akkor az az egyes emberek szubjektuma és nem a jogszabály jellege miatt fordul elő.

Ez igaz a rendészeti szakfolyóirat és a rendészeti szervek hierarchikus működése közötti összhangra is?

Ha összehasonlítjuk a köztisztviselői, a kormánytisztviselői, és hivatásos jogviszonyt, akkor a hierarchiában szervezettségben túl nagy különbséget nem találunk. Két vonatkozásban van különbség: az egyik nem túl jelentős hogy (Mikor tagadhatják meg az utasítás végrehajtását.), a másik különbség az utasítás megtagadásának jogkövetkezménye. Az olyan fegyelemsértések, szabályszegések,

vétségek, amelyek egy hierarchikus szervezetben büntetőjogi elbírálás alá esnek, bizonyos esetekben katonai bűncselekménynek minősülnek, a civil közigazgatásban csak fegyelemsértésnek számítanak. De ha ezeket lehántjuk, számuk nem túl sok. A katonai bűncselekmények egyes tényállásai pedig nem is függenek össze annyira a hierarchiával, mert ha valaki ittasan jön be a munkahelyére az fegyelmi vétség, viszont bizonyos Hszt. alá tartozó beosztásokban bűncselekmény. De ez nem a hierarchiával függ össze. A katonai bűncselekmények egy része sem hierarchia-centrikus bűncselekmény. Nem igazán gátja a tudománynak a Hszt.-s hierarchia, mint általában a közszolgálati hierarchia.

Államtitkár Úr! Köszönöm az interjút!

Nem érvényesülhetett a Belügyi Szemle dominanciája a belügyi sajtóra

Szabó József Jenő ny. határőr ezredes, a BM Határőrség képes lapja, a Határőr Magazin főszerkesztő helyettese (1984–1989), majd főszerkesztője (1989. június – 1996. február). (Riportjaival több országos szakmai pályázaton nyert nívódíjat. A lap 1946-tól Határőr, Hazáért, Határőr, OrszágHatár Magazin címmel jelent meg.)

Ezredes úr, mikor, hogy került a sajtóval kapcsolatba, majd belügyi sajtó másik reprezentánsa, a Határőr szerkesztőségébe?

Egyetemi tanulmányaimat félbeszakítva, a SZOT Munka című folyóirata kulturális rovatánál, egyidejűleg üzemi lapoknál dolgoztam. Elvégeztem a MÚOSZ kétéves iskoláját. 1961-ben a berlini válság időszakában behívták határőrnek. Másfél évig a csornai határőrkerület soproni kiképzőbázisán, a hegyeshalmi és a pusztasomorjai őrsön, valamint a kerület-parancsnokságon szolgáltam. 1963-ban a Határőr szerkesztőségébe vezényeltek, ez év októberétől lettem a lap hivatásos munkatársa. 1970-ben az ELTE BTK-n szereztem magyar – történelem szakos diplomát. l990–1992 között, lemondásomig, a MÚOSZ honvédelmi szakosztályának elnöke, 1989-től, országos parancsnoki engedéllyel, a Hétfői Hírek szerződéses külső munkatársa, belpolitikai szerkesztője voltam.

A Határőr lap egykori főszerkesztőjeként hogyan emlékszik a rendszerváltást megelőző időszak politikai és belügyi sajtóviszonyaira?

Mielőtt a magunk szűkebb territóriumába érünk, talán tágabb körökből célszerű kezdeni. A pártállam totális állam, tehát hivatalosan a nyilvánosság, a sajtó tulajdonosa, birtokosa, bár az orgánumok más és más párt, állami, szervezeti tulajdonban voltak. Nagybetűkkel olvashattuk a hirdető táblákon a lenini útmutatást, hogy a sajtó legyen kollektív propagandista, agitátor, szervező. A nyolcvanas évek elején egy szakmán belüli vitában elhangzott, hogy a sajtó nem „nagyhatalom", csak fontos hatalmi eszköz. Ezt persze ma is sokan így szeretnék látni, némelykor így is van, de nem kizárólagosan.

A párt (pártállam) megszabta, hogy hány országos napi és heti lap működhet, a központi vezetés közvetlen irányítása alá került Az MTI és a Magyar Rádió (ezt a kinevezett vezérigazgatók személye is garantálta, Szirmai, Hárs, Barcs, akik közel álltak a legfelsőbb pártvezetéshez), ennek szükségességét Rákosi Mátyás 1948-ban a vezető újságírók előtt személyesen hirdette ki és indokolta meg. A főszerkesztők, vezető munkatársak a pártközpont illetve a tájékoztatási hivatal kinevezettjei voltak.

Végül is a folyóiratok és a szakmai hetilapok, ha nem is az országos vagy a megyei orgánumok rangján, de a kiemelt körbe tartoztak. De a Kádár korszakban – én személy szerint így tapasztaltam – a lapok, kiadványok száma jelentősen bővült, a helyi rádiók szaporodtak, megjelent a televízió, mindennek egyrészt technika-fejlődési, gazdasági, de jelentős mértékben politikai okai voltak, tulajdonosi szervezeteknek nagyobb önállóságuk, hatáskörük lett. A sajtóban (írott és elektronikus) – ez ellenőrizhető az őrzött – placebók, központi anyagok, iránymutatások helyett mind nagyobb teret nyert a szakma, a valóság, vagy az ahhoz hasonló világ.

Mint közismert, voltak általános tabutémák, a helyi körökben olykor és személyektől függően működött a kézi vezérlés, és ha ebben a szakmában valaki működni akart, akkor tisztában kellett lennie az öncenzúra követelményeivel.

Magam a hatvanas évek végétől ismertem alaposabban a Szemlét, a belügyi lapokat (s persze a Honvédségi Szemlét és lapokat is), így ezt a változást, önállósodást az azt

követő években, évtizedekben érezni véltem és vélem. Másként a hatvanas, mint a hetvenes és a nyolcvanas években.

A történelmi-társadalmi helyzet nyilvánvalóan befolyásolja a folyóiratok tartalmát, tematikáját, még szóhasználatát is (A szemlében is nyilván többször írták le az imperializmus szót, vázolták föl az ellenség képét a hatvanas, mint a hetvenes években, a szocialista demokráciát, mint fogalompárt 1965 előtt valószínűleg nagyítóval sem találni meg. A „szocialista törvényesség" emlegetése is valamiféle törvényességet jelentett, ki melyik szóra teszi a hangsúlyt. A hidegháborúban a feszültség csúcsa a berlini fal felépítése meg a kubai válság volt – mifelénk így érződött).

Az 1948-tól, majd 1948-tól 1956-ig tartó nyílt, sztálinista és az ország szinte minden rétegét érintő diktatúrát, szovjet-típusú módszereit, az utólag valószínűtlennek tetsző személyi kultuszt nem lehet összemosni a Kádár-rendszerrel! Igaz az utóbbinak is voltak korszakai s ezek a BM életében különösen mély lenyomatokat hagytak. Hisz itt ötvöződött egy ÁVH-s és egy rendőrségi múlt, a szakterületek jellege szerint egy enyhe szelekció után többnyire azonos személyekkel, az állomány cserélődése aztán az idők, no meg a szakmai követelmények változásával lett egyre erőteljesebb.

A forradalomtól mintegy öt évig tartó konszolidációnak voltak lépcsőfokai: az 1957-es, május elsejei többszázezres tüntetéstől a brüsszeli kiállítás Boldizsár Iván megálmodta pavilonján át az íróknak adott amnesztiáig. Én hajlanék rá, hogy a kétfrontos harc „másik frontja" leginkább a BM-et érintette. Ha jól emlékszem Münnich Ferenc – még a fegyveres erők miniszteréként – parancsban oszlatta fel a BM kereteiben újjászerveződő „ÁVH-s szerveket", számtalan vezetőt tartóztattak le, bocsátottak el. Benkei András, egy a feloszlatás alatt álló BM Karhatalom tiszti gyűlésén még a hetvenes évek elején is kikelt Moldova György Elbocsátott légió című regénye ellen, már jó öt-hat évvel a könyv megjelenése után. (Az akkori értelmiségi legenda úgy tartotta, hogy Kádárt az oroszok Rákosival fenyegették, míg utóbbit a hatvanas évek közepén Kazahsztánba nem száműzték, ugyanis kint tanuló honvéd- és BM tisztek is csoportosultak körülötte.)

A politikai bizottság 1961-es határozatával kicserélték a határőrség vezetését, jött parancsnoknak dr. Korom Mihály, a párt élvonalbeli kádere. 1964-től elkezdődött a határőrségnél a gépesítés, javult az ellátás, hatvanhattól megszűnt a húsz kilométeres

határsáv-zóna, s a nyugati határszakaszon is (ismét) fölszedték az aknazárat. Korom 1963-ban KB titkár lett, azaz a közvetlenül pártirányított fegyveres erők és testületek főnökévé vált.

Ha jól emlékszem Münnichet Biszku Béla, őt a hatvanas években Papp János váltotta a belügyminiszteri székben (ő Veszprém megyei első titkár lett, és 1989-es öngyilkosságáig „kemény vonalas" hírben állt.). Münnich európai látókörű kommunista, a monarchiában szerzett jogi végzettséggel, a következő kettő pedig keményvonalas volt, a tulajdonképpen jellegtelen Benkei András minisztersége 1980-ig tartott. De ez megfelelt a rendszer jellegének, mert esetében, mint ahogy Cinege honvédelmi miniszter esetében is, a fegyvereseknél a hatalom mind a KB apparátusánál összpontosult. Igazából ezt jelentette a fegyveres erők és testületek sokat emlegetett és hivatkozott „közvetlen pártirányítása".

A Belügyminisztérium történetében meghatározó volt az 1966-os esztendő. (De ez nem közvetlen emlékem, akkoriban „kis hadnagyocska, főhadnagyocska"voltam) Ennek jellemző állomásai voltak a május 28-ai BM Országos Értekezlet, és az azt feldolgozó BM kollégiumi ülések; szeptember 15-én, október 21-én, november 24-én, valamint december 22-én. Az országos értekezleten Kádár János hozzászólásában értékelte a kül- és belpolitikai helyzetet majd személyesen szabta meg a Belügyminisztérium legfontosabb feladatait. A belügyi tárcával szemben azt az igényt fogalmazta meg, hogy „Próbálják meg a BM munka mennyiségét valamivel redukálni és a minőséget, a politikai színvonalat növelni, mert akkor hatékonyabban és többet tudnak adni… a pártnak és a népnek."

A kor szó- és fogalomhasználatát ismerve a mennyiségi redukció és/vagy a politikai színvonal növelése mást jelentett, mint egy mai középiskolai végzettségű ember gondolná.

A következő négy évben megszűnt a karhatalom tüzérségével (az is volt) együtt, lett Forradalmi Rendőri Ezred, rendőr-szolgálatra is bevethető hivatásos állománnyal. Ekkoriban vált belső beszédtémává az „összbelügyi szemlélet".

Tehát: a hatvanas évek közepéig kétfrontos harc és konszolidáció. A hatvanas évek közepétől pedig lassú evolúció, folyamatosan érkező, már főiskolát, egyetemet végzett tisztekkel, persze politikai szólamok sokaságával, de szakmai érvekkel is (sőt

– lásd a határőrség igazodását a határforgalom és pl. a helyi lakossági hangulat változásaihoz, egészen a vasfüggöny-bontásáig, a német menekülés kezeléséig).

Például: a hatvanas évek elején Hegyeshalomban osztrák kocsisor állt egy futballmeccs után is, azután '68-ban az államhatárt a „különböző viszonylatokban" útlevéllel átlépő utasok száma meghaladta a tízmillió főt (ez több volt, mint a kettősbirtokosok járkálása nélkül számított 1938-as határforgalom), aztán a hetvenes évek közepére ez 70 millió fölé nőtt. Természetesen a növekedés zöme a csehszlovák, lengyel, keletnémet forgalomból adódott, de élénkült a jugoszláv és osztrák határ is. A romániai határon a forgalom, a kinti fenntartások miatt hullámzott. Közismert, hogy nyugati útlevelet alapesetben háromévenként lehetett kapni, szűken mért valutaellátmánnyal, s az útlevélosztályok igényelhették a munkáltató vagy a helyi pártszervezet támogató nyilatkozatát is. De tény, hogy az ország idegenforgalma, miként a motorizáció is csupán a mainak megfelelő lemaradásokkal követte a nemzetközi trendeket. (És a gazdasági háttereket is érdemes nézni, neves közgazdászok szerint Magyarország az elmúlt kétszáz évben a kiegyezés utáni második, harmadik évtizedben és a hetvenes években, a 78-as cserearányromlásig állt legközelebb Európához. A magyar vidék pedig sohasem élt olyan jól, mint a hetvenes-nyolcvanas években.)

1980-ban lett először belügyminiszter Horváth István s irányításával kezdett volna a BM rendőr-minisztériumból belüggyé válni, de ha bementél a minisztériumba, több volt az egyenruhás ember, mint a civil. A nyolcvanas években egyre inkább igazodtunk az európai normákhoz (Csatlakoztunk a Genfi Egyezményhez, igaz, elsősorban a romániai menekültek miatt, erről nekem Gál Zoltán, a „civil" államtitkár adott akkoriban interjút.)

A folyamat különösen látványossá vált Horváth István második belügyminisztersége idején (de előtte ő is a KB adminisztratív titkára volt), a vasfüggöny lebontását a határőr vezetés szakmai érveire hivatkozva leginkább ő szorgalmazta és vitte ekeresztül.

Ezeknek a korszakoknak mindenképp volt közük (a kétfrontos harc kivételével) a Belügyi Szemle létrehozásához, alakulásához, a belügyi sajtó (s nem véletlenül a rendőrség, a határőrség és a tűzoltóság külső sajtókapcsolatainak bővüléséhez, a

szinte modern tájékoztatás kialakulásához).a „titkolózás elvetéséhez”, legalábbis parancsban, ha nem is a gyakorlatban.

Miként alakult ebben az időszakban a belügyi sajtó szerkezete és irányítása? Érvényesülhetett-e a Belügyi Szemle dominanciája a belügyi sajtóra

Egyértelműen nem érvényesülhetett.
Ez szervezetileg sem lett volna lehetséges. A belügyi sajtó (így a szemle, a Magyar Rendőr) szervezetileg a tanulmányi és tudományos csoportfőnökséghez tartozott és a BM megyei jogú pártbizottságának hatáskörébe, például a Határőr lap a határőrség politikai csoportfőnökségének része volt, a pártirányítást pedig az MSZMP ugyancsak megyei jogú Határőrségi bizottsága gyakorolta.
A BM Sajtóosztály, „legendás vezetőjével”, Csáki Sándor rendőr ezredessel együtt sem volt főnöke a belügyi sajtónak, ez inkább a belügy ”külső”sajtókapcsolataival foglalkozott. . Cenzori pecsétje ugyan neki volt, és a „Határőr” kiadójának, a határőrség politikai csoportfőnökének, dr. Ábel Lászlónak, de ezt csak a külső lapokban megjelentetni szándékozott cikkekre, valamint rádió és TV-adásokra vonatkozott. Szóval létezett egy klasszikus cenzori szervezet, de a helyi hírek továbbadására egyre kevésbé volt hatással, s elég gyorsan inkább propagandaszervezetté vált. (A hatalmi viták elkerülése végett a határőrségi írásokra mindketten rápecsételtek.) A rádiós TV-s műsoroknál is ott volt egy-egy munkatárs a BM sajtóosztályról, és a rádiósok, TV-sek nem nézték ki őket.
Kissé elnagyoltan mondhatnám, hogy a hatvanas évek elején inkább szűrték a sajtónak eljuttatott híreket, a hetvenes években előtérbe került a belügyi szerveket jobb színben feltüntető (propagandisztikus) tájékoztatáspolitika, a nyolcvanasokban pedig a társadalmi igények kiszolgálása. (Tegyük fel, ez a séma nem vonatkozott az állambiztonsági körökre).
Rákosi már említett 1948-as beszédében ostorozta a bűnügyekkel teletömött sajtót, a személyi kultusz éveiben ezekről alig olvashattunk, a Császár fürdő előtt l951. karácsonyán történt vasúti tömegszerencsétlenségről csak hónapokkal később s mindössze annyi jelent meg, hogy elítélték a vétkes vasutasokat. A hatvanas évek végén vagy a hetvenesek elején kigyulladt a Taurus gumigyár, a város felett fekete

füst gomolygott, a Magyar Nemzet főmunkatársa felhívta Csákit, aki hümmögött, majd azt mondta, még nincs döntés arról, hogy mi égett és hol.

A Belügyi Szemle a változó nevű Tanulmányi és Kiképzési csoportfőnökség szervezetébe tartozott, úgy emlékszem, a Magyar Rendőrrel együtt. De a főszerkesztői kinevezésekben a BM pártbizottságának volt hatásköre és a Magyar Rendőr esetében Ladvánszky Károly rendőr vezérőrnagy, miniszterhelyettes is beleszólt. És volt még a BM filmstúdió, kissé ködös állambiztonsági háttérrel.

A Belügyi Szemle nem csak folyóirat jellegét tekintve (tehát tudományos, szakmai tanulmányok töltötték meg), hanem irányítási módjában is különbözött a heti vagy havilapoktól. Szerkesztőbizottság (ennek összetétele is a folyóirat-jelleget hangsúlyozza) irányította, határozta meg tematikáját, a többi lapnak a hierarchia (parancsnok, csoportfőnök) diktált, újságírói szakmai színvonaluk pedig a kinevezett főszerkesztőtől függött, ez utóbbi tekintetben azonban lapjaink jól álltak.

A BM Határőrség maga alapíthatott lapot, a politikai csoportfőnökség kiadványokat készíthetett, a főszerkesztőt az országos parancsnok nevezte ki, és ennek jóváhagyása az MSZMP Határőrségi bizottsága (megyei jogú) hatáskörébe tartozott. A karhatalom megszűnéséig a kékeknek is volt külön megyei jogú bizottságuk.

A tűzoltóság önálló lappal rendelkezett, politikai szervek híján ott az országos parancsnok vagy valamelyik helyettese nevezett ki és gyakorolta az irányítási jogot.

A lapok között különösebb kapcsolat nem volt.

Itt jegyzem meg, hogy a szemle szerkesztőbizottságában Ábel határőr vezérőrnagy jelenléte sok mindent elárul… A korszakból ismert funkcióhalmozást, illetve a gondolkodásmódot is. A szerkesztőbizottságban inkább helye lett volna a törzsfőnöknek vagy helyettesének, esetleg a ZMKA tanszékvezetőjének (aki viszont szintén a BM Tanulmányi csoportfőnökséghez tartozott.)

Miként működött a pártirányítás

Pártállam volt, tehát mindent a párt irányított. De ez így is volt meg nem is. Egészen biztos, hogy a legfontosabb kül- és belpolitikai, gazdasági döntéseket a Politikai Bizottság hozta, és a sztálini pártapparátusok kikristályosodása óta a végrehajtásról

az apparátus, a BM (HM, határőrség) esetében a Közigazgatási és Adminisztratív Osztály gondoskodott.

A fegyveres erők és testületek közvetlen pártirányítás alatt álltak. (Az ismert történet szerint Németh Miklós miniszterelnök azért vonakodott dönteni a vasfüggöny lebontásáról, mert azt a Politikai Bizottság, tehát pártdöntés alapján építették anno. Pozsgai Imre és köre viszont ezt már tisztán állami feladatnak tekintették. A pártirányítás, mint olyan, szinte tulajdonságukká vált, aligha valószínű, hogy menekülni akartak volna a felelősség alól.)

Ezért működtek a fegyvereseknél (BM, honvédség, határőrség, illetve korábban a BM Karhatalom)a megyei jogú pártbizottságok és végrehajtó bizottságok, tehát közvetlenül a KB (annak apparátusa?) alá sorolva.. A BM-ben a csoportfőnökségeken (főcsoportfőnökségeken), nálunk az országos parancsnokságon, a határőr kerületeknél járási jogú végrehajtó bizottságok voltak.. A rendőrségi területi szervezetről csak azt tudom, hogy a kapitányok rendszeresen beszámoltak az illetékes megyei, járási, vagy hasonló jogú városi, fővárosi kerületi pártvégrehajtó bizottságok előtt, vagy tájékoztatókat tartottak. (De ugyanez a határőrségre nem vonatkozott, s szerintem az állambiztonsági szervezetekre sem, a „helyi igény" a közbiztonságnak, rendészeti kérdéseknek szólhatott.)A pártirányítás gyakorlásának legfontosabb módja a hatásköri lista volt. Azaz hová tartozott a parancsnok, illetve esetünkben a főszerkesztő kinevezése, felmentése stb.

A pártirányítás második pillére a személyes részvétel volt, azaz a Pol. Biz. ülésén a tagok és a titkárok vettek részt. KB tagok voltak a párttag miniszterek és mindenképp meghívottak a megyei jogú PB-k első titkárai és az országos hírközlő szervek vezetői. Ez így történt a hierarchiában lefele is. A határőrségi megyei jogú végrehajtó bizottságba magától értetődően beválasztották az országos parancsnokot és a politikai csoportfőnököt. A járási pártbizottságban ott voltak a kerületparancsnok és a vezetők, a határőrség országos parancsnoksági végrehajtó bizottságában a törzsfőnök, a főosztályvezetők stb.

A harmadik fontos pillér a beszámoltatás. A határőrségnél a lapot a megyei jogú, nagy vb. számoltatta be, úgy négy évenként egyszer. A kis, országos parancsnoksági vb. a szerkesztőségi pártszervezet munkáját kérte számon.

A fegyveresek pártirányításának helyzetét végezetül jól jellemzi az egykori MTI (Magyar Távirati Iroda) (később a Tájékoztatási Hivatal) vezetőjével, Lakatos Ernővel készített interjú egy ide kívánkozó részlete:

„A központi bizottságban voltak állambiztonságiak?

– A pártban? Hogy a fenébe lettek volna!

Nem ügynökre gondoltam, hanem arra, hogy a KB vagy a politikai bizottság (PB) ülésein valaki képviselte-e a hálózatot.

– Tizenhárom tagú volt a PB. A belügyminiszter nem volt PB-tag, a közelébe sem került. Ha előterjesztése volt a PB számára, azt az adminisztratív osztály terjesztette elő, nem ő. Állami szerv nem vihetett a párt testülete elé témát."[483]

Nos, ez volt a világ, amelyben éltünk, dolgoztunk, némelykor bonyolultan összebogozott szálakkal: most is, amikor ilyen kérdésekről beszélgettünk, egy-egy mondathoz szívem szerint kiselőadásnyi magyarázatot fűztem volna. Ez az irányítási rendszer kiszámítható volt annak, aki benne élt, s némelykor még védelmet is biztosított. És volt egy másik ellenőrzési forma is, amit én úgy neveztem, hogy „az elvtársak szóltak". Ha valaki nagyember, kisfőnök megsértődött, akkor dörgött-villámlott az ég.

Amennyire én az „összbelügyi" sajtót ismertem, úgy érzem a hetvenes-nyolcvanas években elég jól ismertem, ezek tisztességes, és szakmai szempontból vizsgálva is (ami persze más egy folyóiratnál, mint egy heti vagy havilapnál, és én ez utóbbiakhoz értek) színvonalas produktumok voltak. Írásaik, cikkeik egy része a kor politikai gondolkodását tükrözte, más részük tényekről, valós helyzetekről szólt. Nem volt ez másként a civil sajtónál, sőt más politikai világok sajtójánál sem.

A Tűzoltó lap például bámulatos szakértelemmel és tudásanyag-halmazzal ápolta a tűzoltó hagyományokat. A Magyar Rendőrben a krimik mögött föllelhetted az embert.

Ha valaki a hatvanas vagy hetvenes évek határőrségéről akarna képet alkotni, a könyvtárban megtalálható újságunk bekötött példányai, s persze biztosan lehetne felettük akadékoskodni, de az akkori valóságról akarva akaratlanul többet árulnak el mindenféle mesélt legendánál vagy beszámolónál.

[483] URL: http://www.hetek.hu/interju/201302/a_hatalomgyakorlas_nem_sokat_valtozott Letöltve: 2017.09.27.

*

A kilenc (9) interjúalanynak feltett kérdések elsőként a bel-, illetve igazságügyi, tudományos újságírói pályafutásra, szakmai életútra, a Belügyi Szemléhez, rendészettudományhoz kapcsolódásra, azok hozzávetőleges időpontjára vonatkoztak a folyóirat működésére való rálátás, a szakmai tapasztalat felméréséhez.

A következő kérdések a szemle és a köz-, eleinte pártpolitika viszonyára, a rendészeti hierarchikus hatásokra, ezen belül a szerkesztésben, publikációkban kifejeződő tudomány szabadságára, valamint a folyóiratnál érzékelt sajtószabadságra vonatkoztak.

Végezetül a folyóiratra vonatkozó általános értékelésnek, javaslatoknak adtak helyt.

1. Szakmai életutak

a.) Tudományos-kutatói környezetben találkozott először a Belügyi Szemlével, dr. Korinek László, a Pécsi Tudományegyetem Statisztikai tanszék tanársegédjeként.

b.) Belügyminisztériumi, rendőr- határőr szolgálata során került először látókörébe a lap dr. Felkai Lászlónak (BM), dr. Finszter Gézának (BM), dr. Dános Valérnak, dr. Lukács Jánosnak, dr. Janza Frigyesnek (rendőrségi) Szabó Józsefnek (határőrségi)……6 fő

c.) Igazságügyi, ügyészségi szakterületen dr. Bócz Endre, dr. Nyiri Sándor dolgozva találkoztak először a lappal.

Mindannyian már 1990, a rendszerváltás előttről – akkorra legalább éveken át –, de jellemzően több mint egy évtizede ismerték, olvasták a lapot.

2. Volt-e a pártpolitikának érzékelhető, közvetlen, vagy közvetett hatása a lapra, annak vezetésére, szerkesztésére?

a.) Igen-ként értékelhető vélemények: dr. Korinek László, dr. Finszter Géza, dr. Dános Valér, dr. Bócz Endre, dr. Janza Frigyes, Szabó József……6 fő

b.) Nem-ként értékelhető dr. Nyiri Sándor állásfoglalása.

c.) Nem válaszolt dr. Lukács János.

d.) Dr. Felkai Lászlóval történt interjúkészítés során kimaradt ez a kérdés.

3. Hatott-e, a rendészeti hierarchia akadályozólag a Belügyi Szemlében a tudomány szabadságára?

a.) Inkább igen-ként értékelhető álláspontok: dr. Korinek László, dr. Dános Valér, dr. Bócz Endre, dr. Nyiri Sándor……..…….4 fő

b.) Inkább nem-ként értékelhető vélemények: dr. Finszter Géza, dr. Janza Frigyes,

c.) Nem válaszolt dr. Lukács János.

d.) A többi interjúalanynál kimaradt ez a kérdés.

4. A rendészet rejtőzködő természete korlátozta-e a sajtószabadságot a Belügyi Szemlében?

a.) Inkább igen-ként értékelhető válasz: dr. Finszter Géza,

b.) Inkább nem-ként értékelhető válasz: dr. Bócz Endre, dr. Nyiri Sándor,

c.) Nem válaszolt dr. Lukács János.

d.) A többi válasz nem besorolható a fentiek két kategóriába.

Összegző értékelés.

1. A Belügyi Szemle határozott politikai hatás, irányítás alatt működött.

2. A rendészeti hierarchia inkább akadályozta a tudomány szabadságának kibontakozását a lap hasábjain.

3. A rendészet rejtőzködő természete, és a sajtószabadság viszonylatában, a vélemények alapján inkább az utóbbi érvényesült, noha a kezdeti indokolatlan titkolózástól sokat kellett idáig fejlődni.

FÓKUSZCSOPORTOS BESZÉLGETÉSEK

A dolgozatomhoz, dr. Finszter Géza ny. r. ezredes, a Belügyi Szemle főszerkesztő helyettese segítő javaslatára folytattam fókuszcsoportos beszélgetést és készítettem mélyinterjúkat. Oktatóként az általam oktatott három hallgatói csoport hallgatóit kérdeztem meg tömegkommunikációs tájékozódási szokásaikról, a Belügyi Szemlére vonatkozó olvasói vélemények mélyebb megismerésére. Fókuszcsoportokként a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Nemzetbiztonsági Intézete (NKE NBI) Polgári Nemzetbiztonsági (PNB) Tanszéke osztályaiból választottam, összesen három; egy MSc és két BSc szakos, hallgatói csoportot, feltételezve, hogy levelező, hivatásos állományú hallgatókként, eddigi szolgálati idejük alatt már találkoztak a rendészeti szaklappal. Minden csoportban ugyanazt az öt kérdést tettem fel, és diktafonnal rögzítettem a válaszokat, amelyeket utóbb írásban letisztáztam, hozzárendelve a pontos időpontot, helyszínt, csoportlétszámot.

Kérdések:

1. Milyen kommunikációs csatornákból tájékozódnak?
   Hagyományos/Elektronikus
2. Az elektronikusból melyiket preferálják?
3. A napilapokból, heti és havilapokból melyeket olvassák?
4. Miből tájékozódnak a BM-el kapcsolatban?
5. Ismerik-e a Belügyi Szemlét?

Mi a jó benne, mi hiányzik belőle?

I. Beszélgetés

Az NKE NBI PNB, I. éves MSc szakos 9 hallgatójával
Életkoruk: 32–45 év.
Szolgálati helyük: NBSZ, AH, rendőrség, NAV +1 tanár NKE
A beszélgetés ideje, helye: 2016.05.26.08.00. II. épület, 106-os terem

1. Legfőképp az internetről tájékozódnak.

2. Az interneten jellemzően az Indexet, a HVG-t, az Origot, a 444-et, 888-at, valamint a Magyar Időket, illetve a napilapok, például a Népszabadság elektronikus változatait.

3. Hárman jelezték, hogy rendszerint elolvassák az ingyenes Metropol újságot. A lakó-, vagy munkahelyi lapokat is figyelemmel kísérik, pl. a Helyi Téma-t. Egy szegedi hallgató naponta utazás közben átnézi a Dél-Magyarországot, munkahelyén pedig a Petőfi Népét. A hetilapok közül a Színes RTV-t olvassa rendszeresen egy hallgató, a Nők lapját, 3-an kérik el feleségüktől, akik rendszerint férjüktől kapják meg ajándékba az előfizetést, vagy a lapot…

Folyóiratok közül 1 hallgató elektronikusan járatja a National Geographic-ot (jutányosan a Nők lapja előfizetéshez).
Egyikük pedig a feleségétől rendszeresen elkéri az általa havonta megvásárolt Playboy magazint.

4. A Belügyminisztériummal kapcsolatban főleg az említett internetes hírforrásokból tájékozódnak, illetve a Magyar Közlöny tartalomjegyzékét átfutva megnézik jelent-e meg őket, munkájukat is érintő belügyi, egyéb jogszabály. Egyik másik nemzetbiztonsági szolgálatnál a szolgálatokra és a BM-re vonatkozó híreket rendszeresen szemlézik, kigyűjtik, hozzáférhetővé teszik állományuk számára.

5. Belügyi Szemle
Hallottak róla, de a fiatalabbak közül kevesen ismerik, látták. Egyikük szervezet-szociológiai szakdolgozatához keresett benne eredményesen cikkeket „tevékeny megbánás” témában közlekedés-rendészeti anyagok között, 2009-ben.
Régen járt a szolgálati helyükre. Egyikük főnöke publikálgat is benne, amelyeket neki és beosztott-társainak mindig meg kellett tanulni, mert kikérdezte, olvasták-e…

Ha neten lehetne olvasni, szívesen megnéznék, „Mert ha elég sokat szolgált az ember, szabadidejében már a szakmája is érdekli, ami fiatalon nem jellemző…”
A folyóiratot rendszeresen forgató szerint a Belügyi Szemle nem annyira az olvasók érdeklődését, mint a szerzők megjelenési igényeit szolgálja.
A folyóiratnak élni kellene napjaink elektronikus kommunikáció kínálta lehetőségekkel.
Kár, hogy a rendvédelmi szervek, talán konzervativizmusukból is adódóan lemondanak például a Facebook lehetőségeiről.

II. Beszélgetés

NKE NBI PNB, II. éves BSc 12 hallgatójával
Életkoruk: 32–40 évesek,
Szolgálati helyük: NBSZ, AH, NVSZ, TEK, NAV
A beszélgetés ideje, helye: 2016.06.07.09.00. II. épület, 105-ös terem

Válaszok:

1. Legfőképp az Internetről tájékozódnak, de 6-an rendszeresen néznek tv-t, 5-en hallgatnak rádiót.

2. Interneten jellemzően a napilapokat, (Népszabadság, Magyar Nemzet, Magyar Idők,) HVG-t, keresik fel, de egy hallgató a Der Spiegelt is nézni szokta.

3. Négyen jelezték, hogy rendszerint elolvassák az ingyenes Metropol újságot. A helyi lapokat is figyelemmel kísérik, pl. a Petőfi Népét és a Szolnok megyei Néplapot. Helyi Téma-t.

4. A Belügyminisztériummal kapcsolatban egymástól, illetve a munkahelyük belső honlapjáról tájékozódnak.

5. Belügyi Szemle

A Belügyi Szemlét, szinte mindannyian látták már, a munkahelyükön. Többen beadandó dolgozat írásakor vették először kezükbe, nagy segítségükre volt, változatos témáinak köszönhetően.

III. Beszélgetés

Az NKE NBI PNB, II. éves BSc szakos 4 hallgatójával.
Életkoruk: 34–47 év.
Szolgálati helyük: TEK, NBSZ, rendőrség.
A beszélgetés ideje, helye: 2016.09.13.11.30. Külső helyszín; tanterem.

Válaszok:

1. Legfőképp az Internetről, napilapokból, televízióból, rádióból tájékozódnak.

2. Interneten jellemzően a napilapokat, az Indexet, az Origot, a HVG-t, a Zsaru magazint, a Nemzetbiztonsági Szemlét, a Szakmai Szemlét és a Felderítő Szemlét National Geographic-ot szokták átlapozni.

3. Jellemzően elolvasták az ingyenes Metropol újságot, majd eleinte utódját a Lokált is. A lakóhelyük lapjait is figyelemmel kísérik, rendszerint tömegközlekedésen, utazás közben olvasnak, böngészik a hírportálokat. pl. a Helyi Téma-t.

4. A Belügyminisztériummal kapcsolatban az említett hírforrásokból, Zsaru magazinból tájékozódnak, esetleg a Magyar Közlönyből a munkájukat érintő új jogszabályok miatt.

5. Belügyi Szemle

Hallottak már róla, de nem ismerik.

Értékelés:

Az első, diplomával már rendelkező MSc csoport tagjai jellemzően ismerik a Belügyi Szemlét, az idősebbek használják, olvasgatják is: „Mert ha elég sokat szolgált az ember, szabadidejében már a szakmája is érdekli, ami fiatalon nem jellemző…"

A Belügyminisztériummal, munkájukkal kapcsolatban főleg internetes forrásokból tájékozódnak, az Indexet, a HVG-t, az Origo mellett a napilapokból, illetve a Magyar Közlönyből.

Egyik másik nemzetbiztonsági szolgálatnál a szolgálatokra és a BM-re vonatkozó híreket rendszeresen szemlézik, kigyűjtik, hozzáférhetővé teszik állományuk számára.

A megkérdezettek egyike szervezet-szociológiai szakdolgozatához keresett benne eredményesen cikkeket „tevékeny megbánás" témában közlekedés-rendészeti anyagok között, 2009-ben.

Többek szerint régen járt a szolgálati helyükre. Egyikük főnöke publikálgat is benne, amelyeket neki és beosztott-társainak mindig meg kellett tanulni, mert kikérdezte, olvasták-e…

A következő, érettségivel rendelkező csoport tagjai fontos információforrásnak számítják az internet mellé a televíziót, rádiót is.

A Belügyminisztériummal kapcsolatban egymástól, illetve a munkahelyük belső honlapjáról tájékozódnak.

A Belügyi Szemlét, szinte mindannyian látták már, a munkahelyükön. Többen beadandó dolgozat írásakor vették először kezükbe, nagy segítségükre volt, változatos témáinak köszönhetően.

A harmadik csoport, a fentiekhez képest a Belügyminisztériummal kapcsolatban a Zsaru rendőrségi magazint is megemlítette hírforrásként.

Vélemény a Szemléről: Egy megkérdezett, a folyóiratot rendszeresen forgató szerint a Belügyi Szemle nem annyira az olvasók érdeklődését, mint a szerzők megjelenési igényeit szolgálja.

A folyóiratnak élni kellene napjaink elektronikus kommunikáció kínálta lehetőségekkel.

Kár, hogy a rendvédelmi szervek, talán konzervativizmusukból is adódóan lemondanak például a Facebook lehetőségeiről.

SZAKMAI ÉLETUTAK[484]

Dr. Déri Pál (1924–2008) ny. r. dandártábornok. (kinevezték: 2003.02.11.)
1948-tól a rendőrség kiképzési területének, vezető beosztásaiban dolgozik;
1953-tól Rendőrségi Szemle főszerkesztője, közben bűnügyi kiképzési alosztályvezető.
1955–1961-ig az Országos Rendőr-főkapitányság bűnügyi osztály vezetője. Közben 1957-től elvégzi az ELTE állam- és jogtudományi karát. A megjelenésétől 1955-ig a Rendőrségi-, majd 1963-tól 1984-ig, összesen mintegy negyed századon át a Belügyi Szemle főszerkesztője;
1975-ben az állam- és jogtudományok kandidátusa, értekezését „A bűnüldözés hatékonyságát növelő módszerek"-ből írta.
1995-ben „A bűnözés statisztikája és a valóság" alkotásával az MTA doktora lett.

Dr. Kertész Imre (1926–2004) ny. r. dandártábornok. (kinevezték: 2002.11.29.)
1952-től kezdte szolgálatát a Belügyminisztériumban.
1961-ben az állam- és jogtudományok kandidátusa.
1971-ben a jogtudományból az MTA doktora.
1961–1989-ig a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet vezetője.
Orosz felső, német felső, angol középfokú nyelvvizsgával rendelkezett.

Dr. Katona Géza (1925–2016) ny. r. dandártábornok (kinevezték: 2003. 02.01.)
1949-ben befejezte az ELTE állam- és jogtudományi karát.
1953–1956 a Rendőrségi Szemle munkatársa.
1961-től kandidátus.
1972-ben a jogtudományok doktora.
Német felső, angol felső, orosz középfokú nyelvvizsgával rendelkezett.

[484] BM Központi Személyügyi Archívum.

AZ OROSZORSZÁGI FÖDERÁCIÓ BELÜGYI SAJTÓTÖRTÉNETE, MAI RENDÉSZETI SAJTÓ NYUGATEURÓPÁBAN

I. Sándor 1802 szeptemberében egy kiáltvány aláírásával hozta létre a minisztériumokat, innen számítják Oroszország Belügyminisztériumának (OBM) létezését is. A minisztérium több mint két évszázados történelme során mindig jelentős figyelmet szentelt feladat-végrehajtása külső-belső sajtójának. Főként a társadalmi támogatottság elnyerése érdekében, hogy sikerüljön pozitív képet kialakítani a törvényesség őréről, noha gyakran nem népszerű érvényt szerezni, akár kényszerítő eszközökkel is, a jogszabályok előírásainak. Pedig a kezdetben a rendőri intézkedéseket jelentősen áthatotta a korrupció, a faji, származási diszkrimináció, az indokolatlanul erőszakos fellépés az állampolgárokkal szemben.

Már az OBM működésének második évében kiadták az Orosz Birodalom első belügyi hivatalos lapját a „Szentpétervár Lapjá”-t az akkori belügyminiszter személyi titkára kezdeményezésére és szerkesztésében megjelent lap öt éven át erősítette a minisztérium pozitív képét a lakosságban és a társadalmi szervezetekben, valamint erősítette az együttműködést velük. Az 1906-ban eltörölt cenzúra hatására erős kritika zúdult az állami szervekre, különösen a belügyre. Talán ennek is köszönhető, hogy az egymás után alapított minisztériumi lapok sorában 1907-ben az utolsók közt jelent meg Moszkvában a „Rendőrség Hírei” illusztrált képes hetilap, tíz éven át. A következő „Rendőrség” lap, már az 1917-es első rendszerváltás után öt évvel, 1922-ben kelt életre, és hamarosan a „Munkás-Paraszt Rendőrség” nevet vette fel. Ennek a hagyományait lesz hivatott folytatni 1955-től, a Rendőrségi, majd a Belügyi Szemle által is gyakran idézett „Szovjet Rendőrség” című havi folyóirat. A minisztérium központi lapja mellett egyre-másra alakulnak regionális rendőrségi lapok is. Közös céljuk, hogy szisztematikusan, tervszerűen növeljék a rendőrök politikai, szakmai és általános műveltségét, erősítsék a munkatársakról történő gondoskodás gyakorlatát, lehetőségeik szerint elősegítsék a rendőrök szolgálati és életkörülményeinek javulását, népszerűsítsék a helytállás eseteit és küzdjenek az állampolgárok ügyeinek lélektelen, hanyag, bürokratikus kezelésével, intézésével. A „Szovjet Rendőrség” folyóirat, nyílt terjesztése révén közkedvelt volt az egyszerű állampolgárok körében is, akikkel sikerült élő kapcsolatot kialakítania a szerkesztőségnek.

1983-tól a Szovjetunióban is egyre nyilvánvalóbbá vált a szocializmus összes ellentmondása, végső soron kudarca. Különféle okok miatt ekkor hirtelen egekbe szökött a regisztrált bűncselekmények száma, felerősödött ennek sajtóviszhangja és nyilvánvalónak gondolták a Belügyminisztérium, a rendőrség tehetetlenségét. Új minisztert neveztek ki a helyzet rendezésére. V.V. Fedorcsuk első intézkedéseinek egyikével betiltotta a minisztérium sajtókapcsolatait, ezzel együtt a közismert írókkal, filmrendezőkkel, képzőművészekkel éveken át ápolt kapcsolatrendszerre is lakat került… Az új belügyminiszter hatékonyan hozzálátott a rendőrség, a minisztériumi szervezet modernizálásához is, ehhez kapcsolódóan hamarosan létrejöhetett a korszerűsített minisztérium sajtóirodája. Ennek továbbfejlesztéseként, a szovjet rendszerváltás hajnalán, immár az Orosz Föderatív Szocialista Köztársaság egyik utolsó belügyminisztere, V.P. Barannyikov, 1991-ben, miniszteri közvetlen szervként létrehozta az „Egyesített szerkesztőség”-et, a belügyi központi periodikák (köztük szakmai-tudományos lapok, folyóiratok) televízió- és rádióadások, valamint könyv és egyéb belügyi kiadványok szerkesztésére A.G. Csernyenko vezetésével.

A rendszerváltást követően, az Oroszországi Föderáció elnöke, 1992. január 15-én nevezte ki az újjáalakult állam első belügyminiszterét, V. F. Jerin altábornagyot. 2003-tól június 10-én ünneplik az belügyi szervek sajtszolgálatának és civilkapcsolatainak napját.

2011-ben a Belügyminisztériumban létrehozzák a Civilkapcsolatok és Média csoportfőnökséget, amelynek egyik feladata az „Egyesített szerkesztőség” tevékenységének koordinációja, és ellenőrzése.

3.10.1. Példák a szemléhez hasonló profilú kiadványokra a rendszerváltás előttről és napjainkban

A Belügyi Szemle összesített tartalommutatói[485] alapján a rendszerváltás előtt leggyakrabban idézett hasonló profilú szaklapok:

[485]– BARANYÓ György (szerk.) *A Belügyi Szemle (Rendőrségi Szemle) 1953–1977. évi cikkeinek összesített tartalommutatója*. BM Tanulmányi és propaganda csoportfőnökség. Budapest. 1978. pp. 549–686.

1. Kelet-európai országok lapjai

Bulgária: Szocialiszticseszki Pravo. **Csehszlovákia:** Ceskoslovenská Kriminalistika; Kriminalisticky Pohranicnik, Kriminalistiky Sbornik, Socialistická Zákonnost. **Lengyelország:** Problemy Kriminalistiki, W Sluzbie Narodu**. Német Demokratikus Köztársaság:** Forum der Kriminalistik, Die Volkspolizei. **Szovjetunió:** Cselovek i Zakon, Szocialiszticseszkaja Zakonnoszty, Szovjetszkaja Juszticija, Szovjetszkaja Milicija, Szovjetszkoje Goszudarsztvo i Pravo.

Oroszország: Zakonnoszty.

2. Nyugati lapok

Ausztria: Öffentliche Sicherheit. **Franciaország:** Interpol Revue Internationale de Police Criminelle, L'evenement du Jendi, Le Nouveau Detective, Revue Internationale de Police Criminelle, Revue Internationale de Criminologie. **Nagy Britannia:** The Police Journal, Police Research Bulletin, Police Review. **Német Szövetségi Köztársaság:** Archiv Für Kriminologie, Der Kriminalbeamte, Deutsche Polizei, Kriminalistik, Bundeskriminalamt, Die (Neue) Polizei, Polizei Technik Verkehr. **Kanada:** Police Studies. **Olaszország:** Polizia Moderna, Rivista Italiana di Diritto e Procedura Pende. **Spanyolország:** Cambio. Svájc: Revue Internationale de Criminologie et de Police Technique. **Svédország:** Scandinavian Studies in Criminology. **USA:** Counterterrorism and Security Report, Criminal Review, International Counterterrorism, International Criminal Police Review, Journal of Police Science and Administration.

3. CEPOL (Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynöksége)

A 2005-ben alapított, 2014 szeptemberétől Budapesten működő ügynökség feladata szerint képzést nyújt rendőrök és a bűnüldöző szervek más tagjai számára; képzés és

– UJHELYI Gabriella: *A Belügyi Szemle 1978–1984. évi cikkeinek összesített tartalommutatója*. BM Könyvkiadó, Budapest. 1986. pp. 263– 267.
– *A Belügyi Szemle 10 éves tartalommutatója 1985–1994.* Belügyminisztérium. Budapest. 1995.

tudásmegosztás révén javítja a biztonságot az Európai Unióban; képzési hálózatokat hoz létre.[486]

A képzései során szélesen merít a nemzetközi bűnüldöző szakmai tudományos folyóiratok egész sorának anyagaiból. Honlapjukon, ezek közül egyebek közt a következő folyóiratokat ajánlja. Crime Science; European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice; European Journal of Criminology; European Journal of Police Studies; European Journal on Criminal Policy and Research; International Journal of Electronic Security and Digital Forensics, International Journal of Police Science & Management; Journal of Police and Criminal Psychology; Police Journal: Theory, Practice and Principles; Police Quarterly; Policing: A Journal of Policy and Practice; Trends in Organised Crime; Journal of Human Trafficking; Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism; Police Practice and Research; Policing & Society; Studies in Conflict and Terrorism.

4. EUROPOL (Európai Rendőrségi Hivatal)

Az 1998-ban alapított hollandiai, hágai székhelyű szervezet segíti az Európai Unió 28 tagállamának bűnüldöző szervezeteit a nemzetközi bűnözés és terrorizmus elleni küzdelmükben. Emellett több EU-n kívüli partnerállammal és nemzetközi szervezettel is együttműködnek.[487] Eredményes tevékenységük ma már elképzelhetetlen nem csak a jól becsatornázott bűnügyi operatív információcsere, hanem az eredmények, bevált módszerek tudományos szintű feldolgozásával, népszerűsítésével foglalkozó fentebb is felsorolt bűnügyi szakmai tudományos folyóiratok nélkül is.

A fenti példákból látszik, hogy a hatékony bűnüldözés érdekében jöttek létre az egyes országok szakmai tudományos lapjai, függetlenül az adott ország társadalmi berendezkedésétől, földrajzi elhelyezkedésétől. Az emberiség történelmében a bűn megteremtette a bűnüldözést, ami pedig, tevékenységének még eredményesebbé tételéhez létrehozta eleinte szakmai lapjait később szakmai-tudományos folyóiratait.

[486]URL: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/cepol_hu Letöltés ideje: 2017. november 10.
[487] URL: https://www.europol.europa.eu/ Letöltés ideje: 2017. november 10.